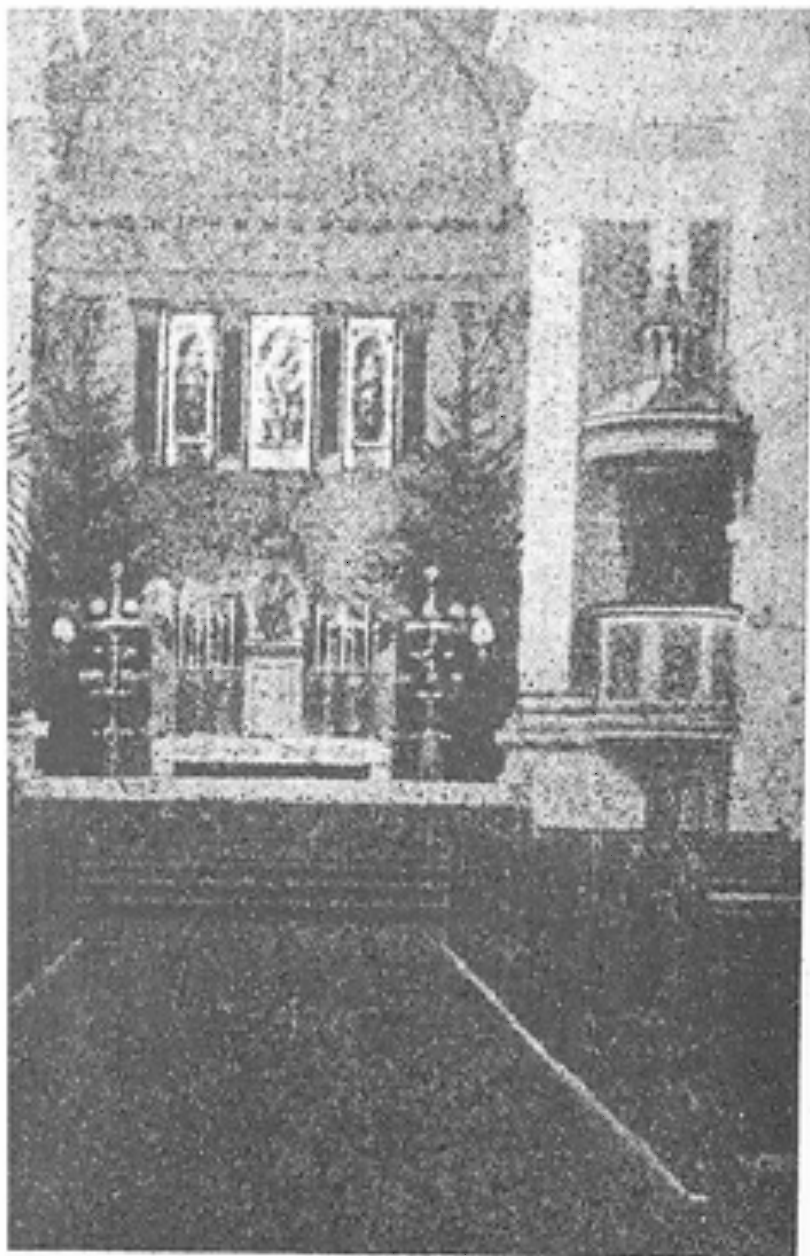

POD KOPUL BÍLÉ SVATYNĚ

Sestavil

EMIL PROCHÁZKA, prof. náb. v.

POD KOPULÍ BÍLÉ SVATYNĚ

II.

Sestavil Emil Procházka, prof. náb. v. v.

Tiskem a nákladem Brněnské tiskárny v Brně.

Ex Episcopali Consistorio Brunensi.

Brunae die 27. Septembris 1945.

Nrus 5639.

Nihil obstat.

Dr. JOSEF JANČÍK,
censor ex officio.

Imprimatur.

Dr. JOSEF KRATOCHVÍL,
Vicarius Capitularis.

Na klině matčině.

TULÁK. — OTČE NÁŠ. POSVĚŤ SE JMÉNO TVÉ.

— Sestřičko, co to může být? Zdálo se mně, že jsem se octl před domem otcovským. Klepu, zvoním, bouchám. Nikdo neotvírá. — Tatínku, otevřte, volám! — Tu mi napadlo, že otec zemřel hořem nad nezdárným synem. — Maminko, otevřte! volám znova. — Ale ta už dávno leží pod drnem. Do hrobu jsem ji přivedl. Byl jsem studentem. Promarnil jsem svůj mladý věk, až se stal ze mne tulák. Co tak zvoním, jde tudy kdosi a praví: Nikdo tam nebydlí. Je to teď obecní špýchar.

Tož je půjdu hledat mrtvé. Jdu, moc dlouho jdu, až jsem přišel k bráně věčnosti! Tam přece musí býti otec i matka. — Tati, otevřte, maminko, otevřte! — Ticho. Ve vzteku oběma pěstmi buším do železných vrat. — Kdo jsi? ptá se hlas. Já poznal hlas tatínkův. — Váš syn. Otevřte! — Byls naším dítětem, byls. Už nejsi. Jako tulák, žebraje u cizích dveří, přestal jsi jím býti. Jako tulák, žebraje, staň se jím opět. Jdi, jdi! A až se zase staneš naším dítětem, vrať se!

Sestřičko, co znamená ten sen?

— Adame, to se budete muset vrátit ke všem těm dveřím, kde jste žebraval za trochu polévky a krajíc chleba. Ale ty Otčenášky budete se muset modlit zbožněji. Ten první pomodlím se s vámi. Sepněte ruce! Udělejte pořádně kříž! Tak a teď: Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Dokončila sama. Tulák Adam umíral. — Pane Bože, dopřej mu milostivě dojíti v pokoj věčný. — Ale tulák ještě nemohl. Rty jeho žvatlaly Otčenáše. Musí je všechny opakovat všude tam, kde se je kdysi modlil a právě tak povrchně a mechanicky, jak to dělával.

Za trest. Jde ode dveří ke dveřím. — Otče náš, jenž jsi na nebesích. — Ale ani dveře ani okénko se neotvírají. Není ruky, která by mu podala skývu chleba nebo groš. Za takový Otčenáš! Cožpak ani u jediných dveří se nepomodlil, dokud byl tulákem, poctivý, zbožný Otčenáš?

Ano. Jen jednou. Kdysi o Bílé neděli. Před farou. Právě vycházely děti se svícemi, děvčátka v bílých šatečkách, za nimi kněz. Z hader tuláka byl cítit pach kravína a z úst kořalky. Kněz podává mu almužnu, přidá: Člověče! Také jste byl kdysi jako tyto děti. A tenkrát tulák plížil se za nimi do kostela a pomodlil se první zbožný Otčenáš. To vyzváněly zvony právě jako dnes.

A tulák Adam zase stojí za sloupem v kostele jako před lety a zas šeptá Otčenáš a s jeho rty modlí se v každém slově zničený lidský život, chlad podzimních luk a jarních lesů, páchnoucí teplo stájí a prach žhavých silnic, štěkání psů, tvrdé skrovy i slova, roztrhaný kabát, rozbitý klobouk, lítost nad tím, co mohlo být a jeho vinou nebylo — to vše, to vše se nyní modlí v tomto posledním Otčenáši tuláka Adama v nemocnici na pokoji č. 9.

— Pojdte ke mně všichni, kdož obtíženi jste, a já vás občerstvím, modlí se sestřička z knížek polohlasitě. Tuláka jako by někdo do slabin uhodil. Ať se mu smějí, že mu prsty ze stěhvic lezou. Plíží se za dětmi a s nimi říká: Pane, nejsem hoden. Dvě velké slzy odpoutaly se od víček umírajícího. Ta první padá na špinavý šat a ten kabát bělá pod ní jako šatečky děvčátek. Ta druhá padá na svíci, kterou mu ministrant v červeném hávu podává. A ta slza svíci zapaluje. Přikleká poslední a když se vrací do lavice, klečí tam už jeho tatínek a maminka, dělají mu místo mezi sebou a vítají ho: Pojď, teď jsi zase naším dítětem.

Tulák chce Bchu děkovat. Ale ústa jeho zmchla se jen na dvojí: Na věky, na věky Zapadající slunce ozářilo pokoj č. 9, zatím co zvony zvonily Anděl Páně.

(Zpracováno dle článku z Klugova díla.)

Oč jsme víc než tulák Adam? Jen o to, že nosíme lepší kabát a vyleštěné střevíce. Ale ode dveří ke dveřím putujeme denně za vezdejším chlebičkem jako on, ode dveří, od nichž máme klíč, ke dveřím úřadu, továrny, obchodu, školy. Večer se vracíme ke svým, abychom den nato zase u cizích dveří hledali obživu. On modlitbou, my prací. A je ta práce leckdy jako tulákovy Otčeraše.

A bude nám na věčnosti těžko, odsoudí-li nás Boží spravedlnost, když už ne k horšímu, abychom ještě jednou pracovali práce, ale tak, jak jsme je měli pracovat. Těžko by bylo studentovi, měl-li by z Božího rozsudku po tomto životě naučit se všem lekcím, které si kdysi daroval. Řemeslníku opravit všechny chyby, které ve svém díle v životě kdysi zalakoval. Kuchařkám znovu smažit a péci, co spálily. Úředníku vyřídit znovu všechny ty spisy, které stopil. Šéfům a medicíně doktorům dáti muřím nožkám, které měly býti jejich podpisem, připisovati ke každému nečitelnému i. e., id est a krasopisný podpis.

A ty naše Otčerašky! Čítej je všechny, jež přešly přes tvé rty od prvního, jemuž matka tě naučila, až k tomu dnešnímu před kázáním. Kolik jich bylo prima, kolik výstavních a kolik tulákových, Adama tuláka?

Aby těch dobrých a nejlepších bylo co nejvíce, rozhodl jsem se za Božího přispění vyložití krásy nejvzácnější modlitby světa. Zdravý i umírající, dělník i papež, matka v lavici i kněz u oltáře, dívka mužem nedotknutá i Magdaleny, farmář v Texasu jako Ital od Vesuvu, každé minuty, každé vteřiny klepe lidský žebrák na bránu nebes a začíná: Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Jen ti žebráci, t. zv. žebráci, kteří zvoní a klepou na naše dveře, už se nemodlí. Oni už se zmodernisovali, zpokrokověli. Místo Otčeraše naučili se oslovovati: Pane šéf. My Češi zvlášť si potrpíme na tituly při oslovení. Oslov: Paní Krátká nebo paní Dlouhá, a je chyba hned v Kyrie. Aspoň „milostivá“, když už ne: paní vládní radová. A než stiskneme zvonek, třikrát vá-

háme, třikrát uvažujeme a pak velmi jemně ťukneme, aby ten za dveřmi nedostal psotník, a začneme: Račte laskavě prominouti, milostivá paní, že se osměluji obtěžovati. Stoprocentní kadidlo. I diabetikové si na tento cukr potrpí a malé duchem vyrůstají ze žabích obzorů.

Než budiž: Ať nemyslí, že jsme ze zapadlé Lhoty, kde se přece už ani dnes neříká: pantáto, panímámo, tetka. Jak by musel vypadati titul a oslovení Pána Boha, kdyby jej tvořil člověk našich krajů! Snad by vypsali literární soutěž. Syn Boží nás předešel, uče: Když vy se modlíte, modlete se takto: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Otče náš. Co na tom, Františku, že tvůj otec v Assisi tě vyhnal a vydědil. Ještě jednoho máš Otce. Ten jest na nebesích a ruka jeho přivede tě dál než ruka otce pozemského. Tu víru měj a zůstaň jeho dítětem!

Co na tom, žes záhy osiřel, Klemente. Tvá matka, ukazujíc na kříž, těšila sebe i tebe: Ode dneška zde ten ti bude Otcem. Tu víru měj a zůstaň jeho dítětem!

Co na tom, sv. panno Barboro, že otec Dioskurus zapřel svou krev, soudci tě vydal a vlastní rukou hlavu ti sťal. Jen když zůstalas dítětem Otce, jenž jest na nebesích.

A ty i já, jimž už dávno, moc dávno pohaslo světlo očí otcových, i kdybys byl osamocen jako kůl v plotě, byl sirotkem a bydlel v Sirotčí ulici, nehořekuj, žes opuštěn, že nemáš, s kým by ses dělil o radost a bolest. Což nemáme Otce, jenž jest na nebesích?

Ne. Nechci, aby při zmínce o osamocenosti, opuštěnosti a bolesti hořkosladká limonáda po kapkách vyvěrala z vašich srdcí a vy ji jako tvorové přežvýkaví zase polykali, napřed ji v ústech náležitě vygustýrovavše.

Nechci, abyste se omamovali drogami vlastních, skutečných či domnělých, většinou vlastnoručně zaviněných křížů. Utrpení jest a musí býti naším denním chlebíčkem. A proto: sevři rty, stiskni zuby! Trp, kozáče; budeš atamanem!

Cožpak Syn Boží dál za slovy: Otče náš, jenž jsi na nebesích, následovati ihned prostě: Zbav nás od zlého? Ba ani takto nezní modlitba Páně: Otče náš, jenž jsi na nebesích. Chléb náš vezdejší dej nám dnes a zbav nás od zlého. Amen. To by byl Otčenáš, kdyby byl člověk jen žaludek a zažívací trakt, pohybující se na dvou nohách.

Pro Boha nutno žítí, Martine Avdějiči. Proto první prosba Otčenáše jest a musí býti: Posvěť se jméno tvé. Na první místo Bůh. Na druhé místo Bůh. Na třetí Bůh. A ten žaludek a ten bystrcký chléb až na místě čtvrtém.

To je člověčenstva národohospodářský či sociální plán v kostce. Napřed království Boží a spravedlnost jeho. A to ostatní bude vám přidáno. Kdo tak žil v minulosti, ten nemusí žebrať v přítomnosti.

Ptal jsem se kdysi synka v národní škole: Na koho si vzpomeneš ráno když vstáváš? Co řekneš? — To já řeknu: Já chcu kafé. — Ejhle, člověk! Ejhle, lidstvo! To si sestavilo praktičtější Otčenáš. Napřed kafé, napřed žaludek. Chyba hned v Kyrie. Otčenáš Krista Pána má napřed: Posvěť se jméno tvé.

Ptejte se těch, co budou maturovat, jaké haldy jmen mají narovnány v paměti. Jména řek, horstev, měst ze zeměpisu, králů, letopočty dějin, spisovatelů českých, řeckých, francouzských, latinských, jména plodů jejich ducha, jména prvků a chemických sloučenin. Jen jedno jméno, vyjma v náboženství, tam nebylo, jméno Bůh. Do každého kvítečku napsal je Otec nebeský vlastní rukou, do jícnu sopek i na vrcholy Tater, v každou hvězdu na blankytě i do svědomí člověka. A ty, člověče malicherný, ješitný, myslíš, že je zničíš. Sebe podepisuješ velkým začátečním písmenem, protože vlastní jména se tak píší. A pro vlastní jméno ze všech nejvlastnější, protože příslušející jen jediné bytosti, pro jméno Bůh, máš malé b.

Hukotem příboje mořského hřmí od mléčné dráhy až po lísteček růže sláva jména Hospodinova. A ty myslíš, že svým tuberkulosním kašlem ten hukot pře-

hlušíš. Jako velebný zvuk varhan o tisíci píšťalách a stu rejstříků fortissimo zní vesmírem sláva jména Hospodinova. A ty, malicherný člověče, myslíš, když uši si zacpeš, že ta symfonie zmlkne. Jak jsi naivní? Nové hvězdy bys musil upevnit v prostoru a ty nyní sundat; všechny tvory od prvoků a měkkýšů až po obratlovce zničit a jejich místo vyplnit svými roboty; všechny rostliny od mechu a lišejníků až po palmy a eukalypty bys musil vymazat z tvářnosti země, abys zničil jméno Hospodinovo. A až bys to vše dokonale provedl, ozvalo by se ti jeho jméno z tvého vlastního svědomí.

Tři jména dal si Ludvík IX. vrýti do prstenu: Bůh, Markéta, vlast. Tři jména nejdražší. Jaké jméno vyryto bude, až čas přijde, do vašeho snubního prstenu a jaké monogramy vyšívati budete do šátečků, nevíte. Ale jedno jméno zlatem vyšij v prapor svůj a vryj v duši svou i srdce své, aby sláva jeho nezmlkla na rtech tvých, jméno toho, k němuž smíme volati: Otče náš, jenž jsi na nebesích.

TATÍNKOVI TO NEJKRÁSNEJŠÍ. — PŘIJĎ KRÁLOVSTVÍ TVÉ.

— Potlač slzy, Marie! Přijde Gertruda, aby nám dala dobrou noc. Ušetřeme jí bolest. Vždyť ji pocítí příliš brzo, pravil 30letý hejtman Olivera Cromwella anglického, jménem Mayfair, ke své ženě. Stebou se loučím těžko. Byli jsme jedno srdce, jedna duše. A nyní. Musím umřít, ale na tebe si počkám za hrobem. Vychovej Gertrudu dobře, a řekni jí, až doroste, že její otec byl bez viny.

Vběhlo děvčátko, dalo dobrou noc a otec sevřel je v náručí vroucněji než jindy.

— Tati, vždyť mne udusíš. A chtěla odejít.

— Gertrudo, zůstaň ještě!

— Zůstanu, ale musíš mi vyprávěti nějaký příběh.

— Jaký? Veselý či smutný?

— Dnes smutný. Mami, poslouchej také!

— Tož tedy. Jednou byli tři hejtmani. Šli do vojny. Pokaždé zvítězili. Jednou však vojsko jejich generála musilo ustoupit. Ti tři hejtmani dle rozkazu měli krýti se svými četami ústup zdánlivým útkem. Ale oni učinili opravdovský útek, zvítězili a celá bitva se rázem proměnila. Generál sice měl radost, ale pro neposlušnost pohnal ty hejtmany před vojenský soud.

— Tati, vid', že to byl Cromwell?

— Ano.

— Ó, toho já znám. Lidé se ho bojí. Ale já už ne. Už jsem ho několikrát potkala. To se zastavím a dívám se mu do očí. Někdy na mne přívětivě kývá. To on ví, že můj tatínek je u něho hejtmanem.

Venku bylo slyšeti kroky.

— Ti tři hejtmani, pokračuje otec, museli do Londýna a byli uvězněni v pevnosti Toweru. Postaveni před soud a odsouzeni na smrt.

— Mami, proč pláčeš?

— Nic, dítě; je mi líto těch mužů.

— Mami, neplač! Budeš vidět, že to všechno dobře skončí. Každý příběh dobře končí. Tati, dál! Vid', že je nezabili? To se přece nedělá. A když to jinak nejde, objeví se dobrá víla a osvobodí je. Jen poslouchej, mami!

— Den nato měli býti zastřeleni. Mohli se však rozloučiti s rodinami.

— Tatínku, je to už dávno?

— Ne, dceruško, to se stalo teprve dnes.

— A znáš ty důstojníky?

— Znáám.

— Já bych je ráda také znala. Já mám hejtmany moc ráda. Měli by radost, kdybych jim políbila ruce?

— Jistě, Gertrudo. Jeden z nich má také hodnou maminku a roztomilou dcerušku a je mu těžko s nimi se loučiti.

— Tatínku! Tak já líbám tvou ruku za tu jeho. Kdybych ty hejtmany viděla, řekla bych jim: můj tatínek je také hejtman a on by jednal jako vy.

— Gertrudo! Chtěla bys, aby tatínek jednal jako ti tři?

— Ano, tati. Ale neobjeví se žádná víla, aby je vysvobodila?

Někdo venku zaklepal se slovy: Jménem vrchního generála otevřte!

— Tati, to jsou vojáci. Pojdte, vojáci! Tatínek je doma, bude mít radost.

Vstoupil důstojník a vojáci se zbraní.

— Bud' silná, Marie! Objal ženu i dítě. Vojáci ho odvádějí.

— Mami! Podívej se, jak je ten tatínek krásný a jak vojensky si vykračuje. Teď půjde za těmi hejtmany a přinese jim mé políbení, zvláště tomu jednomu, kterému je těžko rozloučiti se s maminkou a dceruškou.

Ale matka už neslyšela. Zhroutila se k zemi.

Den nato vyzvali domácí dívčinku, aby se za tatínka pomodlila zbožně Otčenáš a pak aby si hrála venku. Maminka že je nemocná. A dítě sepjalo ručky a modlí se za tatínka a ty tři hejtmany, za každého Otčenáš. Pak vyběhlo, aby si hrálo.

Vtom mu napadlo jíti za tatínkem a říci mu, že maminka je nemocná. Běželo do Toweru, kde Cromwell zatím rozsoudil, že dva z hejtmánů dostanou milost. Třetí pro výstrahu bude zastřelen. Důstojníci však žádali, buď aby všichni zemřeli, nebo všichni dostali milost. Ať rozhodne tedy los, který z nich má býti zastřelen. Tak usoudil Cromwell.

— Běžte ven a přiveďte sem první dítě, které u brány potkáte. To ať rozhodne. A tím dítětem byla Gertruda.

Přivedli ji ke generálovi. Podívala se na něho a praví bez bázně: Já tě znám z ulice. Všichni se tě báli, ale já ne. Nejsi tak zlý, jak to lidé povídají. Ty ses na mne několikrát usmál. Co se na mne nepamatuješ? Nějaký čas byls pryč, ale já jsem na tebe nezapomněla.

— Ani já na tebe nezapomenu, dodává Cromwell. Jak se jmenuješ?

— Gertruda.

— Zrovna jak moje neteř, jež umřela.

— A měl jsi ji rád?

— Ano. Vše jsem jí učinil, co chtěla.

— Já bych také chtěla být tvou neteří, ale musel bys mne mít také rád. Chceš?

— Zajisté, Gertrudo. Budu tě poslouchat. Ale napřed musíš něco udělat. Tady máš tři hůlečky. Dvě bílé, jednu červenou. Jdi do vedlejší světnice. Jsou tam tři vojáci obličejem obrácení ke zdi s otevřenou pravicí vzadu za zády. Dej každému jednu hůlečku a pak se vrať ke mně!

Dítě jde. Zastavuje se na prahu. — Tatínek je tady. Poznávám ho podle krásné uniformy. Tatínkovi to nejkrásnější. A z těch tří hůleček nejkrásnější je červená. Tu červenou, tu nejkrásnější dám tatínkovi do ruky. Těm druhým jen bílé. Tatínku! Podívej se! Nejkrásnější hůlečku, kterou mi dal pan generál, dávám tobě. Tatínkovi to nejkrásnější. Podívej se!

Hejtman neodpověděl. Zvedl dítě a slze, přitiskl je na srdce. Ta červená znamenala smrt. Přítomní důstojníci plakali. Nejkrásnější pro tatínka. Máš radost, tati?

Vojáci odvádějí odsouzence na smrt.

— Tati. Kam jdeš? Musíš domů. Maminka je nemocná.

— Nemohu s tebou, dítě. Musím za tímto důstojníkem.

— Pane důstojníku, to nejde. Tatínek musí domů, nebo maminka umře.

— Teď nemůže. Přece tak generál poručil.

— Generál? To on to změní a hned.

Běží do vedlejší světnice. — Pane generále! Dej zavřít toho důstojníka a vojáky! Maminka je nemocná. Já jsem přišla pro tatínka a oni ho nechtějí pustit.

— To je tvůj otec?

— No ba. To je můj tatínek. Hned jsem ho poznala a dala mu nejkrásnější hůlečku, tu červenou. Mám tatínka tolik ráda a ta červená se mně nejvíce líbila.

Za hodinu už byl hejtman u lože své choti.

— Gertrudo! Pomodlíš se za maminku zbožně Otčenáš?

— Už jsem se pomodlila. I za tebe. A po té modlitbě mně napadlo zavolat tebe, když tě odvedli. Jak to dopadlo?

A hejtman odpověděl: — Když ti tři muži byli odsouzeni na smrt, řízením Božím objevila se skutečná víla, dobrá malá víla a osvobodila všechny tři. A tou malou vílou jsi ty, Gertrudo.

(Dle článku čas. Rafael.

*

Tři kvítečka kdybys měla, Gertrudo, které bys dala tatínkovi? To nejkrásnější. — Tři obrázky, kdybys měla, který by dostal tatínek? Nejkrásnější. — Tři písně kdybys znala, kterou bys zazpívala tatínkovi? Nejkrásnější. — Tři pohádky kdybys uměla vykládat, kterou bys překvapila tatínka? — Tou nejkrásnější. — A ze sedmi proseb Otčenáše kdybys vybrat měla pro tatínka, kterou bys vybrala? Nejkrásnější. — Pro tatínka to nejkrásnější a ta je: Přijď království tvé.

Už teď, pokud žijete, tatínku, přijď království jeho do vašeho srdce, do celé vaší duše, do celé vaší mysli, do vaší síly a s vámi mezi ty zdi, kde říkáme, že jsme doma. Kde kraluje Bůh, tam je láska. Kde láska, tam mír. Kde mír, tam štěstí. Jeho vláda je nejideálnější. Jeho poddaným, ba dítkem býti je vrchol lidské blaženosti. Jeho království hledat a spravedlnosti jeho známená, nemuset se starat příliš úzkostlivě o to, co budeme jísti, píti a čím se budeme odívati. Toto vše přidává všem, kdož jeho království a vládu hledají a sklonili hlavy pod jeho žezlem.

A po skončení těch několika let života? Za ty práci zatvrdlé ruce, které vydělávaly, za ty šediny, jimiž příliš brzo zbělela hlava starostmi, za tu něhu, kterou jste vkládal do svých prstů, když mne hladívaly, za tu lásku, která sobě ubírala, abych nepoznal, co je hlad, za tu touhu viděti mne tam, kde bych se nemusel tak dřít, jako vy jste musel, za ty tresty, kterými jste zlé náklonnosti ve mně lámal, tatínku, dej vám Otec nebeský to nejkrásnější, co vůbec existuje, království nebeské.

Včera před oltářem bílé svatyně přikleklo 13 kandidátek, aby přijaly roucho řeholní, a 12 novicek, aby

složily jednoduché sliby poslušnosti, čistoty a chudoby. A nebyly to snad odkvetlé pivoňky, které by už ani 100%ního invalidu nemohly udělati šťastným. Nebyly to jen bývalé chudé služebné, ale i dívky z gruntu a se vzděláním. Rozejdou se dle rozkazu a slibu poslušnosti, jedny do nemocnice sv. Anny, druhé na Žlutém kopci, třetí do domu útěchy, čtvrté do Jihlavy, páté do Třebíče, šesté do Jevíčka. Všechny do nemocnic. Až jednou, dá-li Bůh, vrátí se sem jako stařenky, ale ve svých závojích vždy mladistvě vypadající. Sem, odkud vyšly. Nezapálí jim novináři bengál ku 40-, 50letému jubileu služby a takové služby. Nad jejich otevřeným hrobem nepromluví řečníci. Jen kněz a spolusestry je doprovodí slovy: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé, přijď království tvé. Za cenu království nebeského jsi u nemocných a umírajících pcnocovala, sestro. Za cenu království nebeského jsi jim lůžko stlala, bolesti medicinou, slovem, úsměvem tišila, za cenu království nebeského tvrdá slova a posměšky tobě nebo tvému náboženství adresované od některých srášla a za tutéž cenu za ně se modlila před svatostánkem. Vlastní žena by nebyla měla ke svému muži tolik ochoty a trpělivosti a vlastní dcera byla by naříkala na své nervy a ulejšovala se. Tys nesměla, sestro!

Pracujíc a obětujíc se za cenu království nebeského nejsi neskromná, čekajíc žold nejvyšší a nejcennější, jako skromným nenazvou toho, kdo pracuje za nižší žold, za měsíční plat, za dobré bydlo, za krásnou ženu, za rodinný domek.

Inu. Jeden pracuje a obětuje se s obzorem orla, mávajících perutí nad zasněženými vrcholky Mont Blanka, a jiný s obzorem žáby, provádějící rytmické tance na kamení v močálu.

Vezmi té sestře pohled na království nebeské jako cíl v tomto a odměnu v onom životě, a v její duši se zatmí. Když umíral Syn Boží, stala se tma po vší zemi tři hodiny. A ve tmách vylézají z brlohů šakali, hyeny, volají syčci, na kůži se lepí slizcí plži, u světýlek pách-

noucích močálů neslyšně poletují noční můry a žabí havěť v potoce pohřební píseň skřehoce. — Čas a hodina umrlců.

Vezmi misionáři naději na cenu z druhé prosby Otčenáše, křídlo jsi přerazil orlovi, vzal jsi mu ideál, konečný cíl běhu života, a musil by býti bláznem, aby se vydával v nebezpečí státi se pečínkou lidojedů.

Vezmi P. Damianu Devesteurovi pohled do království nebeského a malomocní na ostrovech Moluckých budou žít a umírat jako zvířata.

Blázni — řekl o těchto ideálech člověk, obrátiv se k nim zády, a šel sám — bláznit za svůdnou ženou.

Bývaly časové, kdy konec každého kázání vyústil slovy: Království nebeské a po nich přišlo už jen Amen. I přání zdraví, štěstí, Božího požehnání končovalo: A po smrti království nebeské.

Tatínkovi to nejkrásnější: Království nebeské.

A vám všem, nedělní moje rodino, to nejkrásnější: Království nebeské.

OTAZNÍK. — BUĎ VŮLE TVÁ.

Žene koně pan Skřetuski. — Vzpomeňte si Sienkiewiczova díla Ohněm a mečem. — Žene ho, až pěnou se pokrývá, a s ním celá družina. Vrací se od atamana kozáků Chmielnického. Jéde do Rozlog, kde zanechal svoji snoubenku, princeznu Helenu.

Vjeli do rokle. A za roklí Rozlogý. Kuň pod ním sténá jako by už měl klesnouti. Ještě okamžik, ještě skok a rokle se otevře. Teď. Náhle vydral se z prsou pana Skřetuského strašný výkřik. Bledý měsíc ozářil návrší a na něm kupu černých spálenišť, ze kterých se už ani nekouřilo.

Pan Skřetuski stanul před branou jako němý. Pozvedl jen ruce vzhůru. Seskočil s koně, vyhledal zbytky spáleného mostu, přeskočil příkop a usedl na kameni uprostřed bývalého nádvoří. Nevydal ze sebe ani hlasu.

Vědomí ho opustilo. Sedí. Noc plyne dál. Tataři slyší dupot koní, ale Skřetuski neslyší. — Pane náměstkú! Nepoznáváš mne? Jsem Bychovec. Co je ti? — Skřetuski mlčí. — Vzbud' se, pro Bůh! Hej! Soudruzi, sem! — Skřetuski mlčí.

Zpráva o nalezení Skřetuského rozletěla se bleskem po všech korouhvích knížete Jeremiho. Volodyjovski, Longinus Podbipienta a množství jiných důstojníků běží o závod na návrší. Pane náměstkú, volají, potřásají jeho rameny. Chtějí jej s kamene zvednout! Ale Skřetuski dívá se na ně široce rozevřenýma očima a nepoznává jich. Ti, kteří věděli, co s Rozlogami ztratil, pochopili. Bol připravil ho o paměť, šeptá jeden. Zoufalství zmátlo mu rozum, šeptá druhý. Pan Longinus lomí rukama. Pohlížejí naň se soucitem. Rukavicemi slzy si stírají.

Ze zástupu vynořila se jakási vznešená postava a přiblíživši se k náměstkovi, položila mu na hlavu obě ruce. Byl to kněz Muchoviecki. Všichni zmlkli a poklekli jako by v očekávání zázraku. Ale kněz zázraku neučinil. Držel své ruce nad hlavou Skřetuského, pozvedl oči k nebi, plnému lesku měsíčního, a jal se hlasitě modlit: Otče náš, jenž jsi na nebesích, posvěť se jméno tvé, přijď království tvé, buď vůle tvá! — Tu se odmlčel. A po chvíli opakuje hlasitěji a velebněji: — Buď vůle tvá. — Ticho. Hluboké ticho. — Buď vůle tvá, opakuje kněz po třetí. Tu vydral se z úst Skřetuského hlas nesmírného bolu, ale i odevzdanosti: Jako v nebi, tak i na zemi — a rytíř vrhl se na zem štkaje.

*

Snad i ty budeš jednou stát nad ssutinami svých nejkrásnějších nadějí a spáleniskem nejideálnějších snů. V šedém popelu hrabat budeš, jednu aspoň jiskerku červenou abys vyhrabal, a nevyhrabeš. Bude ti, jako by slunce musilo zhasnout a moře zatopit souš. Hlavou o zeď bys bil a nehty hrud' do krvava rozedíral a na ústech tvých němých, křečovitě sevřených, chvěti se bude otázka: Je to možné? Vše vůkol potvrdí: Je to

možné — ba víc, je to faktum. A bude se ti chtít tu teplou krev z rozedraných prsou do dlaně zachytit a po příkladu Juliána císaře vmést ji nebi ve tvář. Zadrž! Nech ty krůpěje kanouti na zem! Skloň hlavu: Otče náš, buď vůle tvá.

I tobě bude kdysi srdce přetékat slzami, jak květ jabloně bude nalito až k rozpuknutí, až prsty, smočenými svěcenou vodou, dotýkat se budeš studeného čela bytosti, místo níž bys sama v té chvíli přála si ležet v rakvi, a trochu té hříny těžkou rukou a ještě těžším srdcem posílat budeš posledním pozdravem bytosti, jíž zvala jsi nejdražší. Kříž dej vytýčit na tom drahém místěčku a v jeho mramor slova Otčeraše: Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

I tobě bude jednou v životě, že smutná bude duše tvá až k smrti. Po kousku lidské lásky a účasti budeš žít jako rozpukající brázda po deštičku. A ta láska zatím bude dřímát, klidně spát jako apoštolové v zahradě Getsemanské. I ten Petr bude spát. Ba i ten Jan, jenž byl srdci nejbliž. A jeden ze dvou ácti, kterého jsi měl stejně rád, spolčí se s Annášem a Kaifášem, jak by tě chytili, zradili, prodali a políberí zrady a nevěry vtiskne na tvou tvář. Tenkrát, až pot krvavý ti bude vyvstávat na čele, popať na Spasitele, a i z úst tvých kéž plynou slova: Otče, je-li možná, ať odejde ode mne kalich tento. Ale ne má, nýbrž tvá vůle se staň! Jen jedenkrát v životě, kdybys potřeboval třetí prosby Otčeraše, matka tvá neučila tě modlitbě Páně nadarmo. A budeš potřebovat vícekrát než jednou. Nerí těžko zbožně pronést slova třetí prosby řeholníku, jehož zvolili spolubratří opatem, ani kanovníku jmenovanému z Říma biskupem. Ale velmi těžko derou se ta slova z úst nevinně odsouzeného.

Proč zavírá se země nad tím, orím právě tenkrát, kdy by ho bylo na světě tolik třeba? Proč rodí se dítě, proč vyrůstá v neblahých poměrech, aby skončilo v prostituci a zločinu? Proč nesmí někdo dokončit dílo, s nímž je téměř hotov a jež nikdo jiný už nedokončí? Proč umírá v blázinci? Proč nevrátil se z vojny mnohý

lechetný muž tolik potřebný ženě, dětem, staré matce? Proč? Proč? Ten tajemný velký otazník! Promítni jej, promítni desettisíckrát nad nemocnice a lazarety, nad řeznice a robotárny, nad čínská doupata opiová a evropské domy neřesti a japonské čajovny s gejšami. Proč? Tak ozývá se z katedrál, zpovědnic i z paláců namonu, z mansard i sklepičích bytů, z blázinců i asylů těch, kteří jsou bez přístřeší, z příkopu, kde tulák vypává opilství, i z budoirů s modrým hedvábím, kde se uší manželská věrnost a důstojnost ženy kácí se do pahna.

Proč? Proč to všechno? Proč tolik smutného ve světě? Proč Syn Boží posílá své nejlepší přátele apoštoly jako ovce mezi vlky, proč je posílá na popravy? Proč 300 let eče krev jeho učedníků v amfiteatrech? Proč není ušeršen ani jeho miláček? Ani jeho Matka? Proč Bůh Otec posílá Boha Syna na kříž? Proč Kristus Pán nesestupuje s dřeva potupy? Proč musí píti kalich utrpení až na dno? Proč na vrcholu spásy stojí kříž? Proč symboem křesťanství je kříž? Proč?

Odpovídám otázkou. Proč má člověk jednu hlavu jen dvě oči, jen dvě ruce i tenkrát, když by potřeboval tři?

Jediná možná odpověď je: Tvůrce pojal bolest a kříž do svého plánu pro zeměkouli právě tak jako tvory jednou hlavou, dvěma očima, dvěma nohama a duší. Svou vůli provedl a nám nezbývá než skloniti hlavu říci v pokoře: Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.

Nelam si hlavu: Proč právě já? Proč právě já jsem slepl? Proč osiřelo dítě o půl druhém létě? I kdybys našel odpověď, neulehčíš tíži ani o jedno deko. Ptej se jinak. Ptej se: K čemu? Jaký cíl sleduje asi u mne Bůh bolestí?

I. Snad mne trestá? Zač? Za hřích. Snad už zapomenutý. Snad už vyznaný. Je spravedlivý. Dobro odměňuje, zlo tresce. Navrtej, Pane, to srdce jako zubní lékař točí vrtačkou v kazícím se zubu, jak ztvrdlou kůru emskou navrtávají, kdož chtějí v hlubinách přijít na vodu. Ta drahocenná tekutina, jež rozpouští hříchy,

ty slzy lítosti nad hříchem nedostaly by se na povrch, kdybys, Pane, nevrstal. Udeř, Pane, kladivem v rudickou vápennou kouli nebo srdce a objeví se skvostné jádro. Pane! Zde pal, zde řež, jenom ušetř na věčnosti!

2. Ale bolest bleskem zasahuje i tam, kde není hřichu, aspoň ne těžkého. Hraček roztodivných sis nasbíral, napěchoval, plnou hlavu jich máš. U dveří srdce stojí Bůh a čeká. Ty nic. Nemáš pro něho kdy. Dvůr jsi najal. Musíš jej shlédnout. Patero spřežení volů jsi koupil. Jdeš je vyzkoušet. Ženu jsi pojal. Pro Boha nemáš kdy ani nálady. Pane Bože! Měj mne dnes omluvena. A zítra zas. A za týden zas. Tož Bůh ti ty hračky bere, rozbíjí, ne ve hněvu. Abys měl také pro Boha kdy. Zatmí-li se na zemi, tím jasněji září nebe. Člověče! Kdybys měl dosti síly, abys prošel tímto světem a přec se v něm nezahrabal jako slepice v popelu, kdybys měl plamennou lásku, abys přes tvorstvo se povznesl až k Bohu, necítil bys palčivé bolesti. Ve výhni lásky spláchly by trny a kříže z nejtvrdší ocele v žáru by se roztavily.

3. Bolest vychovává. U těch, kdo netrpěli, zkypril život jen povrch duše. Jejich myšlenka nemá síly. Jejich srdce nemá vroucnosti. Duch nemá širokého obzoru. Vše je jen povrchní, mysl nízká, dobrota tuctová. Jisté struny, právě ty nejlibozvučnější a rejstřík vox caelestis nerozezvučí se v člověku, dokud nebyly zvlhčeny slzami. Tření brusu dodává diamantu pravého lesku a ohně. Nepozorovals, jak najednou měkne člověk i tvrdý, když ho bolí jen zuby? Bolest jako vychovatelka najde si místo, nejcitlivější. Když zdrtila tělo a nepomohlo to, drtí duši. Když zdrtila duši a nepomohlo to, drtí srdce. Houba na dně mořském nasáknuvši, nepojme vody. Ne tak srdce. Je schopno trpět do nekonečna. Ba po celou nešťastnou věčnost. Když pohasly plameny hranice, na níž skonávala svatá panna Orleánská, nebylo viděti z ní ničeho. Jen srdce zůstalo v popelu celé.

4. Matička Boží je Matkou bolestnou, královnou mučedníků. Neměla jediného hřichu osobního a uchráněna byla i hřichu prvotního. A přece trpěla. Ten, nad něhož

nenarodil se větší mezi syny lidskými, sv. Jan Křtitel, byl podroben utrpení v žaláři i potupné smrti. Trpěli apoštolové, trpěli mučedníci, někteří z nich hrozně, trpěli svatí. Co trpěli víc, abych tak řekl, nad povinnost, o to rozmnožili své zásluhy na zemi a slávu v nebesích. Na toto plus, na tuto zásobu zásluh Matičky Boží a svatých sahá církev svatá, udělujíc věřícím odpustky, t. j. prominutí části nebo všech časných trestů za hříchy vyzpovídané a odpuštěné. Kdo čteš, rozuměj, použij a zkrátíš si časné tresty a v hodině smrti po přijetí ostatních svátostí udělí ti kněz odpustky plnomocné, t. j. odpuštění všech trestů dočasných, které bys měl vytrpět v očistci.

Setkati se s bolestí na úzké cestě, kde není vyhnutí, zahleděti se v její tvář Medusy zrakem pevným a bez hnutí brv, bez limonádové sentimentality, vzpřímen žít a vzpřímen umírat, i kdyby praxe mohla se krýt s teorií, tato resignace, jak ji učili stoikové, je pro křesťana málo. Je prázdná, dutá, pro život záhrobní bezcenná.

Ty, když setkáš se s bolestí na úzké lávce, kde se jí nevyhneš, sevři rty, skousni zuby, ale hlavu skloň s odevzdaností: Otče náš, buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. A naplnil jsi dutou resignaci stoiků myšlenkou, nad níž tvor oproti Tvůrci a dítě oproti Otcí nemá vznešenější. Dal jsi svému utrpení páteř, směr, sílu i cíl.

Velká bolest jako velká láska nemilují mnoho slov. Obě jsou posvátnými. Zůstávají nejraději tajemstvím. Velkých bolestí je v životě člověka málo.

Kdo u vrat domů a na rozích ulic roznášíš své bolesti a omamuješ se jejich rozpipláváním jako opiovými drogami, nevěřím v tvou bolest, aspoň ne v její velikost a hloubku, i kdyby sis na to oblékla černé šaty a tvář zahalila hustým závojem. Mělký duch chce se státi zajímavějším, hrdinou, Velikánem Velikánovičem, o kterém se mluví. A zatím co se mluví o ichtiosauru vrhnutém do světa, při důkladné prohlídce je to pouhá myšička. O operativním zákroku nebo operaci mluví se u osoby, které lékař ustříhl kousek nehtu, o otřesu

mozku tam, kde, abych tak řekl, ani mozku není, o operaci oka, kde běží o obyčejné ječné zrno, o operaci nohy, kde běží o kuří oko. Operaci i amputaci nohy a resekci žaludku provádí chirurg bez bolesti — i pacientovy. Měnění obvazů a hojení ovšem trochu bolí. Nač tedy sensace s operací? — Politování hodný tvor, jenž celou noc oka nezamhouřil. Ale že zamhouřil obě odpoledne předtím od jedné hodiny do tří a spal jak nevinné dítě, to už nedodá. — Myslela jsem, že je to moje poslední hodinka, budí soustrast paní Kumštovná. Jenže takovou poslední hodinku prožívá aspoň jednou v každém týdnu. — Jsem načisto zmořená, zničená. Sotva na nohou stojím. — Toť se ví, když nosíš střevíčky č. 36 místo 38.

Kdo ze všech těch Lazarů, dle lidského posudku, měl největší naději na uzdravení, ne-li to nejšťastnější dítě mariánské? Čí prosba za vrácení zdraví byla by ochotněji vyslyšena Matičkou Boží lurdskou, ne-li prosba Bernardety? Ze záduchu dostala několikrát chrlení krve. Léky jsou bez účinku. Na pravém koleně veliký otok ochromil nohu, kostižer ničí kosti uvnitř. Musí se zříci úřadu sakristárky. Leží na lůžku nebo sedí v pohovce na živých ranách. Trpí nevýslovně. Proč jen se nedá dopravit do Lurd před tu skálu, u níž hovořila s Neposkvřněnou? Oč v mladších letech byla pod úrovní náboženského života svých spolužaček, o to je nyní víc nad úrovní průměrného gros. Nevolá: Matičko Boží! Vypros mi zdraví! Matičko Boží! Přimluv se, ať se neudusím, ať se nevrátí chrlení krve, ať mohu odložit berlu u tvojích nohou v jeskyni a vrátit se bez ní! Její ústa otvírají se k vyznání lásky: Můj Bože! Miluji tě! Všechno ti obětuji. Chci svůj kříž!

Duševně trpí zprávou o úmrtí své matky a později otce. Prudkými pokušeními ďábla. Můj Bože! Ty to chceš. Přijímám kalich, jež mi podáváš. Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi. A jméno tvé svaté budiž velebeno!

Buď trpět nebo umřít. — Jedno heslo (sv. Terezie z Avilly). — Neumřít, trpět. (Sv. Magdalena z Pazzis.) Druhé heslo.

Když Kristus Pán umíral na kříži, přiletěl — dle legendy — ptáček a zobáčkem chtěl vytáhnouti trny z jeho čela. Peříčko na hrdle postříkal při tom krví Spasitelovou. A když se mu dílo nedařilo, posadil se na trnovou korunu a umírajícímu Spasiteli zazpíval sladkou píseň na útěchu a chtěl odletět. — Zpěváčku duše mé, ty chceš opustiti kříž? prosí Spasitel. Zůstaň se mnou na kříži. — Zůstanu, Pane, v tom tvém trní a budu ti zpívat. A až trny rozkvetou, dovol, abych si v nich postavil hnízdečko.

POCTIVĚ ZASLOUŽENÝ. - CHLÉB NÁŠ VEZDEJŠÍ.

— Proč zahazuješ ten chléb? volá hospodář za Janekem, jenž přišel žebrot. Nevíš, že je to Boží dar? Což se nemodlíš za vezdejší chléb?

— Chleba jsem měl také doma. O ten já nestojím. Takhle kus masa.

— Maso chceš? Pojd'! Dám ti, kolik budeš chtít. Vandrák vešel.

Předložili mu kuthan s pečením. Byly právě hody.

— Denně budeš mít u mne pečínky do syta, ale chleba ani krajíc, dokud z toho žita, které budeme zítra set, nebude mouka. Svoluješ?

— A jiného ode mne nežádáte?

— Ne.

— I zaplať Pán Bůh za takový trest. Vydržím bez chleba třeba deset let.

— Rozvaž si, že tě do žní nepustím.

— Nebojte se, hospodáři! Od masa vám do smrti neuteku.

— Dobrá. Sedni si a jez!

Vandrovník se pokřižoval a pustil do pečení. Přitom se radostí smál. Kdyby mne tatíček viděli, řekli by: Janek měl přece pravdu, že je ve světě líp než doma.

— A budu mít u vás těžkou práci?

— Žádnou. Leč bys dlouhou chvílí sám se do něčeho pustil.

Ráno čeládka snídala mléko s chlebem. Janek kus pečeně. Pacholci hleděli závistivě, Janek nafukoval tváře. Kousek chleba na zajezení by neškodilo. Ale co! Maso vždycky lepší než chléb. K obědu zase jen maso. A tak to šlo denně. Chléb byl zamykán.

Čtrnáct dní byl Janek při dobré chuti. Ale pak všel hlavu a málo jedl.

— Copak že nejíš?

— Není mi jaksi dobře. To maso má teď jaksi divnou chuť. Dal bych je všechno za takový krajíček, jaký mají pacholci.

— Aha! Teď už bys nezařadil. Ne, z toho nebude nic.

Pacholci se smáli. Janek chodil smutný. Myslí na chléb za dne. I v noci se mu o něm zdálo. Kdykoli hospodyně pekla, sedával u pekárny a vdechoval chlebovou vůni. Asi za měsíc padl před hospodářem na kolena a prosil:

— Pro Boha vás prosím, pusťte mne jinam! Déle to u vás nevydržím!

— Ne, Janku. Jak jsme to vyjednali. Až do nového chleba.

Janek šel na zahradu a tam si poplakal.

Přišel Štědrý den.

— Janku, co bude dnes s tebou? Dnes maso nedostaneš. A ty jíš jen maso.

— Hospodáři! Dnes i ten nejbídnější žebrák si pochutná a nemá-li, vyžebrá si.

— U mne nedostaneš ničeho!

— Tož mně dovolte dnes aspoň žebrat.

— To můžeš.

Janek jde žebrat.

— Chudý pocestný prosí poníženě, spustil hned u prvních dveří.

— Podej mu koláče, volá hospodyně.

— Tetičko, to je Janek.

— Ten? Ten almužnu nezasluhuje. Zařadil krajíček. Naděl vás Pán Bůh! Perěz nemáme a chleba neberetě. A takovou mu zpívali v celé vesnici. Sedl si Janek na

mez a plakal. Jde tudy žebračka. Ptá se ho, proč pláče. Janek jí to vyložil.

— Človíčku! Prohřešil jste se na Božím daru. Bůh vás trestá. Dám vám chleba. Rozvázala plachtu a dala mu z vyžebraného chleba. Janek nevěděl radostí kudy kam.

Hospodář uslyšev, co se Jankovi přihodilo, řekl:

— Vidíš, Janku, jak tě Pán Bůh pokořil za tvé zhrdání. Když se nad tebou smílovala stará žebračka, nechci ani já být nemilosrdným. Ode dneška dostaneš brambory, ale chleba až z nového.

Janek byl spokojen. Ale po chlebě mu bylo teskno. Z jara chodíval se dívat na žito, o mnoho-li vyrostlo. A sotva první kousek na výsluní dozrával, už naklepával kosu. Na trakači si je svezl, ještě večer jedním cepem vymlátil, ráno pytel do mlýna zavezl a večer mu hospodyně zadělávala na první chléb.

A když den nato nový pecen na stůl položila, vyhrkly Jankovi slzy. Zlíbal zlatý chlebiček a spěchal domů k tatíčkovi do chaloupky a od té doby za nejšťastnějšího člověka vyhlášoval, kdo má vždy chleba dosyta.

(Dle Kosmáka.)

V Boží přírodě, na mezích polí, bělajících se žitnými a pšeničnými klasy, chtěl bych s vámi rozjímat o čtvrté prosbě Otčenáše. Vyloupili bychom jedno žitné zrnečko a poprosili přednostu chemické laboratoře výzkumné zemědělské stanice, aby nám udělal druhé, zrovna takové. Dovede věda tolik, proč by nedovedla slepit plevu a její obsah. Něco tak tuctového, denního, všedního. Profesor chemik pokrčil by rameny, jako že toho věda dosud nedovede. Ale možná, že věda zatím udělala pokrok. A ten možná že už mají v Praze na technice. Dovedeme z uhlí vyrábět dehet, amoniak, deriváty, z chleba líh, pastilky aspirinové a proti kornatění, dovedeme určit vitamíny a hormony, vypočetli jsme, kolik kalorií dává tuk, kolik sýr. Ale žitné zrnko — to ani my v Praze nedovedeme. Pustili bychom se do za-

hraničních slavných universit a v jejich laboratořích užili v nádobách a retortách procesy kvašení a kysání, pěstění bakterií, kvasnic a bacilů tyfových, dymějových, tuberkulosních i séra a očkovací látky proti neštovicím a záškrtu. A kdyby žil ještě slavný Pasteur, u něho bychom zakleпали s prosbou, aby chemicky nebo jinou cestou sestavil jediné klíčící zrnko. A tento učenec, plný živé víry v Boha, řekl by: To bych musil býti Bohem.

Jak maličký, ubohý jsi, člověče, a jak velký jest Bůh! Dovedeš z těsta nakroutit rohlíky, preclíky, pletýnky, bochánky, hvězdičky, roztodivné koláče, bosňáky, ale jedno jediné obilní zrnečko nedovedeš. A máš rozum. Nejen obrovské světy na obloze, i ten krajíc chleba učí tě znáti majestát Boží. Vzdej mu čest, zasedaje k jídlu, vzdej mu dík, zvedaje se od stolu.

Jak to řekneš, Františku, když ses v poledne najedl? Když jsem se u stolu najedl, řeknu: Už mám dost. — Vidíš, matko, jak komickou máš doma figurku. Učíš Františka poděkovati lidem za každou hrušku. Jen Bohu ne. Proč? Protože sama mu neděkuješ.

Těch Janků, co zvoníce u našich dveří, nestojí o chléb, je víc než moc. I buchtami pohazovali po schodech i knedlíkem, Božího daru si nevážíce. Hlad na ně!

Když jsme byli na frontě u Piavy, přinášely ženy, které tam zůstaly, plachtu postelní z dobrého plátna, prosíce, abychom jim ji vyměnili za tři komisárky. Tuceť ubrousků za 1 komisárek. A prosily s rukama sepjatýma a se slzami v očích. A byl ten vojenský komisárek v r. 1918 vším jiným než chlebem, černý jak hrouda z černých polí a upečený ze semletých bobů, kukuřice a kůry. A když občas jednou za týden náš pluk hulánů vyfasoval trochu bílé mouky, směli jsme si při obědě vzít jen tři noky.

Chléb náš vezdejší dej nám dnes, učil nás Spasitel. Za chléb, ne za lahůdky, za kremrole a řezy dortu. Nemusíš mít první brambory kg za 6 K. Ani první hlávkou salátu za 5 korun a první okurky kg za 20 K. I za ten chléb učil nás modliti se. Kdo se zaň modlí, má

a vždycky bude míti. Nemá ten, kdo se nemodlí a zaň nemodlíval, kdo, dokud měl, spoléhal jen na sebe a o Boha nestál. Ten chléb vezdejší a ještě něco k němu dává Otec nebeský jako přídavek každému, kdo hledal nejprve království Boží a spravedlnosti jeho. Toto je slovo věčné Pravdy. Slovo, které nepomine, i když nebe a země pominou. A nikdo, nikdo mi je nevyvrátí.

Nezáleží na tom, v jakém povolání si ten chléb vyděláváš. Zda v železárnách u vysokých pecí nebo vyšetřováním pacientů v lékařských visitách, zda tím, že jdeš vedle vozíku taženého psem, nebo pískáním na flétnu při operetě, zda u psacího stolu nebo v laboratoři, zda sbíráním červů nebo obsluhováním kupujícího v obchodě. Jen když je to chlebiček a oběd vydělaný poctivou prací, aby ses mohl, tak říkajíc, podívati Pánu Bohu do očí a říci: Chléb náš vezdejší dej nám dnes, chléb, na který mám právo, na který jsem si vydělal. Ne chléb ukradený, o který jsem připravil bližního, ne chléb lajdáckou prací vymámený, ne chléb, o který jsem spolubratra ošidil špatnou váhou a špatnou jakostí zboží. Ne chléb, hrou vyhraný, ne chléb, kterým mně platili za hřích.

Nevol povolání, kde bys byl v nebezpečí, že budeš bližního odírat, z kůže stahovati. Raději tluc kamení u cesty nebo podávej cihly a maltu zedníkům, než bys okrádal. Raději jen ten chléb bez pomazánky, ale poctivě vydělaný, než krocan z peněz nepoctivě vymámených, nakradených nebo z takových, které jsi dlužna služce, posluhovačce, švadleně za kostym a modistce za klobouky. Ten beefsteak by ti musil v hrdle se vzpříčít, kdybys věděla, že na něm lpí cizí krev, slzy, pot a proklínání spolubratra.

Kapucín P. Matouš Bassi byl jednou pozván v Benátkách ke stolu advokáta. Podali mu chleba. Vzal jej do ruky, stíkl a z krajíce tekla krev. I řekl hostiteli: Viz, takový chléb jíš ty, chléb zadělávaný krví chudých, vdov a sirotků a přitom odvažuješ se modliti: chléb náš vezdejší dej nám dnes.

Věřohodná osoba mi vyprávěla o jednom pánovi.

Měl měsíčně 12.000 K a k tomu drahou polovici, moc drahou. Těch dvanáct tisíc nestačilo. Pomáhal si zálohami, napřed vybíranými. Teď prý roznáší noviny. Ale raději býti kamelotem a poctivým než úředníkem a nepoctivým. A bude se ti lehčeji umíratí než tomu, na jehož svědomí lpí cizí majetek.

Své zemřelé maminky vzpomínám. Nestal tatínkův výdělek z tkalcoviny ve starobrněnské fabrice na naše studie. Špatnými osnovami, trhajícími se a vyžadujícími proto přerušování práce a navazování, mstili se na něm mistři, že chodil do kostela, dělník na dělníkovi, protože ten jeden věřil v Boha a ten druhý nevěřil. Maminka vypomáhala na chlebiček praním cizího prádla. A ty ruce byly od drhnutí nejednou rozpukané a v puklinách krev. Krvavý chlebiček. A i o ten ji nejeden ševcovský tovaryš připravil, nezaplativ ani těch pár krejcarů a přesídliv k jinému mistru.

Podívej se někdy nenápadně na ruce své matky a otce, jejichž chléb požíváš. A uvidíš tam občas také krev. A pak tím chlebičkem nebudeš házet, a za každý ten krajíc řekneš tatínkovi a mamince: Pán Bůh vám zaplať! A Otci nebeskému: Bohu díky!

MAJESTÁT ČLOVĚKA. — ODPUSŤ NÁM NAŠE VINY, JAKOŽ I MY ODPOUŠTÍME.

Na Sibiř přivezli nové trestance. Mezi nimi jakéhosi Makara Semenoviče. Ptá se Aksjonov, který tam byl už 26. rok:

— A což, Semenoviči, neslyšel jsi ve Vladimíru Volyňském o rodině kupce Aksjonova? Jsou všichni na živu?

— Jak bych neslyšel. Bohatí jsou to kupci. Škoda jen, že mají otce na Sibiři. A což, dědečku, co ty jsi provedl?

— Za své hříchy 26. rok trávím v káznici.

— A za jaké?

Ale Aksjonov nechtěl říci. Zato spoluvězni vyprávěli

Aksjonov se otázal: — Slyšel jsi snad, Semenoviči, kdo kupce zavraždil?

— Patrně ten, u koho nůž našli ve vaku.

— Ale jak ti mohli nůž do vaku podstrčit? Měls jej u samé hlavy. Byl bys to musel slyšet.

Starý trestanec poznal hned, že nově dopravený Semenovič kupce zavraždil. Povstal a odešel. Nemohl celou noc usnouti. Divné myšlenky naň přišly. Vidí v nich svoji ženu takovou, jakou byla tehdy, když ho naposledy na trh vypravovala. Vidí svoje děti takové maličké, jako byly tehdy. I na sebe vzpomínal, jak byl tehdy mlád a vesel, jak seděl na záhrobcí zájezdného dvoru, kde ho zatkli. Jak hrál na kytaru. Vzpomíná na pranýř, kde ho mrskali, na biřice, shromáždění lidu, pouta trestance a celé to 26leté žalářování.

A takový žal přepadl Aksjonova, že by byl málem ruku na sebe vložil, a to všechno pro toho zlosyna, pro Makara Semenoviče. Takový ho pojal vztek, že už sám raději chce zahynout, jen aby se na něm pomstil. Celou noc se modlil. Klidu nenabyl. Uplynuly dva týdny. Jednou v noci jde věznicí a pozoruje, že se zpod jedné pryčny sype hlína. Otvor se zvětšoval, až jím vyskočil Makar. Aksjonov chtěl odejít, jako by ho neviděl, ale Makar chopil se jeho ruky a pohrozil: — Prozradíš-li mne, zabiju tě!

Vojáci den nato si všimli, jak Makar z holinky vysypává hlínu. Přišli na otvor. Vyšetřováno. Ale nikdo Makara neprozradil.

Tu se představený obrátil na Aksjonova: — Starče! Vím, že miluješ pravdu. Kdo to udělal?

Aksjonov uvažuje: Proč bych to tajil? Proč bych odpouštěl člověku, který mne zničil? Ať pyká za moje útrapy. Ale, prozradím-li ho, bude zmrskán. A k čemu tak zbytečně smýšlím o toho člověka? Polehčí se mi jeho trestem? Neprozradil. A komise nic nevypátrala.

Leží Aksjonov v noci na lůžku. Makar plíží se k němu a usedá u jeho nohou.

— Co tu chceš? Odejdi! Sice povolám stráž!

Makar Semenovič nachýlil se blízko k Aksjonovi
šeptá: — Ivane Dmitrijeviči, odpusť mi!

— Co ti mám odpustit?

— Já jsem zavraždil kupce a tebe jsem chtěl tak
zabít. Ale yenku cosi zahřmotilo. Já jsem ti vsunul nůž
do vaku a oknem prchl.

Aksjonov mlčel.

Makar smekl se s pryčny na kolena a prosil: — Ivane
Dmitrijeviči! Odpusť mně pro Boha milosrdného
Odpusť mně! Přiznám se, že jsem kupce zavraždil.
Budeš propuštěn na svobodu. Vrátiš se domů.

— Pěkně se to povídá. Ale jak mi je teď? Kam mám
jít po 26 letech? Žena mrtva, děti na mne zapomněly.
Nemám, kam bych šel.

Makar nepovstává. Hlavou o podlahu naráží a znovu
prosí: — Ivane Dmitrijeviči, odpusť mně! Když mne šle-
hali karabáčem, bylo mi lépe než teď, když se na tebe
dívám, a ty ses ještě slitoval nade mnou a neprozradil
mně. Odpusť mi pro Ježíše Krista! Odpusť! Prokletému
zlosynu odpusť!

Aksjonov slyší jeho pláč. I jeho vlastní oko vlhne.

— Bůh ti odpusť, jako já tobě odpouštím. Jsem snad
hříšníkem stokrát horším tebe. A také prosím Boha za
odpuštění. A náhle se mu polevilo po těch slovech.
Přestal tesknit po domově. Nevycházel z vězení. Myslí
jenom na poslední věci člověka.

Makar Semenovič sám se udal z vraždy.

Když došel na Aksjonova list propouštěcí, byl už
Aksjonov mrtev.

(Dle čítanky Tolstého.

*

Fiat justitia, pereat mundus — je heslo lidského
soudu. Ať spravedlnosti průchod je dán, byť zhynul
přitom svět. Běda, kdyby tak zněla pátá prosba Otče-
naše. Běda nám, kdyby Bůh hnal nás za každý hřích
na svůj soud ihned, jako člověk člověka honí po sou-
dech za jediné křivé a tvrdé slovo. Moře Mrtvé by dnes
bylo rozlito na těch stupních zeměpisné délky a šířky

kde kdysi mapa kladla Evropu, a Čechy s Moravou byly by dnes Hercularaeum, Pompeje a Stabie. Udělat tebe, člověče, aspoň na hodinu všemohoucím Bohem, když křivda se ti stala a krev se ti pění a žluč ulévá, blesky rozdrtil bys — až na sebe — všechno, zuře: Fiat justitia, pereat mundus.

V ty rozkacené vlny nitra, jež ztratilo rovnováhu i správný směr, v to hromobití těžkých kleteb a zaříkání, hrozeb a msty maják vrhá světlo, maják, udávající zmítané lodi správný směr: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim vinníkům.

Chápeš ten majestát, ten svůj královský majestát, vložený do páté prosby Otčenáše? Udíleti milost provinilcům, toť právo králů, výsadní právo hlavy státu. A toto privilegium dal Syn Boží tobě, duše lidská. Ne proto jsi velikým, člověče, žeš odřízl průplavem panamským Ameriku severní od jižní, suezským průplavem Afriku od Asie. Ne proto jsi velikým, žeš provrtal tunel simplonský a našel nové vlasatice na obloze. Ne proto, žeš rozluštil písmo klínové a vzlétl do stratosféry. Proto jsi velikým, že můžeš udíleti milost a vyhlásiti pardon těm, kdož ti ublížili.

Když v táboře vévodů z Guisů chycen byl najatý vrah na vévodu a předveden před jeho soud, dal mu svobodu se slovy: Jdi! Jsi svoboden! Tvé náboženství tě svedlo, abys mi ukládal o život. Moje mne vede, abych ti odpustil.

Gesto víc než šlechtické. Gesto pravého učedníka evangelia. Ne palcát, ne okovaný cep, ne heslo: Bijte, zabijte, nikoho neživte, a přitom si říkat: Boží bojovník a zákona jeho.

Snad bys neběžel k advokátovi, snad by ses nevztekal: To si nedám líbit! To si nemohu dát líbit! Však já mu ukážu, zač je toho loket! To mu přijde draho!

A mezi manžely hned pomýšlet na rozvod pro prudké, nerozvážné slovo, které jistě, dřív než rafie velká na hodinách jednou obejde, mrzí a výčitkami rozleptává klidnou hladinu toho, kdo je pronesl. Tomu nás Syn Boží neučil. Odpusť nám jako my odpouštíme těm,

kteří naše veličenstvo slovem, nadávkou, vtipem snížili.

Za půl hodiny zapomeneš, uchováš si duševní klid, žluč se ti nebude do krve ulévat, nedostaneš žloutenku ani žlučové kamínky. Že jsi cti hodeň, musíš, člověče, dokazovati jinak než advokátem a soudem. Jen nebýt malicherným, titěrným. Psi štěkají. Ale karavana táhne dál, říká Arab. A křesťan? — Odpouštím!

Snad v neděli klekneš u správy Boží a povíš na sebe mezi jiným i to, žeš spolubratru nadával, snižoval, smích z něho tropil, jej dopaloval až k vzteku, a budeš prosit: — Odpusť nám naše viny.

Jako druhá polovice páté prosby dává výraz našemu královskému majestátu, tak první polovice ukazuje naši ubohost. Tulák, nocující za ploty v hadrech, prolezlých drobným, přitulným hmyzem, je ubohý. Oč jsme lepší, přiklekající ke zpovědnici? Šat máme čistý, ale svědomí je prolezlé hmyzem. A teď zpovědník má je desinfikovat. Jsme ubozí, třebas nás na adresách titulují: Slovnutný pane! Vysoce vážený, velevážený pane, Vaše Vysokoblahorodí, Vaše Milosti, Vaše Excelence! Když klekneš ke správě Boží, což začínáš: Já milostivá paní, já spanilomyslná slečna? Já biskupský rada? — Podle katechismu se začínalo: Já bídný hříšník. Já ubohá hříšnice. Anebo dle slov v ráji k Adamovi: Já, jenž jsem prach a v prach se obrátím.

Proč se tedy nafukovat? Proč si hrát na uraženého? Proč nepodat ruku ke smíření, proč nezapomenout? Jen milosrdní dojdou milosrdenství. Proč ještě po letech vyčítat, když Bůh, co nám ve svátosti pokání odpustil, ani při posledním soudu nám nevyčte?

V jednom brněnském úřadě sloužili dva starší techničtí úředníci. Jeden z nich přišel z Prahy r. 1924. Jejich manželky se nepohodly. Nepřátelstvím byli infikováni i manželé. Jeden na druhého vymýšlel a mluvil to nejhorší. Všechny pokusy jejich šéfa nepřátelství aspoň zmírniti, vyzněly naprázdno. Ani služebních akt si nepodali. Musil tak učiniti sluha. Koncem roku 1933 odešli do výslužby a ten z Prahy zase se tam vrátil.

Rozešli se nesmíření. A v dubnu 1935 v jeden a týž den odpoledne a snad i v tutéž hodinu zemřeli nesmíření, první v Praze, druhý v Brně.

Vy tvrdá lidská srdce, srdce z nepružné litiny! Silenky nadmuté! Nikdy jste nepochopily a jistě ani s porozuměním se nemodlily: Odpusť nám naše viny, právě tak, jak my odpouštíme našim vinníkům.

Ó, lidské srdce, přece jen pro lásku stvořené, odpusť ještě dnes, než slunce zapadne, a zítra Bůh odpustí tobě.

ACHILLOVA PATA. – NEUVOĎ NÁS V POKUŠENÍ.

V „Obrazích ze staré školy“ načrtl zemský inspektor František Wenig tento zajímavý obrázek z vlastního dětství: O jedné Bílé sobotě klečel jsem jako ministrant u Božího hrobu a dělal jsem, jak jsme říkali, anděla. Klečel jsem se sepjatýma rukama, nehýbaje se, takže jsem viděl také na mísu, do níž věřící, navštěvující Boží hrob a k líbání kříže, kladli buď peníze nebo převažené máslo v papíře, jímž se pak plnily lampičky, připevněné před obrazy křížové cesty nebo před oltáři. Pohled na peníze na míse mne nepokoušel. Vzíti něco z nich byla by zřejmá krádež. A té jsem se nikdy nedopustil.

Ale máslo. Bylo tak svůdné. To mne lákalo a táhlo jako magnet železné piliny. Chvílemi, nepozorován, zaslhal jsem směrem k němu. Ale pohled na klečící před Božím hrobem stočil mé oči zase k velebné Svátosti. Bylo právě poledne, když poslední babička vyšla z kostela. Ticho. Všude ticho. Nic se nehnulo. Jen mé oči od velebné Svátosti zatoulaly se k míse a máslu na ní. Vzpamatoval jsem se. Odtrhl zrak od másla a obrátil k oltáři. Ale máslo jako by mělo dar řeči. Volá mne. Láká mne. Svádí. Pokouší. Neodolal jsem a zas hodiť očima po míse. — Vezmi si! Máš hlad. Nikdo tě nevidí. Nikdo to ani nepozná. Copak je o kousek másla. Nemusíš všechno, jen kousek, docela malý, co bys vzal mezi tři prsty, svádí pokušitel. Jen hrábní!

Tož třebaš. Jen jak to šikovně provést, kdyby se někdo přece jen v kostele náhodou díval? Budu se tvářit, jako bych vedle mísy líbal Pámbička. Sehnul jsem se se vší zbožností, líbal jako Jidáš kříž a pravou rukou zajel jsem k míse a na ní do jednoho kusu másla, v okamžiku udobl slušné sousto a honem s ním do úst gestem, jako bych si ctíral pysky. Tak jsem ten kus propašoval přes potravní čáru rtů a zubů. Dobré nebylo, a zdá se, že hospodyně nedbala pravidla, že pro kostel má se obětovat jen nejlepší. Za několik minut byl jsem vystřídán jiným ministrantem — andělem. Běžím domů. Oběd byl páteční. Ale nedotkl jsem se ho. Udělalo se mi špatně, moc špatně z toho zkaženého másla. Matka hledala příčinu onemocnění v tom, že v těch dnech jsme se postili, nebo že celé páteční dopoledne od rána jsem nejedl a prázdný žaludek že způsobil nevolnost. Nebo že jsem se v kostele nastudil. Ale já ani muk. — Musíš do lůžka. Uvařím ti heřmánku. A já musil ležet celé odpoledne a celou sobotu a nemohl jsem jít v ministrantském úboru na průvod Vzkříšení, nač jsem se tolik těšil.

Ale to nebyl jediný trest. Za 14 dní po velikonoci ohlásil pan farář ve škole, že půjdeme ke zpovědi. Ty úzkosti, které jsem prožil, nepřeji ani Tondovi, který mne tahal za vlasy.

V noci přede dnem zpovědi jsem nemohl usnout strachem a úzkostí, jak to dopadne. Konečně je ono odpoledne a my jeden za druhým stojíme u zpovědnice pana faráře a opakujeme si hříchy a lítost. Já pouštěl spolužáky před sebe a stále jsem ustupoval do pozadí, čekaje zázrak, že snad zatím kostel spadne nebo pan farář bude raněn mrtvicí. Ale nadarmo. Zázrak nepřicházel. Řada přede mnou se krátila, až jsem zůstal sám poslední.

Chtěj nechtěj, musil jsem přikleknout. Odříkav: Já bídny hříšník, kajícně jsem se vyznal ze všech hříchů a ten svůj nejtěžší jsem si nechal až na konec. Těžko, moc těžko a se zájímáním jsem prozradil na sebe, že jsem u Božího hrobu jako anděl lízal máslo. Ve strachu

řekl jsem to hlasem přidušeným, takže pan farář mi nerozuměl. — Cože jsi? ptá se. — A já musil po druhé a srozumitelně vyznati svůj hřích, který jsem považoval za nejtěžší. Už to bylo venku. Chvála Bohu, ale teď se těš!

Zpovědník sklonil hlavu a štolou zakryl si celou tvář. Já pak se třásl.

— A máslo u Božího hrobu po druhé už nelízej a za pokání se pomodlíš pětkrát Otčenáš a Zdravas a jedno Věřím v Boha.

To jsem poctivě udělal. Ano, nějaký Otčenáš ještě jsem přidal. Bylo mi nevýslovně blaze, když jsem se vracel domů. A kdykoliv od té doby už i jako letitý kantor jsem uviděl převařované máslo, pokaždé napadlo mi z Otčenáše: Neuveď nás v pokušení!

*

Na převařované máslo by mne pokušitel nechtyl. — Tož tě chytí na jiného červa, na jiný lep. Ani se nenadáš a už jsi tam oběma nohama. Jen drápkem uvízlo ptáče a bylo chyceno celé. Liška není nadarmo lišák, a přece se chytne do želez. Když ne na máslo, tož na cukr. Když ne na cukr, tož na čokoládu. Když ne na sladkou vanilkovou čokoládu, tož na sladkou tvář. A když už jsi na jednu chycen, nalíkně ti pokušení jinou, ještě sladší.

Jsi-li imunní proti Scylle a Charybdě, a Loreley na břehu Rýna nadarmo zpívá, nadarmo zlatým hřebem rozčesává své zlaté vlasy, zacinká pokušitel měšcem, zašustí tarůcky, špičku jazyka ti polechtá, jako škvor zakousne se ti do mozku, že budeš jako Bůh, u zpovědnice dušičku pohladí, že 99% jsi svatá a ne jako ti rváči, dráči a cizoložnice a jako ten publikán za tebou.

Do ráje se pokušení vplížilo jako mūra klíčnickou dírkou. Josefa Egyptského chytilo za plášť pěstěnou rukou paní Putifarové, na Davida si počkalo na střeše paláce za poledne po vydatném obědě. Samsona ukolébalo na klín Dalily, do sboru tak svatého jako bylo kolegium

apoštolů se vkradlo, Jidášovi v měšci se uhnízdlilo, na Petra si počkalo u ohníčku v nádvoří Kaifáše, svatý Benedikt je zchlazoval v ledové vodě, sv. František v trní růžového keře, obyvatelé pouští ničili je postem a tvrdým lůžkem, sv. Tomáš Akvinský hořícím polem ohniště. Ba i na Krista Pána se odvážilo třikrát.

Viděl jsem před lety ve Švýcarsku podivný obraz za oltářem. Nebýt u něho vysvětlení, těžko byl bych myšlenku uhodl. Čert zapisoval na volské kůži jména těch, kdo při kázání spali. Ale byl by rád tam dostal i ty, co dávali při slově Božím pozor. Jak to provést? Chytil kůži mezi zuby a obě ruce, a jako by už neměl na ní místa, celou silou ji natahoval. Posluchači obrátili pozornost od slova Božího, hledíce za oltář, jak to dopadne. Dábel čekal, až kazatel, mluvě o sedmi slovech Páně, přišel k šestému „Dokonáno jest“ Napjal jakoby poslední sílu. Kůže praskla. Hlava pokušítele celou prudkostí narazila na zeď. A posluchači se srdečně zasmáli. V rychlosti vyňal dábel novou kůži a zapsal si jejich jména.

Nikde, nikde nejsme jisti před pokušením, i kdybychom na každém místě malovali kolem sebe kruh svěcenou křídou a vykropovali vodou tříkrálovou. I na tu rakev do hrobu spuštěnou usedá a svádí k reptání na Boha a zoufalství. Pokušení stejně jako bolest patří do věčného Božího plánu! Přináší hybnost do duchovního života. Bez něho bychom zatuchli, zkysali, zpohodlněli, jen vyšlapanými, týmiž cestami bychom se loudali. Pokušení je jako automobil v Kobližné ulici dopoledne. I chromý a kulhavý poskočí jako jelen, houkne-li mu za zády. Učí se rozhlížet, dávat pozor. Je jako zkoušení ve škole. Ukáže, co dovede. Je jako zápas boxerů a Frištenských v ringu. Buď položí pokušení tebe na lopatky nebo ty je srazíš a zasadiš mu knock-out.

Bez boje není vítězství. Jen vítěz odnáší věnec vavřínový. Za vítězství nad pokušením učí se nás modliti 6. prosba Otčenáše.

Řecká mythologie ví o jednom z vojevůdců proti

Troji, Achilleovi, že byl nezranitelný, protože matka jeho Thetis ponořila ho jako dítě do proudu podsvětné řeky Stygy. Jen pata, za kterou matka synka držela, bylo jediné zranitelné místo Achilleovo. A právě do ní trefil ho Paridův šíp, a nejslavnější rek Myrmidonů hyne.

Achillovou patou zveme nejslabší místo ať konstrukce tělesné, ať charakteru. A tou jest? Přemýšlejte! Snad to místo na těle, které zveme slabinou? Či spánky? Naší Achillovou patou je jazyk. Tam jsme nejslabší, tam jsme nejvíc zranitelní. Proto tam šíp pokoušení jde skoro vždy najisto. A přece je jazyk chráněn dvojitou ohradou a u mužů, dokud nosili pořádný vous a ne jakési vyholené obočí pod nosem à la Greta Garbo nad nosem, dokonce trojitou. A nepomáhá ani trojitá pevnost. Vědět něco, co druhý ještě neví, i kdybyste ústa zadrátovali nebo leukoplastem přelepili, tajemství musí ven. Běží-li o nevinnou věc, o radostné překvapení, které předčasným prozrazením přestává býti překvapením, není o hříchu a zlobě ani řeči.

V kterém si ženském klášteře do takového nevinného tajemství zasvěceny byly jen dvě osoby, bez nichž se překvapení nedalo provést. Obě se zavázaly k naprostému mlčení. Ostatních sto z kláštera nemělo míti do poslední minuty ani tušení. A zatím co ta jedna osoba (mužská) uchovala tajemství tak šikovně, že sestra sakristánka ani nepozorovala, jak ministrant místo 6 obvyklých svící rozžihá 12, živým rozhlasem té druhé účinkující už večer před tím — sto dovědělo se o tom tajemství a překvapení. Pochopíte, proč k úřadu zpovědníka Spasitelem nebyly připuštěny ženy, třeba by některé z nich dovedly uchovat tajemství jako sestra u varhan. Ale aby snad zbožné pokolení necítilo osten, připomínám, že my muži nejsme o nic lepší a že neporušený jazyk v porušeném těle uchován byl pouze u sv. Jana Nepomuckého a sv. Antonína Paduánského. Jenom dva. Ale daleko víc svrbí jazyk a je pokoušen, ví-li jeho domácí pán nebo paní na jiného něco pikantního, kompromitujícího, snižujícího čest. Snad ani ledvinové

kamínky, když se prodírají tělem, nepůsobí tolik bolesti, jako takové tajemství, které chce ven, a třeba hned před kostelem a týmiž ústy, která před pěti minutami v kostele se modlila: Neuvcd' nás v pokušení. — To už není žert. To se nedá odbýt slovem „klepna“ To už jsou hříchy, které někdy lehce, někdy těžce se prohřešují proti lásce k bližnímu a na které žádný zpovědník nemůže býti dost přísný. Kdyby za každý hřích jazyka povyrostl tento o jednu setinu mm, určitý druh lidí mohl by za pár let života svoji šíji místo stříbrné lišky ovinout vlastním jazykem. Ne nadarmo tak dlouhý jazyk přimalovává se postavě čerta. Církev svatá v den našeho světce zpovědního tajemství prosí, abychom ústům svým ostražitost ukládající, připočtení byli k blahoslaveným, kteří jazykem nehřešili. Až těla naše bezduchá uložena budou v rakvi, kněz u nich zazpívá Pater noster. Pět proseb Otčenáše pomodlí se potichu. Šestou zazpívá nahlas: Et ne nos inducas in tentationem. A neuvcd' nás v pckušení. Ale to už ji nebudem slyšet. Proto dnes, pckud ještě slyšíte, přijměte ji ode mne hodně hlasitou: Et ne nos inducas in tentationem.

VYZRÁL NA PÁNA BOHA. — ZBAV NÁS OD ZLÉHO.

- Daří se mu lépe, milostivá.
- Opravdu, dcktore? ptá se matka jaksi nedůvěřivě.
- Horečka pcklesla, spodek plic se uvolnil. Jen pokračujte s koupelí o 27⁰. Dávejte mu ráno hořčičné náplasti. Ale nic jíst. Hleďte dítě co nejvíce udržovat v sedění. Mám čest uctivě se poroučet.
- Manžel vyprovodil doktora až na chodbu. — No, co je, dcktore?
- Lékař váhal. — Chcete, abych vám řekl pravdu?
- Ovšem. Ale chci znáti úplnou, pravdivou pravdu.
- Abyste mi potom výčitky činil.
- Nebudu. Jsem muž, jsem otec. Mohu vědět vše a chci.

— Vy to tedy chcete vědět?

— Ano.

— Tcž tedy: Vaše dítě je ztraceno. —

A zatím co lékař sestupoval se schodů, otec, muž, opřel se o zábradlí a zdi, dveře, klec zdviže, schody jako by kolem něho tančily rej umrlců. Vrátil se do pokoje bled a zničen.

— Nezdá se ti, že má ručičky rozpálenější? Podívej se, jak mu oči svítí. Chudírka malá. Drahoušku můj, vid', že necpustíš mamírku?

— Nemluv tak, přerušuje ji otec. To není možná. V tak krásné dubnové dni se neumírá.

A oba sklárí se nad postýlkou, pozorují tu drobnou bytůstku, jež nemá zájmu na rozložených hračkách a těžce oddychuje. Najednou se dusí a modrá. Matka podkládá horní polovici těla, kleká na kolena před křížkem ze slonoviny, zavěšeným nad postýlkou, ruce spíná, až se konci prstů křížku dotýká. A hlasitě prosí: — Zbav nás od zlého. Otče náš, jenž jsi na nebesích. Ty můžeš všechno, i to, co lidé nemohou, nač i lékaři jsou bezmocní. Zbav nás od zlého. To dítě nám zachovej. A budeme ti vděční po celý život.

Otec stojí beze slova, otec profesor, doktor, syn století, jenž súčtoval s vírou od 16. roku. Cítí instinktivně převahu své věřící ženy. Rád by se pokusil sám o modlitbu. Ale neví jak. Vida svou choť žalovat Bohu nesmírné hoře, připojuje se bezděčně a na kolenou opakuje: — Zbav nás od zlého!

— Ženo, uzdraví-li se náš hoch, já ti slibuji — A teď přemýšlí, co by slíbil. — Marie. Uzdraví-li se, budeš šťastna. Slibuji, že od letošního roku vykonám vždy svou velikonoční povinnost.

Den nato lékař, jsa si jist smrtí maličkého pacienta, ptá se u domovníka.

— Noc prý měl dobrou, sdělovala služka od profesorů.

— Není možná.

— Však tomu v domě nikdo nechce věřit.

— To bych řekl.

A přece to bylo pravda. A po čtrnácti dnech za teplého odpoledne vyváděl otec pětiletého bledoučkého chlapčka živých oček na sluníčko.

Blížil se svátek sv. Trojice, poslední den, kdy možno splnit velikonoční povinnost. Pan profesor a doktor je rozrušen. Vzpomněl svého slibu. On, muž university, a jíti k svaté zpovědi. Vlastně nebyl to ani správný slib. Slib zavazuje, byl-li učiněn svobodně a s rozvahou.

A on tenkrát v úzkostech o syna ani nevěděl, co činí. To je přece jasné. Jeho slib nemá právní závaznosti. Aby ukázal dobrou vůli, vykoná něco dobrého, ale ke zpovědi nepůjde. Bude dávat bohatou almužnu a ta vyváží mnohonásobně velikonoční povinnost. Od toho dne stříbrňáky padaly do čepic žebráků. Za noviny kamelotovi platil dvojnásobně a za deset franků koupil květinu na oltář. Ale klidu nenabyl. Přece jen výslovně slíbil zpověď. Komu? Tomu, jenž uzdravuje. Ale vždyť v něho nevěří. A kdyby věřil, což je možno, aby uprostřed zpovídajících se u sv. Sulpice poklekl? Kdyby to tak viděly ženy jeho kolegů! Snad o 30 letech nepůjde cestou Coppého?

Nicméně v den sv. Trojice, týrán pochybnostmi, přišel lačný do kostela. Což kdyby k tomu byla příležitost: třebas málo lidí v kostele nebo prázdná kaple nebo sympatická tvář knězova. Ale v kostele je plno. Za těch okolností není to možné. Vysmáli by se mu. Rozhodně ne. Otočil se, vyšel z kostela a přímo naproti do cukrárny na kávu a k ní dal si bábovku s rumem. Vypil, zajedl. Už není lačný. Teď už nemůže přijímati, i kdyby chtěl. Moc diplomaticky to provedl. Inu, studovaná, graduovaná hlava. Tak se na to musí. Vstal, utíral si prsty, čekaje na platícího. Skleněnými dveřmi dívá se do ulice. Vtom zahlédne svého synáčka. Držel se služky za ruku a přecházel s ní ulicí. Otec zaklepal na skleněné dveře. Synek ho uviděl. Vytrhl se služce z ruky a se slovem: Tatínek! běží k němu přes cestu. Vtom z boční ulice vyrazil povoz mlékaře, vrazil do hošíka, přejel mu prsa a rozmačkal ho. Se strhanýma

očima vrhl se otec na mrtvolku a trháje si vlasy, opákoval: Já jsem usmrtil svého Jeníčka.

(Dle francouzského článku „Bábovka s rumem“.)

*

Jinak Bůh, jinak člověk. Jinak matka, jinak macecha. Když má chleba dáti, třikrát jej obrátí. Když vy jste dávala, máslem jste mazala. Jako matka požehnáním, tak kletbou macecha zlá. Bůh člověku otcem, matkou, člověk Bohu macechou. Co jste nabídl, pane profesore, Bohu za zbavení od zlého, za uzdravení synka? Nabídl jste povinnost, jíž jste byl jak tak ve svědomí vázán i bez záchrany dítěte. A i o tuto povinnost jste Pána Boha ošidil. Ano. Tys zabil své dítě. To zlo, jež tě stihlo, sám jsi zavínil.

Šestkrát v týdnu volá tvor k Stvořiteli. Dej to, dej ono! Dej chléb vezdejší! Dej zdraví! Dej výhru! Odvráť sucho! Dej déšť! A Bůh dává. Sedmý den volá Bůh: Dej také ty Bohu, co je Božího! Pomni, abys den sváteční světil! Je to tvá nedělní povinnost. A člověk se uleje, nedá. Vzpomene si, že právě v neděli dopoledne mívá srdeční vadu. Nebo že musí do přírody. U řeky se opalovat. Musí do neznáma. Musí na závody v kopané. Šidí Boha. Když má chleba dáti, třikrát jej obrátí. Takový je člověk: Kdo nemá svědomí a vděčnosti, šidí svého Otce nebeského. Ale když v křečích se kroutí, kotníky dnou otékají, dítě onemocní, to je mu najednou Pán Bůh dobrý. Zbav nás od zlého! Zmírní bolest! Neber mi dítě!

Pět dílů světa jest jak esplanáda před lurdskou basilikou, kde ve dne v noci ve všech jazycích slyšet výkřiky: Otče náš, jenž jsi na nebesích, zbav nás od zlého! — Pane! Ať vidím! Pane! Ať chodím bez berlí! Pane! Ten, ježž miluješ, i já, je nemocen. — Pane! Ušetři lidu svého! Pane, smiluj se, Kriste, smiluj se!

Kdyby všechny ty vzdechy, jež slyšely bílé zdi nemocnic a oltáře mariánské, oltáře 14 sv. pomocníků, obrazy sv. Judy Tadeáše a světce z Padovy, vzdechy, jež plnily ovzduší bojišť a zpovědnic, jež signálově zhuštěné v základní tón a kvartu zahoukly do ulic

z hasičské trubky nebo zvonů, rozkomiňaných na poplach, vzdechy, jež unikaly sestupujícím v záchranné čluny ve vlnobití a uzavřeným po výbuchu v dolech, jež volaly Allaha s hrbů velbloudů před ničícím samumem a Madornu, když láva z kráterů Etny valila se do údolí — kdyby všechny ty poslední prosby Otčeraše slily se v jediný chór mollových melodií, přehlušily by hukot oceánu.

Terkrát ruce spínat a volat: Pro Krista, Pána našeho, zbav nás, Otče náš, zlého, je na místě, je logické.

Ale což, člověče, když sám dobrovolně do toho zlého lezeš? Šestá a sedmá prosba mají se k sobě jako příčina a účín. Nezahrávej si s pokusem a nebudeš musít volat: Zbav nás od zlého.

Nač strkat prst do vroucí vody? Myslíš, že se neoparíš? Nač dotýkat se smůly? Že se neumažeš? Proč jezdíš stokilometrovou rychlostí? Myslíš, že nikdy nezlámeš žebra? Amputovali ti kus nohy. Proč naskakovals do rozjíždějícího se vlaku? Výbuch sežehl ti kůži tváře. Jsi zchyzděna. Proč nalévalas líc do rozpáleného samovaru? Zapletl ses s rusalkou. Musil sis ji vzít. Anděla (aspoň dle krásy) odvedl sis od oltáře a dnes, když se podíváš na kazatelnu u Dominikánů v Brně, přál by sis býti archandělem Michaellem, protože i svatý Jiří s kopím byl by na tu metamorfosu slabým. Máš, cos chtěl. Nikdo tě nepolituje. A proto raději zatni zuby, sevři rty a trp! Trp, kozáče! Buďeš atamanem.

Odvěčují se lidé lidem za pomoc, protekci. Uzdravení nemocní při odchodu z nemocnice, třebas platili denní taxu, věnují ct. sestře ošetřovatelce kvítko pro jejich oltář. Ošetřujícímu lékaři podarují cigarety, láhev vína, kmínky, jeřábinky.

Otec nebeský pomohl, zbavil tě zlého. Vyslyšel tvé volání. Ukážeš se vděčným? Zanechat berly v jeskyni je málo. Pouhé nic. Chceš něco obětovati z vděčnosti pro kostel? Máš-li na to, obětuj! A něco praktičtějšího než je mramorová tabulka s daty. Ale ne jen samá anti-pendia a k tomu leckdy nevkusná, příliš široká, která

mají hlásat těm, kdož se na ně dívají, tvoji chválu, vkus a umění vyšivačské.

Kup nějaké kilo voskových svící pro svatostánek, i když na nich nebude přilepena visitka, že je to od tebe! Kup kvítka k Božímu hrobu! Dej vyšít měšní roucho v barvě červené, fialové! Daruj velum pro požehnání! Lněné plátno pro oltářní mensu. Olej pro věčnou lampu. Uháčkuj krajky pro albu, rochetu, komže pro ministranty! I konvičky oltářní ministranti leckdy rozbijí, Místní duchovní by ti nejlépe poradil, čeho kostel potřebuje.

Jsi-li majetnější, opatř novou křížovou cestu! Věnuj malované okno, třebas se jménem a obrazem dárce. Objednej nové zábradlí k hlavnímu oltáři! Nezapomeň na budoucí kněze, bohoslovce v alumnátě. Pan regens už ví, ktercu díru v rozpočtu zacpat.

Z vděčnosti mocných párů vyrůstaly votivní kostely, sirotčince, útulky pro mrzáky a opuštěné. Z vděčnosti dávali stavět kříže na rozcestí a čtrnáct kaplí se zastaveními křížové cesty.

Anebo aspoň dej na jednu mši sv. Pánu Bohu nebo Matičce Boží na poděkování za to, že splnili tvoji sedmou prosbu Otčenáše.

A učinil-lis při prosbě za odvrácení zla slib, splň ho do posledního jota a tečky nad ním — a na konec přidej: Bože, chválíme tebe, Pane, moc tvou velebíme.

Sv. Bernard vsadil se kdysi s jedním pantátou, že se nepomodlí (ten pantáta) zbožně ani celý Otčenáš.

— Že ne? Vsaďme se!

— Platí! Dám ti koně, pomodlíš-li se jediný Otčenáš sebraně. Začni!

Dať se do toho. Říká až po: Chléb náš vezdejší. Zastavil se. Obrátil se na opata a ptá se: — A dostanu k němu i sedlo?

— Ani sedlo, ani koně.

Modlívej se tuto modlitbu tak krátkou a výstižnou a tak krásnou, že modlicí knihy světa od svatých mužů sepsané se jí nevyrovnají, tak, abys po smrti nebyl odsouzen modliti se všechny Otčenáše ještě jednou a lépe.

2. *U pramenů vody živé.*

KŘEŠŤANEM NAVŽDY. — KŘEST.

- Pane učiteli! Nemohu opisovati tento článek.
- A proč?
- Jsou tam věci, které urážejí mé svědomí!
- Tvé svědomí? To slovo zavání katechismem.
- Ale hlas jeho je silnější než váš.
- Nuže, odpustím ti trest. Nezůstaneš po škole, ale slib mi, že se tomu článku naučíš.

Hoch mlčí.

- Naučíš se?
- Pane učiteli! Žádejte vše jiné, jen ne toto.
- Tak tedy, ty chceš boj. Nemáš srdce.
- Ale mám duši.
- To zavání sakristií, řekl učitel, otočil klíčem a Jan Brissot zůstal po škole.

Vytáhnuv dějepis, otevřel jej při naznačeném článku, chvílku četl. Prudce zavřel knihu. Ne. Nemohu. Panna Orleánská že byla blouznilka? Lži že jsou její vidění? Lži o jejím slavném poslání? Popíratí naši národní světici? Nikoli.

V zámku zaskřípal klíč.

- Lioneli, co chceš? Jdeš se pást na mém pokoření?
- Proč jsi, Jene, po škole?
- Nemohu ti to říci. Nechápal bys to.
- To jsi se dopustil velikého přestupku, že tě můj otec trestá. Tatínek je spravedlivý.
- Ano. To ty si myslíš, že je spravedlivý.
- Můj otec je hodný. Dá mi vše, co si přeji.
- Vše, mimo to nejpotřebnější.
- Jak to? Nic mi nechybí.

— Chybí ti, Lioneli, chybí to nejpotřebnější. Křest ti chybí, a něžně pohleděl na Lionela.

— Jene! Nesu ti svou svačinu. Vem si ji!

— Děkuji, nevezmu.

— Tak se aspoň rozdělíme jako bratři. A budeš mým kamarádem?

— Vždy!

— Přes to, že tě můj otec trestá?

— Přes všechno.

— I přes to, že nejsem pokřtěn jako ty?

— Možná, že jednou budeš pokřtěn.

— Nikdy!

— Jdi, prosím tě, k starému dubu. Moje sestra Denise tam na mne čeká. Řekni jí, aby šla domů beze mne.

U dubu čekala Denise na bratra. Četla zatím o vzkříšení Lazara.

— Nemáš čekat, hlásí Lionel.

— Počkám na bratra. Babička by to poznala. Sedni si sem! A vykládala o vzkříšení Lazara.

— To není pravda, vykřikl Lionel.

— To že není pravda? Nevíš, že je Bůh všemohoucí? Babička má pravdu, když říká, že nemáme si s tebou ani hrát, ani mluvit.

— Proč? Řekni! Proč? vyskočil Lionel se zaťatou pěstí.

Jako uražená královna vzala svoji školní tašku a silným hlasem mu řekla: Pohane! Pohane! a utekla.

Hněv zamžil mu oči. Pohane! Nazvala ho pohanem. Už mu to jiní také říkali. Ale tak se ho ty tři slabiky ještě nikdy nedotkly jako dnes z úst toho děvčete. Dosud se tomu smával. Ale dnes pláče pln hanby a lítosti. Ta dívka prchla před ním jako před zločincem. Sotva došel domů.

— Synku, co se ti stalo? ptal se ho otec. Někdo tě zarmoutil. Vidím to na tvých očích.

— Ano, štkal Lionel. Nazvala mne pohanem, rozumíš, po-ha-nem. Proč jsem pohanem? Proč chceš, aby tvůj Lionel byl pohanem?

— Ty pláčeš, Lioneli, že nějaký hlupák tě nazval po-

hanem? Buď spíše na to hrd. Tvůj otec je také pohanem!
A miluješ ho? A kdo ti to řekl?

— Sestra Janova.

— Ten Brissot to odpývá. Mám toho dost. Vyhodím ho.

— Otče, to neuděláš. Mám ho rád.

Učitel Siregnaud zavřel po škole Brissota. Lionel přišel za ním.

— Trpíš pro mne.

— Pro tebe trochu. Pro Něho mnohem víc.

— Pro Něho? Pro koho?

Jan vytáhl zpod pláště bluzy měděný křížek. Pudem naklonil se Lionel a křížek políbil. To byl jeho první náboženský úkon. A Jan, přivinuv jej k sobě, zvolal: Kéž bys byl pokřtěn!

— K tomu můj otec nikdy nesvolí.

Je neděle. Bílá neděle. Před oltářem stojí chlapci a děvčata k prvému sv. přijímání. I Jan tam stojí i jeho sestra Derise. Je oděna v mušelín. Koruna bílých růží zdobí její čelo. Všichni zpívají Věřím v Boha. Venku před kostelem, ve všedních šatech, stojí Lionel, synek učitelův. Vdechuje vůni, která není pro něho. Poslouchá modlitby, kterých nezná. Proč on nestojí v řadě s ostatními, mezi Janem a jeho sestrou? Pohane! Pohane! Pohane! Jako by slyšel volati Denisu: On tam nesmí. Je pohan. Stojí se slzami v očích. Ba nestojí. Už kleká tam venku jako hříšník z doby první církve.

Poslední den školního roku. Učitel napsal na tabuli větu: Zákony chrání dobré občany. Pak obrátiv se k žákům, vyzval je, aby i z nich každý napsal na tabuli heslo.

— Brissote! Odejdeš navždy ze školy. Máš pěkné písmo. Pojď napsat heslo! Jedno z těch, které je v naší morálce. Bude to památka na tebe.

Jan bere křídou. Rozmýšlí.

— Pomohu ti. Napiš heslo: Náboženství ohlupuje národy.

Lionel se chvěje. Co udělá jeho spolužák?

Ten píše: Náboženství křesťanské zušlechťuje člověka Bohem stvořeného.

Všichni ztrnuli. — Bůh. — To jméno je v laické francouzské škole vyloučeno. To jméno, o němž učitel dle rozkazu nesmí mluvit před dětmi Francie. To jméno je teď napsáno na tabuli.

Siregnaud sraštil čelo. Chce jít k Janovi. Tu přiskočil Lionel před něho a zvolal: Ano. Bůh jest. Věřím v Boha, Otce všemchoucího a miluji Ho. — A bledý jako lilie, klonil se Lionel pomalu, až v bezvědomí klesl na zem. Otec učitel ho odnesl domů. Hoch blouzní v horečce.

— Pane doktore! Zachráníte ho? Věda dovede vše!

— Kdybyste toho spolužáka, kterého v horečce volá, zavolal k jeho lůžku, myslím, že by to přivodilo uzdravení.

Otec svolil.

Lionel přišel k vědomí. Jene, umru jako pohan.

— Lioneli, doufej! Přijdu zítra cpět.

Jan běží na faru. — Pane faráři! Lionel si přeje křest!

— Jene! Ty ho pokřtíš. Mne tam nepustí. V nevyhnutelné potřebě může křtít každý. Co musí činiti, jenž křtí?

— 1. Míti úmysl křtíti. 2. Líti přirozenou vodu. 3. Při lití říkati: Křtím tě ve jménu Otce, Syna i Ducha svatého.

— Dobře sis to zapamatoval.

Den nato je Jan zase u Lionela. — Pan farář mně svěřil, abych tě pokřtil. A nabrav vody, lije na jeho hlavu se slovy: Křtím tě ve jménu Otce . .

— Už nejsem pohanem. Řekneš to sestře!

Uplynul týden od křtu. Lionel je mimo nebezpečí. Otec, šílený radostí, sklonil se nad synem, jako by chtěl od něho slyšeti nevysvětlitelnou příčinu uzdravení.

— Otče, dovolil bys, abych šel jinou cestou než tvojí?

— Trpěl bych tím.

— Více než mou smrtí?

— Ne, dítě, tvůj život napřed i za cenu mého života!

A jednoho dne stály tři osoby pod starým dubem: Lionel, Jan, Denise. — Zde jsi mne nazvala pohanem. Jak mne to tehdy bolelo!

- Zapomeň na to! Jsi už křesťan a křesťan navždy
— Navždy. A za to vděčím vám.

(Upraveno dle franc. Pcd dubem

*

Křesťanem navždy! A kdybys hekatombu býků obětoval jako Julián odpadlík, abys zahladil účinky obřadu mytí vodou křestní, zůstáváš křesťanem. A kdyby podepsal tištěný blanket, že vystupuješ z církve katolické a zůstáváš bez vyznání, jsi křesťanem. A kdyby pro indického maharadžu přísahal na korán a od rábína se dal obřezat, jsi a zůstáváš křesťanem navždy. A ten, jehož téměř obřad bylo vodou křestní, kdo se narodil po druhé, z vody a Ducha sv. a tak se stal dítětem Božím, zůstane jím, i kdyby odešel z domu Otce a neznal se k němu.

Co dáváš, matko, církvi katolické, dávajíc pokřtění plod života svého? Moc málo toho dáváš. O jednu jednotku rozmnožuješ tu velikou rodinu, nad jejím obydlím slunce nezapadá. A nic víc. Snad až jedno bude to pokřtěné dítě církve chloubou. Snad pones pochodeň Spasitelovu před zástupy. Snad bude knězem. Nebo dokonce obraz jeho rozmnoží galerii svatých.

Anebo: Snad až vyroste, bude jen přítěží, parasitem kultury křesťanské, skvrnou, již předhazovati bude církvi její nepřátelé. Snad bude Juliánem apostatou, snad Jidášem. Snad druhým Voltairem, druhým Dantonem, Maratem, Neronem, jenž dal vrhati křesťanů zvěři, Hitlerem, jehož proklínati budou pokolení s ním i ten život, který ho nosil.

Co dává církev katolická tvému robátku, křtící je Smývá s duše hřích dědičný, otvírá mu bránu k ostatním šesti zdrojům milosti posvěcující, bez níž není života věčného.

To, co ty, otče, matko, můžeš dáti svému dítěti vzdělání, věno, úspory, činžák u nádraží, zbytkov statek, ošetřování a celou lásku, to mu stačí tak na osmdesát, devadesát, řekněme sto let života. Kdybyst se mohli postarat o jeho život aspoň na 5000 let. A

ubohých 80 let! Mizerných 90 let! Jak titěrný lilipután je člověk se vší vědou a láskou! To že by měl býti ideál člověka? Pro to měl by se dřít? Pro mizerných 100 let? Zatím co kalifornská sequoia žije 4000 let. Věčně žít! Napřed po rozloučení se světem jen životem duše. A od zmrtvýchvstání v den soudný životem duše, spojené se vzkříšeným, oslaveným a věčně mladým tělem. Věřím v těla vzkříšení a život věčný, vyznáváme v CREDU.

Věčný život bez milosti posvěcující je nemožný. Bez ní je jen věčné umírání. Tohoto vitaminu, živícího duši do života věčného, dostává se dítěti na křtu svatém a rozmnožuje se v ostatních svátostech. Tolik dává církev při křtu svatém. Kdo můžeš pochopiti, pochop! Zmaterialisovanému otci bylo by snad 100 egyptek milejší.

Těžko předkládati dobytku perly, praví Písmo sv. Křtem je duše dítěte připojena, obrazně řečeno, na elektrickou síť, jejíž centrála je u paty kříže. Od té hodiny všechny modlitby, dobré skutky, užitky mše sv., kdekoliv ve světě od údů církve konané a obětované, probíhají jak proud dušemi nás všech, i kdyby se nikdo zvlášť za nás nemodlil, a pomáhají nám nésti, nač bychom sami nestačili, tak dlouho ovšem, dokud se křesťan vlastní vinou, t. j. smrtelným hříchem nebo odpadem od toho vedení neodpoutá.

Na památku křtu nese dítě po celý život křestní jméno. A v den světce, pod jehož ochranu bylo od rodičů postaveno, slaví svátek. To znamená pišingrovou dortu pro dorůstající a vlastnoručně vyšívané pantofle a puškvorcovou pro dospělého. Kytice jsou příliš ideální, nepraktické. Nanejvýše z viržinek.

— Prosím, kdy já mám svátek?

— Vy jste Vanda, vy Vlasta, vy Šárka, vy Jitřenka a vy Zora. Vy nemáte nikdy svátek. Vaše jméno, třebaš by bylo z kalendáře, není ze seznamu svatých. Vaše jméno je vzato z pohádky, bájesloví, mythu nebo ze značky továrny na čokoládu. Přičiňte se, abyste byla první svatá toho jména! Zatím slavte svůj svátek 28. prosince na Mláďátka nebo 1. listopadu.

Trpce nese dívka tuto nešikovnost svých rodičů a nejednou i nafoukanost. Jejich princezna nebude přece obyčejnou Marií, Aničkou, Josefku, Miladou, Toničkou jako hausmajstrové, jejich princátko tuctovým Václavem, Janem, aby snad někdo na ně volal: Vašku, Vašíčku, Honzo, Honzíčku! Jejich dceruška musí mít moderní jméno, jméno některé kinohvězdy z Hollywoodu a jejich synek z varieté a cirkusu: Rosemerie, Alice, Violetta, Tosca, Carmen, Elinor, Marlene, Lala (asi od muziky), Lili (ulomená lilije), Harry, Raoul, Fred, Joe, Liam, aby už z pouhého jména bylo znáti, že je z jiného těsta.

Martyrologia a seznamy svatých církve katolické obsahují jména světová a místní.

Jména světová: Maria, Josef, jména apoštolů, zakladatelů řeholí a nejslavnějších jejich členů. A datum jejich slavení ustálila se v minulých stoletích. Svátek sv. Josefa, pěstouna Páně, je definitivně 19. března, sv. Anny 26. července, sv. Petra a Pavla 29. června, sv. Ignáce z Loyoly 31. července, sv. Dominika 4. srpna, sv. Augustina 28. srpna, sv. Františka Seraf. 4. října, sv. Antona z Padovy (S. Antonius) 13. června. Svatý Antonín (Antoninus), arcibiskup florentský, † 1459, má svátek 10. května. Sv. Janů je víc než 70. Ze ženských jmen světových nejkrásnější je a zůstane jméno té, o níž pějeme: Ty jsi po Bohu ta nejprvnější, tobě čest a chválu nej přednější andělé a svatí vzdávají, Matička Boží — Maria.

Místní jména jsou buď krajinná (sv. Medard, Marmert, Lambert, Otto, Bonifác, Ansgar, Patrik a p.) nebo řádová (sv. Hildegarda, Gertruda, Kristina, Šolana, Ildefonsa, Bronislava a p.) nebo národní. Náš národ má dost svátků vlastních. Český otec, česká matka najde si v kalendáři jména našich světců a světic. A kdyby měl děti jako patriarcha Jakub, jmény těmi může podělit všechny, nevolí-li pro některé jmen světových.

Česká jména křestní nekryjí se vždy s českými svatými. Tak: Bcřivoj je překlad jména sv. Abdona, Bře-

tislav je sv. Bruno, Spytihněv je sv. Mansvet, Přemysl buď sv. Prudens nebo Euthymius nebo sv. Gracián, Čestmír je sv. Honoratus, Radim, Radko je sv. Gaudenc, Bohuslav = Timotheus, Bohumil = Theophil, Božetěch = Theobald, Květa, Květoslava je ženské jméno, utvořené dle sv. Floriána nebo sv. Florencia, Růžena buď sv. Rosa nebo sv. Rosalia, Věra je sv. Veronika, Vítězka, Vítězslava je sv. Viktorie, Libuše = Amalie.

Nositelé těchto počestěných jmen cizích slaví svátek v den originálu svého patrona a ne dle různých kalendářů, v nichž jména světců jsou vložena v kalendarium úplně dle libovůle jednotlivců, kteří je sestavovali. Kalendář, až na jména světová, není směrodatný. Ba i kalendáře podniků katolických mají v datech velké chyby, které přecházejí z roku na rok. Je nutná důkladná revise.

Náš lid projeví se i při zkracování nebo zdrcbňování jmen křesťanů. Proto zůstane vždy při své Mařence, Maří, Marušce, Maryšce. Jak by se vám stáhly koutky úst, kdybyste v Prodané slyšeli najednou Jeríka: Jak můžná věřit, že bych já prodal svoji Micirku? Nebo svoji Ričirku? Nebo to mazlivé polské: Že bych já prodal svoji Máričku? To že by byl náš Jerík? — Brr.

Na ozrámerích k sňatku četl jsem: Fanda N. a Pepé N. — Tak obhrouble ji asi nazýval její vyvolený Pepé při rozhovorech, ale na slavnostním úředním oznámení? Člověku hned napadá k tomu jménu Fanda rým. Proč ne Fantiška nebo Fanyrka? A ten její Pepé byl asi Podskalák a přehraboval v cirkusové aréně písek.

Jiré ozrámerí: Ela X a . To že je české? Jaká Ela? V cirkusu Sideli za mých mladých let přeskakovali cvičení kore přikázky. Aby jim pan ředitel udal přesný ckanžik, švihl bičem a volal: Ela, hop! A Ela udělala hop. Proč u snoubenky Ela? Proč to jméno Elisabetha, Alžběta nezkrátit na Bětu, Bětušku? Či aby také udělala hop do stavu manželského?

Název křesťan, christianus, je utvořen ze jména Christos, Kristus. Slušně mluvící, vychovaný školák

říká: pan učitel, velebný pán, pan profesor. Proto vždy: Kristus Pán. Ne pouhý Kristus jako rovnocenné se jmény: Atila, Konstantin, Napoleon, Komenský, Zeyer, Vrchlický, Dvořák.

Tedy vždy — i na kazatelně: Kristus Pán. Zpíváme přece: Narodil se Kristus Pán, zdravíme: Pochválen buď Ježíš Kristus! A církev sv. v misále a breviáři učí nás té úctě, kladouc za slova: Narození, Umučení, Nanebevstoupení pokaždé slova: Domini nostri Jesu Christi — Pána našeho Ježíše Krista.

Pro výšivky monogramů slovo Christos dle katakomb vypadá takto: XP (řecká písmena odpovídající latinským ChR) nebo také zkřížená XP.

Monogram jména Ježíš po řecku vypadá takto: IHΣ, nebo jak je nyní zvykem IHS (jsou to řecká písmena, odpovídající latinským IES). Úplně nepsrávrě je vyšívati i h s (malá písmena) a vykládati je jako začáteční písmena 3 slov: Ježíš, hříšníků Spasitel.

Civis romanus sum. Jsem římský občan, s chloubou vyznával Říman.

My si zpíváme: „Jsem Moravan, toť chlouba má!“ A jsem křesťan, katolík. Toť chlouba má. Ode dne křtu sv., vypsaneho v křestním listu, jsem křesťan. Navždy křesťan. Právě tak křesťan, jako ti, o nichž pje píseň o Moravě. Zde Rostislav, zde Svatopluk, mé drahé mluvy střehli zvuk. Zde posvátný konával děj na Velehradě Metoděj. Zde Olomouc, kde Jaroslav byl potřel Tatar vrahů dav. Zde Moravan vždy k boji stál, když ve zbraň velel jeho král.

A všichni ti, co po nich přišli a kosti jejich složeny byly ať ve chrámě svatovítském, ať zbraslavském, či ta elita ducha, jejichž těla odpočívají ve vyšehradském Slavíně, ti všichni byli křesťané, katolíci. Naše kultura je křesťanská. Kultura celé Evropy je křesťanská. Její zákonodárství, její školství, umění, činnost charitativní, její péče o mdlé, utlačované, práce neschopné vyrostla z křesťanství. Ovzduší, v němž pracujeme, je křesťanské, aniž si to uvědomujeme. Ano, jsem křesťan, katolík. Jeden z nich. A toť chlouba má. Ti pak, kteří před

lety podlehli ať módě, ať prospěchářství, ať nenávisti, ať konjunktury, stali se cizopasníky na kultuře křesťanství, žijíce a tyjíce z ní, ale nic pro ni nečiníce. Adepti temna, Juliánové, emigranti.

A vás, vždy věrné, kteří jste nezapřeli křtu, oslovuji slovy sv. Petra: Jste rod vyvolený, královské kněžstvo, národ svatý, lid dobytý, abyste zvěstovali ctnosti toho, který z temnosti vás povolal v předivné světlo své, kteří jste někdy nebyli lidem, nyní pak jste lid Boží. Nuž, vymetejte starý kvas, abyste byli nové skropení, neboť Beránek náš velikonoční obětován jest Kristus.

PŘENESEŠ NA DRUHÝ BŘEH? BIŘMOVÁNÍ.

— Rcete mi, kdo je na světě nejsilnější. Mé kopí má jasný zvuk a lesk. Svou zbraň a své síly dám ve službu jen nejmocnějšímu na světě. Tak provolával muž obr, procházeje zemí kananejskou.

Byl pohan. Slul Reprobis.

Ulicí proti němu pochoduje kohorta římských vojáků. V čele římský setník. Chodci i honci velbloudů uhýbají a hluboce se sklánějí před centurionem. — Toť nej-
mocnější pán. Jemu nabídnu své služby. A Reprobis
stal se pobočníkem římského centuriona, slouže mu
věrně.

Až jednou dostal rozkaz připravit mu nejkrásnější výzbroj. Do Jerusalema na svátky přijede z Caesareje přímořské místodržitel. Až zrak přecházel nad nádherou průvodu římského prokurátora. A zatím co Reprobis pán pochodoval v prachu silnice, prokurátor vjíždí do města na vraníku. Jest tedy někdo mocnější jeho pána. Dal se tedy ve službu římského místodržitele. Byl šťasten, že našel nejmocnějšího pána světa. Než ne na dlouho. Do přístavu v Caesareji přijela trojveslice. Z ní vystoupil římský důstojník a ohlásiv se u prokurátora, odevzdal mu popsanou voskovou tabulku.

Prokurátor zbledl.

— Co je ti, pane? Proč bledneš?

— Jsem odvolán. Císař volá mne do Říma. Ještě dnes musím touto lodí odcestovat.

— Což nejsi nejmocnějším na světě?

— Nejsem, Reprobe! Mocnější mne je Augustus. Tě jediný a nejmocnější pán.

— Pak tě musím opustiti. Chci sloužiti jen nejmocnějšímu. Vezmi mne s sebou na trojveslici!

A obr Reprobis dal se ve službu císařovi. Při hostinách stával za svým pánem, chránil jeho život. Co vlna cyperského perlilo se, co číší zvedalo, co písni pělo, co básni bylo recitováno ku počtě nejmocnějšího. Byl si vědom své moci, seděl v čele hostiny. Vstoupil zpěvák s harfou.

— Božský Auguste! S tebou život, s tebou světlo, radost. Bez tebe umírání, noc. Bohové, chraňtež tebe, bys nikdy nezakusil moci podsvětí. — Reprobis vidí, že při zmínce o podsvětí, inferna a jeho obyvatel císař se zachvěl a krev opustila jeho tvář.

— Císaři, mluv! Proč jsi tak rozechvělý? Proč blednou tvé skráně? Což větší je moc pekla než tvoje? Nechci býti sluhou sluhy. Sloužím jen nejmocnějšímu. Půjdu sloužit pekelníkům. — Nevěděl, kdo to je, ani kde bydlí. A přece našel vládce pekla i satana. Dal se mu ve službu. Poznám, co je to býti nejmocnějším. Jak malichernou připadala mu moc těch pánů, kterým dosud sloužil. To, co satan, nedovedl ani nejmocnější vládce římského imperia.

Až jednou. Tehdy provázel nového svého pána. Hovříci nezpozorovali, že u cesty stojí kříž s Ukřižovaným. Satan, zečiv posvěcené dřevo kříže, vyrazil skřek, svíjel se v křečích a prchal s místa.

— Proč prcháš, satane, před tím dřevem? I ty se něčeho bojíš? Pak nejsi nejmocnější. Už se s tebou nevrátím. Půjdu hledat mocnějšího tebe.

Šel sám. Nedovedl si jako pohan vysvětliti, proč se satan bojí kříže. Ptal se cestou, jaké že to dřevo v polích, o něž se láme i moc satanova. Ale lidé pohané toho nevěděli. Až našel poustevníka křesťana. A ten

ho poučil: — Je jen jediný na světě nejmocnější, a to je Ježíš Kristus.

I prosí Reprobis: Člověče dobrý! Ukaž mi k němu cestu! Jemu nabídnu své služby. Chci sloužiti jen tomu, jenž nikoho se nemusí bát.

Poustevník zavedl ho ke hlubcké a široké řece bez mostu. — Zde se ubytuj a čekej na svého nejmocnějšího pána! Poznáš ho. Zatím přenášej každého milosrdně, kdo bude chtít přes proud na druhý břeh!

Reprobis přenášel na ramenou, opíraje se o peň v ruce. Přenášel trpělivě už několikáté léto.

Jedné noci volá hlas s protějšího břehu: — Reprobe! Přenes mne!

Reprobis vychází rozespálý ze srubu. Nevidí nikoho. Znovu ulehl. Znovu slyší! Přenes mne! Napíná zrak k protějšímu břehu. Teď. Už vidí toho, kdo volá. Je to dítě v běloučké košilce, zlatých kadeří. Opřev se o kyj, brázdí vody ve tmách, zvedá dítě na ramena, poučiv je, aby se jednou rukou drželo jeho šíje. Se slovy: Ubohé dítě, jak rád tě přenesu, pouští se dravým proudem zpět. Ale dítě každým krokem je těžší.

— Chlapče! Co je s tebou? Jako by celý svět mi ležel na ramenou.

A dítě praví: — Nediv se. Dnes přenášíš toho, jenž stvořil celý svět a jemuž jako nejmocnějšímu pánu jsi zasvětil své služby.

Pak se dotkl obrovské hlavy, pohroužil ji pod vodu a řekl: — Vlastní rukou křtím tě ve jménu Otce i Syna i Ducha sv. Již nebudeš sloužit Reprobis, ale Christophorus, t. j. ten, jenž nesl Krista Pána. Tvé jméno bude slavné i v nebesích.

*

Přenést. Na druhý břeh života. Být Christoforem.

Nedonosily matky plodů života. Zbavily se přítěže. A ty i já máme donést to Dítě betlemské až k protějšímu břehu, kde šest mužů na nosítkách ponese to, co z nás za čas v prach se obrátí. Přenesesh? Až na druhý břeh? I uzlíček se studeným obědem se pronese. I ško-

lákovi taška. A kdybys měl doslova plnit přísahy první lásky, že svou milou na ruku budeš nosit, bude-li tvou navždy, nejen že by ses zadýchal, ale kapituloval bys nadobro, i kdyby svůj svátek slavila 28. prosince. Což teprve, kdyby na Popeleční středu!

I to dítě Ježíš se časem proneše, ať je neseš na rameni, ať v hlavě, ať v srdci. Je těžko za všech okolností býti 100% křesťanem, katolíkem. A je k tomu zapotřebí síly obra. Spodní proudy podemílají nohy, tůně volá, hvizdot větrů posměchu porušuje rovnováhu.

A přece musíš být Christoforem. Musíš přenést božské Dítě na druhý břeh. Sílu obra ti dodá druhá svátost, biřmování, confirmatio; po česku posílení, svátost třetí božské osoby, Ducha sv. Ze sehnutých, ukrčujících se bázlivců, rybářů, sotva dýchajících za zamčenými dveřmi večerádla strachem před židovskou děvečkou, učinila obry, lvy, apoštoly, kteří, pohrdající životem, nesli jméno Ježíšovo před veleradu jerusalemskou a římské caesary.

Barva Ducha sv. je barva ohně, barva červená, barva lásky. V lásce je síla, v nadšení je síla.

Zalette ve vzpomínkách nějaké desíletí zpět. Čítejte ty kroky, ty hodiny, ty neklidné noci, ten příval myšlenek, ty řádky plnické vzletu, daleké tuctovosti, tu snahu potlačit v nitru vše nízké a vyzvednout to, co tam bylo čistého, ušlechtilého, svatého — a to vše pro váš tehdejší ideál. Teď snad už byste tolik neobětovali. Ne proto, že jste starší a rozumější, ale že první žár lásky vychladl. Láska to byla a nadšení, jež dobývaly srdce.

Láska to byla k Mistrovi, jež byla družkou apoštolů při kázání evangelia, láska, připravená dáti život. Ty víš, Pane, že tě miluji. A dárce té lásky byl Duch sv. o slavnosti letnic.

A když kolegium apoštolů volilo pomocníky, jáhny, praví skutky apoštolské: Vyvolili Štěpána, muže plného víry a Ducha sv. To však apoštolům nestačilo. Pomodlivše se, vložili na Štěpána a dalších šest ruce, aby sestoupil na ně Duch sv. a oheň své lásky v nich zažehl.

Kdo dal sv. Štěpánu sílu obra, že před svým koncem vmetl veleradě ve tvář: Tvrdcšíjní a neobřezaní srdcem i ušima, vy se vždycky Duchu sv. protivíte. Jak otcové vaši, tak i vy. Kterého z proroků nepro-následovali otcové vaši? Ano. Usmrtili i ty, kteří před-povídali příchodu toho Spravedlivého, jehož zrádci a vrahy jste se nyní stali.

Kdy mluvil který kazatel k mocným světa jadrněji, otevřeněji? Ccž divno, že pukali hněvem a skřípali zuby? On však, pln jsa Ducha sv. — pohleděl k nebi! — Vidím nebesa otevřená a Syna člověka na pravici Boží.

A Církev sv. v modlitbě Veni sancte Spiritus prosí: Přijď, Duše sv., naplň srdce svých věrných a oheň své lásky v nich zažehni. Bez ohně, bez nadšení pro Boží věc i ten kazatel je jen jako měď zvučící a zvonec znějící. Zapálí-li kdo, pak jistě jen ten, kdo sám hoří. Vleje-li kdo nadšení, pak jistě jen ten, kdo sám má nadšení. Srdce musí býti zachváčeno, ne rozum. I na nejobtížnější úsek činnosti kněžské, na přípravu pro kazatelnu, vztahují se slova Spasitele: Z celého srdce svého, z celé duše své, ze vší mysli své a ze vší síly své.

Zdali nehcřelo v nás srdce naše, když k nám mluvil na cestě a vykládal nám písma?

Proč tedy non resuscitare gratiam, nevzkřísiti, nerozdmychati milost, danou vzkládáním rukou a pomazáním křížmem, aby bylo možno přiznati se sv. Pavlem: Gratia eius in me vacua non fuit, ta milost jeho nebyla ve mně bez užitku jako zakopaná hřivna.

Před lety byla kdesi přednáška o tom, zda je či není Bůh. Místnost byla posluchači přeplněna. Řečník mluvil nevyrušován. Nakonec vyzval posluchače, nemají-li proti jeho vývodům námitek. Povstal starý kněz a žádal o slovo. Nevyvracel rozumovými důvody tvrzení řečnickovo. Znaje duši svého lidu, pronesl do sálu jen slova: — Pochválen buď Pán Ježíš Kristus. A hle! Celé shromáždění povstalo a jednomyslně doplnilo druhou část pozdravu: — Až na věky. Amen. Tento liturgický argument stačil rozechvět věřící křesťanské nitro v posluchačích a zmařit úmysly řečníka.

Teď ideál Christofora. Přenesl bez pchromy božské Dítě přes dravý proud.

Christofore! Nebát se! Nejen sobě přerášíš Krista Pána. Přenášíš ho i jiným! Nebát se! Křesťanství, katolictví, to není problém, o kterém by se mělo teprve disputovati, který by se měl teprve ujasňovati. Křesťanství, toť pravda. A pravda vítězí. Musíš být z ocele. I když do tebe někdo ťukne, nejsi ze skla. Jsi z ocele. Ťukne jednou, ťukne dvakrát, po třetí. Zbraň se otupí. Jen jiskry budou lítat na všechny strany, lítat, zapalovat, zapalovat seno, slámu, kde se nakupilo v lebce. Zapalovat a spalovat. Zapalovat výstražné ohně spojenců na výšinách. Nezapomeň, že neseš Krista Pána, že jsi Christoforos. Ten chce je v tobě a dárce jeho je Duch sv. ve svátosti biřmování.

Blíží se svátky svatodušní. Za výkladními skříněmi objevují se reklamy: Vhodné dárky ke sv. biřmování. Po večeři zasedá u stolu dvoučlenná konference. Potomstvo už spí. Přednosta domácnosti dvakrát silně zabafá a pak míní: — Ty, stará! Karlík by už potřeboval hodinky. Co myslíš? Neměl by jít letos k biřmování — a hlava rodiny na to: Že také máš jednou rozumnou řeč. Na to jsem už dávno myslila. Ano, souhlasím. Karlík půjde letos k biřmování. Ujednáno. Bertička by měla jít až na rok. Ale potřebovala by nové, moderní náušnice. Co myslíš, Josef? Neměli bychom to vzít najednou? — Čím spíš, tím líp. Teď však probereme možného kmocháčka a vytoženou kmotřenku. A tak v rodinné radě potěžkávají peněženky v úvahu přicházejících kmocháčků a kmotřenek. Až padne jednohlasné usnesení. Vyvoleným se jemně naznačí, jaký dárek by byl nejvítanější. Za to Karlík přidá k svému jménu křestnímu jméno kmocháčka a Bertička kmotřenky.

Škoda, že k biřmování možno jít jen jednou za život! Já bych naši Bertičku posílala každý měsíc. I sama bych šla ještě jednou.

Svátost biřmování není obchodní artikl. Kdo ji přijímá, aby dostal zlaté hodinky, nebude Christoforem.

Ne biřmovanec, ale kmotrové by měli od jeho rodičů dostat dar za službu jejich dítěti prokázanou. Nemylte se! Dárkem a vložení pravice na rameno svěřence kmotříček, kmotřerka nezhostili se svých povinností, jež ukládají dbáti o náboženskou výchovu dítěte, jemuž byli za kmotry, zvláště tenkrát když mu rodiče zemřeli nebo odpadli nebo náboženských povinností k dítěti neplní. To je velmi zodpovědná povinnost kmotrů. Proto musejí býti sami ne fabrikanti a velkoobchodníci, nýbrž dobří katolíci. Náš † pan biskup biřmoval i takové biřmovance, kterým nikdo nechtěl jíti za kmotra. Není nic tak vznešenerého a svatého, aby z toho někdo nedovedl zrobit karikaturu. Této mazanosti říkám: praktické katolictví. Počítá, co mu to vynese. A když nic, tak chytře vyhne se. Praktický katolík slinou mamonu poslintá i to nejsvětější.

Mužové, na jejichž hlavy vložil biskup pravici a jejichž čela poznamenal křížmem, jste znamenání. Jste šarže. Jste důstojníci ve vojště Kristově ode dne sv. biřmování. Vzbudte tu sílu obra, jež ve vás je od onoho dne. Je ve vás oheň Ducha sv. Je ve vás láska Ducha sv. i jeho sedmero darů: moudrosti, rozumu, rady, síly, umění, pobožnosti, bázně boží jako konzervy ve vojenských zásobárnách pro případ války. Probudte tu sílu obra v sobě a dejte ji také jako sv. Christoforos ve službu toho, jenž je nejsilnější, nejmnocnější a kterého ve velkopátečních improperiích zveme: hagios, ischyros, svatý, silný.

Jest nutno přenést Krista Pána nejen na druhý břeh vlastního života, ale přenést i vašim dětem tak, aby ony ho jednou neodhodily, ale přenesly na příští pokolení jako olympijští běžci z řeckého Olympu až na stadion v Berlíně. Jest nutno přenést Krista Pána i na ty, kteří sedí ve tmách a stínu smrti, na ty chromé, kteří z kostela znají jen vrata, na slepé u Jericha, na živé mrtvoly, galvanisované mědí a zlatem, na umrlce, již ťukají na okénko, když jedenáctá odbila, ať pány jsou či raby.

Vím, že v první řadě je to povinností vyšších šarží, biskupů a kněží. Že prý ti, kdož už byli tomu kněžství

tak blízko, už v nejvyšších třídách gymnasia v chla-
peckém semináři a snad i nějaký rck v bohosloví a pak
si to rozmyslili, utěšují sebe i jiné, že prý jako dobří
katolíci laikové mohou dokonce účinněji působit ná-
božensky než kněz. Dejž to Pán Bůh! Jen aby místo
Krista Pána nepřenášeli na druhý břeh jenom — sádlo.

LÁSKA UTAJENÁ. — SVÁTOST OLTÁŘNÍ.

Bled v kráse své jak ulomený květ král Abgar, který
Armenii vládl, na lůžku ležel v Římě. Daleko od hor
svých rodných. Bylo navečer. Řím koupán nachem,
zlatem západu u nohou jeho ležel, největší sen nádhery
a krásy, který snil od prvních věků člověk doposud.

Vzduch opojný a luznost sídla římských caesarů se
duše Abgarovy nedotýkaly. A císař Augustus, jehož
hostem byl po třetí rok a jenž ho miloval a moudrost
jeho ctil i jemný cit, teď k jeho lůžku přistoupil na
pavlan a pravil mu: Králi Abgare! Kdy pomine ten
smutný úsměv s tvé drahé duše? Zdá se výčitkou. Má
divadla, mé hony, zápasy tě nebaví. Chludně díváš se
na divy světa. Proč jsi truchlým tak? Ledem zdá se
tvoje krev. Ó, rci mi, co by tě blažilo! Já světa pán
tvé přání splnit přísahám.

Abgar na to: Což to vím sám? Já v srdci hluboko
tak velkou touhu cítím po něčem neznámém, že stes-
kem mru. Od dětství já už býval zadumán a roky moje
touha rostla. Na kraji hrobu stál jsem. Matka pravila:
Drahé dítě, slyš! Řím středem světa je a Augustus je
Říma světlo. V jeho město spěj! Tam ukojíš snad ží-
zeň duše své. — Tak radila, a já poslechl. Tys učinil
vše, co činit může kdo. Řím divem jest. A přece, pane,
jsem nezhojen. Dej mi odejít do rodné země. K matce
půjdu zpět.

Posly vypravil k matce a za nimi pomalu bral se sám.
A hlavu položiv do klína té, která jej zrodila, takto
slyšel ji mluvit: Řím tedy každé srdce nezhojí?

I s tím jsem počítala. A zatím cos v cizině dlel, já našla, co spásou bude tvou. Posly jsem vyslala po zemích všech, by nejspanilejší tváře štětcem na plátno vykouzili. Však uvidíš. Před zraky tvými vzejdou zázraky krásy. A které žery obraz zaujme srdce tvé, pro tu pošlu, ta stane se tvou. A duše tvoje bude zhojena.

Pak pokynula, otrok clonu rozevřel a zástup malířů se zjevil a každý nesl obraz půvabný tváří nejsličnějších. Abgar zarděl se a odvrátil tvář. Na prosby matky se jen na obrazy díval, chladně však. A v oku matky hasla naděje. Poslední zbýval malíř. — Kde obraz tvůj? Malíř předstoupil a jeho řeč zněla tak snivě, když vyprávěl:

Na rozkaz matky tvé já vyšel v kraj, kde Jordán teče. Krása judských žen mne oslnila. Každá zdála se býti nejsličnější. Mluvil se však o jedné zvlášť. Zvali ji hříšnicí. Já ji hledal. Čím dál jsem šel, tím více slyšel jsem mluvit o muži, jež jedni Synem Božím, druzí pak spojencem Belzebuba zvali. Přišel jsem až v Jerusalema. Ó králi! Uzřel jsem Krista Ježíše. Jeden jeho pohled pravil víc, než slovem lidským vyjádřit lze. Já před ním klek a prosil v pokoře, bych jasnou jeho líc směl malovati a drahý obraz ten pak do Arménska nést jako památku nejdražší.

Však žel. Má ruka třásla se. Já třikrát začal, ale bez úspěchu. Tu Kristus Pán, vida bol můj, bílý šat vzal z rukou Matky své a vnořil tvář svou svatou v měkké z vlny předivo. V tu chvíli na bílém šatě jeho podoba tak jasně jako hvězdy zazářila, a svatý obraz ten — je v rukou mých.

Po těchto slovech šátek rozložil, a Abgar, spatřiv svatou Kristovu líc, klesl na kolena. „Jest duše moje nyní zhojena.“ Pak líbal svaté čelo a prosil malíře, by o něm mluvil.

A malíř vyprávěl o velkém poslání, o svatém životě, o zázracích, o víc než lidské dobrotě, o Božím království, o záhubě, jež hrozí v Judsku Synu člověka.

A ráno Abgar posly vypravil do Jerusalema, zlatem na pergamen napsav: Spasiteli, Synu Boží! Slyšel jsem

o tobě a zvěděl, jak brojí v slepotě lid vlastní proti tobě. Pane, slyš! Mám město krásné, snící v zahradách, a palác zlatý. Stojí dceřán i město mé a slavných králů dům. Přijď ke mně! Duše moje touhou mře.

To psaní nesli posli v Jerusaleme a přišli tam právě, když Spasitel svou duši na kříži odevzdal. A smutně vraceli se. Zatím Abgar toužil: Kéž by přišel!

Jen poslové přišli a smutnou zvěst šeptali královně. Abgar spal a necítil, jak slzy horoucí na hlavu jeho padaly a jak je šedinami svými královna stírala. Náhle však své zraky chorý otevřel, síň byla plna jasných paprsků. A ten, jenž hostem Abgara měl být, ve slávě zjevil se a králi děl: „V dům tvůj jsem přišel, bych touhu tvou splnil. Tvé město krásné, snící v zahradách. Však krásnější je město mé. Pojď se mnou! Zdráva bude duše tvá.“

A zatím co matka v úzkostech to slabé tělo k srdci vinula, šla duše za Kristem Pánem. Byl Abgar z těch, jichž z toho světa nerí království.

(Upraveno dle Zeyerovy kroniky o sv. Brandanu.)

*

Čí srdce není choré? V čí duši nikdy nepad smutek? Snad jen toho dítěte. Snad. A to jen tehdy, když usíná v náručí matky. A ta ostatní? Jak nitro Abgarovo. A svět lékař — jako císař Augustus, jako matka Abgarova. Má léky a myslí, že účinné. Caesar — luzná sídla, sloupy z porfyru, temné pinie, háje bílých soch, zahrady, vydechující vůni růží a orchidejí, klidné hladiny s bělostnými lekníny. I matka Abgarova má léky: krásu tváří hodnou štětce malířů, až dech se tají, a štěstí moci zváti originál té krásy svým.

A přec, pane můj, jsem nezhojen. — Šalebné to mámení.

Ty lačníci a žízníci lidské srdce, v touhách pohádkových se svíjející a čarovné nápoje ze slz květů noci svatojanské sobě i jiným připravující, z těch zříděl žízně touhy trvale neuhasíš. Byť měl tě člověk stokrát rád, navždy ho nemůžeš upoutat.

Existuje nápoj lásky, lásky, psané velkým L, připravený té noci, kdy Lásky večerní byla zrazena, zrazena políbením, symbolem lásky, postoupena, prodána nezávisti. V dobu, kdy hvězdy zazářily kdy měsíček vyplul z mraků, v dobu, kdy láska chodívá světem a srdce jak kalichy květin se otvírají, v ten večer poučení dává Syn Boží nápoj lásky. Ne v odpočítaných krupěích. Ne jen třem vyvoleným. Pijte z toho všichni! Tentokrát je kalich krve mé! Vezměte a jezte z toho všichni! Totť jest tělo mé.

Ne obraz na rubáši turinském, ne obraz jeho na šátku Jeroniky, ne kadeř vlasů, ne kvíteček, který by sis za čepici dal nebo vložil do knížek modlicích ke stránce zeleného čtvrtku, abys na svou lásku stále vzpomínal.

Ne čelo, ne pouze rty a líce, abys je v lásce líbat směl. Ne pouze rány na ruku a v boku, abys dlaní se jich dotknouti směl jako Tomáš. Celé tělo dává, celé, celkové a nejen k pociťování, jako kréž podává kříž v Velikém pátku. — Vezměte a jezte! Totť jest tělo mé. — Nebudete-li jísti těla Syna člověka a pít jeho krve, nebudete mít života v sobě.

Ten obrázek vybledne. Ty kadeře zalozíš. Ten kvíteček i v knížce modlitební se rozdrtí. Tak málo může láti člověk. I když své tělo dává v posvátném svazku, může dát jen povrch a ujištění: jsem celý tvůj, jsem celá tvá, není doslova pravdivé. Co nemůže člověk, může Bůh. Chce býti tvůj až do posledního sousta, až do poslední krupěje. Víc ani Boží láska dát nemůže.

Je čistá, bílá abych tak řekl, jeho láska tak bílá, jak ty způsoby chleba, jež jsou nositelé té lásky.

Chápeš slova sv. Anežky soudcům: Jej-li si zamiluji, čistá jsem. Jeho-li se dotknu, bez poskvrny jsem. Jeho-li jako hosta přijmu, pannu zůstávám. A v litanii z nejsvětější Svátosti voláme: Vinum germinans virginis, Víno, plodící panny, Vinculum caritatis, pouto lásky.

A kdybyste mne přesvědčovali, že muž stejně mocně dovede milovat jako žena, odkáži vás na to zábradlí před svatostánkem při sv. přijímání. Počítejte muže

a počítejte ženy! Snad nepřiklékají pokaždé jako milující. Snad jen ze zvyku nebo instinktivně. Ale většina mužů ani jako milující, ani ze zvyku, ani instinktivně. Hle, muž zde leží v rakvi tmělé, jenž vlast nad všecko miloval, však srdce prý měl zkamenělé — pěje jedna národní píseň.

Když před čtvrt stoletím ve chvílích, kdy srdce i toho umdleného a ke všemu už lhostejného na pohled drsného vojáka měklo, jsem se ptával, odkud že je a kdože tam daleko v moravském či českém kraji za dne při práci a u stolu a večer při modlitbě naň vzpomíná, nejeden hrábl do bluzy a ze zápisníku vyndal fotografii. — Tohle jsou moji. — A kraje obrázku od prstů zašpiněné. Často jej míval v ruce a ještě častěji na mysli. Aspoň tím obrázkem si je přibližoval.

A jednou, už nevím, zda v Zaklikově či v Zdiechovicích, byl jsem svědkem, jak vojáci mezi Rusy zjistili ženu v munduru vojáka. Nemohla snést odloučení od milované bytosti. Za vojáka přestrojená dostala se s mužem až do zákopů, snášejíc po jeho boku trýzně a útrapy války.

Tak daleko jde láska lidská. Až do těch zákopů. A vy, kteří jste v nich chodívali a spávali, víte, jaká to byla spleť uliček a okýnek. Čím jsou ty naše brněnské ulice? Jen jako zákopy tomu, jenž do nich hledí s výše vzducholodi. Až do těchto zákopů města a vesniček pustilo se to Srdce, jež láskou věčnou nás milovalo. Pustilo se do nich v přestrojení bílé sv. Hostie, jen aby bylo co nejbližší nám, nepoznáno nezasvěcenými, poznáno a milováno svými.

Tobě, člověče, chtěl býti Syn Boží zcela na blízku, aby pohled na něho a vědomí jeho lásky a blízkosti vléval nadšení duši umdlévající. A až hlavu budeš klást naposled, aby rozevřel náruč, zachytil ji, a ty umíral v jeho objetí, na jeho srdci, nad něž ohnivějšího nebylo a nebude. Rozumem, chladným uvažováním třetí svátosti neporozumíš, už proto ne, že je tajemstvím. Jen srdce, jen láska lásku ocení.

Dal-li Syn Boží jako největší přikázání: Milovati bu-

deš Pána Boha svého z celého srdce svého, dal nejsvětější Svátostí příležitost a místo, abys tento rozkaz splniti mohl. Netřeba ti záviděti těm, kteří byli v Jerusalemě na Kalvarii a v Božím hrobě. Netřeba ti záviděti těm,* kteří v Turině prohlíželi rubáš Ukřižovaného. Netřeba ti záviděti těm, kdož v Římě viděli hřeb z jeho ran a kopí vražené v jeho bok. Ti všichni zřeli jen mrtvé památky. Každý oltář se svatostánkem je víc, nesrovnale víc. Svatá země je všude tam, kde přijali Krista Pána jako hosta pod způsobou chleba, a Kalvarie na každém oltáři při obětování mše sv. Tisíce věčných lamp s nejčistším olejem olivovým, tisíce voskovic, stravujících se u svatostánků, což jest to proti žáru lásky, sálající z každé sv. Hostie. A vůně tisíců růží bílých a rudých, dým z tisíců kadidelnic, plněných tymiánem a pryskyřicí z Arabie, což jest proti omamné vůni lásky, utajené v jedné Hostii! Pojď k němu, jako šla duše Abgarova! Pojď a okus, jak sladký je Pán!

Ne jedenkrát za rok. To by tě vedla povinnost. O lásce ani řeči. Jaká by to byla láska, kde by dvě bytosti milující se sešly jednou za rok! Neuvažuj, nepřemítej, nenamítej, nechtěj se dělat učeným, osvěceným! Srdce nechť předběhne rozum. Rozum — toť listopadový chlad. Srdce — toť žár, oheň. Pojď k Spasiteli, pojď ještě dnes, své srdce jemu v oběti nes! A je-li tvé srdce už jen spáleništěm, ruinou, neschopnou milovat, protože příliš se vydalo v milování toho, co jest prach a v prach se obrátí, pak aspoň rozdmýchej tu lásku k Lásce utajené ve svatostánku ve svých dětech.

R. 1611 odrazili Pražané útok Pasovských. Ale rozružený lid, do něhož někdo vhodil slovo, že tento vpád umluvili řeholníci, vrhl se na kláštery. Zástup 700 přítáhl před klášter františkánů. Převládali nekatolíci. Obklíčili kostel i klášter. Ozbrojeni žeznickými sekerami, okovanými kyji, vidlemi a cepy, vrhli se na řeholníky. P. Jan Martinec právě dosloužil mši sv. Vida, co se děje, běžel k hlavnímu oltáři, aby zachránil ciborium a monstranci s Nejsvětějším. Bylo však již pozdě.

Silný tento františkán pevně třímal ciborium se sv. Hostiemi, když naň deráželi, aby mu je vyrvali a potupili. Jeden z biřiců tak prudce ťal jej mečem do hlavy, že krev zbarvila tvář i albu. Ale kněz nepovolil. I sekl jej biřic znovu, do pravice, v níž držel ciborium, tak prudce, že odseknutá pravice dopadla na dlažbu. P. Jan Martinec levicí zachytil padající ciboř. Leč vté zasáhla sečná rána i druhou ruku, a tato i s ciboří padla k zemi a sv. Hostie se vysypaly. Ze zástupu ozval se satanský jásot. Muž boží, aby chránil sv. Hostie, padl na ně svým tělem a přikryl je. Tam byl dobit.

Jen láska Lásku ocení.

A JÁ JSEM VOLNÝ JAK TEN PTÁK. SVÁTOST POKÁNÍ.

Třikrát po sobě někdo prudce zazvonil u mé fary, píše pastor, a pravdivost toho, co zaznamenal, stvrzuje vlastní přísahou. Bylo půl deváté večer.

— Co je?

— Pane pastore! Pojdte rychle k mému synovi! Hrozně naříká. Nemůže umřít.

Nemocný byl 25letý dělník, souchotinář. Odešel do války r. 1870. Zprvu svému duchovnímu psával. Pak ustal, třeba obě rodiny žily v důvěrném poměru. Inu, válka, mysliło se. A přece to nebyla pravá příčina. I po návratu z vojny se pastorovi vyhýbal.

Otevřel jsem dveře pokoje s umírajícím.

— Držte dveře! On přichází. Už je tu opět. Zavřete! Nesmí sem! Vidíte? Zvedá proti mně prst.

Zamrazilo mě při těch slovech. A matka vysvětluje: Několik dní už tak volá, slyší-li kroky po schodech. Kdybych jen věděla, koho tím myslí. Je to až strašné. Kéž by mu dopřál Pán Bůh umřít!

Přistoupil jsem k němu. Vztáhl ke mně vyhublé ruce a prosil: Pomozte mi umřít.

Sevřel jsem jeho ruce do svých a ptám se: Máš něco

na svědomí? Řekni to upřímně! Bůh ti odpustí, jako odpustil kajícímu vrahovi na kříži.

— Vrahu? — Ano. Vrahu! — Běžte všichni ven! Jen mamírka a pan pastor ať zůstanou. A teď vám to mohu říci. Přišli jsme v prosinci r. 1870 jako patrola do opuštěné francouzské vsi. Nebylo v ní člověka. Vrazili jsme do fary. Staříčkový kněz nám otevřel a ptal se, co žádáme. My vběhli dovnitř a v kuchyni vše zpřeházeli, hledající jídlo. Díval se klidně na naše běsnění. — Jídlo a pití sem, nebo tě probodnu! — Tak křičel jeden z nás a nasadil mu pušku bajonetem na prsa. Kněz se ani nehnul. — Nemám nic, zhola nic. Dnes už tu bylo takových patrúl dvánáct. — Jeden z nás ho chopil za hrdlo. — Dej sem jídlo a pití! — Vtom rozletěly se dveře z vedlejšího pokoje a vstoupil — vidíš ho, je tu opět — farářův kaplan. Oči měl černé. Byl statný. Odhodil útočníka a postavil se bajonetům před faráře, chráně ho. Bylo to jedna dvě. Byli jsme zaraženi. Až jeden z nás vykřikl: Zabte je oba! A již se zablýskla ocel nad hlavami dvou bezbranných kněží. Farář klesl do vlastní krve. Kaplana vzal jsem si já na mušku a praštil puškou po hlavě. — Vidíte, křičí nemocný, jak mu stéká krev! Pryč, pryč! — Kaplan s rozbitou hlavou prchá. Z nás dva za ním. A zase dopadlo tvrdé dřevo pušky na jeho hlavu. Nato i šavle mého kamaráda. Zhroutil se na zem. — Do studny s ním! — Nadvzedli jsme jej ještě dýchajícího nad okraj studny ve dvoře. A ta nevinná oběť otvírá své velké černé oči a těma velkýma černýma očima dívá se pronikavě na mne. — Vidíte ho, pane pastore? Maminko, podívejte se! Tak se na mne díval, jako teď se dívá. — A umírající schovává své oči do dlaní.

Uklidnili jsme ho, že nikdo kromě nás dvou zde není.

A chorý pokračoval: A jak se na mne těma pronikavýma očima podíval, zvedl prst do výše a dvě slova se vydrala z jeho zkrvavených úst: Bůh! Soud! — A já — já jsem ho srazil do studně. Ještě slyším, jak zašplouchla voda. A zašplouchla ještě jednou. To když jsme za ním vhodili faráře. — Od té chvíle mne už satan ze svých spárů nepustil. Jak jsem záviděl kamarádovi, kterého

krátce nato na hadry roztrhal granát. Ani kouska z něho nenašli, aby mohl míti čestný vojenský pohřeb a hrob. Já toužil po kouli, granátu, ale žádný mne nenašel. Jen jeden mne našel všude, nevinně utracený kněz. Všechny vřavy bitevní přehlušovala mně jeho slova: Bůh, soud. Z blesků jícnu děl zabodávaly se do mne jeho oči. Všude vidím krví zalitý obličej a zvednutý prst. — Už je zase zde! I zde mne našel. Pane pastore! Pro Boha vás prosím, pomozte mi, abych konečně umřel.

A já se snažil, píše pastor, zoufalce slovy Písma posílit. Nadarmo. Pokoj do duše jsem mu vrátit nemohl. Modlil jsem se s domácími. Matka byla bolem zlomená.

Tu náhle přeruší naši modlitbu výkřik tak strašný, tak pronikající kosti, že jsme hrůzou oněměli. Nato bylo slyšet skřípání zubů a praskot natahujících se údů.

A onen ubožák stál před svým věčným Soudcem.

(Zpracováno dle článku kalendáře r. 1916 ze St. Josef-Bücherei.)

A obrázek — protějšek.

Při obsazení jedné španělské vesnice francouzskými oddíly nalezen v rozstříleném domě milicionář s roztrženým od granátu břichem. Zranění smrtelné. Na prosbu umírajícího byl zavolán kněz, který ho vyzpovídal. Po zpovědi učinil umírající toto prohlášení: Jsem anarchista. Vlastní rukou jsem zavraždil 32 kněží, nečítaje ostatní, které jsem poslal na onen svět. A když jsem zabíjel, umírali s voláním: Ať žije Kristus Král! Mezi zavražděnými je také otec a dva bratři tohoto kněze, který mi právě dal rozhřešení a s ním útěchu. Odpustil mně. Odpusťte i vy mně! Přijímám smrt jako pokutu za své hříchy. Ať žije Kristus Král! Pak klesl mrtev — kající lotr po pravici. (Dle časopisu Den.)

*

Tento rozhřešen, onen nerozhřešen. A ty? — Ty si to spraviš s Pánem Bohem sám. Kdybys nežvanil! Sám tomu nevěříš. Ano. Můžeš se vyznat z hříchů třebas své manželce, své matce, porotcům, předsedovi soudního tribunálu. Můžeš se zpovídat do vykotlané vrby, můžeš

je vypsat perem na půl archu. Můžeš po třetí čtvrtce mutěnického prozradit na sebe všechny kousky z mládí, z vojny, z manželského života, ba už i ze školy, jak jsi podváděl a nikdo na to nepřišel.

Ale kde máš ujištění, že ty hříchy jsou ti odpuštěny, že jsou vymazány z Božích akt? Dohady, zdánlivá pravděpodobnost lidskému skepticismu nestačí, musí to mít tak říkajíc černé na bílém, musí to mít na beton, musí slyšeti z úst věrchodných a zákonitých: tvé hříchy, tvé zločiny, tvé kousky, tvé prostopášnosti, tvé vraždy jsou ti odpuštěny u Boha. Já tě rozhřešuji od tvých hříchů a zločinů. Ne ze své moci, ale z moci Boží, odevzané mi světitelem biskupem a propůjčené apoštolům v odpoledne velikonoční neděle slovy: Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, jsou mu odpuštěny. Komu zadržíte, zadrženy jsou (nejsou odpuštěny).

Té moci nemá ani první president nejvyššího soudu, kterou má každý kaplánek v nejzapadlejší Lhotě a kterou vrací klid v nitra rozbouřená a ve svědomí zkrachovaná, všechna a všech, jen ne v to svoje vlastní. Ani papež nemůže sám sobě dát rozhřešení. Ani ty si to nemůžeš spravit s Pánem Bohem sám.

Nejméně sympatickým kusem nábytku je — zpovědnice. Proto reformátoři Lutherem počínaje až po novou církev ve svých sbornících nedali místa zpovědním mřížkám, zpohodlněli sobě a svým věřícím život náboženský. Ale ucpali zároveň pramen odpuštění a ventil chránící před sebevraždami. Velká část mužů bojí se toho kusu nábytku víc než bílé paní pernštýnské, která se jim zjevuje za dveřmi, když po špičkách vcházejí domů v hodině duchů. Raději půjdou třikrát na popelec a dvakrát na blažejské požehnání než jednou ke zpovědnici.

Ostatně. Z čeho by se zpovídal? Nikoho nezabil, nikoho neokradl. — Člověče tuctový! Kdyby sis alespoň vymyslel něco jiného, na př. já nerad obtěžuji panáčky, nebo, na těch mřížkách je tisícdevětsetčtyřicetjeden bacil a ty mi mohly naskákat do otevřených úst, nebo,

nesnesu, aby mi někdo dýchal do obličeje. Ale s tím nezabítím, neokradením je to příliš otřepané a starší než 'Staré Brno.

Jestlis opravdu nikoho neokradl a nezabil, lépe řečeno, jestli ti to nemůže nikdo veřejně před soudem a dnes dokázat, žeš neokradl ani nebral úplatky, žeš nezabil, nezabila, třebaš nenarozené, to tak právě stačí, abys nepřišel na Čojl č. 71, ale nestačí, abys nemusel ke zpovědnici. Je to důvodem, proč nepřijdeš za železné mřížky, ale není důvodem, aby ses neoctl za dřevěnými mřížkami. Což existují jen ty dva druhy těžkých hříchů? Což existují jen dvě Boží přikázání? Což nehřeší se těžce řečí a posměchem, zrakem a žádostí? Což nehřeší se těžce zanedbáváním povinností? Což jest hříchem jen to, nač jest § v trestním zákoníku, jen to, zač tě odvede policajt a četník? Ty že už máš léta? A takhle mluvíš. Ani 8letý školák by tak hloupě nemluvil. Tou, po jiných papouškovanou frází, na kolovrátcích mncha desíletí obehnanou, chceš nás omráčit? Řekni přímo: Nechce se mi, nepůjdu, neponížím se. A mluvil bys aspoň pravdu, když ta slova o tvé bezhříšnosti beztak nejsou pravdivá a nikdo ti jich nevěří.

Já že bych měl jít k člověku ke zpovědi, mudroval při třetím džbárku počestný mistr cechu obuvnického před spolustolujícími. Já že bych měl kleknout a říkat: Já bídny hříšník? Tcho bohdá nebude. — Však to nemusíš říkat, píchl mistr cechu krejčovského. Můžeš místo toho říci: Já nadutý švec.

Příteli! My ti vidíme až do ledvin. To není bezhříšnost, která ti brání přijít do styku s tím ckénečkem, za nímž sedí kněz. To je strach. Ty se bojíš, aby ti ten zpovědník pořádně nevyčinil za všechny tvé kousky, o kterých bys mohl psát do kalendářů. No, zasloužil bys to. Ale ve zpovědnici má jen milosrdenství domovské právo. A čím větší hříšník kající, tím větší radost zpovědníka i andělů, větší než nad 99 spravedlivými, kteří nepotřebují pokání a kteří tuto svátost přijímají ne z nutnosti, ale ze zbožnosti.

Proč Spasitel ustanovil tuto svátost právě v den,

kdy slávně z mrtvých vstal? Myšlenky lidské nejsou myšlenkami Božími. Proto jen se dohadujeme.

Vae victis, volávali vítězové. Běda přemoženým! Syn Boží vrací se jako vítěz nad smrtí a ďáblem, nad Kaifášem i Pilátem. Třes se, Kaifáši, třeste se, Petrové, třeste se, co jste volali: Chceme Barabáše a s Ježíšem na kříž. Vae victis! Okamžik odplaty, dies irae je tu.

Však již se otvírají svatá ústa a z nich plyne ortel nad vámi: Komu odpustíte hříchy odpouštějí se jim. Spasiteli! Ty neposíláš Piláty, Kaifáše a celý ten proradný národ na Siliř, na galeje, pod gilotinu? Ty nedáváš rozevřítí se zemi a vyšlehnouti jejím plamenům, aby zhltily ty, kteří se proti tobě provinili? Kde je tvoje: Vae victis? Dáváš možnost odpuštění. Nežádáš, aby klekli před tebou a odprošovali se. Posíláš je jako malomocné ke krězi. Ukažte se kněžím!

S knězem ve zpovědnici nebo na lůžku smrtelném si to můžeme spraviti. Vyříditi s člověkem zrovna tak křehkým jako jsi ty. S člověkem, jenž rozumí tvým slabostem, a zlé náklonnosti, a jehož nepřekvapí ani nejhroznější zločiny, jež tíží lidské svědomí. S člověkem božím, v jehož nitru navždy pochováno zůstane i tvoje nejtajnější tajemství, jež bys nesvěřil ani matce, manželce, příteli. To nitro kněze ve zpovědnici je to místo, kam vysypávají pravověřící křesťané smetí svého nitra, hnilobu srdce a stěpy dobrých předsevzetí.

Štěstí člověka netkví ani v třípokojevém bytě, ani v rodinné vile se zahradou, ani ve sňatku s dcerou pánů z Růže, ani ve hlavní výhře stavebních losů, ani ve správním radovství v Cyrilce, ani v titulu a platu sekčního šéfa, ani v oslavných sloupcích Dne s fotografií, ani v bezdětném manželství se světovou královnou krásy, ani v tříměsíčním pobytu na francouzské Riviere nebo na Haiti.

Štěstí člověka tkví v jeho niterné rovnováze, vyrovnanosti, hlavně v rovnováze jeho svědomí. Je-li tato rovnováha porušena, konec štěstí. Rovnováha může být porušena bez naší viny na př. nemocí, úmrtím, sta-

rostmi, přetížením prací nebo j. Toto porušení rovnováhy vyrovná čas bez našeho zvláštního přičinění.

Ale vyšinutí z rovnováhy může se státí naší vinou, t. j. těžkým hříchem, ať to ten jedinec ihned, současně pociťuje nebo ne. Půlkilové závaží lékárnická váha hlásí hned. Váha cukrovarů pro fůry řepy půl kila ani nezaregistruje. A přece se už vychýlila.

A jako váhy a vážky, tak různá jsou svědomí. Porušenou rovnováhu svědomí v těch končinách, kde hlášáno bylo evangelium, nevyrovná ani zbožná fundace, ani pouť do Lurd, ani pět růženců denně, ani obdarování chudiny, ba ani kdybys na svůj náklad dal postavit nový kostel v Žabovřeskách. Ne snad, že by tyto dobré skutky byly bezcenné, Bůh je musí odměnit. Ale nejbohatěji tě odmění, přivede-li tě ke zpovědnici. Jen tam a nikde jinde vychýlená rovnováha se vyrovnává. S rovnováhou vrací se klid, mír, a proto i to, co svět zove štěstím. Pan profesor z dogmatiky nebo pastorky přičinil by k této stati ještě některé dodatečné poznámky. Víím, které. Jenže do jediného kázání o svátosti pokání dá se shrnouti jen to nejdůležitější a pro posluchače kázání jen to nejpotřebnější. Jako by kámen spadl se srdce. Ten kámen hříchu porušoval rovnováhu. Absoluce kněze jej odvalila. Už zase rád budeš na světě.

Jesuita P. Abel vypráví: Onemocněl jsem. Zavolán lékař. Zapověděl mi kázati, abych nebyl raněn mrtvicí. Byl u mne několikrát. — Pane doktore, prokázal jste mi přátelskou službu. Dovolíte, abych ji směl oplatiti také přátelskou službou? — Ale ano. — Tož, pane doktore, řekněte mi po pravdě: byl jste po oktávě u sv. zpovědi, před svatbou? — Důstojnosti, upřímně řečeno, nebyl jsem ani před svatbou. Naposledy jako, oktáván před maturitou. — Tak, pane doktore, zůstaňte zde ještě několik minut a já na revanche vám prokážu přátelskou službu a vyzpovídám vás. — Ležel jsem v lůžku, on si sedl na lůžko vedle mne. Pomohl jsem mu při zpovědi, a když jsme byli hotovi, chopil se mé ruky a vtiskl na ni vroucí políbení díky se slovy: Ani netušíte, jak jste mne udělal šťastným.

Hory sníženy, údolí vyplněna. Cesty křivé budou přímými. Hrobové kameny odvaleny. Bouře na moři uklidněna. A po „Bože, buď milostiv mně hříšnému“, jásavé „Bože, chválíme tebe“. A nad střechou místo fialového praporu, staženého na půl žerdě, prapor bílý. Salem aleikum!

Silnice bílá přede mnou, sluníčko svítí nade mnou. A já jdu volný — jak — ten — pták.

JE ČAS. — POSLEDNÍ POMAZÁNÍ.

Sedlák Boubín začal chřádnout. Poléhával ve světnici, zřídka vycházel. Cítil, že je třeba učihtí pořádnost s Bohem a lidmi. Měl dva syny, staršího Tomše, kterému před 2 lety dal živnost, a mladšího Vojtěcha, kterému udělal podíl a sobě i manželce pojistil výměnek. Bolestí neměl. Mysl jeho byla jasná. Mnoho spal. Žaludek pokrmu nepřijímal a tělo mizelo. Silná a těžká pravice se stala úzkou, tenkou a průhlednou. Jen prsty zůstaly od práce ztuhlé. Tak zeslábla pravice Boubínova, že ani holiti se nemohl. A protože v obci nebylo holiče, zarostl hrubými prošedivělými vousy.

Jednoho rána otec Boubín se probudil a cítil se svěžím a veselým. Zrovna si hvízdal. Boubínka se ho ptala: — Co ti mám uvařit? Koření nebo snídani? — Prozatím nic. Ale doskoč pro kostelníka!

Když přišel, sedlák pěknými slovy ho poprosil, aby mu službu prokázal a jej oholil.

— Ale ano, přijdu v poledne.

— Ne, ne, to by bylo pozdě. Jen přijď hned! Ty máš víc času nazbyt než já. Přijď, prosím tě! Bude ti to počítáno za křesťanskou službu.

A za chvíli přišel kostelník s břitvou a zažertoval: — To máte, strýčku, naspěch. Na svatbu se budete strojit, či kam?

— Uvidíš. Mezi velké pány půjdu.

Kostelník ho oholil a loučil se.

panu faráři, že ho prosím, aby mne přišel zacpatřit.

Bylo to po třetí za jeho dlouhé choroby. A za půl hodiny už cirkal zvonek od kostela k Boubínům.

— Pane faráři! Je čas.

Přijav sv. svátosti, otec Boubín shromáždil kolem sebe rodinu. Upil svého koření, poliboval si, jak mu syvědčí a klidně se usmíval.

— Milé děti! Už není jináč. Musíme se rozloučit. Hospodářství potřebuje rukou silných a já jsem už daremný a lepší to už se mnou nebude. Milý synu Tomši! Dávám ti výpověď. Už ti nemohu pomáhat.

— Nepřijímám, tatínku! Nebylo by vás kým nahradit.

— I radte si sami, vy mladí. Vždycky se mládež chvástá, že má rozumu dost.

— Vždycky jsem, tatínku, rád poslouchal vašich rad.

— Když ti rady dávají, Tomáši, jako bys stál na rozcestí. Před tebou je několik cest. Ale přede mnou je už jen jedna cesta a na tu se odebírám. Klekněte, děti! Jazykem toho dne otec Boubín dobře vládl, ale ne rukama. Když synové a snacha poklekli k jeho lůžku, Boubínka mu musela nadzvednout ruce, aby je mohl vložit na hlavu dětí. Potom jim řekl: Dejte si, děti, židličky k posteli a sedněte si! A pobesedujeme si.

Boubín dětem ruce hladil a děti jeho ruce líbaly. A tvář se mu usmívala úsměvem tichým, jasným, nezemským. Také hlas byl takový.

— Milé děti! Chci vám ještě od srdce dobrou radu dát. Kšaft jsem učinil dokonalý. K němu nemám, co bych dodal. Ale nezapomínejte, že jen ta smlouva lidská je pevná, která je zároveň smlouvou s Bohem. Nic neškodí, že nehapsanou. Není dost, aby smlouva byla na papíře. Musí být také psána v duši a utvrzena svědomím. Svědomí — to je notár, který dělá smlouvy a pořádnosti, pro které se lidé ještě nikdy nescoudili. Hlavní moje rada je — poroučel bych, kdybych měl sílu — abyste po mém odchodu všechnu úctu a lásku, kterou jste povinni rodičům a z které dosud i já dílu

užíval, přenesli na matku. Jen ten dům nerozborně stojí, který spočívá na požehnaní rodičů. Kletba matčina dům boří. V počestnosti i matku pochovejte v Boží pole, jako jste mne pochovali. A potom, milujte se, moje děti, vespolek! Nemchu vám na rozchodnou dáti prospěšnějšího napomenutí kromě toho, které dal, umíraje, svatý Jan, svým úředníkům: Synáčkové moji, milujte se vespolek! — Zakašlal a ustal na chvíli. Pak pokračoval: Já vždycky chtěl, abyste živi byli Bohu ke chvále a lidem k potěše. Chtěl jsem dobré semínko do vašich duší vsít. Jestli se mi to nepodařilo, odpusťte mi!

— Vy nám odpusťte, tatínku — řekli synové — my nemáme co odpouštět — my máme jen co děkovat.

— Tak děti, teď jděte! Potřebuji klid. Maminka ať zůstane.

Přisedla k němu. Porovnala mu podhlavnici a on jí při tom položil hlavu na dlaň. Nemluvil, ale jasně a vděčně se usmíval, dávaje najevo, že to chtěl, po tom toužil a že je mu dobře. Oba vzpomínají života, který spolu prožili. Boubín vidí manželku svou jako děvče jako malina a ona vidí ho silného, jarého. A nyní leží tu zesláblý a umírá.

Boubín zavřel oči. Jen pootevřenými rty vychází ještě slabounký dech. Boubínka upírá oči k ústům umírajícího. Chvěje se čekajíc, až duše z těla mužova bude vycházeti. Chtěla by ji zastaviti a nazpět vrátiti a potom ústa mužova pevně zamknouti, aby jimi duše vyjít nemohla. Aspoň ne dříve, než se na věčnost odebere duše její, věrné Boubínovy ženy. Sklání se nad ním, aby jej naposledy v ústa pocelovala, jako by to pocelování byla pečeť, které ani duše zlomiti nesmí.

Boubín iako by znal myšlenky ženiny. Namáhavě pootevřel oči a zašeptal: — Umírajících nelíbejte. Duši k Tvůrci letět nepřekázejte! Naposledy se objali.

— Odejdi, prosil šeptem, modli se a čekej! Až vydechnu naposledy, zatlač mi oči! Ty mi je zatlačíš.

Boubínka vzala růženec, vyšla do síně, dveře nechala otevřeny a modlila se. Ale očí s muže nespouštěla.

Přišli zase synové. Otec se trochu probral a šeptal:

Dychtím, Hospodine, po spatření tváře tvé. Přijmi do milosti služebníka svého! Nemohu umřít. Snad mi v obci všichni neodpustili. Dojdi pro obec!

Přišel starosta a dva sousedé.

— Nemohu umřít. Prosím vás, odpusťte mi a nechte mne odejít.

— Odpusť ti Pán Bůh, sousede vážený, děl představený. Nikomu jsi neublížil. Obec nemá, co by odpouštěla. Ale přece ti odpusť Pán Bůh!

Víčka umírajícího se přivřela.

Vtom se sjížděly do dvora potahy, vracel se dobytek z pastvy, husy kejhaly. Známé ty zvuky probraly Boubína z mrákot.

— Já se zapomněl rozloučit s dobytečkem.

Synové vyběhli a vyvedli z maštale koně, kteří bývali chloubou živnosti, a postavili je k okénku, pod kterým bylo lože umírajícího. Přivedli i krávy a dobytek díval se na hospodáře a hospodář na ně. Tak rád býval mezi ním, mezi zvířaty, kterým přál, která živil, která ho znala a která nyní naposled k němu vzhlížela. Vtom ozvalo se na dvoře vytí psa. I s tím se chtěl umírající rozloučit. Vběhl, olizoval ruku hospodářovu a lehl si pod lůžko.

A Boubín, rozloučiv se se všemi, i s tím věrným strážcem, vydechl naposledy.

*

Tak to bývalo. — A jak je to dnes?

Důstojnosti! Rychle k nemocnému. Ulice Rivoli 418.

— Stalo se neštěstí?

— Ne. Byl už 18 měsíců nemocen.

Kněz uhání. Zde je to. 5. poschodí.

V bytě.

— Račte, prosím, posečkati ještě několik okamžiků, než ho připraví, praví elegantní pán, v šedých kalhotách, modrém kabátě s dekorací v knoflíkové dírci.

— Připraví? Ale to udělám já sám, praví kněz.

— Oh. To bychom nepřipustili.

Kněz čeká zatím v saloně. Objevila se tlustá dáma v ranním úboru barvy slezové.

— Drahoušku, můžeš uvést důstojného pána.

Všichni se zvedají a mladý kaplan ubírá se za tlustou dámou a elegantním pánem do ložnice.

Je ozářena fialově. Na skříni řada lahviček a v ložnici celý dům, služebné, sluha, švagrová, žena, bratr, za sebou jak ony lahvičky. Na lůžku natažená chladná, napomádovaná, načesaná ztuhlá mrtvola v černém šatě, bílé kravatě, na pásce kolem krku stužka čestné legie.

— Ale vždyť on je už mrtev, praví kněz.

— Zajisté. Už čtyři hodiny.

— Proč jste mne nezavolali dříve?

— Ah, důstojný pane, praví tlustá dáma, ruce sepjaté na krajkových nedbalkách, vaše objevení by ho bylo jistě zabilo.

— Tak?

— Ale my máme náboženství, my jsme dobří katolíci. Prosím vás, abyste se pomodlil nad ubohým tělem dráheho přítele. Potom vytahuje krajkový kapesník, oči vyvrací ke stropu, pak k podlaze a zase ke stropu. Vzdechává. Vymačkává slzu, ale hned ji osuší, aby voda, třebas slaná, nepůsobila neblaze na růžový pudr a lesklý nabraný krep na stírání ličidla. Kněz, pln nevole nad touto komedií, hodil na sebe plášť a jde ke dveřím.

— Ale, kampak, důstojnosti?

— Já? Jdu si lehnout.

— Toho neuděláte!

— A udělám. A hned. Odchází, táhna za sebou kostelníka. Je již na posledním schodu, když slyší masivní dámu na prahu, jak si povzdechla, zvednuvši oči ke stropu 6. poschodí a deklamuje: Udělali jsme, co jsme mohli. Ale jsme křesťané a máme v sobě cit pro lidskost. Můj ubohý miláčku! Ještě tohle scházelo. To může člověka o víru připravit.

Příbuzná z venkova žene se z vozu do bytu domovnice.

— Jak je s pánem?

— Zle.

— Poslali pro kněze?

— Ano, milostivá. Právě teď odchází.

Vystoupila do 5. poschodí. Vyrukují kapesníky, hledí se k podlaze, ke stropu, k podlaze a zase ke stropu.

— Přijal svaté svátosti?

— Moje drahá. Přijal vše. V tom jsem docela klidnou.

A druhého dne dostali přátelé úmrtní oznámení: Prosím, abyste se zúčastnil pohřbu Achila Buzardta, který zemřel, posílněn svátostmi církve, ve věku 63 let.

Tak je to dnes.

(1. příklad upraven dle Holečka Naši IV., 2. příklad dle Rozmahelova překladu Pierre L'ermita. Přečtěte si to.)

*

Ale ani toto dnes už není moderní. Dnes bez kněze a spálit. Celý život nepotřeboval kněze. Nač by ho volali při umírání? Vymřela láska. Vem ho (umírajícího) třeba čert. Tobě je to jedno. Prstem nehneš. Ty žes ho měla ráda? Lžeš. Snad jeho tělo. Duši jeho jistě ne.

Kdysi králové, biskupové, kněží i prostí věřící dávali se donést do chrámu, aby v něm přijali svátost posledního pomazání. Lidé duše silné, viri cordati, již dovedli mysliti v pravý čas na smrt. I když se chvěli při pomýšlení na ten prst, jenž v jejich svědomí psal hříchy, jména, dny, dovedli jako ten Boubín říci: Je čas. I nad nimi prolévány slzy, i oni byli milováni a přece dovedli sami říci a peručiti: Je čas. Bývali Čechové statní jonáci, bývali Čechové muži co květ. Dovedli se dívat myšlence na tu bezzubou s kosou a přesýpacími hodinami ve tvář, i když neměli na štítech domu a štítech v levých dlaních vyryto dvojí MM, memento mori. Nepopíjeli z lebek, nespávali v rakvích, neměli připravený rubáš ani libru voskovic pro rakev. Třeba ani neumrem na slámě, umrem na poli, na bojišti a keď s koňa spadnem, ne umíráček, ale šablenka zazvoní. To byli muži srdce srdnatého, Boubínové, viri cordati.

Chudáček boží, šprýmař boží, sv. František, ptá se známého věhlasného lékaře z Arezza Bongiovanniho,

co soudí o jeho vodnatelnosti. Chci věděti prá. Nejsem kukačka, abych se smrti bál. Lékař mu oznámí, že zemře koncem září nebo počátkem října. Tu svatý František rozpřáhl na svém lůžku ruce a improvisoval novou slcku o smrti. — Laudato, si, Misignore, per sora nostra, morte corporale de la quale nullu homo vivente po skappare. — Pochválen buď, Pane můj, od naší sestry, smrti tělesné, jíž žádný živý člověk nemůže uniknouti.

Čechové, Čechové! Jak se měníte? Jak jste zchoulostivěli. Jak jste zbahněli. Jak nafňukaná sentimentalita infikovala vaše nervstvo. — Hniličky!

Ten kněz že by těžce chorého už svým kolárkem a talárem rozčilil a tak zabil?

Sv. Jakub radí: Stůně-li kdo z vás, zavolejte kněze církve, ať se nad ním modlí, mažíce jej olejem ve jménu Páně. A modlitba víry uzdraví nemocného a polehčí jemu Pán, a je-li ve hříších, budou mu odpuštěny.

Ó, ta tvá jemnocitnost! Ještě před týdnem jsi mu vyčetla, že utrácí za přesnídávku a že mu potom oběd nechutná. Ještě před čtrnácti dny ze vzteku, že ti nedal peníze na vídeňský model klobouku, krmilas ho čtyři dni za sebou jen škusbány. Ještě před měsícem prohlásilas za omyl, že sis ho brala, že půjdeš od něho, krcbiána, necity, sobce, až v rozčilení pcpadl klobouk, práskl dvěřmi a utekl z domu. A dnes tvé útlocitné srdce nemůže k němu zavolati kněze, aby se nerozčilil.

Z ckna ti chtěla skočit tvá žena pro hrubé zacházení, pro depisy milostnic, v kapse zapomenuté. Nejednu noc proplakala, když se přesvědčila, že mlsáš s mladšími a hezčími. V bílovickém tunelu pod rychlík se vrhla, c obě nchy přišla, když se dověděla, žes její věno prohrál v hazardu. A ty dnes nemůžeš zavolati k umírající kněze, aby se snad nerozčilila. Ó, jak jsi jemnocitný! Najednou je tvé srdce jak hnilička. Komediante!

A za nějakou hodinu si povzdychneš: — Jak se trápí. Já se na to nemohu dívat. Kdyby si ho raději Pán Bůh vzal. Jemu přeješ to slovy. Ale na sebe myslíš, abys ten zápas nemusila dlouho přehlížet. Ó lidská falši!

Prostíráš na stůl, snad denně, neodbýváte-li nasycení v kuchyni. Při jednom prostírání bude ti divně, těžko. Bílý ubrus, kříž, dva svícny se svícemi (nemusejí býti svěcené), nebo dvakrát, třikrát dva, mezi nimi kytičky, případně sošky svatých. Před toto pozadí improvizovaného oltáře v jedné skleničce trošku pitné vody a v druhé trochu svěcené. A nač největší kladu důraz — pořádný kus vaty. Sůl a kůrky chleba nemusejí býti dnes, kdy vatu možno lehce dostat. Jedním kusem vaty stírá kněz olej s pomazaných míst a druhým své prsty. Obojí domácí po odchodu kněze spálí.

Kříž. Na postavení mezi svíce. Nemají. Mají strojek na mletí máku, na lisování malinové šťávy, na vykrojování těsta pro povidlové tašky, na citrony, na vytahování zátek. Ale kříž? Snad ho má domovnice nebo ta zbožná partaj v II. patře. Svícny? Kdyby bylo třeba krémů, pudrů, kolínské, růže na rty, email, růžový vosk na nehty, ščírkový parfum — tím by mohla hned posloužit. Ale svícny se svícemi pro možné zaopatřování, na to nikdy ani nemyslí. Snad by mohly půjčit sestry z kláštera nebo kostelník.

A nebude ten kněz u nemocného dlouho? Neunaví ho? Jistě ten chorý nemá hříchů. Někdo jich má, že musí se zpovídati každých čtrnáct dní. A on nemusil 20 let. Byl tak dobrý. Kuřeti neublížil — protože je viděl pouze na talíři — smažené. Jen aby už bylo raději po tom.

Připravit člověka na smrt a Boží soud, vykonat s ním životní zpověď, pohnout ho k náhradě nepoctivě nabytého majetku a škod na cti a ještě horších, delikátních záležitostí — věřte zkušenému — to stojí víc času, než usmažit telecí řízek, i když je chorý dobře připraven. Což teprve, když není.

Na pastorální konferenci vyprávěl kaplan z německé horské vesnice tuto zkušenost: Tak nastrojený stůl při zaopatřování jsem dosud neviděl jako nedávno. Mezi svícemi byly čtyři figurky, dvě porculánové, dvě ze sádry. V týdnu jsem si zašel ještě jednou do té rodiny pochválit je, jak nádherně nastrojili stůl pro příchod Spasitele. Jen s těmi soškami jako že nesouhlasím. —

A proč? — Doneste mi je ještě jednou. — Ale s radostí. Ty jsou. Tyto dvě porculánové jsme koupili v boudě na pouti. A ty dvě sádrové od Talijána. Z porculánových figurek jedna představovala rokokovou dámu, vedoucí na růžové stužce beránka, a druhá, její protějšek, rokokového kavalíra s kordem a baretem. — Tatíku! To přece nejsou sošky svatých. — Ale jsou, velebný pane. Vy jste ještě mladý a neznáte všechny svaté. — Tož jaká je to svatá? — Toto? To je přece sv. Germána, co pásávala stáda. — A kdo vám to řekl? — Ten prodavač z poutní boudy. — A jaký svatý je tenhle kavalír? — To ani prodavač nevěděl. Ale byl tu ve vesnici o prázdninách student, a ten to věděl. Že je to moc slavný svatý, protože jeho svátek slaví se čtyřikrát do roka. — A jméno vám také řekl? — Baže. To prý je svatý Kvatembr. — Tak to si z vás udělal blázna. To nejsou svatí. A co vám napovídal Taliján o těch sádrových poprsích? — To prý jsou dva mučedníci, kterým pro víru byla sřata hlava. Proto nejsou celí. Jen jejich hlavy. Kaplanovi pohrával úsměv v koutcích. Znamenití mužové to sice byli, psali knihy, ale mučedníci nebyli. Toto je Goethe a ten druhý Schiller.

Neohrožený harcovník a novinář Karel Havlíček Borovský leckdy si o knězi ulevil slovem „kutna“. Ale když světýlko jeho života dohasínalo, vzpomněl si na „kutnu“ a zavolal přítele P. Řezníčka, kněze, aby mu pomohl vyrovnati účty svědomí. A P. Řezníček v kutně ho zaopatřil.

Nemáš-li spolehu, že tvoji domácí budou míti k tobě tolik křesťanské lásky, aby ti řekli: Tatínku, maminko! Je čas! Bratře, sestro! Je čas! Muži, ženo! Je čas! — pak se obrať na toho, jenž bude míti k tobě tolik lásky a vnukne ti: Je čas! To je sv. Josef. Po večerní modlitbě denně se obracej k němu s modlitbou: Svatý Josefe, vypros mně šťastnou hodinku smrti! — Rozvážný Hanák od Kojetína z opatrnosti přidával: Až jednou budu umírat. Ale nemusí to být hned.

Blahoslavení ne ti, kteří lehce nebo náhle umírají, ale ti, kteří v Pánu umírají.

Jak by sis přál umřít ty? — Ve spánku? — Budiž. — A ty? — Náhle. — Raději ne. Od smrti náhlé a nenadálé vysvobod' nás, Pane! Proste a bude vám dáno, řekl jsi, Pane! Smím-li prosit za sebe, tož, Pane, jenom ne smrt bez kněze.

LIDSKÝ VRAK SE POTÁPÍ. — POSLEDNÍ POMAZÁNÍ.

Pytle sucharů, soudek tresky, bednička lisovaných potravin, tři soudky, jeden s pitnou vodou, druhý se sladem, třetí s dehtem, pět lahví, tlumoky, bedny, balík koudel na pochodně a znamení — takový byl náklad. I kočující žebráci musejí něco mít. Poslední bedna donesena. Jen ještě lidé. Bylo jich osm. Mezi nimi roletý hošík. Hnal se první k prknu aby přešel. Odstrčil ho první, druhý, pátý odrazil jej pěstí. Poslední odkepl prkno, sekýra přetala provaz, loď odrazila. Dítě zůstalo na souši.

Stálo nehybně na skále s upřenýma očima. Nekřičelo. Nenaříkalo. Bylo překvapeno. Až do dnešního dne nebylo pro ně jiných lidí mimo ty, kteří mu teď na korábu prchali. Nemělo peněz, nemělo střevíců na nohou ani sousta chleba v kapse. A bylo to v zimě. Byl večer. Na několik mil cesty nebylo lidského obydlí. Nevědělo, kde jest. Jen to, že je v pustině mezi propastmi, ve kterých slyšelo hučeti vlny. Noc méně černá než člověk.

Koráb pluje. Pluje noc a den a zase noc a den. Zuří bouře. Ulehčeme lodi. — Rozvázali provazy a shodili bedny do moře. Jedna bedna náležela baskické ženě na korábu, jež nedovedla zadržeti tento povzdech: Ach, můj nový plášť, podšitý šarlatem! Mé ubohé krajkové punčochy z březového lýčí! Mé stříbrné náušnice!

Vyklidili palubu. Zbývala kajuta. Vytáhli zavazadlo a hodili do moře, vytáhli balíky a hodili do moře. Svítilna, špalek, sud s pitnou vodou, bedničky s potravinami, hrnce s polévkou, vše hozeno do vody. Vrak se

potápěl méně rychle, ale potápěl se stále. Nevěděli si už rady. Odšroubovali železná kamna, shodili do moře.

Jen až se dostaneme do zálivu gaskoňského. Pak stojím za všechno. Tam jsem doma. Mám jej v malíčku. Znáám hloubku vody a povahu dna. Bahno před sv. Cypriánem, mušlovina před Cizarquer, písek u mysu Peñas, drobné kamení při ústí Mimízanu. Ale La Manche, to je sfinx. Ještě není vše ztraceno.

Stáhli plachty, uvázali všechna upínadla, upevnili stěžeň, přibili příklopy u střílen, což jest jakýmsi zaděním lodi. Uragan jal se jako nedočkavý kat roztrhávati loď. Plachty vytrženy, svrchní prkna odtržena, stěžeň zlomen. S praskotem litaly třísky do povětří. Jedna vlna odnesla kompas i se skřínkou, jiná člun, vytažený na čelní stěžeň jeřábem. Zbylo jen kormidlo. Svítilnu nahradili kotlíkem na charky, plným hořící koudele a zapáleného dehtu. Stožár zlomený ve dvě, zježen vlajícími hadry, provazy, lany a ráhny, zatárasoval palubu. Padaje, rozbil kus zábradlí na pravém boku. Spousta vody pokryla celou záď korábu. Když se pěna rozplynula a záď se objevila, není už ani kormidlo ani kormidelníka.

Vrak. Trup bezvládný, bez obrany proti tlaku větru. Ryba bez ploutví. Pták bez křídel. Musí jíti, kam jej žene vítr. Kasketský maják, jejž zahlédli troskačníci v dáli, ukazuje vraku poslední místo. Oznamuje mu, kde zmizí. Osvětluje vrak. Maják je mu svící pohřební. Oceán se baví. Někdy odbude narychlo ztroskotání lodi, někdy se s ní mazlí. Živel dovolává se zpět svého majetku. V chaosu se chce znovu zmocniti stvoření. Je to jako radávání. Propast volá propast, vzduch na vodu, vítr na vlnu, déšť na skálu, hvězdy na pěnu.

Vrak už je plný vody. Potápí se. Méně rychle, ale stále.

— Lze ještě něco hoditi do moře? ptá se náčelník.

Doktor, na něhož už nikdo nemyslel, vystoupil z koutku kajuty a řekl: Ano.

— A co? ptá se náčelník.

— Náš zločin.

Všichni se zachvěli a volali: Amen.

Doktor vzpřímen a bled, pozvedl prst k nebi a řekl: Na kolena! Hleďme do moře své zločiny! Tíží nás. To potápí led. Nemysleme již na zachránění, myslíme na spásu! Zvlášť náš poslední zločin. Cokoli spácháno na dítěti, spácháno na Bohu. Před několika hodinami poslali jsme tam nahoru ono dítě, které teď na nás žaluje Soudci, jenž na nás hledí. Svalme toto břímě se svědomí! Pokusme se, aby naše duše nebyly pohlceny před Bohem. Toť strašné utonutí. Slitujte se sami nad sebou! Na kolena, pravím! Lítost — toť bárka, jež neutone. Nemáte již kompasu? Mýlíte se, máte modlitbu.

A ti vlci stávají se beránky. Takové proměny dějí se v úzkostech. Stává se, že tygři líží kříž. Když se pootevře temná branka věčnosti, věriti je těžko, nevěriti nemožno. Co bylo, mísí se s tím, co bude. Minulost se vrací a vstupuje v budoucnost. Co chápe člověk ve smrti, podobá se tomu, co zahlédne v záři blesku. Vše. Pak nic. Člověk vidí a pak již nevidí. Po smrti se zrak znovu otevře, a co bylo bleskem stane se sluncem.

Volali na doktora: Uposlechneme tě. Co máme činiti? Mluv! Kolik času nám ještě zbývá? — Něco přes čtvrt hodiny. — Dobrá. Vyndal pero, kalendář, pergamen a při pochodni psal. — Podepište! — Doktor osušil na ohni pergamen, složil a hrdlem strčil do láhve, kterou zapečetil smůlou. — Hotovo. Vrak se potápěl. — Dejte pozor! Teď začneme. — Vzal pochodeň z rukou souseda a hodil do moře. V této tmě schouleni kolem doktora slyšeli: Modleme se! — Všichni poklekli. Klečeli ve vodě. Doktor zůstal státi. Padající sníh ho pokrýval. Doktor učinil znamení kříže a pozdvihl svůj hled, zatím co pod jeho nohama počínalo kolébání, které oznamuje okamžik, kdy vrak se ponoří. Jeho hlas zněl: Bože, buď milostiv nám hříšným! Bože, nevcházej s námi v soud za naše hříchy! Pater noster, qui es in caelis. A Provencalec opětuje po francouzsku: Otče náš, jenž jsi na nebesích. — Sanctificetur nomen tuum. Posvěť se jméno tvé. — Přijď království tvé.

fiat voluntas tua. Buď vůle tvá — koktal Provencalec. sicut in caelo et in terra. Už žádný neodpovídal. Doktor klopil oči. Všechny hlavy byly pod vodou. Nikdo nevstával. Nechali se ponořit klečíce. Doktor vzal do pravé ruky láhev a pozdvihl ji nad hlavou. Vrak klesal. — Doktor se domodlil konec Otčenáše. Jeho poprsí bylo chvíli nad vodou. Pak ještě jeho hlava. Naposled jen ruka, držící uzavřenou láhev s pergamenem, jako by ji ukazovala nebesům. Zmizela i ruka v hlubinách oceánu.

Po vodě v temnotách plula jen zapečetěná láhev, kterou proutěný obal držel na povrchu a jež kryla s sobě tajemství opuštěného dítěte.

(Upraveno dle Viktora Huga: Muž, který se směje. I.)

*

Lidský vrak se potápí v hlubiny oceánu věčnosti. Snad řezem jen tak právě pro ruku chirurgovu dere se lo něho zkáza. Snad ještě menším, jak hrot nože. Snad jen sotva okem pozorovatelným, jak jej otevírá kousnutí mouchy. Ruka leží nehybně na pokrývce, a v cévě nad loktem modrá skvrna po kafrové injekci. Nad hlavou či na stolku tabulka pro záznamy teploty, podpoře oděným tělem voskované plátno. Oči by chtěly spát.

Ta ruka už nedonese čtvrt jablíčka ke rtům, ba ani kapesník. Jiná ruka než jeho po lžičkách ho krmí, jiná ruka ho čistí, jiná zakrývá.

Lidský vrak, nořící se v hlubiny oceánu věčnosti. Už hodil přes palubu bedny s jídlem. Hodil přes palubu šaty až na poslední kousek prádla. Hodil přes palubu své práce, svůj úřad, své rukopisy, koberce pokojů, zlato tresorů, písně mládí, čestné diplomy, alba přítelek.

Lze ještě něco shoditi do moře? — Ano. — A co? — Hříchy. Ve chvíli, kdy lidský vrak se potápí, nejvíc tíží hřích dosud neodpuštěný. Té tíže sám nesejmeš se svědomí, té tíže sám bez pomoci neshodíš přes pa-

lubu. Za tvou ruku slabou, mdlou, bezvládnou jiná to udělá ruka. Její prst, svlažený posvěceným olejem, dotýká se tvých očí ve znamení kříže a prosí: Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, co s jsi provinil z r a k e m.

Co vše žádalo tvé oko! Po čem lačnilo, nevybírajíc mezi dovoleným a nedovoleným. Říkalo tomu: smysl pro krásu a byla to smyslná vášeň. Říkalo tomu: umění, a bylo to rvaní liliových květů a mláto spolustolovníků marnotratného syna. Se střechy domu s Davidem bloudívalo po zahradách, dvířkami štěpnice se dvěma starci slídilo po Zuzaně, až oknem duše vešla žádost, s žádostí hřích a s hříchem přítěž pro topící se lidský vrak.

Bývalo smutné — to oko — protože závistivé, když dělníci jen hodinu pracující rovnými učirěni těm, kdož nesli břímě dne i horka. Blesky metalo po předměte své nerávisti. Hoď přes palubu hříchy očí a skrze svaté pomazání odpustiž ti Bůh, co jsi provinil z r a k e m.

Hoď přes palubu, co jsi provinil s l u c h e m. Vzpomínáš, jak tenkrát nach oblil tvoji tvář, když po prvé útočili na hradby svatého Grálu? Ale přešlo to. A pak jsi se už ani nemohla dočkat, až had vyžene tě z ráje, lichotě tobě víc než démon rajský, že ne teprve budeš jako Bůh, ale že už jsi bohyně.

Ty slyšels, jak volali: Hoden jest smrti. A mlčels, kde jsi s Pilátem byl povinen ozvati se: Já žádné viny na něm nenalézám.

Tys slyšela skuhravý hlas umrlce: Zahod' je pryč! To modlení je těžší nežli kamení. Zahod' je pryč, ať lehce jdeš, jestli mi postačiti chceš! A tys na ten hlas umrlce dala. — Teď, kdy vrak tvého těla se potápí, hoď v lítosti přes palubu tu přítěž, ať řící může kněz, navlhčující boltce posvěceným olejem: Skrze toto svaté pomazání odpustiž tobě Bůh, co jsi provinila sluchem.

I to, co jsi provinil c h u t í i ř e č í. — Mívals dobrou chuť, lačněls po uznání, radovství, prvních místech. Lačněls a žíznils, a nebylo to příliš často po spravedlnosti. Zatížils svou hlavu, zatížils nohy i jazyk.

Pletly to nohy, pletl to jazyk. Zatížils i duši. Zatížils jazyk nejen vínem, ale pomluvou, nactiutrháním, podezřívavými slovy, když hříšnou ženu ti při čaji o páté předvedly dámy rozhlasové, ač Spasitel řekl: Kdo z vás bez viny, hcd' po ní kamenem; tys hodila po ní kamenem odsouzení a nebylas bez viny. Ty kameny tě budou tížit, až vrak tvého těla se bude potápět. Nesčíslněkráté mluvils o třísce v bratrově oku, neznaje trámu v oku svém. Tys u bratra cedil komáry. U sebe polykals velbloudy. Bez nižšího gymnasia mluvils ve vzteku latinsky, blesky Perunovými metals po hlavách těch, kdož se tvému řádění stavěli v cestu, ať žena to byla či policajt, a z dobré paměti ještě ze škol odříkávals jim podstatná jména ze živočichopisu. A tvoje rty s knírkem nebo se zakrvavělými píftečky vlastnoruční malby nemlsávaly s chutí a sybarytstvím tam, kde stálo: Cizím vstup zakázán? Nad Beroučkou pod Tetínem slibovals, mámils: Jak nad mlej-nem tam ta skála, tak je moje láska stálá. A cra věřila, uvěřila v muže, v charakter, ve slib věrné a věčné lásky, třebas ptáček s lípy zapěl: Nevěř, nevěř! Slib klamává. Skála se též rozpadává. Zvadla růže pod Tetínem. Kdo se ujme poupěte? Zvadne poupě chladným stínem. Škoda ho i děvčete. Hcd' tu přítěž, jež vešla ústy do tvého svědomí, přes palubu, ať může kněz, znamenající křížem a olejem tvé sevřené rty, říci: Odpustiž ti Bůh, co jsi provinil chutí a řečí.

Opět svlaží kněz prst olejem nemocných, aby pomazal dlaně tvých rukou. Co jsi provinil h m a t e m. Kolik je tam zahrnuto Božích přikázání. Kromě druhého a osmého snad všech ostatních osm. Každý nepoctivý groš centem dopadá na tvou duši. Vzpomínáš, jak mazaně jsi se vyznal při odvažování uhlí, koksů, politého vodou, mouky a masa? Jak dovedls využít neodbornosti svého zákazníka v posuzování hodnoty zboží, jaks vydělal sto a více procent, jak rostly sumy v červené vkladní knížce. A ty sis mnul ruce. Jak ses hašteřil s dělníkem a zřízencem o každou korunu, aby ti neubylo? Jsou ty tvoje činžáky a zbytkové statky

od sklepa až po komín jen a jen z poctivě nastřádaných stovek? Z nezištné práce pro národ a stranu? Poctivé, nezištné, ne jak ty tomu rozumíš, ale jak tomu rozumí svědomí a zpovědnice. Nenosiš nikdy tvůj kluk kalhoty ze zbytku látky, kterou jsi byl ve svědomí povinen zákazníkovi vrátit? Když se tě ptal, kolik potřebuje na kabát, vestu a kalhoty při šířce 140 cm, neudals při každém kousku o 10 cm více, aby zbylo pro tebe?

Milostivá, zaplatila jste každé švadleně za šaty, modistce za klobouk, u kadeřnice za ondulaci? Nemáte na svědomí těžký hřích, ba do nebe volající, zadržování či ujímání mzdy dělníkům, dělnicím? Jednou, dvakráte jste zaplatila. Brala dál. Neplatila. Až nedělním vlakem zmizela jste do neznáma.

A ty duchu služebný? Neudělals ze svého uzamčeného kufříku tresor pro stříbrné lžičky své službodárkyně, její kapesníky, stuhy a leccos, co se ti hodilo pro budoucí výbavu?

Zlodějky, podvodníci. — Vzpomínám své maminky. Pomáhala tatínkovi nás živit praním prádla tovaryšů. Ruce její byly sedřené, mýdlem vyluhované, občas i zakrvavělé. I mezi těmi tovaryši našli se tací, co nezaplatili několik týdnů, přešli k jinému mistru a maminka byla okradena. Takovým je těžko, když vrak se potápí a škoda dosud nebyla nahrazena.

A což teprve zloději, kteří okrádali Pána Boha o jeho jediný, vyhrazený den, neděli! Povolení svážení úrodu o neděli, kdy hrozí bouře, rozšířili si na celý rok. I v míru. — Nebylo v práci služebné u nich rozdílu mezi dnem Páně a všedním. I své pacholky k práci nutili. Mužové práce? — Mužové hříchu.

Každé udeření otce, matky, ženy tvou vlastní rukou, každá zalomená špička křiváku při máji a v búdách, každé fixlování a falcšné zamíchání při preferanci a komandičku — na vyházení tolika přítěže přes palubu tvé ruce nestačí tenkrát, když už si ani sám nemůžeš utřít nos. Zavolej kněze! Bude mít s tebou těžkou práci. Zavázat tě pod platností svátosti, abys do posledního haléře nahradil ty nebo za tebe tvoje rodina. Až

to s tebou sjedná, pak pomaže dlaně olejem a přidá: Odpustiž tobě Bůh, co jsi provinil hmatem.

Naposledy sejímá kněz tíž s tvých chodidel a modlí se: Skrze toto svaté pomazání a své předobrotivé milosrdenství odpustiž tobě Bůh, co jsi provinil c h ů z í a p o ž i t k y s m y s l n ý m i (per gressum et lum borum delectationem).

Tancuj, tancuj, vykrúcaj, vykrúcaj! To ti hrály nožky a tys uměl vykrúcat. Ze všech nejlépe. Třebás tři hodiny. Ale půl hodiny do chrámu v den Páně, to by tě bolély nohy. To byl bys dostal revma. Tos byl zmlácen po celotýdenní dřině. Na hřišti při golfském zápasu dovedls svými pedály mrskat, až aréna hřměla potleskem a na tabuli se objevilo pro vaše mužstvo 6 : 1. Na tabulce přítomnosti na službách Božích povinných byla pro tebe po celý rok 0. Do branky kostela netrefils. Hřiště a taneční parket nejsou snad místa nedovolená. Ale napřed povinnost, Potom zábava.

Tvůj soudce je sehnut a píše ccsi do prachu ulice. Nakoukni přes jeho rameno! Co asi píše, že zmaten se vytrácíš a srdce ti mocně bije? Snad několik křestních jmen. Jen ty je znáš. Snad několik dat májových, prázdninových. Jen ty je znáš. Snad jména několika ulic, čísla domů, jen tobě známých. Don Juane! Casanovo! Hamlet s třemi potulnými herci mohl by ti předvést scénu Claudia a Gertrudy v zámeckém divadle Helsingöru. Či Davida a Betsabe, Heroda a Herodiády?

A co vzkážeš hochu tomu,
jenž chodíval k vám domů
a s tebou se těšíval?

Vzkazuji mu požehnání,
červa v duši do skonání,
že mi zrádně mluvíval.

A co necháš svojí matce, dcero má,
jež tě milovala sladce,
a draze tě chovala?

Kletbu zůstavuji tobě,
matko má, bys nenašla místa v hrobě,
žes mi z vůli dávala.

Zabila děťátko, novorozeňátko a odchází od matky
ke sloupu s hřebíkem a končnou cprátkou.

(Erben: Dceřina kletba.)

Vstupní úsměvy přešly v kletbu. Hříchů těla tíží ze
všech nejvíce. Lehčeji přiznává se k vraždě než ne-
řestník k hříchům VI. a IX. přikázání, ač leckterý
hřích pýchy a proti lásce k bližnímu je těžší.

Totť balvany, pod nimiž vrak tvé duše i těla byl by
shlcen věčnou tůří, kde není světla ani života. Teď,
kdy vrak se potápí, to, co dýchalo kdysi parfmem
Šeherezády, páchne plísní hrobu a pachem mrtvol.
Roentgen kosti, světlo hromničky svědomí prosvěcuje.
Miserere mei Deus! Zavolej ruce, jež ti pomohou shodit
tu tíž přes palubu. Ty ruce dotknou se tvých nohou
olejem a slovy: Odpustiž ti Bůh, co jsi provinil chůzí
a tělesnými požitky.

Lidský vrak se potápí v hlubiny oceánu věčnosti.
De profundis. Z hlubokosti volám k tobě, Hospodine!
Olej plove na hladině, sv. olej a na něm duše. Pluje na
vodách k druhému břehu, břehu věčnosti. Dopluje
šťastně jako ta uzátkovaná láhev v proutěném obalu.

SLUŽ BOHU OD MLADOSTI. — SVĚCENÍ KNĚŽSTVA.

Před vilou Albani na Monte Pincio stojí dva mladí
muži. Ten s černýma, ohnivýma očima a živých po-
hybů je syn Polsky, Kabyłowicz. Druhý, klidný, roz-
vážný je syn Irska, ostrova svatých, John. Je 4. srpen
1847. Řím, koupán nachem a zlatem západu, leží u jejich
nohou. Společné studium ve Věčném městě učinilo
z nich přátele. Zítra jako novosvěcenci vrátí se do svých
vlastí. Polák s nadšením vzpomíná Kosciuszka, jak
u Dubienky se 4000 mužů a 8 děly 5 dní vzdoroval
náporu 16.000 Rusů, vzpomíná s pýchou Sobieského.

Ale když mu přítel vzpomněl Ostrolenky, kde konečně polští orlové byli zdeptáni ruskými, zalily se mu oči slzami. A Ir vzpomíná národního hrdiny O'Conella, bojujícího cestou zákona za práva národa, odkopávaného Brity. Vzpomíná jeho plamenné řeči před volebním shromážděním v Klare před 70.000 krajany. Té řeči musil se na rozkaz otce jako student učit zpaměti. Tak jako on, chci mluvit i já, až se vrátím. Půjdu v jeho šlépějích za práva svého národa. Příteli! Zůstaň věrným synem Polsky jako já věrným synem Irska!

Nato utrl z růžového keře vily růži a podává je bratru Polákovi, praví: Přijmi tuto růži! Když před půl třetím měsícem došla do Říma do irské čtvrti zvěst o O'Connellově smrti († 15. 5. 1847), ten večer naši krajané zapěli mu na rozloučenou národní píseň o poslední růži. I tato růže je pro tebe ode mne poslední. Ty zítra odjedeš k východu, já k západu. Srdce naše se však nikdy nerozloučí. Zde dole září svatopetrský chrám v paprscích západu, kde jsme přísahali věnost matce církvi. I jí zůstanou naše srdce věrna. Víš, co znamená růže? — Ano. Růže je symbolem mlčenlivosti. — Nuž, pravil Ir, uť se ve vlasti trpěti a mlčeti, zato tím více mluvit činy! Buď s Bohem!

S růží v ruce sestupuje Kabyłowicz dolů do města. Jest se mu ještě rozloučiti se zpovědníkem, starým přítelem Poláků v Římě, P. Stanislavem. Tento znal prudkou povahu vysvěceného kněze. Na cestu mu dal také několik slov. Pak si od něho vyprosil onu růži na památku a místo ní připjal mu na talár větévku trnovou. — Je ze Svaté země. Podobnými trny zbodli hlavu Spasitele. Květy k těmto trnům najdeš až v nebesích!

Těžko se loučil. Nevěděl ani proč. Zda proto, že odchází z Věčného města, či pro slova zpovědníkova, jež jako by byla prorocká.

Večer v kostele St. Maria Maggiore před obrazem své Královny pomodlil se růženec, aby se odevzdal do její ochrany. Vrací se do koleje. Cestou slyší zpívat nějaké irské děvče irskou národní o poslední růži. Den nato ujížděl na Volyňsko do Žitoměře, aby se dal k dis-

posici svému biskupovi Borowskému. Ten jej ustanovil farářem v Oratově na Dněpru, poblíž Kijeva. Bylo to za carské vlády.

Nade dveře umístil vyřezávanou růži, jak bývá nad zpovědnicemi, a pod ní nápis na plechu: Mlčet. Jeho matička šla s ním. Tolik se těšivala, až po někalikaletém odloučení uzří své dítě u oltáře.

Byl věrným pastýřem svěřených oveček. Zle jim bylo pod železnou pěstí baťušky, jednak že byli Poláci, a ještě víc, že katolíci. A kdo zazpíval píseň o Dubince, Kosciuskovi, rukoval na Sibiř. Zrádci se najdou všude. A jedním byl odrodilý Polák Piotrow, člověk bez víry, jemuž přes všechno varování k manželství ruku podala neteř Kabyłowiczova.

Páni v Petrohradě brzo se dozvěděli o vlastenectví oratovského faráře, a na místo učitelské, jež bylo spojeno s varhanictvím a kostelnictvím, poslali svého člověka, aby faráře špehoval. A třebaš Piotrow i učitel byli zrádci, přece se nenáviděli. Učitel byl by se rád stal chotěm manželky Piotrowovy.

Za Kijevem byl záměček, sídlo vysokého carského úředníka, lesního rady Nikolajeva. Byl katolíkem, ale nikdo nesměl o tom vědět. Děti dával křtít ve svém domě v noci po katolicku. Byl prudké povahy. Těžce mu onemocněla žena po narození dítěte. Potají, v den sv. Mikuláše, poslal zprávu oratovskému faráři, aby přijel ženu zaopatřit a dítě pokřtít. Při odchodu žádal na knězi přísahu, že nikdy, za žádných okolností neprozradí, že té noci byl u něho. Když nestačilo kněžské slovo, Kabyłowicz přísahal.

A už letěly saně po sněhové pláni k Oratovu.

Byla půlnoc, když se vrátil. Asi za hodinu byl probuzen křikem. U lůžka stáli kozáci a vyšetřující soudce. Nezacházeli s ním v rukavičkách.

— Zatýkám vás jako vraha Piotrowa. Byl v noci zastřelen vaší puškou.

— Nejsem vrahem.

— Ale byl jste v době vraždy mimo dům, třebaš jindy v tu dobu nevycházíte, jak ví zdejší učitel. Kde jste v tu

dobu byl? — Farář mlčel. — Nemůžete dokázat, kde jste byl? — Farář mlčel. — Vy jste byl nepřítelem Piotrowovým.

— Nebyl. Ale chtěl jsem ho přivést na lepší cestu.

— Máte podezření na někoho jiného? — Jediným po Piotrowovi nepřítelem byl knězi učitel. A na toho se nyní obrátily oči knězovy.

— Podezření, pravíte? Nechtěl bych ani největšího nepřítele jen tak přivést do situace, ve které se vaším podezřením ocitám sám.

— Vaše puška byla nalezena v sakristii.

— Jsem nevinný. Bůh je můj svědek.

A ráno eskorta kozáků na saních dopravovala Kabyłowicze do Kijeva. Cestou byli by jej ruští vesničané zardousili, kdyby je kozáci knutami nebyli odehnali.

A staříčkou matku odnesli na lůžko, aby s něho už nepovstala.

(Upraveno dle pravdivé události, vložené ve článek: Růže kijevská.)

*

Na světě se mají nejlépe panáčci. Až po druhé přijdu na svět, nebudu ničím jiným než panáčkem. Mají nebe na zemi a nebe po smrti.

Podepisuji tvá slova. Ani já, kdybych byl o 45 let mladší, nevolil bych po maturitě jiného povolání než kněžské. Ostatně, příteli, nemusíš čekat, až přijdeš po druhé na svět. Ještě za tohoto života můžeš být panáčkem. Máš-li maturitu na gymnasiu, doplníš 5 let studia bohosloveckého a r. 1950 5. července budeš vysvěcen.

Ani to, že jsi ženat, nebude ti na překážku, svolí-li tvoje doplňovací velitelství a podřídí-li se podmínkám, stanoveným biskupem. Máš chuť? Jen do toho! Nebyl bys ani první, ani poslední. A budeš mít nebe na zemi. A když ne nebe, aspoň slušné živobytí a nebe po smrti, jež jistě dá Pán věrnému svému služebníku. Proto pan regens v alumnátě nestačil v minulém desíletí v červenci a srpnu ani zapisovat všechny ty synky katolic-

kých matek a čelných katolíků, kteří toužili, zrovna tak jako jejich rodičové, po dvojím nebi, a pro které je oba rodiče od dětství připravovali!

Ano. Má se ten kněz na světě nejlépe, protože je Bohu nejbliž, protože dal se ve službu Pána nejsilnějšího, jenž se nikoho nemusí bát a jenž své věrné odměňuje bohatěji než indický maharadža. Co na tom, že zmaterialisovaný svět, cenící nejvyšší zlaté tele a krásnou ženu, tomuhle nerozumí? Co ví svět žreců chrámů mamonu o hodnotách s víc než sirotčí jistotou, dávající největší úrck? Co ví svět reklamy a fanfár a čestných rot s hudbou o tichém štěstí kaplánek? Co ví svět, klánějící se božstvu půdy, o zrně pšeničném a o chlebu z něho, jenž živí k životu věčnému, o vodě živé, tekoucí tímž směrem? Co ví svět rotaček a hlubotisku o poesii žalmů a lekciích třetího nokturnu breviáře? Co ví svět o knězi? Je-li hubený, pak je to u světa kaplánek. Je-li tělnatý, pak je to u něho farář. A je-li těžké váhy, to už musí být děkan. O sancta simplicitas! Co ví ten svět o knězi a jeho životě? Snad jen to, že tam od Hodonína ide Maryna a za ní pan farář s bečičkú vína. Co ví svět o hodinné návštěvě svatostánku? Co ví svět, závodící o modrou vlajku a putovní pohár, o závodění v počtu sv. přijímání? Co ví svět inženýrů, stoupajících do stratosféry, o duši, stoupající v zanícení až k trůnu Nejvyššího?

Co na tom? Jen když to duše knězova ví, třebas o svém štěstí mlčí a je tají jako milenec svou první lásku.

Ani vlastní matka, ani vlastní sestra bratra kněze nepochopí, zvláště je-li lačná peněz a za samozřejmé považuje, že pro ni a pro ně knězem státi se ráčil.

Jedno mladý svět mladému knězi nezávidí. Ba lituje ho. Že se nesmí ženit. Váš je pro kněžský stav škoda — zašveholí ústa, lačná vdavek, je-li ten, s kým hovoří, milý, urostlý, sympatický a snad dokonce hezký. — Vy byste jistě nějakou udělal šťastnou. — To myslí na sebe.

Panno Rózo! Manželství není vrchol štěstí. Proto v nebi ani se nežení, ani nevžívají, třebas tam je a bude

láska, jaká dosud žádného srdce lidského na zemi nezachvátila.

A povzdechne-listarší jedinec, žetipanáčci přec jense mají na světě nejlíp, pak je to ten, kdo má doma děti a ženu, i kdyby mu nepřipomínala noc před sv. Filipem a Jakubem nebo postavu z I. jednání Dvořákovy Rusalky.

Matka církev předobře ví, co chce, žádá-li svobodný stav od toho, kdo se má věnovati službě Boží. Její zkušenost je delší než tisíciletá. Kdo pojme manželku, dle slov Písma, snaží se, aby se zalíbil manželce — *et divisus est, jest rozdělen*. Jen svobodný kněz půjde bez obav tam, kam ženatý se bál a nešel.

Obrázek z mé vojny. Jeden čas byl jsem v Rusku přidělen epidemické nemocnici se specialitami skvrnitého tyfu, tetanu, smrtelné úplavice, cholery, nejhoršího druhu neštovic, kde obličej a dutina ústní byla jedinou temnou fialovou slitinou, a to vše ne u několika exemplářů, ale desítek a stovek.

Tyto speciality bylo nutno zpovídat a přisluhovat jim svátostmi. Mezi pacienty byl pravoslavný s obyčejným břišním tyfem smrtelným. Protože ve městě — my byli za městem — byl pravoslavný kurát Rumun, byl komandantem nemocnice zavolán k umírajícímu. Vedl jsem ho. Nevešel do světnice. Zůstal na chodbě v otevřených dveřích na distanc a zkoumal otázkami, zda těžce chorý je opravdu pravoslavný. Tento se znamenal pravoslavným křížem. Už moc mluvit nemohl. I ti, kdož s ním leželi, potvrdili, že je jistě pravoslavný. Nakonec prohlásil polní kurát, že nemocný není pravoslavný, a odešel. Tož jsem ho dle udělených pravomocí z Říma zaopatřil sám. Onen feldkurát snad se ani nebál tolik o svůj život, jako asi aby tyfus nepřenesl na ženu a dvě děti, které s ním bydlely ve městě.

Myslíte, že bych mohl přípravě na kázání věnovat tolik večerních a pozdních hodin, kdyby kolem mne poskakovalo půl tuctu drobotiny a žena mne komandovala, abych semlel kafe a zavřel dveře, až bude na plotně utíkat mléko?

Už bylo tomu koncem července 46 let, co biskup vysvětil náš ročník na kněze. Bylo nás 26. Rozešli jsme se po městech a vesnicích moravských. 26 mladých lidí se srdcem zrovna tak přístupným písni světa a jeho krásám, jako je a bylo vaše srdce. My také v alumnátě jsme čtyřhlasně zpívali: Kysúca, Dívča, laštovička, Utonulou, Dar za lásku. Či myslíte, že ta léta bohosloví nám vyrvala srdce a nahradila kamenem?

Nevyrvala, nezaměnila za náhražku. Ale zušlechtila, aby nechtělo něco, co je hřích. Láskou k božskému Mistru naplnila srdce mladá, aby šla s nadšením za Ním mezi náš lid, z něhož vyšla, a zpívala jeho píseň a volala: Lumen Christi. Nejen že nevyrvali z hrudí touhu po všem krásném, čistém, ani nikomu z učitelů našich to na mysl nepřišlo, ale rozdmýchovali i tu lásku k rodné zemi a jeho lidu, abychom té zemi zachraňovali statky vyšší než je kapitál, vyšší než je věda universit a technik, statky, s nimiž stojí a bez nichž padá každý národ. Jen ctnost vyvyšuje národy. Hřích bídnými je činí. I my pracujeme na národa roli dědičné, jak před námi pracovali: Kosmák, Kulda, Sušil, Doucha, Jakub a Matěj Procházka, Baar, Soukop, Jirsík, Brynych a farář Stehlík z Raisových Zapadlých vlastenců. Cesty mohou býti rozličné. Vůle je stejná.

Dva světy zápolí v duši naší o vítězství, dvě nejvyšší, vzájemně se potírající velmoci. Jedna mluví k smyslům. Druhá k duši se obrací.

Jedna chtivým zrakům maluje nevyčerpatelné poklady krásy, požitku, lehce přístupného štěstí, a to v přítomnosti, bez dlouhých okolků hned možných i dosažitelných. Druhá stojí v pozadí. Málo nebo nic nemá, co by nabídla pro přítomnost. Ale dovolává se neodvratné budoucnosti. Ne konečnost jest, která z ní mluví. Věčnost, která jejím slovům tak hrozné dodává váhy.

Jsou jako den a noc.

Jak letní den, plný žáru a světla, barev a květů a zlatého ovoce. Je v něm práce a pot, rušný život a překypující radost. Jest v něm zápas a přičinění i hrdostí naplňující výsledky a vítězství.

Úzký poměrně jest v takový den náš obzor, sotva na skromnou část naší země se omezující. Ale za to jasný a jistý. Víme, co máme, a kamkoli šineme krcky, pevnou cítíme pod sebou půdu, i kdyby na kraji propasti byla.

A jako noc. Čistá a žádným mráčkem nezastřená. Zmizel malý a malicherný, pestrý a křiklavý, žhavý a zapalující obzor. Zmizela takofka vůkol nás země, to lidské všecko a božské nic. Ustal její ruch. Ale na nebi vyvstává před zdivenými zraky tiše, tajuplně, neодо-
latelrě svět nový, vyšší.

A duše, která před chvílí ještě jen smysly žila, rozpomíná se na sebe samu. Jako to vysoké hvězdnaté nebe, tak tichne, prohlubuje a šíří se její obzor. A na tom obzoru táhnou sotva pozorovatelně záhady Boha a věčnosti, snují se představy o svatých harfách andělů, o korunách vyvolenců, o světle bez stínu, o klidu bez poruchy, o štěstí bez bolesti, o lásce bez zklamání.

Jako žáru a činnosti plný den a jako noc tichá i hloubavá jsou ty dva světy, dvě nejvyšší velmoci, hmota a duch, pomíjitelnost a nekonečnost, čas a věčnost. Dvě nejvyšší velmoci. Dvě nejhlubší propasti.

(Dr. Frant. X. Novák, Kněžské problémy, str. 371.)

*

Stokrát, tisíckrát všechno to prožíváte. Ale musí to být někdo, kdo vám to řekne. Musí to být někdo, kdo vám řekne: Neříkejte, nevěřte, že trváme a žijeme světýlky, která člověk sám si rozžal. Nebýti onoho nejvyššího světla, pohltila by nás noc džungle. Neříkejte, že nám stačí smích náš a radost naše, pouze lidská. Nebýt oné věčné radosti a jejího zaslíbení, jen dvojí smích se dá mysliti na lidských rtech: smích šílence, nebo smích zvířete. Ale zvíře se nesměje.

A ten někdo, kdo se nebojí vám to říci, je kněz. On jediný na kazatelně, ve zpovědnici, ve škole, v radách.

Pravda není vždy milá, příjemná. Ale míří přímo. Nejde oklikami. Boží pravda, slova evangelia, má jistější existenci než hlavní město.

Spíš můžeš pochybovati o 4. pevnině zeměkoule než o tom, co řekl Syn Boží v evangeliu. To ti někdo musí říci. Kněz! Vraždu nazve vraždou ať kostelnicky se to týká, nebo andělíčkářů v sanatoriu, krádež krádeží, ať šlechtična je v ní zapletena nebo komorná, smilstvo nazve smilstvem a cizoložství cizoložstvím, ať místo hříchu je mech v lese nebo hedvábné povlaky, a rouhání nazve rouháním, ať vyplynulo z pera básníka či z úst cirkusového augusta. Pravdu lidé nemilují a proto ani hlasatele pravdy, kněze. A přece je solí. Sůl musí být. Bůh tak chtěl. Svět by zasmrádl.

Co svět! — Dominus pars hereditatis meae. Bůh je podílem mého dědictví.

Deum nosse, vivere est. Deo servire, regnare est. Boha znáti jest žíti. Bohu sloužiti jest kralovati.

ŠEL ZA MISTREM. — SVĚCENÍ KNĚŽSTVA.

Třetího týdne vyšetřovací vazby v Kijevě navštívil faráře Kabykowicze oratovský učitel.

— Rád bych se vyzpovídal.

— Jak? Vy? Mně?

— Ano. Už dlouho jsem se nezpovídal. Jednou musím. Vaše tajemství zpovědní váže vás za všech okolností a v každé době? Nesměl byste na příklad prozraditi, kdybych vám jmenoval...

— Vraha Piotrowova, přiskočil kněz. Učiteli se zatřásla kolena. — Ne. Nesměl bych, i kdyby mne kolem lámali. A vzpomněl si na bl. Jana Sarkandra a P. Garneta, kterému 3. V. 1606 pro zpovědní tajemství na šibenici ještě dýchajícímu z živého těla srdce vytrhli.

Učitel klekl, vyzpovídal se a při odchodu triumfálně vykřikl: — Teď budeš mlčet jako hrob.

Když za půl hodiny nato vešel žalářík, ležel kněz na zemi, v horečce hovořil cosi o noční jízdě na saních, o křtu, pak vykřikl: Zním vraha! A hned nato: Ne, neznám, nechci znát, i kdybych byl mučen jako P.

Garnet. Žalářník tyto výkřiky z horečky oznámil řediteli věznice, a protože hodinu předtím pouštěl tam učitele, dodal: Pane řediteli! Jsem pevně přesvědčen, že tento učitel...

Ale nedopověděl, protože představený se mu vysmál.

Kněze přenesli do vězeňské nemocnice. Až se uzdravil, byl souzen. Mluvil velmi málo, aby na nikoho nepadlo podezření. Ani když jeden ze soudců nadhodil, že učitel byl jeho nepřítelem a svou vinu že snad převalil na faráře, Kabyłowicz mlčel. Rozsudek zněl: Doživotní žalář na Sibiři.

Odnesli ho v bezvědomí. A když žalářník donesl mu jídlo, podáváje mu ruku, vyznal: Jsem Rus. Nemohu Poláky ani cítit. Ale zde má pravice. Vy jste nevinen. A vaše matka se o rozsudku už nedozví. Je mrtva. — A nový ostrý trn vbodl se v srdce knězovo.

Je ráno. Na dvoře stojí všichni trestanci pro Sibiř. Kozáci kolem. Dveře žaláře Kabyłowicze byly otevřeny, a v nich jeho děkan ještě s jedním knězem. Děkan rozevřel listinu a četl: Od biskupského ordinariátu v Žitoměři. Podepsán biskup Borowský. — Bývalý farář oratovský Kabyłowicz, usvědčený z úkladné vraždy, jest tímto rozhodnutím z církve vyobcován a prohlášen za zbavena všech úřadů a práv kněžských navždycky. Děkanský úřad ve Wassilkově se tímto zplnomocňuje, aby mu to sdělil a provedl na něm z našeho rozkazu degradaci.

Ten trn zabodl se nevinné oběti v srdce kněžské hlouběji, než rozsudek soudců ruských. Zhroutil se na zem. Děkanovi vypadla listina z ruky.

Za chvíli naložen Kabyłowicz na vůz s ostatními trestanci a saně daly se na cestu.

Lesní rada Nikolajev, když se vše dověděl, něhnul prstem, ač jediné jeho slovo bylo by stačilo k osvobození. Jeho manželka klekla před ním se sepjatýma rukama a prosila, aby té viny na sobě nenechával. Nadarmo. Děti prosily na kolenou. Chopil knutu a zbil je do krvava. — Farář brzo umře a přijde aspoň do nebe.

Léta ubíhala. Trestanec Kabyłowicz trpěl a mlčel.

Mlcel a trpel. Jakysi muzik od Kijeva, odsouzeny rovněž na Sibiř, přinesl mu zvěst, že žena lesního rady zešléla, věrná služka domu Anežka, kmotřenka všech jeho dětí v noci křtěných, že brzo po rozsudku zemřela a lesní rada od té doby tak zuřil knutou, že zbil poddaného úředníka a sám za to vyvezen na Sibiř.

A zase mýjela léta. Oratovský učitel, který se oženil s vdovou Piotrowovou, umíral. Zavolal ženu, která v zá-
dumčivosti celé hodiny prostála u hrobu matky Ka-
bylowiczovy a domácnost zanedbávala. Umírající žádal
kněze. Přišel, vyzpovídal.

Den nato vstoupil k loži umírajícího starosta, uče-
lův přítel a Kabylowiczův nepřítel ještě s jedním svěd-
kem. A tu vyznal učitel, že před 20 lety zastřelil Pio-
trowa ručnicí, ukradenou faráři, kterému vyznáním ve
zpovědi navždy uzamkl ústa. Starosta zbledl, zesinal
tak, jako jeho vlasy.

Zakrátko došel na Sibiř rozkaz, aby nevinný kněz
byl ihned propuštěn. Ale ten už odpočíval 4 léta v hrobě.

I do zámku za Kijevem došla zpráva o nevině bý-
valého faráře. Děvčátko osudné noci pokřtěné přineslo
tuto zprávu své rozumu pozbavené, ale ještě žijící
matce. A ta porozuměla. Pak přivinula dceru jménem
Rosa k srdci a zašeptala: Běž do Lvova, dítě! — Tam
vstoupila Rosa do kláštera, a při obláčce dostala jméno
kmotřenky, Anežka. S ní oblékána byla Irčanka a
dostala jméno Maria Rosa.

Za volné chvíle bavily se novicky s představenou
o ceně klášterního mlčení. Sestra Anežka mínila, že není
těžké. Ale může se státi, kdy mlčení je hrozně těžké, ba
hrdinstvím. A vyprávěla historii faráře z Oratova. Tu
se ptá S. Rosa: Jak slul onen farář? — Kabylowicz.
— To jméno jsem už několikrát slyšela od svého strýce
Johna. Zmínil se, že spolu v Římě studovali a spřá-
telili se.

Strýci v dopise vše vypsala. A věrný Ir nedal si vzíti
a odejel na Sibiř na hrob přítelův. Růži tam zasadil, a
sestra Anežka, od Kabylowicze pokřtěná na jméno Rosa,
dala mu na hrob kámen s nápisem: Zde odpočívá daleko

od vlasti Jan Kabyłowicz, kdysi farář v Oratově a téměř 20 let uvězněný na Sibiři pro svátostné mlčení. Tento pomník klade na jeho hrob ta, která oň pláče: Růže Kijevská.

*

Všechno mohu v tom, který mne posiluje, jsou slova sv. Pavla. A jestli každý z vás má svou Gethsemane, každý z vás čas od času jde svou cestou křížovou, kde zaťaté pěsti se zvedají a posměch neušetří ani šedin, má je i kněz, i kdyby nešel každý cestou Kabyłowicze na Sibiř. A zvedáte-li ve svém pašijovém týdnu zraky k horám, k výšinám, doufajíc v pomoc odtud, zvedá je týmž směrem i kněz. A ta pomoc je mu zajištěna svátostí svěcení kněžstva. Jako matka dceři výbavou dává peřiny, prádlo, nábytek, tak i matka církev novosvěcenci výbavou dává při svěcení kromě milosti posvěcující milost svátostnou, sílu nebát se, nesmlouvat, neustupovat a hájit věc Boží do posledního dechu.

Přál bych vám, abyste aspoň jednou 5. července byli přítomni na Petrově nejdojemnější slavnosti svěcení kněžstva. Vidět na dlažbě ležet 20 mladých, 23-, 24letých mužů a biskupa nad nimi se modlícího a pak jednoho po druhém předstupujícího, dotýkajícího se kalicha a patény, přijímajícího zkříženou štolu, ornát, přijímajícího moc hříchy odpouštětí a zadržeti je a pomazání olejem dlaní a 4 prstů, vidět, jak to mládí zasvěcuje se službě Boží — cosi by vás chytlo za srdce a vy byste cítili instinktivně, že ani nejnádhernější svatba není a nikdy nebude tak ideálně krásná jako mládí, chtějící sloužiti Bohu od mladosti.

Jestliže muž vyspělý, stařec letitý vrací se k Bohu, když předtím všeho užil jako Šalomoun a teprve ke stáří, když už hřích od něho odstoupil, došel poznání jako Šalomoun, že marnost nad marnost a všechno je marnost a že *omnia praetereunt praeter amare Deum*, ten dává Bohu už jen zlomek života, snad jen zříceniny, s nichž květ ilusí dávno již opadal.

Ale tam před petrovským oltářem obětuje se mládí,

kvetoucí mládí, které v jeho souvěkovcích ostatních fakult prahne po opojných pohárech budoucnosti, které chce užívat — a snad už užívalo a hříchem poznamenáno v duši a možná i v krvi, připravuje se na budoucí povolání a které bláznovstvím nazve, kdo ještě v době nové volil kněžství. Tam, země čelem se dotýkajíc, leží mládí, jež nesmísilo své krve s krví cizí, jehož ideálem je něco ještě vznešenějšího než krása a láska lidská.

Nejvěrnější družkou tohoto mládí bude breviář, nejistější zbraní růženec a útěchou nejúčinnější ne slovo člověka, byť sebe více milujícího, ale slovo Slova.

Pět let v tuhé kázni, kdy denně probouzí zvon o páté, kdy den co den začíná modlitbou, společným rozjímáním a mší sv., kdy každý den končí modlitbou a zpytováním svědomí. Zde nestačí pouhé vědomosti a rigoroza cum aplausu. Víc, víc. Život sebezáporu, odříkání, modlitby a přitom radostný, protože prožívaný bez výčitek svědomí.

A že by těch pět let učil se bohoslovec jen sloužiti mši sv., říci může jen nemluvně nebo zaostalý adept Darwinův, myslící, že ministrant se vyvíjí na kostelníka a z kostelníka na kněze.

Že budoucí kněz musí mnoho studovat, věděl už i ten bývalý rakouský důstojník, jenž chtěje si v kavárně dobrat kněze, napomínal svého čokla: Budeš-li hodný a moc se učit, bude z tebe farář. — A ten kněz ho přetrumfl, poučuje jeho čokla: A když se nebudeš nic učit, bude z tebe k. k. Oberleutnant.

Ještě mu zahrají při primici, ještě mu družičky ověncí kalich a pravé rámě, v květinovém kole odvedou si ho k oltáři. Na kůře mu zazpívají slavnostní mši figurální s tympany a pozouny.

Jak krásný sen to vše přejde. A začne práce, služba. A začne pracovat pokušitel, zvláště je-li kaplánek zjev sympatický, urostlý, veselé náтуры. To je ctitelů! A ctitelek ještě víc. Do vlasů by si vjely, že na tu se podíval jinak než na onu, na tu jednu se i usmál a víc než na tu druhou. A obě počítají, že až by dostal faru, mohla by mu vést hospodářství. A dokud tu naději

má, samá chvála o jeho kázání. Tak krásně a dojemně ještě nikdo u nich v kostele nekázal, jen ten mladý. Jsou-li však hrozny vyscko, je po chvále. Těžko se probíjí úskalími, proudy, nástrahami. Na kněžskou duši má ďábel spadeno nejvíc. Jednoho chce polapit na udici ješitnosti, druhého ctižádosti, třetího na udici dívčích očí, čtvrtého na mamon.

Ale silnému oděnci obtíže mizí jako mlhy, když vyplulo slunce. Moc křídel orla je ochromena, dokud dlí na zemi. Ale jakmile prvními rozmachy počáteční těžkosti překonal, ó, jak se šíří jeho obzor, jak mocně dme se mu hrud', nadšeně jiskří jeho zrak. A v té výši stratosféry jak titěrné mu připadá to lidské hemžení a škemrání o lidskou přízeň a uznání, to dýchavičné pachtění po hnoji, jež zvou mamonem.

Bože můj! Když tebe mám, všecko mám, vším světem pohrdám. Proč nesmějí býti kněžími i dívky, které jsou přece jen vcelku zbožnější než muži? Hned by bylo po nedostatku kněží. Beztak panácci také ncsí sukně — trochu delší. Proč? Odpovídám otázkou: Proč zakladatel církve její viditelnou hlavou ustanovil sv. Petra, a nikoliv miláčka sv. Jana? Myšlenky lidské nejsou myšlenkami Božími. Kterýsi vtipkař na první otázku mínil, že by potom nebylo jediného Kabylo-wicze, ani P. Garneta a sv. Jana Nepomuckého. Ale jako matky mohou vychovati své synky za sluhy Boží.

Chovejte mne, má matičko,
jako míšeňské jablíčko,
chovejte mne, má matičko,
jako růže květ!
Jen až vy mne vychováte,
pak se na mne podíváte,
jak mně bude pěkně slušet
štola, kvadrátek.

Napoleon na Elbě, srovnáváje sebe a Krista Pána, takto uvažoval: Za mne se také tisíce mužů obětovalo. I životy dávali, ale bylo k tomu třeba mé přítomnosti.

mého hlasu, mého pohledu, rozkazu. Ale teď, kdy jsem daleko vlasti, kdo hne ve Francii pro mne prstem? Jak nekonečný je rozdíl mezi mnou a věčným kralováním Krista Pána, za něhož i po několika stoletích obětuje život tolik tisíců — mladých mužů. — Benjamine, který po nás přijdeš! Tas meč Petrův, tas s nadšením, aby ti, kdož za tebou přijdou, poznali, že srdce hoří pro Mistra, pro generalissima, že věc Boží vzal jsi za svou, ne jako řemeslník, ale umělec, ne jako překupník cizorodých šablon a importovaných kopií, ale milovník domácích originálů. Býti knězem jest jíti na barikádu, do fronty, do zákopu. V zázemí sedere post fornacem et habere bonam pacem jest příjemnější. Záda natočit k teplým kamnům a do uší si nacpat bavlnku, aby ne-nafoukalo, jest milejší. Vyčtla by ti matka Kozinova: Vezmi si hejčadlo, kolíbej děti!

Tas meč Petrův pro Spasitele! Neboj se ran! Zahojí je ten, jenž zahojil ránu Malchovu. Rány? Trp, kozáče, budeš atamanem! Sevři rty, zatni zuby, jsi muž, miles Christi.

Exultet Bílé soboty začíná tak nádherně. Ale až dozpíváš k místu: In huius igitur noctis gratia, přestaneš zpívat; čtyři hřebíky, jeden po druhém a promyšleně budou vráženy do tvého nitra a budou v hlavičkách ozlacené.

Ty čtyři nestačí. Musí přijít pátý. Nahřejí jeho hrot zdánlivým zanícením pro svatost a Boží čest. Rozumíš, bratře Benjamine? Napřed jej nahřejí. Aby to tolik nebolelo? To málo znáš člověka. Aby vnikl hlouběji. A vrazí ho zrovna do srdce. Člověk nepřítel? Ne. Někdo z těch, kdož budou přiklekat k tvé zpovědnici, kterým budeš podávat. Někdo z těch, kdož milují krajní místa kostelních lavic při všech pobožnostech, zahřátá brání jak fideikomis. Někdo z těch, kdož z ducha sv. Františka mají jen to, že v zimě na kamnech zapalují voňavé františky z drogerie.

Sevři rty! Zatni zuby! Jsi Jan, ne třtina. Trp, kozáče, budeš atamanem! Pryč se sentimentalitou, pryč se vzdechy, pryč s nasládlou limonádou. Per ardua ad astra. Cestou kříže nebi blíže. Ta cesta je královská.

Máš býti stavitelem chrámů jako protějšku proti stejně vysokým mrakodrapům, v nichž tělo zdviží putuje až do 13. patra, zatím co duše se krčí v suterénu, ba sestupuje až do kloak a kanálů mravní bídy.

Máš být roentgenologem, prozařujícím ultrafialovými paprsky slov s kazatelny a ve zpovědnici rakoviny a zauzlení svědomí.

Máš býti kapitánem lodi, jež zachytivši aparátem úpěnlivé volání SOS, stáčí příď lodi tam, kde volají Magdaleny a Davidové.

Máš býti izvoščikem, jehož trojka víry, naděje a lásky letí sněhovou stepí, aby duše, krčící se v saních, uchránila před rozevřenými tlamami smečky vlků vášní.

Máš býti milosrdnou sestrou, úsměvem, hřejivým slovem a produševnělou rukou dotýkající se ran defraudantů pokladen Božích.

Máš býti tribunem lidu, volajícím: Bratři, sestry, katolíci, v úsudku a očích společnosti, prosáklé hypotézami některých hlav studovaných, halících se v pláště filosofů a mluvících o kapitalismu vědy — bratři, sestry, v očích těchto lidí nic víc než ubozí proletáři — nuž, vy proletáři, spojte se!

Máš býti revolucionářem, srocuje lid učený i neučený pod klenbami svatyň, házeje mezi ně hesla, jež burcují svědomí, pochodně, jež zapalují, uče je stavěti barikády proti vášním, rozdávaje jim zbraně ducha, aby káceny byly trůny Herodesů a králem provoláno betlemské božské Dítě. A tvoje marseillaisa: Tam, kde strmí cirkve týmě.

Máš být trubadúrem lásky Boží, nesoucím barvy a růže Paní a Královny svého srdce za cingulem. Bylo by tvé srdce šťastným, kdyby bylo volilo jinak? Měl bys to blaho zajištěno, i kdyby přísahami s prokletím spojenými podepřelo je druhé srdce, dívčí? Ej, lásko, ty nejsi stálá. Jako voděnka mezi břehama. A vodník domlouvá rusalce: Byť měl tě člověk stokrát rád, navždy ho nemůžeš upoutat. Ať mrtví pochovávají mrtvé. Ty pojď za mnou, vábí Láska utajená ve svatostánku. Nech ať rybáři chytají na udice zlatých kroužků pukající poupátko v srdci, nech ať válejí kuličky, uhnětené z ob-

sahu rumišť a po způsobu křečků ukládají je v blízkosti čelisti, aby podpořili lásku. Nech ať se popelí ve vyhrabaných jamkách. Ty zamávej perutěmi mladého srdce a vznes se do stratosféry, až k tomu Srdci, jež slovem, které nepomíne, zaručuje ti požitky, kterých oko dosud nevidělo, ucho neslyšelo a dosud žádné lidské srdce na zemi neprožilo.

Snad bys neuklouzl o slupku. Samoten vždy kráčetí mám v žití, bez květu, lásky, soucitu umřítí? Ty, Matko, za to přiviň mne k sobě, jak vineš v náruč božské své Robě.

CTITEL MARIÁNSKÝ NEZAHYNE. — SVĚCENÍ KNĚŽSTVA.

Slavný malíř Podesti dokončil malbu ve Vatikáně, v sále Neposkvrněného Početí. Bylo to roku 1858, čtyři léta po slavném prohlášení člárku víry, že blahoslavená Panna, vzhledem na zásluhy Ježíše Krista, zůstala uchráněna hříchu dědičného od prvního počátku svého života.

Pius IX., prohlédnuv tři veliké nástěnné malby, zastavil se u čtvrté. Znázorňoval okamžik, jak Papež Pius IX. ve chrámě svatopetrském, obklopen kardinály, biskupy, zástupci římského lidu a učenici, kteří se vědeckým zdůvodněním tohoto článku zvlášť vyznamenali, prohlašuje článek víry, který je vložen do konce litanie loretánské: Královno, bez hříchu prvotního počatá. — Ale. Tohle je Perrone, zbožný Perrone, pravil svatý Otec, upřev zrak na postavu tohoto velkého učenice na obraze. — A zde docela vpředu Passaglia, náš velký Passaglia. — Malíř přisvědčil. Nebyl by býval obraz úplný, kdyby nebyl na něm zpodobněn jesuita P. Passaglia, autor trojsvazkového díla o Neposkvrněném Početí.

Pius pochválil Podestiho, že tak mohutně a věrně vypodobnil velkého učenice ve službách nebes Královny.

— Pojal jsem ho, vysvětluje Podesti, jako obrovského strážce nebo jako mohutný pilíř dogmatu.

— Ten článek víry nespočívá ani na Passagliovi, ani na Piovi, odvětil papež živě.— Spočívá jen a jen na pravdě samé. My lidé jsme vrátcí a slabí. Ale dobře jste udělal, že jste ho zvěčnil.

A když Pius IX. vrátil se do svých komnat, stál Podesti ještě před obrazem a slova papežova: My lidé jsme vrátcí a slabí, nešla mu z hlavy.

Zažil to Pius sám, když Napoleon III., jenž se vydával za ochránce papežství, spolu se sardinským králem vznítily revoluci v papežském státě. S bolestí přijímal tyto zprávy. Jednoho dne však zbledla jeho tvář a ruce mu klesly, když mu byla předložena nová kniha. Jeho oko se zarosilo, když pohlédlo na mramorovou sochu Neposkvrněného Početí, stojící nad psacím stolem. — Ano. My všichni jsme vrátcí. Není spolehu na sílu žádného smrtelníka. Jen milost Boží a tvá přimluva, Panno panen, udržuje nás v síle.

P. Passaglia, jesuita, ohnivý obhájce dogmatu, skálopevný učenec, odpadl od víry a přešel k nepříteli. Veřejně v knize vypsal svůj odpad a spojil se se zrádci. Pius nařídil, by bylo s ním jednáno laskavě. P. Passaglia zůstal zatvrzelým. Vydal další spis proti náboženství. Spis stíhal spis. Řád jej vyloučil. Za dva roky odešel z Říma, dostav místo v Turině od zednářů. Tam redigoval noviny proti apoštolské stolici. Jednoho dne navštívil malíř Podesti papeže Pia. Zmínil se, jak před lety nechápal zcela jeho slov o vrátkosti lidské. — Mám ti uložit pokání? — Ano, svatý Otče! Prosím jménem všech přátel stolce Petrova, aby mi Vaše Svatost nařídila smýti obraz Passagliův s malby a jiného učence tam namalovati. Passaglia není hoden, aby byl v takové společnosti na obraze. — A což když jeho nástupce na obraze také se objeví za čas vrátkým? namítl Pius. — Oba ztichli. — Nikoli. Obraz zůstane neporušen. Zásluhy, pro které P. Passaglia octl se na obraze, trvají, zase pživnou a budou mu na věčnosti připočteny, bude-li činit pokání. Po léta pracoval ke cti blahosla-vené Panny. A právě na tom buduji svou naději, že není ztracen navždy. Ta, kterou oslavil, mu dopomůže, aby

se vrátil k matce církvi, kterou opustil. Nikoho nesmím zavrhovati, dokud žije. Bude-li odpírat milosti Boží a zemře-li nekajícně, nuž potom.

— Signore Podesti! Kolik je apoštolů na obraze Věčeře Páně?

— Všech dvanáct, svatý Otče! Rozumím. Podrobuji se. —

Obraz zůstal nezměněn. Obličej P. Passaglia je na něm dodnes. Při cestě do Říma a Vatikánu možno se o tom přesvědčiti. P. Passaglia zemřel 8. března 1887 v 78. roce věku v Turíně, smířen s církví. Před smrtí dal toto písemné prohlášení: Já, Karel Passaglia, kněz, prohlašuji před přijetím sv. svátostí, abych se na smrt dobře připravil, že ze srdce všechno zavrhuji, co církev zavrhlá na mně.

Když mu turinský farář od sv. Karla před sv. přijímáním podával bílou štolu, aby si ji jako kněz položil na ramena, chopil se jí třesoucíma rukama. Jeho oči byly plny slz a jeho ústa zvolala: Jsem ještě hoden naposledy obléci se touto štolou!

Po sv. přijímání modlil se hlasitě, vzývaje Boží milosrdenství a ochranu Panny Marie. Když se blížila chvíle smrti, rozeznal ještě hlas farářův a kýval hlavou, jako že rozumí jeho vybídnutí, aby ještě jednou vzbudil lítost nad hříchy a přijal s odevzdaností do vůle Boží smrt jako smír za hříchy.

Panna Maria svého ctitele zachránila.

*

Maria Panno. Ty jsi v mém hoři
jako ta hvězdička plavcům na moři.
Jako ta hvězdička — svítí a těší,
tomu, kdo modlí se, tomu, kdo hřeší.
A já se obmyju v slzách a hoři.
Maria, nedáš mi zahynout v moři.

(Vrchlický.)

Matičko Boží! Jen jednu jedinou růži bílou kdyby byl vsadil v půdu každý, kohos ty za věky vyslyšela, svět by byl jediná zahrada bílých růží.

Jen jediné světlo kdyby byl každý zanítil, nad kým jsi se smílovala, bylo by vpozdvečer na zemi jako za dne.

Jen jednu jedinou básničku kdyby bylo složilo každé to srdce, jehož bolesti jsi ztišila, nebylo by dnes knihovny tak rozměrné, která by ty písně pojala.

Jen jediný kámen kdyby byl vhodil do moře každý, jenž došel u tebe pomoci, moře už dávno bylo by vystoupilo ze svých břehů.

Má to lidské srdce tolik bolestí a ta lidská hlava tolik starostí. A když neví kudy kam, jde za tebou. 'Tys Matka. V tvém mateřství je největší tvé vyznamenání a naše největší útěcha. Proto jdeme za tebou. Ten chodníček k tvému srdci je tolik vyšlapán. Slzičky rostou po jeho stranách. Slzičky červené, krvavé, jež vyrostly po slzách těch, kdož před námi tudy kráčeli. Až poslední slza, veliká slza skane na bledé naše líce, stůj při nás, Bohorodice!

VRAŤ SE! — ŘEHOLNÍ SLIBY.

Podrob mou lásku zkoušce, Bože, aby ji poznal, jak by ji jinak nikdy nemohl poznati. — Byla její poslední večerní modlitba před svatbou.

A když den nato stáli snoubenci před oltářem v kostelíku v Beni More a otec P. Roubier, svázav jejich ruce štolou, pohlédl na ně, viděl nevěstu zářící a ženicha jako kamennou sochu. Její hlas byl jasný a teplý jako slunce, jež zasvitne nad pouští, když přešla bouře. Jeho hlas zněl mu tvrdě a chladně jako led.

Buďte k ní hodný, řekl. Je to hodná žena. A když vyšli z kostela, řekl kněz sám sobě: Nyní celá ta věc přešla z mých rukou do rukou Božích.

Varoval kdysi P. Roubier slečnu Domini Enfieldenovu před cizincem Borisem Androvským, vážně a slavnostně,

aby se s ním nepřátelila. — Prosím, udejte mi důvod své výstrahy. — Toho nemohu udati. Neznám ho. Jen můj pud je mi důvodem. Necítil jsem se dosud nikdy tak nevolným vůči někomu. Kdo to je? Kdo to jen může býti? A co víte, slečno, o něm vy? — Nevím nic. Jen to, že je to muž na cestách jako jiní a zaujal mou pozornost. Není špatný. Potřebuje modlitby. Vím to, otče. Nejsou nejlepšimi modlitbami, jež jdou přímo k nebesům, činy? — Máte pravdu, madame. Někdy je lépe jednati pro některého člověka, než modliti se za něho. Snad znáte sama nejlépe svou sílu. Snad vaším nejbezpečnějším vůdcem je vaše vlastní srdce. Ale ať je tomu tak nebo ne, nedáte si ode mne říci.

— Odpusťte mně, řekla. Ale od té doby, co jsem sem přijela, cítím, jako by vše, co se stalo, bylo předem určeno.

— Fatalismus knížete Anteoniho, řekl kněz s odstínem netrpělivé nevole. Znam to. Je to vůdčí duch této země mohamedanismu. A vy také jste na cestě dáti se jím vésti. Dejte pozor! Přišla jste do země ohně a myslím, že jste sama plna ohně.

V hotelu byla na rozpacích po té rozmluvě s knězem. Pojednou viděla Androvského jako nějakou podivnou postavu z legendy, jako věčného žida, s nímž setká se pocestný na křižovatkách, jako Vanderdeckena, plujícího v uraganu a vrhajícího krvavě rudé osvětlení s plachet své zakleté lodi, i jako věčného lezce Brockenu, jako zahaleného Araba východní legendy, jenž zvěstuje blížící se neštěstí poutníkům na poušti, tlučé píseň smrti do bubnu mezi dunami.

Ale city v lidském srdci rostou jako palmy na poušti. Svatba byla beze mše svaté, protože ženich, po otci Rus, prohlásil, že třebas byl po katolicku vychován, není činným katolíkem a k zpovědi nikdy nechodí.

Ona byla Angličanka, katolička, cestující s Kempen-ského Následováním Krista. Sblížil je jako turisty pobyt v oase Beni Mora na hranici Sahary.

Palankin se záclonami na hřbetě velblouda pojal novomanžele, prodavač voňavek pokropil je jakousí

esencí, známý Arab vtiskl nevěstě do rukou množství růží, flétna Larbiho zahrála jim milostnou píseň, a celá karavana, doprovázející šťastné novomanžele, dala se na svatební cestu z Beni Mory do pouště směrem k Timbaktu. Byli po prvé za těžkými záclonami palankinu jako muž a žena nesení zvířetem, jehož neviděli. Večer postaveny stany, a zatím co ženich prohlížel si před stanem blížící se jinou karavanu, nevěsta vstoupila do stanu, připevnila nad jedním lůžkem na plátno stanu dřevěný křížek, tentýž křížek, který na stříbrném řetízku visící na prsou Androvského zpod šatu v oase v Sidi Zerzour vytáhla kdysi dětská arabská ruka. Androvský tehdy před Domini řetízek roztrhl ve dvě, křížkem mrštil do vody a odešel.

Vyšla ze stanu za svým mužem.

— Necítla jsem nikdy přítomnost Boha v tomto světě tak jasně jako ji cítím dnes. A čím hlouběji pojedeme do pouště, tím více se budu blížit Bohu.

— Proč si to myslíte?

— Nevíte, jak Arabové zovou poušť?

— Nevím. Jak ji zovou?

— Zahradou Allahovou.

— Zahradou Allahovou? A v jeho hlase znělo cosi jako strach. Pak ji přivinul k sobě se slovy: Dnes myslíte jen na mne, jako já pouze na vás. Jako by žárlil i jen na myšlenku na Boha.

Vešli do stanu. Lampa zaplápolala a osvětila křížek. Androvský se zachvěl, jako by ho někdo udeřil. Přiskočil ke křížku a strhl jej prudce s plátna, chtěje jej vyhoditi před stan. Ale pak jej strčil do kapsy. Mlčela, protože milovala. Milovala, ale cítila, že jejího muže obklopuje jakési tajemství, jakési hoře, jež staví se jako postava smrti mezi ní a manžela. A třebas od ní každou chvíli chtěl slyšeti ujištění, že je šťastna a sám ji ujišťoval o největším svém, životním štěstí, cítila, že tomu tak u něho není. Modlila se za něho, jak dosud za nikoho. Slyšela hlas ve svém nitru: Pusť se v zápas s tím tajemným hořem svého muže! Máš zbraň. Použij jí!

— Borisi! Udělejte náš svazek dokonalým tak, jak

dosud nebyl žádný svazek na světě! Dejte mi, Borisi, své hoře!

— Domini! Nemluvte tak! Naše láska je šťastná, nechte ji, jak jest.

Prudký záchvěv strachu vstoupil do jejího srdce. Pojednou cítila, jako by i v jejich lásce byl jí Boris cizincem.

Den po dni pohlcovala je poušť. Až přijeli k Amaře. Byli předmětem podivu všech ostatních karavan i vojenské posádky francouzské. A zatím co Androvský šel si prohlédnout město a Domini seděla před stanem, zastavil se u ní francouzský kněz, almužník Max Beret. Nabídla mu kávu a likér se značkou Louarine.

— Madame, nevíte nic o tom likéru? Skutečně nic?

— Ne. Nic. Co je s ním?

— Tento likér pochází z kláštera trapistů v El Largani. Je znamenitý, okusil jsem ho v Tunisu. Tento likér je jejich vlastní. Ale až bude vyčerpána zásoba, již ještě mají v klášteře, nevydělají Louarinem ani jediný frank.

— Proč ne?

— Tajemství výroby náleželo vždy jen jedinému mnichu. Při své smrti měl je svěřiti jinému, jež by zvolil.

— A on umřel, aniž by . . .

— Madame, on nezemřel.

— Pak nerozumím.

— Zmizel z kláštera.

— Míníte, že jej opustil? Trapista?

— Ano.

— Když složil poslední sliby?

— On byl řeholníkem frátre v El Largani víc než dvacet let.

— To je hrozné. Po dvaceti letech odejít. Je tomu již dávno?

— Ne příliš dávno, teprve několik měsíců. Ani ne celý rok.

— Ten člověk musí mítí nyní peklo, dodala. Do pekel se může člověk dostat svou vlastní vůlí. Ach, zde můj manžel.

Androvský stál ve dveřích stanu, hledě na ně pátravými očima. Mlčky podal knězi ruku.

— Borisi, vy jste nemocen, zvolala Domini.

A když za ním vešla do stanu, vyprávěla mu událost o likéru a trapistovi.

— A ten mnich že zmizel? ptá se Androvský. A kam?

— To asi kněz nevěděl. Ale co na tom záleží. Hrozné je to, že opustil klášter po složení věčných slibů, učiněných Bohu. Ubohý muž! Ten jeho zápas ve svědomí!

— Zápas? Vy litujete tedy toho muže?

Androvský vyšel ze stanu do pouště.

A zase byl večer v Amaře, po tom včerejším. Androvský se vrací z města.

— Domini! Byl jsem teď v noci u kněze. Chtěl jsem se mu vyzpovídat. Ale nemohl jsem. Učiním to vám. Chcete věděti, co je to, co mne činí nešťastným i v naší lásce, zoufale nešťastným? Věřím v Boha, miluji Boha. Ale urazil jsem ho. Snažil jsem se zapomenout na Boha, zapřítí ho, postaviti lidskou lásku výše než lásku k němu. Jsem však stále pronásledován myšlenkou na Boha. Jednou, když jsem byl mlád, oddal jsem se Bohu slavnostně. Sliby, jež jsem tehdy učinil, jsem porušil.

— Vy jste se oddal Bohu? A jak?

— Jako řeholní bratr.

— Vy jste trapista. Vy jste ten mnich z kláštera El Largani, jenž zmizel po dvaceti letech?

— Ano. To jsem já. Nenávidíte mne, avšak i ve své nenávisti věřte, že jsem vás nikdy tak nemiloval jako nyní.

A pak vykládal svůj život, přešťastný život klášterní, s věčným mlčením. Svěřili mu hřbitov. Stál tam kříž s nápisem: Factus oboediens usque ad mortem. Učiněn jest poslušným až k smrti. Po celá léta nepohlédl na ženu aniž slyšel jejího hlasu. Kopal hroby, osazoval je květinami, zaléval. Až jednou slyšel nařikati srdcelomně za hřbitovní zdí dívku nad smrtí toho, jehož měla ráda.

Týž den večer prosil jsem představeného, aby mi přidělil jinou práci. Netázal se po důvodu změny. Za

tři dny bylo mi svěřeno doprovázení cizinců, zavítavších do kláštera, a jejich ubytování a pohoštění ve zvláštní budově, stojící v zahradě plné palem a gerania. Květy jako by měly srdce, aby chápaly, milovaly, růže podél zdi domu, geranium rostoucí hojně pod třpytivými listy oranžovníků — cítil jsem, jako bych toho dne byl v rajské zahradě. Toho dne cítil jsem největší lásku ke svému řeholnictví. Byl jsem šťasten, jako snad svatí v ráji. Necítil jsem náklonnosti ke zlému. Jako by mne objímaly ruce Boží, laskající mne jako otec laská své dítě.

Z tohoto nejšťastnějšího a nejvelebnějšího okamžiku vyrušilo mne vrzání kol vozu. Někdo přijel do kláštera. Cestující, asi 27 let, Angličan, něžných, hezkých rysů, vlasů hnědých, inteligentního výrazu očí. Ujal jsem se služby. Přinesl jsem mu polévku, čóčku, omeletu, oranže. Nalil jsem mu vína a pobízel ho k jídlu. Vyžádal si na mém představeném, aby mohl za plat zůstat několik dní. Případnému pořádku kláštera chce se přizpůsobiti. Nebyl katolíkem. Povaha sopečná. V jeho žilách musela býti krev jiná než anglická

Den nato zavolal mne představený a sdělil, že náš host je velmi nešťasten. Do kláštera byl přiváben naším mírem. Můžeme-li mu vrátiti klid a mír, že to bude čin Bohu milý. Budete s ním mnoho pospolu, dodal důstojný otec.

Byl jsem poděšen tím, co mi ze svého života otevřeně přiznal. Vedl život špatný. Nevyhledával prý nikdy zvláště zla, ale hledal všechno a prožil všechno. — Jsem zvíře a blázen, řekl prudce. Byl ovládnut ženou, objevil se v jeho životě. Pařížankou. Nebyla to žena hodná. Byla pověstná v celé Evropě jak pro svou krásu, tak pro způsob života. Nebyla provdána, ale náležela nesčetným. Sňatek s ní byl by vylučoval muže ze společnosti řádných žen. Stal se jejím otrokem. Probudila se v něm žárlivost, žárlivost na všechny muže, kteří již byli v jejím životě, i na všechny budoucí. Chtěl ji mít jen pro sebe. Zvítězil. Svolila ke sňatku s ním. Byli zasnoubeni. Krátce před svatbou shledal, že v době za-

snoubení povolila přáním dřívějšího ctitele, jenž se s ní přišel rozloučit a přát blaha v novém životě. Chtěl ji zabít. Ale cpanoval se, opustil ji a pustil se k trapistům, aby došel klidu. Ale zdálo se, že není o dosažení klidu plně přesvědčen, protože mi jednou řekl: Je-li mír na světě vůbec, můžeme jej naléztí pouze s lidskou bytostí, již milujeme.

Jeho vyprávění a jeho hříchy probuzovaly v mé duši cosi, co tam dosud nikdy nevstoupilo. Divné, dosud mně cizí představy a touhy. Zvědavost se ve mně probudila po věcech, jichž jsem nikdy neměl poznati. A o tom všem jsem se při zpovědi nikdy nezmínil. Ponechal jsem si to pro sebe jako tajemství. A to byla chyba. Má zpověď byla neúplná, falešná. Modlitba ztrácela vroucnosti. Míchala se mi do ní slova cizince: Je-li mír na světě, lze jej naléztí toliko s lidskou bytostí, již milujeme.

Kteréhosi dne na procházce mimo klášter podal mu arabský hoch v mé přítomnosti dopis. Zbledl smrtelně. Podal mi dopis. Čtete to za mne! Zakryl si čí rukama a já četl: Grand hotel. Tunis. Vypátrala jsem, kde jste. Přišla jsem. Odpusťte mi, můžete-li! Chci si vás vzíti — nebo chci s vámi žíti. Nemohu však žíti bez vás. Vím, že ženy nemají přístup do kláštera. Přijďte na silnici, vedoucí k Tunisu. Budu tam. Alespoň přijďte na okamžik a promluvte na mne! — Veronika. — Angličan se chvěl. — Kudy se jde na tu silnici? Víte to? — Ano. — Dovedte mne tam, otče! Šli jsme lesem k silnici. Musil jsem ho podpíratí. Vyšli jsme do slunečního světla. — Je tam nějaký povoz? šeptal mi do ucha. — Ano. Jděte, řekl jsem. Jděte! — Nemohu. Pojdte se mnou, otče! Kráčeli jsme oslepujícím sluncem. Najednou zaslechl jsem výkřik ženy. — Otče! S Bohem, Bůh vám žehnej!

Díval jsem se za nimi. Pak jsem se obrátil a vrátil se do kláštera. Byl jsem jako šílený. V kapli jsem neslyšel toho večera nic. Nepokoušel jsem se modliti. Věděl jsem, že půjdu. Odejítí bylo mi snadno. Spal jsem sám v pohostinské budově, od níž jsem měl klíč. V noci jsem si

otevřel a šel ke hřbitovu mezi zastaveními křížové cesty. Já jsem jich neviděl. Na hřbitově byl žebřík.

Přede dnem jsem dorazil k domovu bratrovu na okraji Tunisu. Můj bratr byl bez náboženství a nenáviděl mne, že jsem vstoupil do řehole. Řekl jsem mu vše. Dal mi šat a peníze. Oholil jsem svou bradu a knír, ostříhal hlavu, aby nebylo vidět tonsuru. Odpoledne jsem opustil Tunis. Báł jsem se života. Nevěděl jsem, jak žítí. A ve svědomí nastal zápas. Až jsem se setkal s vámi, Domini. Teď víte vše. Půjdu.

— Borisí! Neodejdete! Nyní se můžete konečně modlití.

— Modlit? šeptal. Říkáte, že se mám modlit — nyní!
— Nyní konečně!

Odešla do stanu a nechala ho samotného. Stál chvíli na místě. Věděl, že ona ve stanu se modlí. Pak nejistou rukou si sáhl na prsa. Vytáhl dřevěný křížek. Sklonil hlavu, dotkl se ho prsty a klesl na kolena na půdě pouště.

Domini vstala od modlitby. Viděla se nyní jako plátno, jež bylo bílé, a jež je nyní poskvrněno nezahladitelnou špínou. Byl to hrozný pocit. Rozevřela Následování Krista a znovu přečetla slova Kempenského: Láska bdí vždycky a není nepozorlivá ani když spí. Znavena jsouc, neustává. Sklíčena jsouc, nepodléhá. Polekána jsouc, neděsí se, ale jako živý oheň a planoucí pochoděň vždy vzhůru šlehá a všude proráží. Kdo miluje, rozumí tomu hlasu, jakým láska volává (III. 5). A tu se jí zdálo, že až k této hodině ticha a mlčení nikdy ho skutečně nemilovala, nikdy nevěděla, jak milovati. Teď ho milovala jako posel Boží, poslaný k němu. Bůh že ji přivedl právě v tato místa Afriky, aby se zasvětila vykoupění druhého. A jak tak poslouchala hlas Boží, poslouchala se skloněnou hlavou, s očima, v nichž se hromadily slzy, poznávala, že ten hlas je pravda, že úmyslem Božím je, aby odložila sobectví. Musí vzlétnout k místu andělů, kam vznášejí se ženy ve svých velkých okamžicích lásky, vzbuzených dechem Božím. Bůh jí říkal: Vystup výše, pojď blíž ke mně, přiveď

toho druhého s sebou. To bylo mým záměrem, když jsem tě vedl do Beni Mory, když jsem tě vedl daleko na poušť, až do samého srdce pouště. Vždy toužila po tom, aby byl výše než ona. Mohla ho nyní nechat níže? Věděla, že nemůže. Plakala, ale cítila se klidnou.

Vyšla ze stanu. Boris pohlédl na ni, drže dřevěný křížek ve své ruce.

— Schovejte jej opět na svá prsa! Podržte jej navždy, Borisi! Chcete se, Borisi, odevzdati do mých rukou?

— Ano, Domini, jsem úplně ve vašich rukou.

— Půjdem odtud — ihned — dnes — na cestu zpáteční.

Ani stopy výčitky, ani nejmenšího hněvu. Žádných známek zoufalství. Byla klidná. Když rozbit příští noci stan, oddělená polní lůžka do dvou místností pod stanem postavila Androvského před fakt, chladný jako ocel. Rozuměl, co to znamená.

— Borisi! Nesmíte se mne dotknout. Budeme-li nyní statečnými, budeme spolu na onom světě. Není pokání jedinou cestou k míru?

— Pokání! Jak bych mohl — nesmyju nikdy pokáním svůj hřích.

— Není hříchu, jenž by nemohl být smyt pokáním. Vraťte se se mnou do Beni Mory! Ten kostelík, kde jste si mne vzal — vraťte se se mnou k němu. Nemohl jste se zpovídati otci Beretovi. Cítím, jako bych věděla proč. Kde jste se se mnou oženil, budete se moci — musíte se vyzpovídat. — Tomu knězi — otci Roubierovi? V jeho hlase byl prudký odpor. — Nezáleží na tom, kdo je ten kněz, jenž přijme vaši zpověď. Vykonejte ji však v Beni More, kde jste si mne vzal. Bůh to od vás žádá. Neodmítejte ho!

— Domini, veďte mne, kam chcete! Je-li to Beni Mora, půjdu tam. Pojedeme na koních rychle, abychom tam večer byli.

Po západu slunce došli. Na okamžik se jí zdálo, že nemá už sil, že musí klésnouti. Přijeli k soše kardinála, držícího dvojité kříž proti poušti jako zbraň. Viděla, jak na něho upřeně pohlédl.

— Pamatujete, Borisi? Na konci cypřišové aleje v El Largani? Factus oboediens usque ad mortem crucis.

— Ano, Domini! Buďme i my poslušnými!

Ráno se ozval zvonek. V Beni More? V El Largani? Či to byl hlas té velké církve, k níž ona náležela, k níž Androvský se vracel?

— Domini, půjdu ihned.

— K otci Roubierovi?

— Ano. Než půjdu, nechtěla byste mi — podati ruku?

Chápala tu agonii jeho ducha. Chtělo se jí vyskočit, sevřítí ho do náruče, uklidniti ho, jak jen to dovede žena, již miluje muž a jež miluje jeho, beze slov, tlukotem srdce svého na jeho srdci. Ne-pozdvihla však své ruky k jeho. — Borisi, jděte! Bůh bude s vámi. A za okamžik připojila: A celé mé srdce. Budu na vás čekati v zahradě. Přijďte potom ke mně!

Odešel beze slova. S verandy viděla, jak míří přes silnici k malým dveřím prostranství před domem knězovým. Sedla si a modlila se za sílu pro boj života, jenž nemůže býti nikdy ničím jiným než bojem.

Konečně slyšela na pěšině krcky. Vracel se. V jeho tváři po prvé slabé rozednívání se míru.

— Domini! Byl jsem u kněze. Vyzpovídal jsem se.

— Byla možná jiná cesta pro nový život?

Navečer téhož dne opustili Beni Moru. Vlak k Tunisu odjížděl při západu slunce. Jeli na stanici beze slova. Vlak vplížil se do rokle El Akbary. Ta odloučila je od pohledu na poušť.

— Zde jsme se ponejprv setkali, Borisi.

— Ano. U brány pouště.

Poslední den. — Vsedli oba do kočáru. — Jeďte do El Largani. — Do kláštera, madame? ptá se vozka. — Ano. Přijeli ke kříži u silnice. Označoval počátek území kláštera. V dáli viděla háje eukalyptových stromů. Sklonila hlavu a zakryla si tvář rukama, modlíc se ze všech sil za statečnost v nejtěžším okamžiku života. Modlitba odumřela jí na rtech, které si opakovaly z Následování: Láska jako živý oheň a planoucí po-

chodeň vždy vzhůru šlehá a všude proráží. Kočár zahnul napravo. Veliká vrata. Nad nimi Matička Boží s Ježíškem a po každé straně dva andělé s meči a hvězdami. Pod sousoším nápis — Janua caeli. Brána nebes. Za nimi průjezdem viděla volný prostor s třemi palmami a na konci druhé dveře, zavřené. Nad těmi byl nápis francouzský: Dámám není vstup dovolen. Kočí se obrátil. Sestoupíte zde? ptal se bohrým hlasem. Madame se může zdržeti v hovorně, napravo první dveře. Pán však může jíti do hostinství. Je to tamto!

— Domini! Domini!

Obrátila se k Androvskému, položila ruce na jeho šíji a hleděla mu dlouho do tváře. Její oči byly bez slz. Pak se sehnula a dotkla se svými rty jeho čela. Neřekla nic.

Androvský prošel zvolna vraty kláštera, prošel dvorem s třemi palmami, zdvihl ruku a zazvonil u druhých dveří...

Vsedla do kočáru. — Jeďte zpět do Tunisu!

(Upraveno dle překladu Rob. Hickensova díla: Zahrada Allahova.)

*

Bohu, co Božího jest. Její láska vrátila ho Bohu. Jiné vyrvaly Bohu a už nevrátily. Dravci. Co schvátí vlk, to nevydá. Domini nevyrvála. Ale vrátila. Láska a láska. Podrob mou lásku zkoušce, Pane Bože, nejtěžší zkoušce, aby ji poznal, jak by ji jinak nikdy nemohl poznati — modlila se před svatbou. Toto jediné přání, tolik odlišné od tuctových svatebních, Bůh splnil. Domini byla nalezena hodnou vyslyšení prosby. Člověče bláhový! Ty že bys mohl být šťasten, opustiv cestu povinnosti, kterou jsi dobrovolně převzal a ke které Bůh řekl svoje Amen? Povinnost, která váže až do posledního vydechnutí? Jen v Bohu jsou kořeny štěstí. A přečal-lis tyto kořeny, ani pod sklem a umělým vlhkým ovzduším nevykvetou květy fantasie, promísené romantismem. O ovoci ani nemluvě. Sklidíš jen

zákrsky. Což' může na úbočí Bzence dozrátí víno té kvality jako na Karmelu?

Člověk nikdy, nikdy nedá tolik, kolik dává Bůh. Nemůže. A kdyby dával, dává jen na čas. Bůh na věky. Vím, že mi nevěříš, až sám se přesvědčíš, na svém těle až to prožiješ. Jsi jako Petr po večeři poslední: Kdyby všichni, já ne. A projedeš to jako všichni před tebou.

Nemůže býti dokonale šťastným trapista s věčnými sliby, jenž se oženil. Nemůže býti dokonale šťastna řeholní sestra s věčnými sliby, do které se zamiloval lékař a ona se stala jeho manželkou. Nemůže býti šťasten muž, jenž opustí manželku, které slíbil u oltáře věrnost až do smrti, a dal se oddat civilně s jinou. Nemůže býti šťastna žena, jež se dala odloučit zákonitému muži a dětem, a šla za hlasem srdce proti hlasu svědomí. Nemůže býti šťasten, kdo přerval spojení s Bohem vírou, tak jak ji ukládá za povinnost první Boží příkázání.

Stokrát mne můžeš ujišťovati, že jsi šťasten, a já ti do očí řeknu, že lžeš. Kořeny štěstí jsou v Bohu. A Boha ti nenahradí ani nejctnostnější žena, ani nejzamilovanější muž, ani věda, ani akademie, ani usnesení národa, že ses zasloužil o vlast. Viléme! Jarmilo! Marné volání. Tragedie, nevrátíš-li se až tam, kdes odbočil s cesty povinnosti.

Strážmistr Don José dlí u cikánky Carmen. Učarovala mu. Tančí před ním s kastaněty a varuje ho před svou láskou, jež není stálá. Z dáli, od města zní trubka vojenská, volající strážmistra k návratu do kasárny, k povinnosti. Slyší hlas vojenské trubky. Proč se, done José, nevracíš, kam tě volá povinnost? Vrať se a bude zase dobře! Či je žár očí Carmen mocnější hlasu svědomí? Bláhový! Ten žár je cikánské dítě, jemuž zákon není dán. Pomiluje, nechá, jiného si najde, byť bys k vůli ní k cikánům pašerákům se dal a zradil vojenskou povinnost, matku i Micaëlu.

Štěstí hledat s porušením povinnosti! Bláhový! Až budeš slídit u vchodu do sevillské arény s dýkou v ruce, až aréna se bude chvětí jásáním: Toreadore smělý, a Carmen v rouše svatebním vcházet bude do arény za

svým toreadorem, majíc pro tebe jen pohled opovržení, až tu dýku pohroužíš v její přelétavé srdce a zhyníš jako vrah — to že je tvoje vysněné štěstí? Proč ses nevrátil k povinnosti, když zněla trubka? Kde byla tvoje statečnost? Je nudná ta cesta povinnosti, jež váže doživotně. Zevšední, jak všechno lidské. Nevzrušuje. Je úmorná, jak ruská silnice, položená před tebe jako pravitko, dlouhé desítky verst. Ale je čestná. Ba víc! Svatá! Je nejkratším spojením mezi tebou a Bohem. Proč odbočuješ? Proč měníš směr? Quo vadis? Vábí tě džungle? Román chceš prožít? Volá bludička? Zpívá Loreley? Zacházíš si. Ztratíš čas. Budeš se musít vracet až tam, kdes odbočil. A což, když se nevrátíš? Což když nebude po tvém boku Domini, která by tě, Borisi, vrátila až před fortnu v El Largani, kdes odbočil? Což, bude-li to na jelínku podkasaná lesní panna, sladce šepotající: Jedna-li tě opustila, nahradí to stokrát jiná?

Slyš, Tománku, radu mou! Nedávej se doubravou! Pojeď horem k Svaté Hoře, ať nemám po tobě hoře. Dej se raděj v zápolí, ať mne srdce nebolí.

Je časem úporná cesta doživotní povinnosti. Neodhazuj kolárek, neměň svatých síní, prosáklých kadidlem, za Zelný trh, když vodotrysk Parnasu metá reflektory ozářencu vodu do výše. Neměň čistého svého neporušeného lůžka za těžké, parfumované hedvábí ložnice markýzy Pompadourové a náruč svého muže neměň ani za slávu Messaliny a hetér Napoleonových.

Neměň nevzhlednou cestu víry v Boha svého dětství za slávu osyřenských koryfejí vědy, i kdyby cesta všech těchto povinností, zavazujících do smrti, připadala ti fádni jak Brno v srpnu.

Na trapistickém hřbitově v El Largani stojí kříž a pod Ukřížovaným nápis: Učiněn jest poslušným až k smrti kříže.

JEN KDYŽ EUFEMII VIDĚLA PANÍ PLUKOV- NÍKOVÁ. — MANŽELSTVÍ.

Před pětioschodovým domem řada aut. Poslední je bohatě zdobeno bílými květy. Poveze nevěstu. Už je připravena. Kadeřnice upravila právě poslední vlnu účesu, modistka ovinula panenské čelo svatebním věnečkem a závojem.

Jen aby se teď kolem nevěsty příliš netočili a nepouchali umělecké dílo tolika rukou — míní milostivá.

Ženich má vlasy sčesány dozadu, vous až do kčírků vyholený, bezvadnou kravatu, šat výtečného střihu. Svědkové přijeli přesně v 11 hodin. Družičky a mládenci štěbetají. Hosté přicházejí složit poklonu královně slavnosti i královně matce. — Vzduch se zachvívá výkřiky obdivu. Jak roztomilá! Jak rozkošná! Jak jedinečná! Zbožňování hodná.

Hlavní válečný stan je v malém saloně. Odtud řídí armádní velitel — milostivá — vše s pečlivou mateřskou starostlivostí. Eufemie! Vždyť se unavíš. Sedni si! Pomysli jen na defilování v kostele. Bude to co nevidět. A pak, vezmi skleničku portského a zákusek. Oběd bude až za dvě hodiny.

— Ale, mamá!

— Jen si vezmi, povídám ti. A tyto tři zákusky.

Právě přeběhl mimo jeden z mláďenců. — Maxi! Nechtěl byste mi prokázat nějakou službu?

— Prosím, milostivá.

— Vezměte auto a zajedte se podívat do kostela, je-li už plný.

Max vytáhl hodinky. Bylo dvanáct. To už měl býti svatební průvod v kostele. — Za pět minut jsem tu. Za pět minut vše přehlédl: tísňící se zvědavce, fotografy, zpěváky, hudebníky, přešlapující kostelníky. Dvanáct hodin sedm minut, návrat domů a referát:

— Loď z polovice plna.

— Musíme tedy počkat, prohlásila milostivá. Eufemie! Což kdyby sis vzala šáleček silné polévky?

Dvanáct hodin dvacet minut. — Maxi, nechtěl byste se podívat znovu?

— Ale s radostí.

— Přesvědčte se zvláště, přišla-li už plukovníková a dámy ze zámku.

Dvanáct hodin pětadvacet minut. Návrat. Referát:

— Loď téměř plná.

— Ale zcela ne?

— Ne! Ale skoro.

— A zámecké? Jsou tam?

— Plukovníkovou jsem nezahlédl.

— Zneužívám vaší dobroty, můj milý Maxi. Ale což, nechtěl byste znovu zajet do kostela a vrátit se, až bude loď plná a až konečně přijde plukovníková? Max odejel. Milostivá prochází salony.

— Tak už se jede? táží se jí.

— Ne. Ještě ne. Náš svatební průvod bude nádherný. Eufemie je v plné kráse. Chci, aby se šlo shromážděním, které by jí bylo hodno.

Dvanáct třicet sedm. S balkonu dávají znamení, že Max se s autem blíží. — Milostivá, kostel je plný, že by jablko nepropadlo. Paní plukovníková přišla.

— Jede se, jede se!

Dvanáct čtyřicet. Nástup. Hluk. Zmatek. Královna matka zapomněla lorgnon a ženich nemůže najít snubní prsteny. — Počkat, počkat! Kdo má snubní prsteny? Všichni hledají. Ženich je spletený. Kam jen asi dal ty prsteny? V pravé kapse vesty nejsou, v levé rovněž ne. V peněžence? Bez snubních prstenů přece nemohou jeti.

— Copak hledáte? ptá se babička přinahluchlá.

— Ale snubní prsteny.

— Já jsem je vzala do bezpečí. Byly na skříni.

Dvanáct čtyřicetpět. Auto se pomalu a slavnostně hýbají s místa.

Dvanáct čtyřicet osm. Zastavují u kostela. Slézá se. Vystupuje se. Nastává všeobecné potahování a vyrovnávání šatů a formování průvodu. — Ještě nefotografovat. Až při odchodu. — Pravé ramě? Levé

rámě? Jaký je o tom předpis? — Ale, jak chcete. — I ne. Vždyť v tom je jistý pořádek, ustálené pravidlo. Ejhle, skrupulanti!

Konečně hotovo. Dvanáct hodin padesáttři minuty. S kůru zahučí pedály. Jedna klávesnice, dvě, tři, grand jeu. Pochod z Lohengrina.

Dvanáct padesátpět. — Pomalu, důstojně, slavnostně, majestátně vstupuje červenající se nevěsta do presbytáře, zavěšená v rámě papá, k ozářenému oltáři.

Po celou tu dobu v tmavé sakristii od deseti minut před dvanáctou hodinou čeká kaplánek, který už od šesté hodiny je na nohou. Byl ve škole, zacpatřoval. Od včerejšího večera je lačný, bez skleničky portského, bledý od hladu — bude teprve sloužiti svatební mši sv. — žlutý od bolení hlavy. Posílá kostelníka pro prsteny snoubenců a pro potvrzení o vykonané sv. zpovědi.

Kostelník přináší etui s prsteny a dvě obálky se zpovědními lístky. Kaplan, neznající osobně snoubence, vkládá oba lístky do obřadní knihy a staví se na stupeň oltáře před snoubence.

Předně se vás ptám, pane Blažejí Muchomůrko, abyste mi pověděl před Pánem Bohem...

— Pardon, velebný pane! přerušuje kněze ženich, bledý jako stěna. To je omyl! Já se jmenuji Jiří Touržínský.

— V tom případě není toto váš zpovědní lístek.

Nevěsta je bledší než její šat. Milostivá, příliš sešněrovaná, se dusí. Družičky se chychtají do kapesníků.

Ženichovi vzešlo světlo. Poslal za sebe ke zpovědnici čističe parket a kázal mu přinést potvrzení o zpovědi. A parketář to za deset franků udělal.

Kaplánek, mistrně se ovládaje, obrátil se ke kostelníkovi a řekl klidně: Zaveďte toho pána ke zpovědnici!

(Z Rozmahelova překladu Pierre L'ermita: Přečtěte si to.)

Myšlenka Boha Stvořitele, vyvolat v život dva tvory, muže a ženu, aby přitaženi k sobě láskou, dle jeho zákona brali účastenství na jeho díle tvůrčím, je tak ohromující, že jenom Bůh mohl býti jejím autorem.

Mohl voliti i jinou cestu k naplnění dílů světa. Snad tu, kterou Ovidius ve své básni dle báje zachytil, a dáti házeti člověku za sebe kosti matky, t. j. kamení, aby z něho vyvstali noví lidé, a nebylo by k tomu potřebí muže a ženy. Stačil on. Stačila ona.

Stvořitel z tisíce idejí vybral ideu pro člověka nejvelebnější. I ten nejposlednější z posledních, i ten nejopovrhovanější z opovrhovaných dle této ideje Boží má právo budovat si pomníky, jež svět na náměstích a v sadech a výšinách buduje mužům historie a ženám, vyniklým dle jeho norem. Pomníky — ne ze studeného mramoru s amputovanými nohama, ne směsí bronzovou okopírované posmrtné sádrové masky. Pomníky živé, teplé, dýchající, nesoucí nejen tahy obličeje, ale i vlákna duše originálu, pomníky, které jiná éra nedá odstranit do lapidárií a museí, pomníky, které branou hrobu vrátí se ke svým originálům.

Tvé dítě! Toť tvůj pomník. V něm vidíš sebe, v něm žiješ, v něm památka tvá uchována bude příštím pokolením. V tvém dítěti budou vzpomínat tebe, v tvém dítěti budou žehnat tobě, tebe blahosloviti anebo i proklínati.

Ohrómná, velkolepá Boží myšlenka, jež naplnila obě zemské polokoule pomníky živými, pomníky otců a matek.

Ale není myšlenky tak vznešené, aby ji člověk nezhodnotil. Jako šohaji o hodech utnou v lese smrček od kořene, přibijí na ráhno, ověsí červenými fábory a barevnými šátečky, vztyčí před hospodou děvuchám na podívanou, jak oni dovedou dokončit dílo Boží, doplnit jeho nedostatky, je zkrášlit, zapomínajíce, že jim ta máje uschne bez kořenů, tak i člověk navěsil na tu bránu do manželství faborů a tretek, sklíček a kytic, zlato a perly, aby tu jedinečnou ideu Boží doplnil a zkrášlil. Ale zprvu neodřízl ji od kořenů. Až přišel jiný.

Ten tu svatbu odsekl od kořenů, Bohem vštípených, ty tretky ponechal a učinil je hlavní věcí.

Jako dovedl člověk křesťan ze svátků vánočních odhodit jádro — jemu stačí slupky — jako dovedl ignorovat Narození Páně — jemu stačí kapr — tak přenesl těžiště brány do manželství na vyholený vous, bezvadnou kravatu, šat výtečného střihu, na fotografování a svatební hostinu. Zda ten ženich také svou duši a svědomí připravil a očistil od těžkého hříchu, zda přijme sedmou svátost hodně či svatokrádežně, zda chce začít s Bohem či bez Boha, na to armádní velitel nemyslí. Nejdůležitější jest, aby svatební průvod byl imposantní, aby budil výkřiky podivu a šepoty závisti, aby na kůře nezapomněli na Věrné milování a Už mou milou od oltáře vedou, aby kostel byl plničký, aby oddávající kněz, s rodinou nebo aspoň s nevěstou ze školy známý, měl fascinující promluvu a hlavně — aby to všecko viděla paní plukovníková. I jinak ještě znehodnotili tu Boží myšlenku učiniti dva lidi, láskou k sobě přitahované, účastnými tvůrčího aktu Božího. Udělali z ní v první řadě kancelář pro zaopatřování svých dcerušek, aby je měly maminky už jednou s krku, licitační místnost, kde se po třetí přiklepne tomu, kdo nejvíc nabízí, ať v titulu, postavení v úřadě, v penězích, pasáž pro zaručený rychlejší postup, menses s lacinějšími domácími obědy, hnízdečkem se samečkem a samičkou, a někde lokálem ještě horším, kde je to bez vstupného a poplatků, kde láska, která roste za plotem, nic nestojí. Zfušoval člověk ideu Tvůrce, přistříhl ji dle fasony a praktického — jak tomu povznešeně říká — rozumu, a pak se diví, jak to, že zkrachoval.

Co to stojí práce a jaké požadavky klade kněz na děti, které mají přijat Svátost oltářní? Jakou mravní cenu žádá od těch, kteří mají přijati druhou svátost? Kolikeré exercicie jest prodělati bohoslovci před přijetím šesté svátosti? Co mravní síly, co mravního charakteru a jaké duševní a duchovní vyrovnanosti se žádá od toho, kdo má býti knězem do smrti!

Od toho však, kdo má býti manželem a manželkou

do smrti, kdo má jinou cestou než kněz spolupůsobiti na rozšíření království Božího na zemi, žádá nejeden otec, nejedna milostivá pro své dítě jen hezkou tvář, urostlou postavu, titul, elegantní vystupování, bezvadné kravaty, zlaté knoflíčky v manžetách a — novou almaru. To už je víc než dostatečná záruka štěstí jejich Eufemie.

Mravní charakter, zbožnost, víra, láska a věrnost k Bohu, bez níž není lásky ani věrnosti k muži a ženě — toto je také vítáno, ale až v druhé řadě.

A když už ani před tak vážným krokem, prvním a snad posledním v životě, před oddavkami, nestojí ženich o takové, jak říká, formality — zatím co se podrobuje formalitám úboru, pořadí v průvodu, místu při hostině, přípitkům a podrobuje se až skrupulantsky — jako je svátost pokání, aby se srdcem čistým anebo aspoň očištěným, tedy aspoň ne svatokrádežně, přijímal sedmou svátost, toho už žena ke sv. svátostem nedostane, leda až budou slavit zlatou svatbu.

Eufemie! Ty uděláš přesto své štěstí, protože — a to je hlavní — viděla tě v imposantní celé kráse — paní plukovníková.

CO ZŮSTALO ZE SVÁTOSTI.

Paní Rosenbaumová přihnala se domů jako plachetní loď. Malá, zlostná, pánovitá. Celý dům držela pevně na uzdě. Celý dům, t. j. služku Pavlínu, dědečka Leukotu, dceru Otylku a přednostu domácnosti Artura. Oddychovala zhluboka, cčí jí zářily. Shodila se sebe plášť a svlékajíc rukavice jako Napoleon na výšině pratecké před bitvou u Slavkova, přehlédla terén jídelny a její obsazení a pronesla ordre de bataille:

— Teď nebo nikdy! Otylka stárne. Mohla by nám zůstat na ocet. Ale toho bohdá nebude! Jedinečná příležitost volá nás všechny do zbraně. Kdož ví, naskytne-li se ještě jednou. Plán mám hotový. Nechte

mne jednat. Každý z vás dostane ode mne lehkou úlohu. Splní-li ji do písmene, bude naše drahé dítě do tří měsíců — možná i dříve — skvěle zaopatřeno. Mladý muž, jehož chci získati pro naši Otylku, je velmi slušný člověk, studovaný, elegantní, s nejkrásnějšími vyhlídkami do budoucnosti. On jediný je hoden, aby byl přijat do naší rodiny.

— Kdopak je ta skvělá partie? přerušil ji nesměle manžel.

— Tys to ještě neuhodl?

— Přiznávám se, že ...

— To mne, Arture, od tebe nijak nepřekvapuje. Starý doktor Fiala zanechal praxe a pacienty a chce se věnovati jen svým králíkům a holubům. A dnes ráno přijel už mladý jeho kolega dr. Pivoda a převezme praksi po něm. Je svobodný. Arture, chápeš už, co to znamená? Ani minutu nesmíme ztratit. Zahájíme ještě dnes ofensivu a vítězství je naše. Plán na cestě z trhu promyslela jsem do všech možných podrobností.

— Co budu při tom dělat já, Celestýno?

— Prosím tě, abys mne nepřerušoval a slepě se držel mých nařízení. To snad nebude přesahovati tvé síly. Chápeš? Ty, Otylko, mé drahé dítě, běž, oblec si ty světlezelené šaty, uprav si vlasy, lehce se napudruj a voňavku si vezmi levandulovou. Sedneš si k pracovnímu stolku u otevřených dveří a budeš vyšívát.

— A co já? hlásí se dědeček Loukota.

— Vy, tatínku, dnes nebudete obědvat. Bez prodlení položíte se do lůžka. Jste nemocen.

— Ale, Celestýno, ujišťuji tě, že jsem se necítil nikdy tak zdráv jako tyto dny.

— Tatínku, to nerozhoduje. Jděte si lehnout; povídám, a naříkejte si na žaludek. Zůstane při postu, až rozhodne lékař.

K večeru, byv paní Rosenbaumovou zavolán, dostavil se dr. Pivoda. Proklepal starce, poslouchal zpředu, zezadu, a nařídil dietu: trochu mléka, něco falešné polévky, trochu rýže a kompot. Od lože nemocného odváděla doktora milostivá jinými dveřmi, takže musil

viděti vytáhlou dívku s ohnutým nosem v zelenkavém šatě, načesanou, navoněnou, napudrovanou. Dosti pěknou. Milostivá vyprovodila lékaře až před dům, vsunula mu do dlaně padesát korun a zašeptala: — Chuďák tatínek mne hodně zneklidňuje. Musí být pod lékařským dozorem. Přijďte, prosím, pane doktore, zítra zase! Pan doktor přišel v určitou hodinu. I příští dny. Jednoho večera, když obešel všechny pacienty, stávil se nakonec u Rosenbaumových, kde ho pozvali na večeři. Jen tak mimochodem. Dědeček směl už povstati. Jedl za čtyři. Otylka v růžových šatech jen zářila. Černá káva se podávala v saloň, Otylka zasedla ke klavíru. Inu, jedním slovem: nádherné.

Den nato dostala služka z rozkazu milostivé paní ukrutné střevní křeče a dávení. Zavolán lékař. Musil navštívit nemocnou čtyřikrát. Každá návštěva zaplacená hotově padesáti, šedesáti korunami.

Došla řada na muže. Dle rozkazu onemocněl chřipkou, jež ho upoutala po osm dní na lože. Lékař na přání milostivé musil chodit denně a kromě peněz nejednou byl bohatě pohoštěn.

Dva dny ležela nemocná na prudkou migrénu sama paní Rosenbaumová. Když už se celá rodina vystřídala, musil přijeti na pomoc bratranec Chaloupka a tetička Valerie. Doktor jako by už patřil k domu. Jda kolem, vždy se zastavil, a každá návštěva dobře zaplacená. To nejsou ztracené peníze, vysvětlovala paní domácí. Však je naše Otylka všecky najde.

Konečně jednoho dne rozesla se po městečku zvěst, že dr. Pivoda se bude ženit. Přinesla to paní Rosenbaumová z trhu. Byla radostí bez sebe, objímala Otylku, mužovi nabídla doutník a dědečkovi za korunu šňupavého tabáku. Její plán se zdařil. Třeba jen ještě vyčkat, až nápadník se vysloví.

— Je to pravda, doktore, že se chceš ženit s Otylkou Rosenbaumovou? ptá se ho známý v kavárně Bristol.

— Já? Myslíš, že jsem tak na hlavu padlý, abych zabil slepici, která snáší zlatá vejíčka? Kdybych se oženil se slečnou Otylkou, která, mimochodem řečeno,

se mi ani trochu nelíbí, pozbyl bych ročně přibližně 15.000 K. Ožením se se svou starou láskou, rozkošnou Hanačkou!

Ubohá paní Rosenbaumová! Prohrála všechno, jak ti císaři u Slavkova. Upadla skutečně do nemoci, ale zavolala si lékaře ze sousedního města. A ten konstatoval žlučové kamínky a žloutenku.

(Dle článku brněnské Svobody z r. 1929.)

*

Jenom proto, aby dceruška byla zaopatřena a rodiče ji měli konečně s krku, svátost sedmá ustanovena nebyla. Jenom proto se ženit, že mládenec má hospodské stravy dost a rád by si jednou pochutnal na poctivé hovězí polévce, jenom proto, aby místo utržených knoflíků nemusil propichovat kapesním nožem nové dírky pro provázky, k tomu svátost manželství ustanovena nebyla. Má ovšem manželka právo na byt a celé zaopatření, protože ona to jest, která ty dobré polévky vaří a utržené knoflíky přišívá, ale jenom pro to zaopatření se přece nevzdávala, jako se muž neženil jenom proto, aby mu vedla domácnost.

První a hlavní účel manželského svátostného spojení muže a ženy zůstane až do konce lidstva týž, který hned na jeho počátku formoval Hospodin, když Evu jako manželku odevzdával Adamovi slovy: Rostte a množte se a naplňte zemi! Ty budeš otcem a ona matkou.

Abý toho cíle bylo dosaženo, provedla moudrost Boží v lidstvu všechno pronikající řez, rozpůlila lidstvo, ale tak, aby se ty dvě polovice hledaly a sblížily. Ty dvě polovice pudí k sobě samým Tvůrcem do nich vložená síla. Pudí je k sobě. Zove se proto pud, a to pud pohlavní. Tento pud není nic nemravného a tudíž nic ethicky nízkého ani špatného, jako ovšem sám o sobě také nic vyššího ani krásného. Jest ten pud jako ohromný veletck, valící své kalné vody lidstvem. Jím národové se obbohacují, rostou, trvají. Avšak čím mohut-

nější řeka, tím pevnějších hrází je třeba, nemají-li široší kraje vydány býti na pospas vše zaplavujícím, vše ničícím, vše sobě podmaňujícím vlnám. Síla tohoto veletoku v lidstvu je tak mohutná, že přesahuje síly jednotlivce a celého lidstva, uzavříti jej valy a hrázemi. Proto to učinil sám Bůh a jako mocné a bezpečné hráze tomu pudu postavil nerozlučné manželství hned v ráji. Běda, kde člověk, chtěje opravit toto dílo Boží, prokopal hráze. Padá za kořist své zpupné domýšlivosti, a žádná síla vojenská, žádný věhlas státnický, žádný lesk umění, věd a tisícileté kultury nedovede ho zachránit špinavé společné potopy, nejprve mravní a pak i fyzické.

Ten pud je jako ohromný oheň, při němž zahřívá se lidstvo, který jako nebeský oheň Prometheův teprve naučil je lidsky žíti, kulturně se rozvíjet. Ale oheň není pro děti. Oheň není pro zábavu. Oheň se nerozhlíží na ulicích a náměstích. V krbech domácích jej hlídáme, a jest symbolem rodinné čistoty, bdělosti, ale i rodinného blaha a rodinné lásky. Zavíráme jej v pecích za železná vrata, pod kotly strojů, lokomotiv, a jest nám pak pód těmi závorami prvním spojencem v ohromných úlohách a vymoženostech naší doby přímo zosobněním jejich kořistí a sil. Ale k tomu ohni, ač v kleci je a za mřížemi, nestavíme děti, nýbrž dospělé muže, a třeba ani ne každého dospělého muže, jen muže zkouškami osvědčené. Tak ani pud pohlavní nebyl a nikdy býti nesmí něčím, čím si děti obojího pohlaví, třeba jim bylo už dvacet let, zahrávají nebo nudu své prázdné duše krátí. Má-li opravdu nám sloužiti — a ne ničiti — a skrze nás lidstvu, předpokládá nejen pevná pouta zákonitého manželství, ale i vyspělost a duševní sílu těch, kteří z něho míní těžiti pro své životní zájmy.

Kdo v sobě necítí duševní síly a vyspělosti žiti v manželství, nemá být rodiči k ženění a k vdavkám nucen, i kdyby byl krásný jak obrázek, oči měl jak italské nebe, postavu jak Juno. Tělo samo není ještě člověk. I v manželství rozhoduje konečně duše. Tělesná krása, jež vyvolává lásku, jest rozhodná jen v pře-

chodném, prvním stadiu, dokud se duše nepoznaly nesblížily, vzájemnou duševní krásou se v pravé lásce navždy nepřitáhly. Teprve až toto se stane, lze mluvit o lásce, o jejím požehnání a štěstí, když už dávno uvadly půvaby mladého těla při osobě milované. Kde jen těla se poznala, ale duše jsou si cizí anebo duše tu vůbec není, tam se i těla brzy rozejdou.

Ohromné, všečen pomysl převyšující a nikdy zcela neprozkoumané tajemství, upravující cestu dvěma lidem zcela cizím, aby se spojili svazkem na světě nejtěsnějším, tajemství denně kolem nás se opakující, a ač zevšednělé tomu, kdo je pozoruje, vždy nové těm, jichž se to týká, tajemství cesty, jejíž etapy jsou: pud pohlavní, spatřená краса, jež vyvolá lásku, láska spojená s pudem v lásku pohlavní, a touha, zvátí milovanou osobu svou, jedno a nerozlučné svátostné manželství, spoluúčastenství manželů na tvůrčí síle Boží, děti, rodina, je něco tak nevýslovně velebného, že by se takofka Bohu rouhal, kdo by manželství snižoval na zaopatřovací ústav svých dcer.

A také každé jiné lidské vyřešení tohoto nejtěsnějšího spojení muže a ženy, ať trvalé mimosvátostné, nerozlučité manželství, ať přechodné před svatbou, je těžkým proviněním na řádu Bohem stanoveném, je domýšlivé korigování zákona Božího, jež se vždy na obou provinilcích vymstí. Největším pokladem, věnem, krásou ženicha a nevěsty musí býti neporušenost, nevinnost, panenství. A zvláště korunou královny u dívky je nevinnost. Muž musí k ní vzhlížeti jako k ideálu, jenž stojí výše než on, mravně že je nad ním. Prohýřila-li dívka nejdražší korunu, třebas jen ve slabé chvíli, třebas jen, aby snoubence měla v hrsti, a už jí neprchl, je sesazena s trůnu v očích muže. A byl-li on sám, který na ni tak dlouho útočil, připomínaje lásku a slibuje manželství, až klesla, ztratila před mužem všecku úctu. Kde nevinnost dívky nestaví hráze, tam se objeví brutalita a bezuzdnost muže v celé nízkosti. Dívka ztratila svou duševní jistotu a také úctu před sebou samou. Byla tomu ráda, že její hřích byl

zakryt pozdějším manželstvím, ale už nikdy nebude mít síly v manželství hájit také svá lidská práva a svou lidskou, ženskou důstojnost. Nešťastná žena, jež úplným vzdáním se v hříchu těžkém polapila svého ženicha. Hřích byl vždy jen vratkým základem štěstí. Nevdaná má právo na svoji čest a neporušenost, a její snoubenec z lásky k milované bytosti musí toto právo respektovat. Nechce-li, nemá-li k tomu chuti, pak jeho láska byla jen zvířecí a ne lidská, láska k tělu a ne k duši a chvějícímu se svědomí, bojícímu se Boha a hříchu. A čím dříve se dostane z osidel dravce, tím lépe pro ni.

DÍTĚ ZNAMENANÉ.

Když svýma bílýma rukama, o nichž říkali, že má je jako hraběnka, splétala kytičky z protěže a aksamitu a zlatých nitek, když vázala svatební věnečky a kytice s uměleckým vkusem, jak to široko daleko jiné ruce nedovedly, a do jejího obchodu slétali se nápadníci jak vosy na šťavnatou hrušku, říkala, že, až jednou bude chtít jít za muže, musí to být nejbohatší, nejhezčí a nejhodnější z celé země.

A ten přišel, a ona řekla: Ano. Jemu bylo Bohumír a jí Marta. Jemu třicet, jí dvaadvacet. Byl to nejkrásnější párek dle paměti nejstarších v alpské vesnici Oswaldenu — a nejšťastnější. Jen dvě osoby jim toho štěstí nepřály: Meinhartova Háta z druhého nejbohatšího gruntu, snědé tváře, se stopami překonaných neštovic, která marně Bohumírovi nadbíhala a se mu vnucovala, a Stauding, jemuž Marta dala košem.

Půl roku už hospodařila Marta na gruntě. Bohumír modré s nebe byl by jí snesl. Tím raději snášel nejvybranější látky, aby krása jeho ženy vynikla ještě více. A Marta si té krásy byla vědoma.

— Bohumíre! Modlím se denně, aby, až Pán Bůh požehná našemu spojení, dal nám krásné dítě.

— Marto! Není hlavní věcí, aby dítě bylo sličné, ale raději za to hodné. Tak se modli!

— Za to se budu modlití později. Napřed za to, aby bylo sličné jako obrázek.

Bouře v horách jsou hrůzyplné. A jedna taková zastihla Bohumíra nad salašemi, shrabujícího sena. A zatím, co se Marta se služebnými v kuchyni modlila, kdosi nepoznán ve tmě otevřel okno a vykřikl: Na salaši stalo se neštěstí. Blesk zabil Bohumíra a s ním tři kusy dobytka.

Marta v bezvědomí se zhroutila. Když ji vzkřísili, mluvila s cesty. A jen tak, jak byla v kuchyni oblečena, bez šátku, bez deštníku vyběhla, volajíc: Svatá Maria, Matko Boží, pros za nás hříšné! A rovnou po cestě k salaši. U prvního mlýna ptala se člověka: — Je docela mrtev? Kam jste ho dali? Musím k němu.

— Marto! Jsi to ty? Kam běžíš?

— Bohumíra zabil blesk. Musím za ním. Ukaž mi cestu!

— Marto, Martičko! To není pravda. Blesk omráčil jen pacholka a zabil tři kusy dobytka.

— Kdo jsi? Ukaž mi cestu, ať k živému, či mrtvému.

— Marto! Já jsem to sám. Bohumír, tvůj muž.

— Bohumíre! Jak je to možné, tys vstal z mrtvých? A plakala jako dítě.

Hodil na ni, úplně promočenou, svůj plášť a odvedl ji domů. Po třech dnech horečka pominula. Marta ozdravěla.

— Bohumíre! Nepřestanu Pánu Bohu děkovati. Kdybych tě byla ztratila, bolest byla by mne přivedla do hrobu.

Na podzim v neděli Posvěcení chrámu Páně rozneslo se vesnicí, že Bohumír a Marta mají synáčka. Den nato přijel lékař. Dítě bylo pokřtěno až třetího dne a doma. Kromě těchto osob a kmotříčka nikdo dítě neviděl. Cośi tajemného se v té jizbě odehrávalo.

Mladá služka Běta s delším špičatým nosem, obecní dvounohý rozhlas, zvaný „kybic“, mohla se zvědavostí zalknout. Až klíčovou dírkou přece něco uviděla. A už večer zaběhla ke kamarádce, pihovaté Hátě, a

pod nejprísnejším tajemstvom hlásila: To dieťa má dve hlavy, jednu bielu a druhou čiernu ako uhl. A len jednu ruku. A tá čierná hlava má na čele roh ako čert. Já jsem to viděla a mám oči jako sup.

Háta s počátku nevěřila. Ale přísahou Běty utvrzená nemohla dáti si ujíti slovům: A to je krásná historie. Dobře se jí stalo. Té žebrácké princezně. Já jí to přeju. Inu, pýcha předchází pád.

Za několik dní celé údolí vyprávělo hrůzostrašné historky o zruďném dítěti, až skutečná pravda vyšla najevo. Dítě bylo úplně normální, zdravé, modrých očí, vesele dívajících se do světa. Ale mělo přes obličej hrozné mateřské znamení. Kůže celého obličeje byla jako spálená a fialově červená, takže z dálky vypadalo dítě jako černoch. Matka plakala. Ale když lékař těšil, že za několik měsíců obličej zbělí a Bohumír tiskl dítě k srdci a těšil matku, že přece na obličej člověka nezáleží a Bohu třeba děkovati, že dítě je zdravé a silné, uklidnila se. Služka Běta dostala co proto a slíbila, že raději jazyk na kousky si rozkouše, než by po druhé z domu něco vynesla.

Přešly měsíce. Tmavý stín s obličeje Bohumírka nejen nezmizel, ale jasněji vystoupil.

— Bohumíre! Nepřál by sis, aby to dítě umřelo? Bude žebráčkem, po celý život posmívaným, tupeným.

— Ne! Je mi dražší nad můj život.

— Bohumíre! Řekni upřímně. Budeš moci mít toto dítě upřímně rád? Nehrozíš se ho?

— Co tě, Martičko, napadá? Mám je rád právě tak, jako kdyby mělo obličej anděla. Za půl gruntu bych ho nedal. A vzal je z náručí matky, zvedl do výše a zlíbal obě jeho tvářičky.

Ale matka nedala. Až mohla vstát, jezdila k lékařům.

Užila prostředků, které jí kdo poradil. Všechno nadarmo. A tak jednoho dne povzdechla k sousedce: Proč mne Bůh tak trestá? Proč to nevinné dítě musí to odnést? Co chudinka vystojí, až povyroste. Opravdu bylo by pro ně lépe, kdyby si je Pán Bůh vzal.

— Marto! Neprohřešuj se proti Bohu. Tak velikým

neštěstím to není. Mohlo by tě stihnout něco daleko horšího.

Ještě ani nepovyrostlo, a už si z něho pihovitá Meinhartová Háta udělala smích. — Jak se daří tvému princovi? volala přes plot na Martu.

— Děkuji. Velmi dobře!

— Jen ať ti pěkně vyroste. Bude moci s kluky dělat toho třetího krále a nebude se musit ani černit.

— Ty jedna! Takovou černou larvu jako ty nemá v celé vesnici ani jedno děvče.

— No. Není každý tak bílý jako lilie,³ jako ty. Ale ve vašem domě poroste vedle lilie i černý kořen. A utekla.

Za chvíli přišla stará kulhající cikánka. Ta by snad věděla prostředek. A cikánka za peníze bílé, krásné paní poradila.

Bohumír byl v ty dny s deputací v Innsbrucku. Služka Běta se špičatým nosem u klíčové dírky zaslechla jen slova: Ráno o půl čtvrté hodině. A špehovala. Ona i Meinhartová Háta. Špehovaly první ráno. Nic. Špehovaly druhé ráno. Matka s dítětem vyšla oklikou za vesnicí kolem potoka. A když přecházela po dvou napříč položených kmenech, sklouzla, spadla do vody. Dítě jí vypadlo z náručí. Vykřikla o pomoc.

— Mé dítě! Mé dítě! Pomoc!

A když se sběhli tři pacholci, poblíž sekoucí trávu, a dítě vytáhli, bylo — mrtvé.

Matka přišla před soud pro odstranění dítěte a odsouzena.

(Upraveno dle článku Protěž z knihy Reimmichla.)

*

Ten krvavě fialový stín přes tvář zdravého hošíka. Byl dílem strašného rozrušení nervového matky po zprávě do okna vykřiknuté, že blesk sežehl a zabil jejího muže. Ten fialový stín byl dílem zločinu, a jeho autor neušel Boží spravedlnosti. O tom později.

Jsou však zločiny, ano, užiju toho slova, jež nevy-

léčitelný stín vrhají přes duši tvořícího se člověka. Dítě s nápadným znamením, ne mateřským, ale otcovským.

Běžte do vinných krajů a ptejte se učitelů, kteří napřed léta pracovali v krajích bez vína, proč že tolik stínů přes rozum a duše některých školáků? Proč že tak těžko chápou, špatně si pamatují, jsou unaveni, tupí v tom věku, kdy jejich druhové mají poznávací a usuzující schopnosti čisté, svěží jako modré nebe bez mráček? A ten zkušený učitel by jen povzdechl a vysvětlil: Kdyby se ten chlapec nebo to děvče mohlo otázat otce, jaké množství alkoholu proudilo jeho žilami v okamžiku, kdy počal býti, byl by jeho horoskop vysvětlitelný. S tím stínem na duši, s tou závorou, s tím otcovským znamením půjde životem až do hrobu. Ptej se učitelů a lékařů v ústavech pro slabomyslné a kretény, s postavami zoletých, ale duševně 5letých. Jak že je to možné? Jak to, že to světýlko jejich rozumu plápolá jak kalná olejová lampička. Ani nesvítí, ani nezhasíná? Tento ubohý, žalostný život dal mu otec v té hodině, kdy v nepřičetném stavu po řadě prohýřených nocí pojal úmysl: Staň se! A s tím stínem na duši, s tímto otcovským znamením půjde vinou otce poznamenaný tvor až do hrobu.

Ptej se matky, jak to, že jejich děti trpí nervovými záchvaty, stále častěji se opakujícími a vystupňovanými až třeba v padoucnici, když přece ani otec, ani matka, ani nikdo v rodině nebyl tak stížen. Ty příčiny dle lékařské vědy mohou býti rozličné, a rozhodnouti o tom patří lékařství. Ale matka ví víc. Anebo aspoň tuší. S bolestí trpící matky vzpomene té chvíle, kdy její muž, nemaje úcty k tajemství mateřství a tvořícího se člověka, přes její prosby a protesty, aby na čas zůstal zdrženlivým, užil svého práva, nedbaje práva ženy-matky a práva plodu života jejího, a porušil živelním vzrušením ústředí soustavy nervové toho bezbranného lidského zárodku svou nezodpovědnou nezdrženlivostí. S tímto těžko vyléčitelným, ba nevyléčitelným otcovským znamením půjde vinou otce nešťastný tvor až ke hrobu.

Jak před svatyní klidné, jasné světlo, tak má hořet láska muže k ženě, jež matkou se stala a nový život ve svých útrokách nosí. Jeho vášeň nemá ten klidný plamen lásky měnit v divoký, stravující požár, nemá-li dítě pod srdcem matky nésti po celý život stopy animalního zvířecího pudu. Když muž, tož muž. Ne třtina větrem a skořápka vlnou nezdrženlivosti hnaná a zmítaná. Ženu chceš zotročit poukazem na právo manželské, sám jsa otrok? Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážit každou. Ten, kdo v pouta jímá otrocká, sám je otrok.

Láska nevrhá v pouta otrocká, leda sebe. Láska nekomanduje. Láska prosí. V lásce nežije člověk už sebou, ale předmětem milovaným. Vděčně klade sebe a co jeho jest, k nohám toho, jež miluje, aby vše od něho přijal zase zpět, ale vyšší, čistší, láskou posvěcené.

Jen žena má se obětovat? Muž má vyjít bez oběti? Nemluvte o lásce, kde není oběti také muž, kde je jen požívání, hýření bez míry a konce. Nemluvte o lásce živé. Nanejvýš tu smíte mluvit a myslet o její mrtvole, hnijící a zapáchající smyslem duševním, určené na rozpadnutí nutné a nedaleké.

To dítě, ten cíl a účel každého manželství, musí býti plodem lásky vzájemné. Jen tak bude poutem, jen tak bude vítáno, jen tak bude krásné. Jen tak najdou se v něm srdce rodičů. Ne plodem komanda muže nad ženou. Ne plodem chvilkové rozkoše. Ne plodem pouhého těla, ale dvou duší.

Pak ponese po celý život až ke hrobu znamení mateřské, znamení a vůni dvou rudých růží, znamení a vůni lásky.

NAJDE BŮH KAŽDÉHO.

Dítě s mateřským znaméním ve tváři bylo mrtvo. Bohumír, jemuž zpráva byla do Innsbrucku telegrafována, byl zdrcen. Ale vrátiv se, neprošel jediného

slova výčitky Martě. Těšil ji pln upřímné lásky, až uchopila jeho ruku se slovy: Bohumíre! Jak jsi ke mně dobrý!

A bylo by vše klidně přešlo, nebýt pihovité Meinhartovy Háty. Teď jí naštěla chvíle, aby se pomstila Bohumírovi, že ji cdmítl, třebaš se mu tolik vnucovala, a Martě, kterou si vyvolil. Lidská zloba a msta je hrozná. Roznesla, že Marta dítě se stínem ve tvářích utopila, aby se ho zbavila. Sama prý byla toho svědkem.

— Martičko! I kdyby celý svět byl proti tobě, já o tobě nepochybuji. Jedinému tvému slovu věřím víc než celému světu — těšil ji Bohumír. A Marta ani svému muži nebyla zcela upřímná a neřekla mu celou pravdu. Neřekla snad z pýchy, snad ze studu, že cikánka jí poradila, aby dítě umyla v blízké sirnaté studánce a dala je osušiti vycházejícím sluncem. Jako tráva a stébla kolem studánky jsou bílé, tak že zbělí i tváře synáčka.

To se otec dověděl až při soudním přelíčení. Zločinná ruka poslala soudu anonymní dopis. Četníci vyšetřovali po obci. Martu zatkli, odvedli do vazby, a soudce ji nepropustil, ani když Bohumír nabízel 20.000 zl. Dva nejproslulejší advokáty zjednal z Innsbrucku Bohumír za obhájce Marty. A přece byla odsouzena na 10 let za vraždu dítěte osmi hlasy proti čtyřem. Dva korunní svědci vypovídali pod přísahou proti ní: Meinhartova Hátá a druhý radní z Oswaldenu, Stauding, ten, kterému Marta kdysi dala košem. Oba potvrdili, že Marta u potoka dala dítě cikánce, a ta je hodila do vody. I sousedka potvrdila slova Marty, že bylo by lépe, kdyby to znamenané dítě zemřelo. Potulné tlupy cikánů a jejich pobytu se četnictvo nedopátralo. A přece cikánka by byla mohla vnést světlo v zapletenou při.

Štěstí, jež před rokem přiletělo na krov gruntu Bohumíra, cdletělo. Marta v kriminále. Zapřísahala se Bohem a všemi svatými, že je nevinna. Ale v duši Bohumíra leccos mluvilo proti ní. Ona to nepřežije a tak se už v tomto životě nikdy nesejdou. I kdyby se

mu vrátila, jaké by to bylo spolužití? Mohl by se s ní někde ukázat? Neměl by se s ní dáti soudně rozezdat? Či prodat grunt a přesídlit jinam? Posílal jí peníze, prádlo, delikatesy, ale na její horoucí dopisy odpovídal s počátku jen chladnými několika řádky. Nakonec nepsal vůbec. Prosila ho v dopisech, aby ji navštívil v žaláři. Ale on našel pokaždé výmluvu. Poslal sice po takovém dopise velké dary, ale sám nepřišel.

Dva roky uplynuly. Měl práci v Innsbrucku. Jda se dvěma pány, potkal transport asi 20 trestanek v průvodu četníka. Hlava mu hořela. Což kdyby mezi nimi byla také Marta? A byla. V posledním páru. Zvedla po něm ruku a vykřikla: Bohumíre! — Cosi ho nutkalo, aby šel k ní. Ale přítomnost dvou pánů ho zdržela. Na smrt bledá, dívala se Marta za ním, když spěšně zahnuť do boční uličky, na její pozdrav ani nepoděkovav. Byla-li nevinná, proč se tak zbaběle zachoval?

Od té chvíle dům stal se mu žalářem. Prchal z něho nahoru do salaší daleko od lidí, a shora obracel zraky směrem k Innsbrucku. Natrhal protěže, jež kdysi bílé ruce jeho Marty za svobodna splétaly v kytičky, a dal si je za klobouk, vzpomínaje na svou lásku.

A zas byla hrůzyplná bouře v horách. Po ní nad skalní roklinou rozpínal křídla velký černý pták, slétaje chvílemi dolů do rokliny. A kdykoli sletěl dolů, ozval se výkřik. Bohumír ptáka sledoval. Tam je asi člověk. Skočil pro pušku a střelil po orlu. Orel vyletěl a zmizel.

V roklině mezi dvěma balvany vklíněn ležel člověk, zkrvavený, oči vypoulené, rty modré. — Bohumíre! Smiluj se! Nezastřel mne! Daruj mi života jen tolik, až se vyzpovídám. Beztak za chvíli umřu. — Byl to druhý radní Stauding.

— Proč bych tě střílel? Přicházím ti pomoci. Co se ti stalo?

— Šel jsem na koření a spadl jsem. Den a noc zde ležím. Co mám polámáno, nevím.

— Proč jsi nekřičel.

— Křičel jsem, jak jen měl jsem sílu. Jen ďábel nade mnou jásal. V noci přišla bouře. Blesk uhodil vedle mne a sežehl mi kůži. A já myslil, že jsem už v pekle. Před chvílí zas byl nade mnou ďábel.

— Ale to nebyl ďábel. To byl orel.

— Bohumíre! Pro Boha tě prosím, zvedni mne!

Zvedl ho. Umírající začal chroptět.

— Říkej za mnou: Bože můj! Všech mých hříchů je mi ze srdce líto, že jsem tebe, nejvyššího Pána a bytost milování nejhodnější, nemiloval, ba urazil. Bože, odpusť mi mé hříchy!

— Ne. Bůh mi nemůže odpustit. Už je pozdě.

— Staudingu! Nemluv tak! I největšímu hříšníku ve smrti Bůh odpustí, prosí-li ho v lítosti.

— Ne, ne. Napřed musejí mi lidé odpustit. Bohumíre! Můžeš mně odpustit? Ne. To není ani možné. Tak veliký je můj hřích. Bohumíre! Já jsem to vykřikl do kuchyně na tvou ženu, že tě zabil blesk. To jsem byl já. Ze zlosti. A dnes v noci blesk sežehl mne. Bůh trestá. Bůh trestá. Já jsem před soudem falešně přísahal. Tvoje Marta je nevinná. Bůh mne potrestal. Má pravá ruka, kterou jsem přísahal, je na kolik kusů přeražena. Meinhartova Háta také falešně přísahala. Já jsem ji k tomu navedl, Bohumíre! Můžeš mi odpustiti? Vid', že nemůžeš?

Bohumír sevřel rty, skousl zuby, sevřel pěstě. Ale zase je rozevřel a řekl: Odpusť ti Bůh, jak já ti odpouštím. Ale prve než umřeš, vyznáš svou vinu také před jinými.

— Ano.

Bohumír zavolal lidi. Snegli umírajícího dolů a poslali pro kněze. Krev proudila mu z úst. Bohumír se zatím s ním modlil. Umírající rozevřel oči a vykřikl: Už je zase zde. Chce mou duši. Pomoz! Zažeň ho!

V poledne došel kněz s kostelníkem a dvěma dřevorubci. Vyzpovídal ho a udělil poslední pomazání. Pak přistoupili všichni a Stauding doznal veřejně, čím se na Martě provinil. O 5. hod. odpoledne zemřel.

Den nato odjel Bohumír v průvodu faráře a kostel-

níka k soudu. A už odpoledne hledali četníci Mein-
hartovou Hátu. Nenašli ji. Zmizela a už nikdo nikdy
o ní neslyšel.

*

Ale jest, kdo najde, i když četníci nenajdou. Jest,
kdo najde i mezi 8 miliony Londýna a 13 miliony
New Yorku. Tomu nezmizí ani jediný člověk beze stopy,
i když v análech kriminální policie velkoměst sta
případů zmizelých osob zůstává nevyřešeno. Sta beze
stop zmizelých. Jen sta? Do statisíců ročně, o nichž
kriminální policie neví, statisíců, kteří byli na světě,
žili, dýchali, rostli, měli tělo a duši, a kteří najednou
zmizeli.

Vůlí muže a ženy vyvolání do života, ubytování
jako hosté v nejintimnější světničce pod srdcem ma-
teřským, a tam zákeřně přepadení a zavraždění. Ne-
narozené. Neobmyté vodou křestní. A byl to člověk.
Od prvé hodiny početí byl to celý člověk, tělo a duše,
třebas v zárodku. Tak bezbranný, že ručičky na
obranu vztáhnouti nemohl, tak malý, že ani křičeti
nemohl jako ten Stauding: Bohumíre! Nestřílej! Ne-
zabíjej! Kde na světě měl a mohl býti bezpečnější,
jistější než v lůně matky? Řekněte! Kde? I tam ho
našli. Našla ho ta, před jejíž ochranná křídla vložil je
Bůh, jež měla mu být na cestě do života Rafaelem.
Našel je ten, jenž je měl živit a pro ně pracovat.

Při procesu uneseného dítěte amerického letce Lind-
berga pronesl soudce slova: I ten nejzvrhlejší zločinec
zastaví se aspoň před dítětem. — Slyšíš, světě? Sly-
šíte ho, vy matky, vy otcové? Dovedete se pohroužit
v hlubinu těch slov: I ten nejzvrhlejší zločinec zastaví
se aspoň před dítětem. A soudem lidu souzený a od-
souzený Hauptmann se ani před dítětem nezastavil.
A proto: Hoden jest smrti, ať už to byl on nebo jiný.
Na vraždu jest trest smrti. — Marta dostala 10 let,
že utratila své dítě.

Zničit život lidský je vražda. Nezáleží na tom, zda
ten lidský život už běhal či byl teprve nošen. Neza-

biješ, hrozí Hospodin. Důvody národohospodářské, eugenické, medicinské a snad — snad — s velkým otazníkem — ohrožený život matčin nikdy, nikdy neospravedlní vraždu. Když ti ten nový život je nepohodlný, proč jsi ho vyvolával? Že ti bude u stolu ujídat? Že má ústa a žaludek? Ale má i dvě ruce a ty ti budou jednou pomáhat a za tebe se modlit.

Matko, nezabíjej! Otče, nezabíjej! Krev nevinná bude volat k nebesům jako krev Abelova, Václavova, betlemských nemluvňátek. Což kdyby tebe, matko, přepadl vrah a mířil nožem na tvé srdce. Nevolala bys? Neprosila bys? Nezabíjej! Nabídla bys mu všechny peníze a skvosty za svůj život. A je tvůj život vzácnější než tvého robátka? Nenič nevinného života bezbranného tvorečka! A zničíš-li, nemilosrdná, dáš-li zničit třeba rukou graduovaného, jenž zapomněl, co při promoci sliboval, rukou člověka, na níž lpí krev, jenž nemá svědomí a hromadí tisícovky, Bůh tě najde mezi miliony jako našel Staudinga, a to místo, z něhož vypudilas plod života tvého, poznamenaná znamením Kainovým, poznamenaná jako Herodesa, jehož tělo rozežíráno bylo rakovinou, a tvé svědomí bude ti červem, hlodajícím a neumírajícím.

Přijdeš na svůj účet, jako naň přijde i Bůh, jenž svým zákonům podrobil muže i ženu, a proti němuž není lidské opatrnosti ani vychytralosti, ani mazanosti. Neraduj se předčasně. Ještě není všem dnům konec. A čím později, tím hůř. I s úroky.

Je ten tvoreček, ten človíček po 9 měsíců tak bezradný, tak ubohý a tak zcela odkázán na matku jako žádný jiný tvor. V jejím životě jest první jeho kolébka. U této kolébky bdí jenom matka. Duševní stavy matky vrhají jakoby zrcadlový obraz na jeho duši. Svou krví živí jeho tělo, svou duší jeho duši. Čím čistší a posvěcenější duše matky v té době, tím vyrovnanější, krásnější duši bude míti její dítě. Čím rozervanější a rozrušenější duše matky v té době, tím neklidnější duši bude míti její dítě.

Svou duši naplň, matko, čistotou a zbožností, své

srdce dobrotou a veselou myslí a nech je jako paprsky sluneční svítiti nad klíčivostí a poupátky duše svého dítěte, aby mu, až na svět přijde, a ty mu v kolíbečce tvrdší, v kolébce ze dřeva usteleš, aby ta čistota a zbožnost, доброта a veselá mysl jak hvězdy svítily mu na pouti životní.

Tvé mateřské srdce, jemuž tak blízko bylo tvé dítě v první kolébce, kéž stane se tou domovinou, tou vlastí, kam by se vždy a vždy vracelo se svým štěstím i svou bolestí. Obohat to svoje srdce, matko, jak jen můžeš, láskou a tu lásku tvou bude duše dítěte přejímat z tvé duše jako svatý obrázek a jednou, vyrostlé, k němu se vraceti. Obohat v té době, matko, svou duši, svou fantasii čistými představami, aby, až ten synek doroste, měl úctu před každou dívkou a ženou, a tvá dceruška ušlechtilou pýchu své panenské nezadatelnosti, aby se nikdy nezapomněla a nezahlodila. Svou lásku, svou modlitbu a své požehnání, tyto trvalé dary lásky mateřské, skládej v míře nejhojnější na dítě v první kolébce, aby provázely je i tenkrát, až bude státi u tvého hrobu.

A až z té první kolébky vložíš plod života svého do druhé — nyní už ne kolébky, ale do vozíčku s gumovými ráfky, popřej kus laciné radosti šťastnému otci, ať si na Kolišti nebo v Lužánkách také zatlačí. Vyfotografuj si ho v této funkci a pod obrázek s datem napiš: Táta u volantů.

BŮH DOPUSTÍ, ALE NEOPUSTÍ.

Tři léta ve vlhké cele kriminálu. A nevinně. To už nebyla ta Marta, kterou si před čtyřmi roky na svůj grunt odváděl nejbohatší, nejhezčí a nejhodnější ženich. To už nebyly tváře jak zralé broskve. To už nebyla napřímená, vysoko se nesoucí hlava. To už nebyly jiskrné oči. To už nebyl vlas Zlatovlásky. Za tři léta zestárla o dvacet. Zavolali ji do hovorny trestnice. Čeká prý

tam na ni, kdo by rád s ní mluvil. To její muž tam stál s rozevřenou náručí. Zakryla si obličej a dala se do pláče.

— Behumíre! Pán Bůh ti odplat, žes jednou za mnou přišel! Jak duše v očistci čekala jsem na tebe a ve dne a v noci jen o tobě snila.

— Dobrá, milá Marto! Odpust, že jsem . . .

— Bohumíre! Nemám ti co odpouštět. Děkovat ti musím, žes mi aspoň jednou udělal tuto velikou radost. Neřeknu nikomu, kdo jsi, aby ses nemusil za mne stydět.

— Za tebe se stydět, Marto? Za sebe se musím stydět, že jsem byl k tobě tak špatným. Ale vynahradím, na rukou tě budu nosit a dvojnásobně tě budu mít rád.

— To teď přijdeš častěji?

— Ne. Už nikdy sem nepřijdu. I ty jsi zde dnes také naposledy. Venku čeká můj vůz. Pojedeme spolu domů.

— Bohumíre! Co to mluvíš?

— No ano. Domů. A ještě dnes. Už je to venku, že jsi nevinná a žes byla nevinně odsouzena. A v neděli to bylo v Oswaldenu a v okolních kostelích s kazatelen ohlášeno a dnes je to v novinách.

— Ježíši, Maria, vykřikla a zaplakala křečovitě.

— Co je? Netěší tě to?

— Nedoufala jsem, že tato radost kdy přijde. Bohumíre! Můžeš mne aspoň trošičku míti ještě rád?

— Daleko více než předtím. Odpust mi, že jsem nikdy za tebou nepřišel.

— A tobě Bůh odplat za to, cos mi sem posílal. Ruce mu líbala. Padli si v náruč. Nosila jsem hlavu příliš vysoko a hleděla jsem, abych byla víc než druhé. Proto mne Pán Bůh ponížil a udělal mne malou. A takovou zůstanu a budu sloužit jemu i tobě, pokud budu živa.

— Teď se převleč! Přivezl jsem ty světlemodré sváteční šaty a zlatý řetěz. Doma v Oswaldenu chystají ti slavné uvítání se slavobranou a hmoždíři.

— Pro Boha! Ne! Chci se vrátit úplně potichu a v těch černých šatech, jež jsem měla před soudem. Ne v těch, jež mne upomínají na ty hrozné hodiny.

— Ne!

— Tož si vezmu ty, cos přivezl, z lásky k tobě, jen k vůli tobě.

A když se tak stalo, byli uvedeni do sálu, kde čekal rada vrchního zemského soudu a ředitel trestnice. Rada rozpečetil úřední listinu a slavnostním hlasem přečetl, že vrchní zemský soud zrušuje rozsudek poroty, vyslovuje nevinně odsouzené hluboké politování za justiční omyl a čest její že chce napravití trojím uveřejněním ve všech novinách.

Za chvíli nato dva šťastní, po druhé šťastní, odjížděli k domovu. Aby se vyhnula slavnému přivítání, vyžádala si Marta, aby se vrátili až v noci.

— Bohumíre! Nevím, jak bych Bohu poděkovala, že jsi ke mně tak dobrý jak anděl. Modlím se a budu se modlit, aby mi pomáhal učiniti tebe tak šťastným, jako ty mne. Budu ti hledět vyčíst každé tvé přání z očí.

Do roka, právě na svátek andělů strážných, pokřtili malého Bohumírka. A když kdekdo chválil krásu dítěte, matka přidávala: Hlavní věcí je, aby byl — ne krásný — ale hodný. A zas přeletěl rok, a Bohumírek dostal bratříčka; prý ještě hezčího.

A přišel den, kdy Bohumír stál u jejího lůžka a ona pošeptala: Bohumíre! Neměj mi za zlé, že musím od tebe a dětí.

— Marto! Nepustím tě! Nesmíš umřít!

— Jak Bůh chce, zašeptala. Tajila před mužem, že občas kašle krev. Až došlo k prudkému chrlení a zaopatření svátostmi nemocných. Sevřela synáčky do náručí, křížem požehnala čela, a poslední pobled, prosebný pohled platil jejímu Bohumírovi . .

Den co den v zimě v létě po 23 let bylo vídati u hrobu Marty muže, jenž pomodlil se pět Otčenášů a rcv křížem přežehnal. Byl to Bohumír. Jeho svatební šaty, které jen jednou měl na sobě, odpočívaly na dně skříně. Už jich po druhé neoblekl. Nový snátek byl by mu připadal jako nevěra Martě.

A přece ještě jednou ten svatební šat oblekl. To za slavného vyzvánění, ran z hmoždířů a velebných písní,

když pod nebesy z prvního gruntu, z gruntu Bohumírova, vedli primicianta ve třpytícím se pluviálu. Za nebesy po boku mladšího syna kráčel otec primiciantův Bohumír ve svatebním šatě.

U hrobu matky primiciantovy, úplně zakrytého protěží, jež bílé ruce ještě za svobodna v kyticky vázaly, hořelo dvanáct svící. Tam se průvod zastavil. — Chlapče! Kdyby tě tak maminka dnes viděla, ta by měla radost! Však ona tě z nebes výšin vidí a žehná ti, jak tě požehnala před 23 roky, když se s námi loučila.

*

Jen když to šťastně skončilo. Jen když dvě srdce, jež žalář na tři léta oddálil, zase se našla v lásce a s ní oběma rozkvetlo nové štěstí. Přišla nevinná Marta na svůj účet, a jeho úrokem byl syn kněz. Povýšil Hospodin Josefa ze žaláře na místodržitele a zachránce Egypta, povýšil Hospodin Martu ze žaláře a učinil ji matkou kněze. Tak šťastně, v takovém souzvuku jen výjimečně končí pohádka dvou srdcí. Byl jednou jeden — Byla jednou jedna . . . , tak začínají pohádky. Dobrá, podařená pohádka je velmi vzácná, jako dobré, podařené manželství.

Byl jednou jeden Bohumír, a ten byl krásný, bohatý a hodný. A byla jednou jedna Marta, a ta byla jako jarní květ. Jen jména zaměníte a zase máte pohádku o dvou srdcích, tak starou jak lidstvo, tolikrát opakovanou a přece vždy a vždy krásnou. A kdyby ta dvě srdce nezačínala pohádkou, nezačínala by vůbec. Tak to je a tak to musí být.

Kdysi prodávali a kupovali dva protějškové obrazy Úprkvy: mladá láska a stará láska. Ten první zavěsili na zeď v den svatby. S tím druhým že zatím počkají. A už ho nezavěsili. A na ten první se dívajíce, vzdychli: Byla jednou jedna láska. A ta láska vykrvácela. Nevykrvácela na trní a ostřici, jež břitvami řeže do nohou, nastraženými na cestu člověkem nepřítelem, vykrvácela na kamení a hloží, jež pod nohy házela si navzájem ta

dvě kdysi milující srdce. Už si nerozuměli. Jdou sice ještě vedle sebe, ale už ne se sebou. A přijde den, kdy cesty jejich se rozdělí. — Konec pohádky, konec ráje. Začátek pekla. Láska vykrvácela, a kdo je viděl před lety za jásání varhan a plápolu svící odcházeti od oltáře, teď by plakal. Místo pro obrázek staré lásky zůstalo prázdné.

Je-li mezi vámi, jak tu stojíte, kdo prožívá pohádku mladé lásky a už má v hlavě sestaveno oznámení od-davek a celý program, fotografa a jídelní lístek a u Bati vyhlédnuté lakýrky, než přikročí k hodině, jež nejlouběji se bude vřezávat v jeho život, uvědom si, že manželství je víc než salon krásy, víc než cukrárna s delikatesami nebo jarní módní přehlídka nebo restaurace s dobrým výživným vyvařováním! Zpytuj svědomí a ptej se: Dovedu snášet? Dovedu mlčet? Dovedu se přizpůsobit? Dovedu snést zklamání! Dovedu přijímat tisíce bodnutí jehlou a nemstít se ani jedním? Dovedu klidně uvažovat? Dovedu být věrný? Dovedu býti mužem a vyživit rodinu? — Dovedu býti ženou, jež jako svit sluneční ozářila by světnici do nejzazšího koutu? Dovedu celé noci bdíti u dítěte? Dovedu stát i u rakve jako Matka bolestná pod křížem, kdy život bezcenným se mi bude zdáti, protože smrt vzala mi všechno? Dovedu odpustit sta prudkých slov, tisíce jedovatých pohledů, odpustit i nevěru?

Nedovedeš-li si dát odpověď alespoň dostatečnou, nežen se, nevdávej se! Hleď-li v manželství štěstí své a ne toho druhého, svého nenajdeš a štěstí druhého zničíš. Každé štěstí na světě, i to manželské, je ukryto ve tvrdé skořápce obtíží. A kdo nemá chuti a nedovede pustiti se do skořápky, nedostane se k sladkému jádru.

Toto všechno bych mohl říci i těm, kdož nejsou katolíci. Vám však, své rodině, řeknu víc. Vy pochopíte.

Manželství, zrovna jako kněžství, není posledním cílem člověka. Jsou to jen dvě různé cesty k Bohu a k nebi. Jeden tak, druhý jinak, ale oba k Bohu jako k poslednímu cíli. A musil-li Syn Boží prodělati zastavení cesty křížové a tak vejíti do slávy své, a není-li

učedník nad Mistra, nemožno a vyloučeno, abychom my učedníci vešli do slávy své bez 14 zastavení křížové cesty. Proto musí trpět kněz. Proto i manželé. Neuvědomíš-li si to a nebudeš-li před sebou na posilu viděti svého Mistra a s křížem na ramenou, kříže manželského neunesesh. Pouhá humanita, jemné chování, hluboké vzdělání na toto nestačí.

Kdo je sám, má jednoduchou radost, ale i bolest. Kde jsou na to dva, tam zdvojnásobuje se nejen radost, ale i bolest. A člověk s pomocí speciální svátostné milosti, dané manželství jejím Ustanovitelem, snese víc, než myslí.

A ještě něco. Až ti bude v životě manželském do pláče a raději by ses neviděla mezi živými, prolisťuj svědomí z let mladosti, nemáš-li z té doby účtů dosud nevyrovnaných u Pána Boha. Co jsem se nadomlouval týden co týden některým lehkomyšlným, jež pro sáňkování, výlety, okruhy, závody, lyžaření a zabijačky vynechávaly nedělní mši svatou, a to je těžký hřích. Děvče, pamatuj na budoucnost! Pán Bůh tě najde, až se toho nejméně nadáš a co nejméně toho budeš potřebovat. Bůh přijde na svůj účet. A tehdy si budeš lámat hlavu a plakat, proč tě Bůh trestá.

A což, když ty hříchy mládí jsou horší? Což, když bílý závoj se zeleným věnečkem ti už nepatřil v den sňatku? Což, když proklíná tě tebou zneuctěné a zrazené děvče? Hinc illae lacrimae! Odtud ty slzy. Mea culpa. Bože, buď milostiv mně hříšnému!

Bylo-li, je-li něco mezi vámi, kteří jste na počátku své manželské pohádky zavěsili si Úprkovu Mladou lásku, Bohumíre, vyveď Martu ze žaláře, Marto, vyveď Bohumíra ze žaláře, a ptejte se: Můžeš mne mít ještě aspoň trochu rád, ráda? Co se stalo, smažme! Začneme znovul! A na volné místo zavěste obrázek Staré lásky. A nade dveře slova: Pokoj domu tomuto a všem přebývajícím v něm!

Kdysi, dle Písma, byla duha symbolem míru. Dnes, o masopustní neděli, ať jsou tím symbolem do zlatova usmažené koblihy, uvnitř moc plničky sladkostmi. A

dvě srdce, jež byla na rozchodu, ale zase se našla, při troše dobré vůle a kompromisu, nechť zase plovou v blaženosti jak ty koblihy v horkém sádle.

PAMÁTKA PO RODIČÍCH.

— Běto! Je to skutečně pravda, že dostanu zmrzačené dítě? Kdekdo mne straší, že dítě zdědí to po otci.

— Paní Hálková, snad byste nevěřila? Že váš muž přišel ve válce o obě ruce a jednu nohu, nemá s dítětem co dělat.

— Ale paní Šternová mi nedá pokoje. Dítě prý bude jistě nenormální. Jak bych prý to mohla zodpovědět, narodí-li se. Mám prý s ní jít do města a tam se tomu předejde.

— Paní Hálková! Takové nedostatky rodičů se nikdy nedědí. Tisíce let mají židé obřízku a přec ani jediný chlapec u nich nepřijde na svět s obřízkou.

— Ale paní Šternová má ještě něco jiného. Říká, vidí-li člověk stále takové utrpení a zmrzačenou postavu a dojmeme-li to někoho, přejde to z matky na dítě.

— Paní Hálková! Jak by musely vypadat děti lékařů chirurgů, kteří přece vidí tolik znetvoření, zmrzačení a hnísání?

Už tenkrát, když padly s kazatelnou ohlášky, že si slečna Rubešová bude brát pana Ondřeje Hála, sesypaly se na ni spanilomyslné. Byla s ním před světovou válkou zasnoubena. Odešel do vojny. Setkala se s ním až v nemocnici. Ale to už měl jen jednu nohu a obě ruce amputovány po lokty. Plakal jako dítě, když ji uviděl.

— Emo! Podívej se na mne. Nemohu tě vázat na sebe, mrzáka.

— Ale jdi! Nemluv tak, Ondřeji! Kdybychom se byli vzali dříve, nebylo by tomu také jinak. Nebudeš mne přece pokládati za tak bezcitné stvoření, abych se tě nyní vzdala, když jsme si slíbili, že nás nic nerozdělí než smrt.

Už tenkrát kdekdo útočil na děvče, aby mělo rozum a upustilo od toho nesmyslného sňatku. Nejvíce paní Šternová.

— Budu-li šťastna či nešťastna, to je přece moje věc. Každý má přece právo jednati podle svého uznání. Neposlechla paní Šternové, protože oba s mužem těšili se na dítě. Přišlo na svět úplně zdravé, s oběma rukama i nohama. Dali je ofotografovat a vystavili ve výkladní skříni na radnici, aby všechny prorokyně mohly přisvědčiti, jak „dobře“ prorokovaly.

Paní Šternová a pan Štern jezdili po schůzích, řečnili: Ženy! Blýská se na nové, lepší časy pro ženu. Žena v novém státě bude úplně volná. Nebude už stávat u plotny a vařit. Nebude se dřít se špinavým prádlem mužů a dětí. Na to budou státní kuchyně a prádelny. Nebude se piplat s dětmi. Na to budou státní dětské jesle. To bývalo v kapitalistickém státě. V budoucnu už toho nebude. V kapitalistickém systému muž vytvořil si dvojí morálku: Sám směl dělat, co chtěl, ale jeho soudružka, žena, musila se spokojit jen se svým mužem. Teď bude rovna muži. Znechutí-li se jí muž, dá se s ním rozezdat a zapsat s jiným. Nerozlučitelnost manželství je výmysl pcpů a kapitalistů, aby tímto opiem lidstvo lépe uspali. Zrovna tak je vynálezem hydry kapitalismu, že muž je hlavou rodiny. Úkolem nové rodiny jest jen fyziologické ukájení bez povinnosti mít děti. A bude-li některé na cestě, zbaví se ho, kdy a jak a kolikrát bude chtít a úplně beztravně — žádná láska. To jsou hlouposti a výplody buržoasní ideologie. Nakašlete na hrnce s polévkami! Nakašlete na práci vany! Nakašlete na dosavadní předsudky a budujte nový svět! Pánbicka naložíme na aeroplán a zavezeme na Solovětské ostrovy. Jsme volny, svobodny. — Mnohé z posluchaček by to nové zařízení přišlo vhod a pomohlo by jí z bryndy. Zůstal a byl na cestě v našich krajích více než jeden přírůstek v rodinách po různých zajatcích, o nichž zákonitý muž nevěděl.

A najednou se ukázalo, že u Šternů bude přírůstek. Paní Šternová prohlašovala najednou, že chce nové

době darovati a odchovati jednoho občana, vynikajícího potomka, který dokončí dílo otcovo v budoucí generaci. Nového občana nové doby, nositele velkých ideí, hlasatele nové epochy ve světových dějinách, světlo mezi hloupé a zaostalé.

Aby utišili pana Šterna, dali mu místo v bytovém obecním úřadě. Šternovi dělali přípravy pro dítě: Prádlo samá krajka a pentlička, gumový vozíček, úplně jako buržoové.

Paní Šternová před blížící se těžkou chvílí byla moc málo statečná, daleko méně než jiné matky. Naříkala, že kámen by se ustrnul.

— Kdybych to byla jen tušila, co musím prodělat. Ale jakmile bude konec, dám se opět sterilisovat.

— Copak jste to už jednou dělala? ptá se porodní asistentka.

— No ovšem. Mužové za války se venku také odškodňovali. A já jsem si měla odpírat? To přece nebyly normální doby. Proto nelze na ně brát normální měřítko.

— Paní Šternová! Neslyšela jste, že ozáření sterilizační může způsobit těžké škody i dětem, jež později přijdou?

— Jak to? a trochu se lekla.

— Buňky, které teprve v pozdějších letech dozrávají, nebyly tou procedurou paprsků sice zničeny, ale mohly býti poškozeny. A to může mít vliv na tělesné nebo duševní znetvoření dítěte.

— Přestaňte! To je příšerné. Kdyby nyní...

— Paní Šternová! Nepravím, že to bude, ale může to být. Pro jednotlivý případ nedá se předem nic určit.

Hodinu později narodilo se paní Šternové dítě. Křivé nožky, zmrzačené ruce, nestvůrná vodnatá hlava, a k tomu ke všemu symptomy po lues.

To byl ten nositel velkých ideí, to světlo pro zaostalé. Matka rvala si vlasy, otec proklínal osud, který ho pronásleduje.

Asistentka uklidňovala: — Jakmile dítě bude odko-

jeno, dáte ho do ortopedického ústavu. Tam mu narovnájí ruce i nohy, a nebude nic znát. Viděla jsem už takové děti. Ale zamlčela, že duševní schopnosti budou také ubohé.

Druhého dne byla o tom zpráva po celém městečku. Všichni cítili, že nákaza, kterou šířili rodičové, přenesla se na dítě.

Uhohý mrzáček přišel do ústavu na léčení. Nohy mu narovnali, ruce jen částečně. Ale hlavě ani lékaři nemohli dát, co jí chybělo. Dítě neslo stopy syfilitické nákazy. Zemřelo na progresivní paralysu, dříve než přišlo do školy.

(Upraveno dle Burgerové Deníku porodní babičky.)

*

Dítě znamenáné. Dítě, jež bylo veřejným vyznáním tajných hříchů rodičů. Dítě, na němž zjevuje se pravda. Dítě, v němž zastihla rodiče ruka Boží spravedlnosti. Dítě, jež nebude požehnáním, ale kletbou, jež nebude radostí, ale vyčítajícím svědomím.

V požadavku katolické morálky, aby ten věneček zelený na hlavách snoubenců byl pravdivým výrazem jejich mravní počestnosti a nedotknutelnosti a jako by přísahou, že jemu bude ta, co u oltáře po levici jeho stojí, první z žen, kterou pozná (dle mluvy Písma sv.) — a ten vedle ní první z mužů, kterého pozná jako muže, v tom požadavku jest ještě něco více než záruka vzájemné úcty, vylučující pozdější předhůzky: tys byl za svobodna takový a takový, ty taková a taková. Já nejsem první, která ti dala vše. A on: Tvé srdce bylo na dlani jako prodejný artikl. — Jest to záruka nenakažené, neotrávené, zdravé krve a zdravých dětí.

V čekárnách jednoho druhu odborných lékařů mohl bys čítat všechny ty tři stupně, ty adepty, bakaláře a mistry kultu Venušina, ty řady vojáků a studentů, obchodních příručích a mladých úředníků, šoférů, amysírek z nočních lokálů, polopanen z barů, služeb-

ných a slečinek, policií v evidenci vedených, ty ruiny jinochů a dívek, pánů a dam. Vstupují nesměle. Stydlivě se rozhlízejí, zda byli poznáni od těch, kdož jsou na řadě. Ortel z úst lékařových bere jim radost ze života, i když lékař dává pokaždé naději a snad i jistotu. Čekají od jeho léčení zázrak aspoň na sobě, třebaš v zázraky nikdy nevěřili. Dotazují se v rubrikách týdeníků v lékařské poradně, zda budou moci zdravou dívku pojmuti za manželku. To jsou ti, co ještě mají kousek svědomí. Bojí se, aby ji nezničili, neotrávili, jak sami jsou. Mají pochyby, zda budou moci někdy mít děti. Zda se to jejich dítě narodí? Zda přijde na svět mrtvé? A přijde-li živé, zda jeho krev má už v sobě treponemy rozkládající krev, tvořící hlívy, rozežírající klouby a kosti, zastavující jejich vzrůst, ničící jejich zrak a provrtávající svalstvo, zvětšující ledviny a játra a nejpозději do 10 let sklácející dítě v hrob.

Mor moderní civilisovaného světa. Při Otčenáši se modlí, při Zdrávasu se už rouhá. Rozbíjejí lahvičky s rtuťovými preparáty, šlapou po tabletách s joditem a chloridem a zas se natírají, až to páchne jako po rozetřeném šafránu. Jen krok jsou od šílenství a na půl kroku od zoufalství a sebevraždy. Užívali světa a mládí, zaplatili draze zdravím své krve. Vyžili se. Život pro ně už nemá ceny. Jediné stisknutí kohoutku revolveru zakončí těžké chvíle živého umrlce.

Znám ty nešťastníky z vojny. Tak splácely a se mstily ubohé, do nákazy cizími vojáky uvržené místní dívky, přenášejíce hnilobu a jed krve za frontou na kamarády těch, kteří je pro celý život zkazili. Tak se mstí i dnes.

Tys zkazil mou krev. Nuž ať padnou za oběť všichni, kdož se mi přiblíží. Ať třebaš vyhyne pokolení mužů. Ať nejsou schopni uzavřít manželství. A jestli, ať šíří nákazu dál, na své čisté ženy a na své děti.

Msta ženy je hrozná. Jak dovede milovat, zrovna tak dovede nenávidět. Jen dvě ženy mají mít místo v životě muže: první — to je jeho matka, a druhá — matka jeho dětí. A co je nad tuto dvojí čistou a svatou

lásku, je nebezpečný odklon, ano nejednou i tragédie manželství.

KUS SÝRA MÍSTO SRDCE.

Široce rozkročen, krátkou dýmku v ústech, stál před vrátky a nastavoval tváře větru, cuchajícímu jeho sivý námčnický vous. Býval námčnickem. Nyní obchodoval. Lidé říkali, že Petr je boháčem. Petrovo srdce zatvrdlo na moři a na pevnině nezměklo. Necítil touhy zalčíti si vlastní rodinu. Měl u sebe sirotka, Dortju, dcerku vlastní zemřelé sestry. Byl k ní tvrdý.

Mezi padajícími vločkami sněhu padlo mu do očí světýlko, mihotající se na silnici. Za světlem vyhouply se tři postavy. Prostřední nesla tyč a na jejím hrotu hvězda. Tři králi. Chtěl zavřít vrátka. Ale zvědavost zarazila jej na prahu. Snad by se neopovážili ti tři králi!

A opovážili se. Sněhem produpali se se silnice až k němu a spustili tříkrálovou koledu. Na hlavách měli korunky ze zlaceného papíru, na halenách pozlátka, a bílé brady. V začerněném obličejí mouřenínka koulel se pár široce rozevřených očí. V ty se zahleděl Petr, váhavě vylovil z kapsy malý peníz a vhodil do nastavené pokladničky.

Pojednou všichni tři sepjali ruce a třesoucími hlasy prosili o nocleh. Hrubému muži dralo se zaklení na rty. Sníh padal v kusech. K nejbližší osadě daleko. Nemohl přece tu havěť nechat zmrznout. Dopálen, že je nucen něco učiniti, co by nikdy neučinil dobrovolně, pokynul mrzutě chlapcům, aby šli za ním do jeho domu. Šli kolem sporáku, sálajícího teplem. Ale Petr zavedl je do stáje.

— Zhasnete světlo, rozkazoval drsně. A zítra ráno musíte být časně na nohou! A zavřel za nimi dveře.

Sám zasedl do kuchyně, nabral vřelé vody a připravil si greg. Myslí na Dortju, jež byla na návštěvě. Byla by se ráda vdala. Ale on jí nedá požehnání. Zhasl v kuchyni a šel do jizby spat. Za chvíli usnul.

Jakýsi šramot v kuchyni náhle jej probudil. Někdo tam mluví. Rovnýma nohama vyskočil z postele, hodil na sebe šaty a sukovicí ozbrojen, otevřel zlehka dveře. Na prahu stanul jako přimrazen.

Kolem stolu seděli tři muži v cizokrajných, zlatem a drahokamy pošitých oblecích. Dva měli lesklé koruny. Třetímu vinula se kol turbanu drahokamy posázená obroučka. Nad nimi vznášela se jasná hvězda, naplňující místnost podivuhodným světlem. Petr byl jat hrůzou. Když však zočil na stole baňku a tři sklenice, do nichž jeden z bělovlasých králů znalecky míchal grog, s hrozným zaklením na rtech chtěl se již na ně vrhnout. Ale bělmo černého krále pevně naň upřené přimrazilo jej znovu na místo.

Králové ho nedbali. Hned poznal, že je řeč o něm. — Je to tvrdý muž, řekl první. Zřídka kdy dá almužnu. A to ještě, není-li vyhnutí. Utiskuje své dělníky, platí nejnižší mzdy a neuvažuje, je-li zisk vždy poctivý. — Procestoval mnoho světa, ale nic z jeho krásy nenaštěhovalo se do jeho duše, pokračoval druhý. Děvče, které přijal nerad do domu, chová jako otrokyni. Nechce připustit, aby šlo za hlasem srdce, jen ze sobeckosti a nenávisti. — A třetí král dodal zamračeně: Mrznoucí hladové děti, prosící u jeho dveří, zahnal do stáje v předvečer našeho památného dne. Jak má býti potrestán, bratře Melichare? — Pod Petrem chvěla se kolena. A král Melichar pronesl: Vzáývají nás jako ochránce dobytka. Naše jména píší nade dveře stájí jako ochranu proti zloduchům. Máme poslati na jeho dobytek mor? — To by byl malý trest, namítl král Kašpar. Mladá dívka, jež mu měla býti oporou ve stáří, opustí dům jeho navždy a učiní jej bezradostným. Stačí? — Nikoli, zavrtěl hlavou Baltazar. Tož vyřknu ortel sám. Černý král se vypjal do výše, planoucí oči upřeny na Petra, jenž tu stál polomrtev. Přiblížil se k Petrovi, rozhalil mu na prsou košili a úzkými prsty vjel do jeho hrudi. — Co můžete žádat od člověka, který místo srdce nosí ve své hrudi toto? — A položil cosi na stůl. Sklonili se druzí dva nad tím, prohlíželi to, co Baltazar vyňal

Petrovi z prsou, potřásali hlavami a usmáli se. — Jste srozuměni, bratři? pokračoval Baltazar. Daruji tomu muži pravé lidské srdce. Poskytneme mu lhůtu, aby poznal své hříchy a jich litoval? — Souhlasili. Nato Baltazar sáhl do zlatem vyšíváné brašny, přikročil znovu k Petrovi a vsunul mu do prsou velké, teplé srdce s takovou silou, že Petrovi až v uších zahučelo. Skácel se, padal, padal hluboko a když dopadl, prudkým trhnutím se — probudil ze sna.

Už svítalo a čerstvě napadáný sníh se jiskřil na slunci. — To bude pěkná sanice, usoudil Petr. Nejlépe, abych zajel do města a přivezl Dortju. A nechť si vezme svého modrokabátníka, když jinak nedá. Usedl na lůžko a zamyslíl se. Podivuhodné dobrodružství dnešní noci vynořilo se s plnou zřetelností před ním. Přece to nebylo nic než pouhý sen. Musí se podívat do stáje za svými nocležníky. Dá jim teplou kávu, než půjdou dále. Než jakýsi ostych bránil mu vkročiti do kuchyně. Vyšel tedy zadními dvířky a oknem nakoukl do stáje. Byla prázdná. Zkusil dveře, byly zavřeny. I vrata jako večer. Vrátil se do komory a po delším otálení vešel do kuchyně. Zde stály tři židle za stolem, před každou prázdná sklenka, baňka uprostřed tak, jak to v noci viděl. Opatrně loudal se blíž. Vedle baňky leží ještě cosi. To je asi to, co mi Baltazar vyňal z prsou. Byl to kus — holandského sýra.

(Dle článku v Lid. listech 1926 od Georges Dellavosa.)

*

Srdce, srdce! Jako sevreský porculán. Láska, láska! Jak do tcho porculánu vsazený zlatý růžový keř, pa-pežem posvěcený v neděli Laetare. Boží dar. Byl znám už tenkrát, kdy z cimbuří hradů ozývalo se: Dále od hradu, dále! Kdy po rávsi ponocný odtruboval a zpíval: Jedenáctá hodina. Chval každý duch Hospodina i Je-žíše, jeho Syná! — Už sv. Pavel prosí: Mužové, milujte své manželky a neroztrpčujte se na ně! Každý úder

zvonu svátečního i hrany vyzvánějícího připomíná srdce i v té zvonovině utajené, a pramínek v mládí ze zřídla srdce vytrysknuvší probíhá životem každého člověka, jako Vltava prodírající se napřed skulinami, mchutnicí a dále rozlévající se v šíř, až dospěje vyvrcholení pod Vyšehradem, a celá Praha se na ni dívá. Prolíná život každého člověka jako knězovo tak často opakované Dominus vobiscum. Nejskvělejší dar Boha Stvořitele, silnější nad Maginotovu linii, vznášející se výš než alpské velehory a Pikardův balon, sestupující do větších hloubek než potapěč ve skafandru a koryš ve své ulíťě.

Raší v studentíkových prsou dřív než chmýří na horním rtu, třebaš si připadá jako zohalářový preclík vedle krémového řezu z nejjemnějšího máslového těsta, roste na Radúze, blížícího se pohádkové Mahuleně, vzývá Danteho, aby básněmi mohl si získat úsměv a ruky stisk Beatrice, chce býti Oldřichem, aby na Perúci našel svou Beženu. I Romeo zdá se mu trpaslíkem u srovnání s jeho láskou k jeho Julii. A kdyby za Rejnem byla přede mnou ustraněná, i kdyby ji nebesa kryla, Judita musí být má, konečně musí být má — deklamuje s levicí na srdci a pravicí vztyčenou.

Konečně! Ó blaho neskonale lásky! Jsme svoji, jsme svoji, srdce to říci se bojí — —

A to si myslíš, že já k vůli tobě budu prát záclony každých čtrnáct dní? obrblává Bežena fajfku v ústech Oldřichových. Kdo má ten smrad ve světnici do plic dýchat? — Už se to srdce mění v kus holandského sýra. Zaležlý je ostrý. Čím starší, tím lepší.

Žena donese si od zahradníka pár květináčů. Má a bude mít radost z květin v oknech. Ale muž s kusem sýra v prsou už i tu nevinnou radost ženy obrblá: Tos donesla? Tu trávu? Kdybys byla raději koupila kopeček pažitky do polévky, na vajíčka na měkko, nebo mořskou cibuli.

Synek by si rád jednou zašel do cirkusu na akrobaty. Má v prasátku ušetřený groš. A tatínek s kusem sýra v hrudi mu to obrblá: Nikam nepůjdeš! Potřebuješ vy-

hazovat peníze na darebnosti. Já jsem nebyl v životě ani jednou v divadle, ani jednou v cirkusu. Ostatně. Zítra odpoledne přijede tetka Máli. To bude cirkus! A zadarmo!

Dceruška by si ráda z vlastních uspořených peněz koupila na halenku na jaro. Matka s kusem sýra v prsou jí tu maličkost obrblá: No ba! Podívejme se na ni! Už teď by chtěla honit parádu! Myslíš, že si pro tebe přijde princ?

Ano. Tak dovedou sobě členové rodiny navzájem otravovati i nejmenší dovolenou radost, nemají-li srdce!

Muž by se rád po nedělním obědě natáhl do horizontální polchy. Pohovku nemají. Odhrne přikrývku z okraje lůžka a zahrnizduje se. Už je tu žena: No ba! Já se budu dřít, já budu pcklízet, a ty mně to budeš rozhazovat. Podívejme se na milostpána! Já mám jen dvě ruce! — Tak je to, je-li v prsou kus holandského sýra, nebo chcete-li domácí značku, olomoucký tvarůžek.

Žena dostala roztomilé koťátko. Má z něho radost. Ví, že si je dlouho nenechá v bytě. Jen týden. I tu radost musí jí muž se syrečkem v hrudi obrblat: Já se tomu nebudu vyhýbat. Plete se mně to mezi střevíce. Já ti to zašlápnu a vyhodím i s tebou. — A kdysi deklamoval: A kdyby i za Rejnem byla.

Syneček by rád na kluziště. Měl by radost, kdyby tatínek jednou za týden dovolil. — Nikam nepůjdeš! Ještě zlámat nohu! Já nebudu platit doktora!

Dceruška by ráda v neděli k sv. přijímání, navíc. — Mamínko! Smím? Měla bych radost. Ale snídala bych později. — Nikam! Co to najednou zavádíš u nás? Kdo to jakživ slyšel? Já jsem tak stará a byla jsem v celém životě jen pětkrát. A taky jsem vyrostla. Co je pro mne dost, musí být i pro tebe!

Ó, toho nešťastného obrblávání. Slovem nechutným, páchnoucím jak zaležený sýr, poplivat sebemenší radost. Kam vyvětral kdysi tak mocný a modré s nebe slibující cit? Panna Maria mezi svatebčany v Káni jistě upozorovala, že se nedostává vína. Mohla mlčet. Mohla se tvářit, že to nezpozorovala. A když by byl někdo

z hostí nadhodil, že víno dochází, a nebyti Potěšením zarmoucených, mohla podotknouti: Už máte dost. Mohlo by to špatně nakonec s vámi dopadnout. Neutrácejte hned první den! — Ale Matička Boží jim radost nepokazila snad nějakou řečí o škodlivosti alkoholu nebo připomenutím, že sama také víno nepije. A nejen nepokazila, ba přidala. A Kristus Pán? Ani ten jim radost a veselou zábavu nepokazil a k vypitému vínu novomanželů přidal dle naší míry 600 litrů vína nejlepšího.

Boží láska. Čím by byla Riviera, kdyby neležela na březích moře? Co by byla Evropa bez teplého golfského proudu? Čím Kalifornie, kdyby nebyla omývána vlnami Velkého oceánu? A co na kráse vytěžila by Praha, kdyby si vyměnila místo s Lisaborem nebo S. Franciskem? A čím by byla a je láska manželská, nezapustila-li kořeny na březích oceánu lásky Boží? Nezavlažována věčně mladou, věčně svěží láskou Boží, i kdyby hřála, ba pálila jak slunce Sahary, přejde v poušť.

Na březích moře lásky Boží postav si svou chaloupku! Tam uveď svou pozemskou lásku, požehnanou u oltáře. Od těch břehů už se nestěhujte, má-li v prsou vašich až do posledního dechu tlouci teplé lidské srdce a ne páchnoucí zaležlý holandský sýr.

PANÍ ALENA LÉČÍ MUŽE.

Paní Alena měla vše, co si jen přála. Měla hodného muže, který se staral o rodinu. Měl svou ženu rád nepřetržitě celých 10 let šťastného manželství, poslouchal, aniž si uvědomoval, že poslouchá. Každou bouři dovedl zažehnati klidnou rozvahou a něžnostmi, kterými odpovídal na ojedinělé útky paní Aleny. Synek Milan patřil k nejdokonalejším synkům pod sluncem. Učil se, byl dbalý pořádku, nedováděl. Ze školy zněla o něm vždy jen a jen chvála. Nebylo možno se na něho zlobit.

Služka Máli byla klenot penězi k nezaplacení. Zůstá-

vala léta v místě a vyhnula se všemu, co by mohlo podnítit nespokojenost paní Aleny.

Ale právě tento svatý mír v rodině nebyl po chuti paní Aleně. Znudil se jí život den co den stejný. Až si jednoho dne našla, co ji z toho klidu vykojilo. Přčetla Flammarióna a povrchně Blavackou, oba jednající o okultismu, spiritismu, hypnotismu, věštění, a dala se na pochůzky k pražským věstkyním budoucnosti a tajných věcí. Dala si hádat, a věstkyně z měkké, bílé, neupracované dlaně hádaly všecky, že byla, jest a bude až do smrti šťastna.

Jen ta poslední předpovídala jinak. Když paní Alena usedla na židli v pokoji, vyloženém černou tapetou se zelenými hady, u stolu, na němž stál šestiramenný stříbrný svícen a ležela lidská lebka s bezvadnými bělostnými zuby, a věstkyně sevřela její ruku, aby z ní četla budoucnost, prorokovala takto: Vidím černou pásku, která se k vám zvolna vine, zvolna, ale jistě. Budete vdovou. Zhasne světlo vašeho štěstí. Muž vám zemře náhle. Dříve než dvakrát rozkvetou chudobky v drnu na hrobech. — Svým uschlým, kostnatým prstem počala jezdit v rýhách dlaně paní Aleny. — Zde to stojí. Vdova. A sice dřív než vám vyprší léta Kristova. Neujdete tomu, a potom je vaše cesta života sám trn. Radosti zvadnou jako květy a slzy odplaví všechna potěšení. Odejděte v pokoj! — Dostanu 50 korun.

Od toho dne bylo po štěstí tolik šťastné kdysi paní Aleny. Mužovi neřekla slůvka. Ale stále ho pozorovala. Objevovala stopy nemoci. Když se shýbl, naběhly mu žíly na skráních. Konstatovala zkornatění tepen. Když si někdy postěžoval, že ho bolí hlava, říkala si: Návaly krve, a ty mohou končit mrtvicí. Když si zanaříkal, že ho loupá v noze, myslila si: tromboza, a ta končí často mrtvicí. Když se zadýchal do schodů a ona slyšela bušit jeho srdce, mučila se. Srdeční vada, a ta končí mrtvicí. Kýchnul-li hřmotněji, prosila: Prosím tě, pomalu. Jakpak, kdyby ti praskla žilka v hlavě.

A začala studovat lékařské knihy a zavádět z nich v rodině pravidla správné životosprávy. Honila muže

synka denně po procházkách kolem Prahy, až ušli aspoň dvě hodiny cesty. Doma je polévala studenou vodou, že nevycházeli z rýmy. Pak se zas vrhla na mléčnou kuru. Pili v rodině jen mléko a jedli jen mléčná jídla s patřičnými výklady paní Aleny, že je to výborná strava. Synek Milan se bránil, že prý ho ve škole cítit jak nemluvně a chlapci se mu smějí. I muž prosil, že se mu už třese žaludek, když na chodbě cítí mléko. On by rád kousek masa nebo aspoň páreček. Ale bylo mu místo párečku vyslechnouti přednášku o škodlivosti sanytru a masa vůbec.

Po mléčné kuře přišla na řadu zelenina, salát, špenát, karfiol, mrkev, řepa, brukev, brambory, citrony, rajská jablíčka, pór, petržel, celer. Káva byla jen ze žita a docela světlá. Všichni nápadně hubli.

Teď teprve, vidouc muže tak změněného, měla strach. Nemohla se na něho podívat, aby jí nevyhrkly slzy: K smrti odsouzen. Ještě jen půl roku, říkala si na sklonku své třiatřicítky, připomínajíc si léta Krista Pána. Každý den měl nad počínáním Aleniným bič strachu.

A zas přišla v knihách na moudrou radu, že je nutno jísti syrové zeleniny **protože vařením ničí se nejdůležitější výživné prvky zeleniny** vitaminy. Teď se u Kmentů nevařilo. Kousala se syrová mrkev, jedla ořechová jádra, k večeři byla krájená černá ředkev jako salám. Jen služka Máli potají se živila od uzeráře. Salát z pampejšek, pokapaný citronem, politý olejem, polovařené nebo krouhané syrové brambory. K zapití odvar heřmánku a fenýklu.

Když otec se synem naříkali, že jsou skleslí, vybuchla paní Alena: Nemáte ani tušení, co je to, býti řádně živ. Muži, Jardo, vždyť ty koukáš, jako bys to nebyl ty.

— Ba, ba. Už nejsem.

Paní Alena už počítala dny, kdy se přiblíží konec života mužova. Proplakala denně mnoho hodin, jako by muž už ležel na márách. Chřadla. Dostávala hysterické záchvaty. Muž zavolal lékaře. Tento konstatoval naprosté vysílení a vyzvídal laskavě a mírně. A paní Alena hcřekovala:

— Muž jí má za několik týdnů zemřít. Jak nemám býti uštvaná? Já to nepřežiju a synek osiří.

— A proč by měl pan manžel umřít? Znáám jej. Netrpěl žádnou vážnou chorobou. Dva roky jsem už u vás nebyl.

Jak vyřkl dva roky, propukla Alena zase v hrozný nářek: Ano, dva roky. Na tu dobu má vyměřen život. A ty dva roky se končí. On jistě umře. Podívejte se naň! Je kost a kůže. Je bledý a slabý. To není už on. Už neujde ani kilometr cesty.

— A proč myslíte, milostpaní, že zemře? Byli jste u jiného lékaře?

— Ale kdepak!

— No tedy!

— Řekl mi to někdo, kdo ví víc než všichni lékaři na světě.

— Snad ne?

— Ano, podívejte se! A Alena nastavovala lékaři dlaň před oči. Tady je to napsáno. Je to karma. Je to neodvratné.

Lékař pochopil a musil přemáhat smích. Předepsal lék, uklidnil Alenu a chtěl se jíti podívat na Kmenta, když se ozvalo dvojí nařikání:

— Doktore! pojdte honem sem! Snad jsem otráven. Honem černou kávu nebo teplé mléko. I Milan se svíjel v židli bolesti.

— Co jste jedli?

— Pampeliškový salát a brambory s nevařenými vitaminy.

— A proč jste to jedli?

— Inu, když maminka. Ona nám říkala, že je to náramně zdravé.

Paní Alenu odvezli se silnou neurasthenií do sanatoria v horách, kde se za velké peníze zotavovala. Doma léčila služka Máli pána i jeho chlapce. Vařila, pekla, smažila, a než se paní vrátila ze sanatoria, byl zas pan Kment kvetoucím panem Kmentem a Milan chlapec jako kytk. Jen paní Alena zůstala povadlá, hubená, a nervy — darmo mluvit.

A věštkyně? Jasně věděla, co způsobí svou věštbou. Skládajíc tehdy novou padesátikorunu, zasmála se za Alenou. Poznala i v temné světnici svoji bývalou kamarádku, která jí, věštkyni, před lety odvedla snoubence. V té chvíli, kdy ji poznala, uzrál v ní úmysl, potají se pomstít na zrádné přítelkyni. Proto nasadila červa do nitra Alenina a za odcházející se zasmála. Potrápíš ho, milá husičko! Možná, že ti nevydrží ani dva roky. A to hlavní: Potrápíš sebe. A — to chci. — Pomstila se.

(Dle článku A. Ziegloserové, Věštba, v Nár. Politice r. 1926.)

*

Doplatila paní Alena na svůj nerozum a hřích. I hřích. Dát si vykládati budoucnost ať z karet, ať z vosku, u osob na okrádání a balamucení nerozumných lidí obchodně zařízených, je pověra, a proto hřích proti 1. Božímu přikázání. Tyto experimenty, jež ohrožují, ba někdy i ničí šťastné manželství, nejsou ve velkých městech vzácností. Všimněte si jistého druhu inserce. Ani byste nevěřili, kolik daní platí v Brně věštkyně z povolání ze své živnosti.

A kolik zničených manželství mají tyto Pythie na svědomí. Ne snad, že by znaly tajné věci z brněnských rodin, leda od zaměstnaných služebných. Vždyť kladouce karty nedovedou ani pro sebe uhádnout, že ten muž, jemuž hádají, je úřední osoba, detektiv. Ale dovede vždy vytáhnout z karet srdcového kluka, krále nebo dámu, a z té konstelace vyvodit, že kdosi staví se mezi ženu u kartářky sedící a jejího muže. Jako člověk nepřítel z evangelia neurčitou narážkou zasévá koukol mezi pšenici. Nepatrné semínko, zapadlé v půdu srdce nebo paměti, vzklíčí, zmohutní, až udusí pšenici. Konec míru, kde zločinná ústa kartářky infikovala streptokoky nedůvěry k manželci srdce manželčino. Ne snad, že bych schvaloval, ale chápu a pochopíte i vy, že takové zločinné osoby, rozvracející celé rodiny,

v některých zemích katolických i protestantských jako čarodějnice byly upalovány. Nemusí to býti ani msta. Fantasie některých osob je úžasná, ba chorobná, až zločinná. Jde po stopách slov věstkyně, pozoruje, sleduje, špehuje. A tam, kde není naprosto nic závadného a nikdy nebylo, začíná věřit. Snad přece jen ta kartářka má pravdu. Slídí zprvu doma. Nato přenesse tuto vlastnost honičiho psa mimo dům. Nemá klidné chvíle. Vše absorbuje její zvědavost. Doma pracuje s nechutí, trápí sebe, trápí manžela. Nadhozená narážka stává se fixní ideou. Výplody své chorobné fantasie vkládá do předmětu pozorování. Vidí špatnost, kde není. Únavu manžela vykládá za netečnost a chlad. Příčina jistě je u osoby třetí. Musí tomu přijít na kloub, dělá výstupy doma, ve společnosti. A Mefisto se chechtá, že ve spárech jeho je o jednu duši víc. Sv. František, znaje moc pekla nad dušemi neklidnými, rozervanými a smutnými, stále a stále připomínal a žádal od těch, kteří šli za ním, veselou mysl. Zval sebe i své Iocutores Dei, šprýmaře Boží. Radost ze života, radost z manželství. Tam, kde muž a žena musejí mysliti na práci, na děti, tam na takové hlouposti křesťana nedůstojné není ani kdy. Ani jemu, ani jí nenapadne třebas jen kopretinový květ vzít do ruky, trhat z okvěti bílé lístečky a hádat: Miluje mne zjevně, tajně — láskou se souží — po mně jen touží — láska již chladne — jiná jím vládne — nemá mne rád. To jen slečinky kvarťanky z prvních tanečních.

Kdo se musí ohánět kolem plotny, vany, kolem šicího stroje, tomu je každá chvilka drahá a nemůže se dočkat chvíle, kdy protivná návštěva, zdržující od práce, protože sama nemá co dělat, a peroucí špinavé prádlo, ale ne vlastní, a k tomu zadarmo, už je ve dveřích, aby po ní kadidlům vykuřovala, jak z ní čpí peklo. Zlodějky klidu v rodinách. Dábel hledí vniknouti do ráje každého manželství. A kam nemůže sám, tam nastrčí — někoho jiného.

K dominikánům, čili po valašsku „bielým kňazom“ do Uher. Brodu přišla žena. Její muž prožíval očistec.

Deset let s ním žila a po celý ten čas jen jediný den se s ním nevadila, v den svatby. Ale už druhý den bylo peklo. Vše mu dělala na vzdory. Věděla, že muž má rád zasmaženou kapustu. Ale ona na truc uvařila zatrepanú. Muž se těšil na oběd. Ale zklamal se. Nemluvil a jedl i tu zatrepanú. To už žena nemohla vydržet. Slovo dalo slovo. V ruce ženy octl se vařečka a v ruce gazdy řemen. To ostatní si dobásněte.

Páter dominikán se ptá: Co si přejete?

— Přinesla jsem na tři mše sv.

— Umřel vám někdo?

— Neumřel. Ale na odstranění zla v domě.

— A jaké zlo?

— Už to nemohu doma vydržet. Buďte tak dobrý a odslužte tři mše sv., aby Bůh ve své milosti k sobě povolal mého muže.

— A proč?

— Vadí se se mnou. V neděli aj mísu kapusty mi hodil na hlavu a ještě řemenem vymlátil. Je to hřích, a bylo by nejlepší, kdyby ho Pán Bůh povolal.

Dominikán se zhrozil. — A kdo vám to poradil?

— Jedna moudrá žena.

— Snad na Žitkovej? (Tam totiž žije mnoho věštkyň.)

— Veru tak.

— Tož vám pomohu. Ale víte, my nesmíme Pána Boha prosit, aby toho nebo onoho se světa vzal. Ale budu sloužiti mši sv. a ještě jednoho kněze poprosím, aby sloužil, aby Pán Bůh to zlo, které je příčinou vašeho nepokoje, odstraniti ráčil. A po devět dní se budeme modlit. Na devátý den, jsem jist, že Pán Bůh zlo odstraní. Jednu mši sv. budu sloužiti hned teď. Vy na ní zůstanete. Budete se při ní modlit a rozjímat. Jste-li snad vy ta příčina nesvárů, mohlo by se stát, že by vás na ten devátý den trefilo. Po mši sv. počkejte na mne!

Bylo po mši sv. Žena se nemohla domodlit a chtěla zmizet. Ale kněz na ni kývnul.

— No tak, co je s vámi?

— Ale, nechajme to, velebný pane, ešče tak. Rozmyslím si to.

Kartárky! Věstkyně! Dále od hradu, dále.

HAD V MANŽELSKÉM RÁJI.

Jaromír byl zapsán na filosofické fakultě v Praze. V třetím roce studií změnil byt. Za půl roku došel mamince a strýčkovi Jaromírov list z Prahy, že už dál studovati nebude. Mocnou protekcí dostal prý místo v bance. Hned pro začátek bude míti měsíčně devět set korun. Že bude rychle postupovati, o matku že se bude moci starat a žádných zkoušek nebude muset skládat.

To hlavní zamlčel: Své zasncubení s dcerou kvartýrské, která mu k onomu místu dopomohla za cenu výhody ještě větší pro svou dceru Hildu.

Brzo nato došel druhý list, že se žení. O svátcích přijeli novomanželé k matce a strýčkovi. Nevěsta snažila se udělati na matku svého muže co nejlepší dojem. A zrovna tak na strýčka a jeho rodinu. Bohatě je uctili. Blahopřáli. Ale když Jaromír srovnal dvacetiletou dceru strýčkovu Slávku se svou nevěstou, jako by se mu cčí otevřely. Smutek padl mu do duše. Jako by byl ztratil to nejdražší a nejlepší, co mohlo býti jeho. I jeho Hilda vycítila hned, že se nemůže měřit se Slávkou. I vzklíčila v ní nenávist k té dívce, která tak srdečně se k oběma měla.

A kdykoli později Jaromír před ženou vzpomněl domova, na němž visel každým vláknem své šlechetné duše, cdbyla ho chladnou poznámkou. A když začal o šťastných chvílích, kdysi prožitých u strýčka, z počátku mlčela, ale později začala špičkovat. Snad by nebyvala taková, nebýt její matky, která se k novomanželům nastěhovala. Ta dceři vstříkovala jed nedůvěry a žárlivosti.

Když se Jaromír proti tomu ohradil, odvolává se

na své čisté svědomí, jeho tchyně se jen potměšile usmála. Do roka poznal, co si uvázal na krk, když dovolil, aby tchyně bydlila s nimi v témž bytě. Buď ze zloby, nebo ze zaslepenosti dívala se tchyně na zetě jako na nepřítele a štvála dceru proti němu. 4

Tři léta nato provdala se Slávka strýčkova za hostinského a strýček pozval na svatbu Jaromíra. A zase ty jedovaté poznámky tchyně a ženy. Ale Jaromír jel. Uzřel štěstí novomanželů a srovnával s ním svoje domácí. Ani jediný zářivý paprsek mu dosud nezasvítíl. Ale bál se svěřit strýčkovi.

Po osmi letech banka, u níž pracoval, zkrachovala a Jaromír vyhozen na ulici. Našel si nové místo, ale s menším platem.

— Omezíme se ve výdajích, poznamenal v rodinné poradě. Půjde to. Místo velkého bytu přestěhujeme se do menšího s třemi pokoji.

— Co? Tři pokoje? Vyřítla se na něho tchyně.

— Paní tchyně! Račte mne naučiti tomu umění, jak vyjít slušně s osmi sty korunami měsíčně.

— Tři pokoje? A to se opovažujete nabízet mé Hildušce? Proč ne hned ve sklepě nebo na půdě?

— Platit pětipokojový byt už nemohu, nemám-li dělat dluhy. A šibalem nebo zlodějem díky Bohu nejsem.

— Co tím chcete říci? Myslíte, že já jsem podvodnice?

Tu se zvedla jeho žena: Ty nemáš práva nazvat mou matku šibalkou.

— Však jsem ji tak nenazval. A pokračoval klidně: Při tom zůstane. Najmeme třípokojový byt.

— A vy si myslíte, zetřáčku, že budeme vašimi otrokyněmi? Kampak si postavíme své zařízení v saloně, kde přijímáme návštěvy? Snad to nepřestěhuji do kuchyně nebo do ložnice? My jsme jemně vychované osoby a víme, co se patří, pane zeti!

— Rozumím vám, ale jak zdvojnásobit plat, který nyní dostanu?

— To je právě to smutné, že se spokojujete s takovým platem. Kdybyste byl mužem, nepovolil byste, až —

Až bych se stal společníkem Rotšildovým, usmál se zeť. Ale 800 K je přece jen víc než nic. Za to já nemohu, že banka zkrachovala.

— A mohu za to já? sípala tchyně.

— Jak můžeš něco takového vmétnouti mamince do tváře, volala „jemně vychovaná“ Hilda.

— Cožpak dávám vinu vám? Ale jste vinna, že jsem se k té bance dostal. A vaše je to vina, že jsem nedostudoval. Opředla jste mne v mé mladické nezkušenosti. Byl jsem slepý, hluchý, blázen a proti svému úmyslu přerušil jsem studie tenkrát, když jsem se měl dát do nich plnou parou.

— Pročpak jste, zeťáčku, tenkrát nebyl tak chytrý?

— Protože jste rafinovaně využila mé nezkušenosti a se studií jste mne odvedla.

— Ty jsi říkal o mne, bránila se žena, a ne já o tebe.

— Nelži, Hildo! Byl jsem pro vás komárem, který naletěl na síť pavouka. Past také neběhá za myší a myš se do ní konečně lapí. Vy jste mým neštěstím od prvního dne, kdy jsem vás uviděl. Mohl jsem dostudovat, být profesorem a šťastným člověkem. A vy, paní tchyně, jste s mou osobou spekulovala. Vy jste mne vehnala do jha, v němž vězím. Vy jste mně otrávil život.

S výkřikem vrhla se tchyně na zetě. Ale on uchopil ji za rameno, srazil ruce této „jemně vychované“ dámy a pokračoval: Ale já přes to všechno, čím jste se na mně provinila, dal jsem si práci, abychom s Hildou šťastně žili. A bylo by se mně to podařilo, kdybyste vy hned od prvního počátku nebyla se postavila mezi nás. Neměl jsem dovolit, abyste bydlila s námi. Vy jste se do všeho míchala, po čem vám nic nebylo. Vy jste mou ženu ode mne odvrátila. Vy jste její duši krmila nedůvěrou a zlostí proti mně. Vy jste jí systematicky rvala kousek té příchyllosti, kterou ke mně měla. Vy jste mou ženu komandovala jako desíleté dítě, vy jste mír a štěstí našeho manželského života od začátku otrávil. Místo abyste nám, už přece také dospělým, ponechala, jak my si své spolužití zařídíme, vy jste se u nás trvale na-

kvartýrovala a hrála při tom v malém ráji našeho manželského života ďábla, hada —

Obě ženy vykřikly.

Ale zeť dokončil: Proklínám ten den, kdy vy, paní tchyně, jste se nastěhovala do našeho manželského života jako rušitel pokoje. Ne Hildu, třebaš má také chyby. Ale vás, vás . . . Nemohl dále. Hlas mu selhal.

Tchyně byla v obličeji jako vyprané prádlo. Natočila hlavu jako had, oči jí svítily a řekla cynicky: Tak, tak, pan zeť byl by s mou dcerou tedy spokojen. Jen já jsem vinna na tom neštěstí. Pane zeťáčku! Jen na jednu maličkost jste zapomněl. Na tu mladou hostinskou, na Slávečku!

— Paní tchyně! Míra je dovršena! Má odpověď na tuto infamii je tato: Pánem v těchto zdech jsem já. Vy opustíte tento byt! A děkujte Bohu, že vám nedám odpověď, jakou už dávno zasluhoval váš jedovatý jazyk! Ještě jednou: Vy opustíte můj byt!

Hilda se vrhla matce do náručí, objala ji křičíc: A já povídám: maminka zůstane! Já a maminka od sebe neodejdeme! Kde je maminka, budu i já!

— Tož běžte obě! Anebo, raději zůstaňte u sebe!

A sám odešel z domu. První jeho myšlenka byla prohnat si před oběma ženami kouli hlavu a skončit ten život s prokletím na ně. Ale to byl jen okamžik. Jinak to udělá, a prchl z domu.

(Zpracováno dle článku Tajemství pokladníkovo od Kümmla.)

*

Na všech chodbách, ve všech místnostech ohromného kláštera benediktinského, kolébce to všech klášterů sv. Benedikta na Monte Casinu, četl jsem jedno slovo: pax — mír.

Božský Spasitel zdravil slovy: Pokoj vám, mír s vámi! A kněz, nesoucí Spasitele k nemocnému, sotva že vstoupí přes práh bytu, dle rozkazu církve zdraví: Pokoj domu tomuto a všem, kteří v něm bydlí. — Nevolá, neprosí o zdraví nemocného. To až později. Napřed mír, mír.

Raději chci býti nemocný, ale mír a pokoj od lidí, než býti zdráv a museti se rváti se zlými lidmi. Pod krovem, kde mír mezi manželi je hostem, suchá kůrka lépe chutná než pečený kapoun s kompotem pod střechem, kde vládne nesvár. Muž se bojí po práci vracet se do bytu, kde žena ho čeká den co den s výčitkami. A žena třese se strachem před chvílí, až otevřou se dveře, vejde muž a začnou výstupy. Běda domu, kde žena je nabroušená kosa a muž kámen. To lítají jiskry. A každý z obou si myslí, že je v právu. Žádný nechce povolit. A co se jednou v manželství rozklížilo, to se těžko slepuje. Neudusíš-li jiskry, požáru neudusíš.

Však já mu ukážu! To mne teprve pozná, řekne si ona. — A to bych se podíval, kdo je tady přednostou domácnosti, dupne si on. V té chvíli měli by se oba podívat na svoji svatební fotografii. Pokoj domu tomuto. Snad byste si krátký život neotravovali? V první chvíli, v záchvatu vzteku, cítí člověk jakési ukojení. Ale až vztek vyprchá, stydí se sám před sebou a přeje si, aby se to nebylo stalo. Dobrý, šlechetný člověk, skutečně po druhé se už nedá uchvátit žlučí. Toho jsou schopny jen nízké duše, bez atomů ducha Krista Pána.

A což ty maminky, které oženily syna, provdaly dceru? To slovo tchyně = Schwiegermutter nemá dobrý zvuk. Užij raději slova: maminka. Zajímavé, že co se říká o těchto maminkách, neříká se o tatíncích tcháních. Tatínci k provdaným dcerám a oženěným synům a jejich přípřeži bývají dle toho hodnější a rozumnější.

Nerozumná, klevetivá, komandující maminka je stínem domácnosti nových manželů. Nikdy — nikdy to nedělá dobře, bydlí-li s nimi v témž bytě, i kdyby to byla maminka z marcipánu. Ale toto má uznat matka sama. Vždyť přece co chvíli se odvolává na to, že ti mladí nemají ještě té zkušenosti jako člověk starý. Tedy jako starší má míti sama zkušenost, že to nikdy nedělá dobře, aby s mladými bydlela. Když opravdu mladí rady potřebují a o tu radu maminku žádají, to ano. Ale vnucovat své rady mladým, kteří už dávno se mezi sebou poradili; radit tak, že to vypadá jako

komando, plakat, když oni se dle té rady neřídí, to nedělá dobře.

Matka přece syna a dceru vychovala a připravila pro život. A když její dítě dospělo, vstoupilo do stavu manželského nebo nevstoupilo, ale už je ve věku, že by její dcerka už sama mohla býti maminkou a své děti vychovávat, pak dílo maminky je dokonáno a zůstává jí jen odpočívat po těžké práci vychovatelské, sledovat ovoce své činnosti vychovatelské, nedoplňovat neprobranou učebnou látku a jen za štěstí dítěte se modlit. Již jsem dost pracovala, má si pomyslit, dost rukama, dost hlavou, jazykem už také dost. Teď si odpočinu.

Na poslušnost dospělého syna a dcery, ať provdané, ať neprovdané, už nemá práva. Na úctu ano, až do smrti. Na poslušnost, opakuji, nikoli. Už malé dítě dost těžce nese komandování. Ale jeho neochotě dá se odpomoci španělským sladkým dřevem. Dospělý syn, dospělá dcera komandování nese nesrovnatelně tíž. Ale špičkování a rejpaní nesnese žádná. Tyto metody nejsou vychovatelským prostředkem. Vždyť dospělý syn, dcera mají už také vyvinutý rozum a chtějí zkoušet vlastní sílu. A málokterý starý člověk mladému rozumí, zvláště když nic nečte. Už zkostnatěl ve svém denním pořádku, jeho myšlenky trpí zkornatěním, a ani mu přes tolikerou zkušenost nenapadne vžítí se v postavení mladšího, jenž touží přirozeně po svobodě.

Žádám-li od dětí, aby se vžily v postavení rodičů a bolest jim nedělaly, stejně žádám po rodičích, aby se vžili v postavení dospělého svého dítěte. Ať se jen probíjejí životem! Ať si narazí čelo nebo spálí prsty. Vlastní jejich zkušenost vydá víc než tlumočená zkušenost cizí.

Na provdanou dceru a oženěného syna už práva nemají. Slovo Boží praví: Opustí člověk otce a matku a přidrží se manželky své. Za to, co se po svatbě stane, nejsou už zodpovědni, nezavinili-li toho špatnou nebo žádnou výchovou v mládí. Ale navádět dceru proti muži, učit ji všem těm praktikám, které prováděla sama, na př. visitovat kapsy svrchníků, rozlepovat mistrně dopisy nad parou a zase zalepovat, špehovat

muže, učit, jak se momentně omdlívá, jak se dělají tajemné narážky a špičky, prohlížet znamínka na manžetách, to a celá řada jiných rad a zkušeností seje nedůvěru, otravuje manželství a musí vésti k výstupům a ke katastrofě.

Taková nerozumná, ba zločinná maminka se stává zloduchem a hadem v ráji manželství a zeťáček potají dává na modlení nebo vsune korunku do pokladničky před obrázkem sv. Judy Tadeáše na „dobrý úmysl“, aby už brzo mohl dáti tisknouti: Hlubokým žalem sklíčení — že jejich dobrou, milovanou maminku, tchyni . . .

A spálit! Nejraději spálit, kdyby to předpisy církevní dovolovaly. A žádné „Na shledanou!“

Poutníče, jenž neseš mír, vstup! Tak stálo nad jedním průjezdem. A já dodávám: Poutníče, jenž neseš peklo a nesvár — dále od hradu, dále!

NOVÝ ŽIVOT.

V rychlíku k Antverpám sedí utýraný muž. Je mu třicet. Ale výraz obličeje je starší. Nad ním cestovní kufr. Je to Jaromír. Jede k přístavu a odtud parníkem do země svobody, do Ameriky. Moře chce položit mezi sebe a své neštěstí.

Doma jeho žena s matkou se utěšovaly, že však se vrátí, až ho pomine hněv. Když ani čtvrtého dne nepřicházela zpráva ani muž, psala tchyně matce Jaromírově, ba i provdané Slávce. Nevěděly o něm. Oběma ženám začalo být nevolno. I svědomí se ozývalo. Jak bude dál? Z pensičky matčiny žítí nemohly a dosavadní úspory několik tisíc vyzvedl Jaromír, než zmizel. Snad si něco neudělal? To je do nebe volající, upláchnout ženě a nechat ji v bídě. Teď abychom si zase vzaly studenty na byt a dělaly jim služby.

Hildo! Však se vrátí. Až prolumpá peníze ve zlosti — a tak to dělají všichni — přijde a bude rád, když ho

přijmeme. Ale pak si stanovíme my své podmínky. Peníze musíš dostávat do ruky ty. A z toho mu dáš jen něco málo na útratu. Pak už tomu darebákovi nena-
padne upláchnout.

— Ale, mami, Jaromír nebyl nikdy darebákem. A vrátí-li se, musíme se spokojit s jeho menším příjmem. Já už neřeknu proti tomu ani slova.

To je dobře, že tu jsem ještě já a mám také do toho co mluvit.

Matka dceři stále odporovala, když pozorovala, že je smířlivější. A dcera, přemýšlejíc, došla k přesvědčení, že matka v odporu proti jejímu muži zachází příliš daleko.

Den nato noviny přinesly zprávu o zmizení Jaromírově. Hilda ponejprv se dala do pláče.

Večer desátého dne někdo zaklepal. Otevřely se dveře. Vstoupil Jaromír. S výkřikem vyskočila jeho žena a běžela mu naproti. Zastavila se a podala mu ruku. I tchyně se zvedla. Ale zůstala na místě. Ani slova.

— Pozdrav Pán Bůh, ženo a paní tchyně!

— Hodně dlouho to panu účetnímu trvalo, než mu napadlo, že má ženu a povinnost k ní, začala tchyně.

— Přijal jsem místo. Počáteční plat 900 K. Našel jsem byt s 3 pokoji a kuchyní, zvěstoval zeť.

— A nás jste se vůbec neptal? To si nedáme líbit, vykřikla tchyně.

— Řekl jsem to už před 10 dny.

— A zatím jste si dělal výlety, peníze vyhazoval a užíval. Vaše žena má právo vědět, kde jste byl a co jste tropil.

— Paní tchyně! Vy však ne. Vám nejsem povinen skládati účty. A s tím novým bytem už je to ujednáno.

— A já povídám: To se nestane! Nedám poroučeti ani dceři, ani sobě!

— Paní tchyně! O vás se nejedná. Jen o moji ženu! Slyšelas, Hildo? — Kývla hlavou.

Jako ďáblem posedlá uchopila svou dceru a křičela: Zbláznila ses? Máš charakter? Ty si to necháš líbit? Ty se necháš komandovat? Ne, ne, pane účetní! Teď

teprve přijdeme ke slovu my. Než vás do domu vezmeme, napřed my si s vámi pohovoříme!

— Ano, paní tchyně. Napřed my dva si spolu pohovoříme. Víte, co jsem vám řekl před 10 dny? Při tom zůstane! Vy jste zapřísáhla nepřítelkyně našeho pokoje. Máte utkvělou ideu, že já jsem člověk, jemuž možno prisuzovat každou špatnost. A svou dceru ještě vodíte na provázku. To je vaše povaha a tu vy již nezměníte. Já jsem povinen udělati v domě pořádek a chrániti manželství. A proto prohlašuji: Paní tchyně! Děkuji vám za další přítomnost v mém bytě. Do nového bytu s námi nepůjdete. Svůj nábytek si vezměte s sebou kam chcete. Na přestěhování vám dám tisíc korun. — Vytáhl toboleku. Byly v ní tři tisícovky.

— Ne! Já nepůjdu! Kde je mé dítě, tam budu i já! Hildo! Mohla bys svou matku opustit?

Dcera neodpovídala.

— Paní tchyně! Hilda je má žena a žena opustí otce i matku dle Písma svatého a přidrží se muže. Chci, aby zůstala u mne. Chce-li však jíti s matkou, neužiji násilí! Ať jde! Ale moje svědomí zůstane čisté. Za sebe a svou ženu prohlašuji, že vašeho poručnickování a policajství nad naším manželstvím nepotřebujeme. Do zítřka poledne se rozhodněte! Pak dostanete 1000 K. Rozhodnete-li se později, dostanete jen 500 K. Po zítřku nic!

Den nato sdělila žena muži, že matka se podvoluje. A když se loučila, ani to loučení ji tolik nebolelo, jako to, že pozbyla naději dozvědět se, kde její zeť těch 10 dní byl a co tam dělal. A kdykoliv potom psala dceři, vždy se po tom tajemství ptala. Ale dcera nic nevěděla. A tak matka se trápila, že bude muset do hrobu, aniž pronikla to tajemství. Ale jakési vysvětlení si zkombovala přece. Už to má. Jak Sherlock Holmes. Chtěl asi opustit ženu a proto si vzal peníze. Chtěl asi do Ameriky, ale ne sám. S nějakou druhou osobou. A to může být jedině ta mladá hospódká. Ale tu něco do toho vlezlo, asi její muž, jemuž chtěla prchnout. Sám do Ameriky nechtěl a proto se kajícně vrátil. Ano. Tak to

asi je. Ano, tak je to zcela jistě. Krk na to dá. — Šlechtná duše!

Oba manželé den co den těsněji se k sobě přimykali. Na platu přibýlo. Žena, nejsouc štvána matkou, poznávala přímý a šlechtný charakter mužův a cítila se opravdu šťastnou. Nebylo to manželství sice ideální, kde je jedno srdce, jedna mysl. Ale žili spolu šťastněji, než si to s počátku představovali. 16 let ještě spolu žili. Jaromír zemřel ve své rodné obci, kam odejel, pozván od strýčka, jenž slavil zlatou svatbu. Svatba byla ke konci misií. Jaromír byl ještě u sv. zpovědi u jesuity P. Petra. Den nato ráno u sv. přijímání a při konci misií přijal plnomocné odpustky. V poledne zúčastnil se jubilejní hostiny. Večer se rozloučil. A na zpáteční cestě ranila ho mrtvice.

Hilda byla vdovou. Přijela její matka. A když pak odemkly psací stolek zesnulého, našly pod dopisy a dokumenty sešitek s nápisem: Nova vita — nový život.

— Co je to? ptá se matka.

Tak přece přišly na to jeho tajemství desíti dnů. Abyste mohly i vy dnes klidně spát, prozradím i já vám jeho tajemství.

Na první stránce stálo: Moje předsevzetí na věčnou paměť. Napsal jsem toto na radu svého zpovědníka, abych si to každého čtvrt roku přečetl a posílil v předsevzetí.

Matkou své ženy otrávenému životu chtěl jsem utéci do Ameriky a svrhnouti se sebe pouto, jež tolik let mne dusilo. Prchnouti z toho pekla, jež bylo dosud mým domovem. Ale své ženě jsem se nechtěl zpronevěřiti. Ať jenom zůstane s matkou a pracuje, až se jí oči otevrou. V Antverpách, přístavním městě, šel jsem na kázání, jež pro vystěhovalce měl methodistický kazatel. Vzal si za thema slova Hospodinova k Abrahamovi, když ho povolával ze země chaldejské do země zaslíbené: Vyjdi ze země své a z příbuzenstva svého a z domu otce svého a pojd' do země, kterou ukáži tobě. Jásal jsem. Vždyť ta slova kázání jako by byla pro mne vybrána. Řízení Boží jsem v tom viděl. Den nato byly

v přistavu vylepeny plakáty o kázání katolického kněze pro vystěhovalce. Kázal jesuita P. Petr. A zvolil si za látku táž slova: Abraham měl jíti do země, ne té, kterou si sám vybral, ale kterou mu Bůh ukázal. Člověče krátkozraký. Boží cesty nejsou tvými cestami. Ty chceš na své cestě hledat sebe. Ale Bůh chce, abys hledal jeho. Ježíš Kristus praví: Já jsem cesta. A jinde: Úzká je cesta a těsná brána, která vede k životu. Cesta Krista Pána je cestou kříže a s křížem na ramenou. A tyto pravdy platí i pro nový svět, kam ze starého prcháte. Ať nikdo nemyslí, že za oceánem platí jiný zákon pro toho, kdo chce býti blažen, než zákon Páně, jenž s kříže řídí celý svět. — Neměl jsem v noci pokoje. Něco jako by se mně položilo přes cestu. Ráno zašel jsem před sv. zpovědí k P. Petrovi a celou bídu svého nitra jsem mu svěřil. A on mi řekl: Musíte se vrátit. Váš úmysl vyvstal ze zlosti. Nesmíte se oddělit od své ženy. A kdybyste setrval ve svém úmyslu, nemohl bych vám dáti rozhřešení. Ten nový život, který byste chtěl začít za oceánem; byl by v samém počátku bez Boha a jeho požehnání. Nový život musíte začít tam, kde jste byl až dosud doma. Svátost manželství dává speciální svátostnou milost pro takový život. Což nevidíte právě v tom Boží prozřetelnost, že jste právě sem dojel a právě zde slyšel kázání? — Ale, důstojný pane! V mých domácích poměrech nedá se nic změnit. — Příteli! Jenom Bůh je nezměnitelný. Vy jste pán ve svém domě a máte nejen právo, ale i povinnost zjednat si klid. A je-li tchyně rušitelkou míru, není to jen vaše právo, ale — slyšte a dobře si zapamatujte — i svatá povinnost zjednat pořádek. Řekněte po svém návratu oné dámě kategoricky, aby váš dům opustila, a nedejte se ničím od toho odvrátiti. Jste to povinován sobě, své ženě a spáse své duše. Bůh vás v tom těžkém boji neopustí. Pak dokážete ženě, že nejste zloduchem, za kterého vás u ní vyhlašuje její matka. A byť to vaše manželství ani potom nebylo zcela ideální, pamatujte, že jsme na světě a musíme nésti kříž. Vaše paní je asi lepší, než jste dosud myslil. A síla milosti svatého manželství

trvá po celý život. K tomu modlitba, sv. svátosti, posvěcování se prací. Vraťte se ve jménu Páně domů ke své ženě a do své vlasti! Bůh budiž s vámi!

Toť tajemství Jaromírovo. Zachoval se přesně dle moudré rady. A bylo mu popřáno před smrtí ke konci misí P. Petrovi, s nímž se kdysi v Antverpách sešel, složití účet, že vpravdě našel nový život.

*

Jen toto zakončení historie je křesťanské, katolické a proto čestné. Každé jiné je šizení sebe i toho druhého. Omlouvej se jak chceš. Snad nějaký kamarád, nějaká kamarádka ti schválí, snad, snad, žes dobře jednala, když jsi trvale od muže odešla. Ale svědomí ti to neschválí nikdy. Kdo se dá na vojnu, musí bojovat a dobojovat. Ne utéci. Tak jako nikdy nepochválíte kněze, který kolárek odhodil, protože mu byl těžký, tak nemožno schvalovat kroku toho, jenž rozloučil, co věčně mělo býti spolu. Řekni: zběhlý student — a každý ví, kolik uhodilo. A ten student není svázán, sezdán se studiemi. Zběhlý muž, zběhlá žena — to je horší.

Ta dvě srdce do smrti měla býti spolu. Co poesie, co nejněžnějších písní a slov, jež city těch dvou se hledajících napovídalo! Co tepla, vůně, jasu! Jak jim varhany vyhrávaly, když u oltáře klečeli! Věrné milování nepřeruší žádné zloby naléhání. A když opouštěli chrám, varhany hrály nebo aspoň preludovaly: Už mou milou od oltáře vedou. A při hostině telegram, přípitky, dopisy, gratulace mluvily jen o růžích bez trní na cestu novomanželům v budoucnosti sypaných, o paprscích slunce, které nezapadá, o lodičce života klidně na hladině se kolébající, o štěstí a zas o štěstí, o nevýslovném štěstí.

A teď ona dvě srdce sama by si to štěstí rozbíjela? To zloby naléhání že by mohlo vycházet z jejich vlastních duší? Dali si navzájem tolik, zvláště žena tolik dala a při své jemnější a citlivější duši snad i s rozru-

šením duševního klidu, o kterém muž ani nemá potuchy, dala snad i proti svému nejlepšímu přesvědčení, jen aby někdy na ni nemohla padnouti výtká malé lásky — a teď najednou to všechno, to všechno, čím si byli, to že je nic? To nejintimnější, co manželství dělá manželstvím, to že by mohli chladnokrevně hoditi přes palubu, potkávati se na ulici a chodit mimo sebe jako dva cizinci? Vždyť to by byl výsměch slovům Krista Pána: Po tom pozná svět, že jste učedníci moji, budete-li míti lásku jedni k druhým. To by byl výsměch křesťanství a novodobí pohané by na ně ukazovali: Hle, kterak se milují!

Není ani jediného manželství, nad jehož střechou by občas se nepřehnalo mračno nebo snad i bouře. Není a nebude. Vždyť jsme lidé, ne andělé. A kdybyste byli andělé anebo z vás aspoň ty, kterým k nohám, totiž nožkám muži ten titul kladou — ač, věřte, těžko si představit anděla s hrnkem kávy a buchtou — tož byste se neženili a nevdávaly. Ale, co se doma uvaří, má se doma sníst. Nač naříkat sousedce: Jak jsem já nešťastná! Co mám dělat; já to nesnesu. Do očí tě polituje, pod kůží si pomyslí: Dobře ti tak! Patří ti to! A za 24 hodin už to bude vědět celé Staré Brno od sousedů košťálníků až po Kohnovu cihelnu.

Dobré, zlé i protivné až do své nebo vaší smrti. Pamatuješ? Smetánku slíznout, to věřím, to by každý. Sbírané mléko už rád by přenechal jiným. Když dobré a sladké, tož i nepříjemné a protivné. Radovali jsme se ze slunných dnů. Nebrblejme nad deštivými. I ty jsou k něčemu dobré.

Sváželas uzlíček. Ještě se obracíš po těch místech, kdes zažila s počátku tolik medosladkých hodin a později pelyňkových. Sestupuješ po schodech. Jsi na ulici. A teď, kam? Jdeš od muže, od ženy. Jdeš za novým štěstím. Prcháš ze žaláře. Někdo jde proti tobě. Už se blíží. Už ho poznáváš. Muže bolesti. Skloněn až do prachu ulice, s trním na hlavě, na ramenou kříž. Domine, quo vadis? Pane, kam jdeš? — A Pán: Muži, ženo! Když ty nechceš nést kříž, tož jdu, abych se za tebe dal po druhé ukřižovat.

3. *Knihá přirody.*

MAJESTÁT BOŽÍ VE VESMÍRU.

Přešlo sedm měsíců ode dne, kdy posádka balonu byla vržena na ostrov Lincolnův. Celou tu dobu pátrali, není-li snad na ostrově lidské bytosti. Ani stopy. Ani kouř neprozradil přítomnost člověka na povrchu ostrova. Nikde dílo ruky nesvědčilo o tom, že by tam kdy v dávné i nedávné minulosti dlel člověk.

Byli sami, zcela sami. Nemajíce pušek a nábojů, stříleli zvěř šípy nebo chytali do léčí. Jednoho dne našel jeden z trosečníků, námořník Pencroff, v nastražené jámě tři zvířata: samičku pekaria s dvěma mláďaty. Podle odhadu nebylo těmto dvěma mladým, divokým vepříkům víc než tři měsíce. Hodili se na pečení a šťastný nálezce pustil se do kuchařského umění.

Bylo pět hodin, když zasedli k obědu. Napřed polévka, pak pekariové. Pencroff sám rozkrajoval a každému z druhů trosečníků uštědřil obrovskou porci. Pustil se do své. Náhle vykřikl. — Co se stalo? ptají se ho. — Že jsem si vylomil zub. — Cožpak jsou ve vašich selátkách kamínky? — Nejspíš, praví Pencroff a vyplivnul s vylomeným zubem i předmět, který ho připravil o stoličku. Nebyl to kamínek. Byl to poctivý olověný — brok. Položil ho na stůl. Druhové nevěříci prohlížejí. Nožem do toho rýpou. Ano. Byl to brok.

S hlubokým úžasem podívali se na sebe. Sedm, právě sedm měsíců na den jsou na ostrově. Nejen, že v jejich přesvědčení byl neobydlen, ale bylo nutno se domnívati, že nikdy nemohl býti obydlen. A nyní celá ta osnova důvodů zhroutila se před prostou, obyčejnou

kuličkou, nalezenou v mase tříměsíčního zvířete. Jak se jen tam mohla dostat? Ten brok byl vystřelen zbraní do masa pekaria. A kdo mohl užítí střelné zbraně, ne-li člověk?

Na ostrově kromě nich musí žít člověk. Musí ho najít. A našli po dlouhém, houževnatém hledání. Byl, a také trosečník. Dvanáct let bydlil na ostrově a slul Ayrton.

To ostatní dočetli byste se ve Verneově románě „Tajemný ostrov“.

*

V jiný svět, tajemný sice, a přece ne románový, pokusím se vás vést. Zub moudrosti narazí tu nejednou na brok, a ten přinutí vás hledat jeho původce v bytosti rozumem obdařené.

Je-li mezi vámi trosečník víry, kéž stejným štěstím skončí jeho pátrání jako oněch pěti trosečníků Verneových. A komu víra je dosud náručím mateřským, v němž tak dobře se odpočívá, pojď a uč se znáti velikost a slávu Boží.

*

Jeden druh obuvi nedovede ušít ani Baťa: mílové boty. Dejme tomu, že by to dovedl a prodával za 99. Při každém kroku ušel bys 1 míli, t. j. 7 km. Z Brna do Prahy je 255 km. Udělal bys v mílových botách 36 kroků. Za méně než 36 vteřin, tedy asi za půl minuty byl bys z Brna v Praze. Rychlíkem za 4 hodiny, autem při 100 km rychlosti za dvě a půl hodiny, letadlem víc než 1 hodinu, v dělové kouli, uhánějící 1 km za 2 vteřiny — až bude zařízena pro pasažéry — za 8 minut 30 vteřin. Baťovy mílové boty byly by nejrychlejší. Ty patří však pohádkám. Větší rychlosti než dělová koule, půl km za vteřinu, duch inženýrů, techniků a konstruktérů hmotě dáti aspoň dosud nedovedl.

A přece toto šílené tempo jest jen jako capkání dvouročního dítěte vedle švadrony dragounů v plném trysku. Ten kus hmoty, na které žijeme a zeměkouli zoveme a jenž ve vesmíru je pouhým brokem, má na

cestě kolem slunce tempo 30 km za vteřinu, tempo šedesátkrát rychlejší vystřelené dělové koule. Dráhu jako z Brna do Prahy uběhne zeměkoule za dobu, co napočítáš od 1 do 8. Víc než čtyřikrát rychlejší jako mílové boty. Expresní rychlíky, závodní auta Čaracciolů a Chironů, letadla se svou nejvypjatější rychlostí jsou pouhými hlemýždi u srovnání s rychlostmi oběžnic, jako Hanáci před rozkéváním vedle živého Orientálce.

Tempo! Tempo! Toť parola našich let. Kdeže jsou formani se svými fůrami! Kdysi stačili. Dnes nestačí. — Tempo! Tempo! Za čas nestačí nákladní auta. Jejich funkci a dopravu na dálku převezmou letadla. I ta zevšední, nepropůjčí-li jim konstruktéři motory s větší rychlostí.

Člověk, třebaš nevědomě, chce se přiblížit rychlosti, kterou nebeský Konstruktor vybavil své motory těles nebeských.

Ty lidské motory, jejich rychlost a jejich koňské síly jsou hračky, hračky u srovnání s dílem rukou Božích. Rychlost 300.000 km v jedné vteřině. Dovedeš si ji, člověče, představit? A přece existuje. Je to rychlost světla, rychlost elektrické jiskry. Jak jinak bys mohl večer zachytnout radiovým aparátem operu z Hamburku, koncert z Frankfurtu, orchestr z Prahy? 300.000 km za vteřinu. Kam se hrabeš, člověče, se svými 200 km za vteřinu? Mezi sobě rovnými jsi rekordmanem, mezi slepými jednookým králem. Ale sotva že s dalekohledem zajdeš si za humna naší zeměkoule, poznáš tu ubohost a titěrnost největších vymožeností století. Tož jaké nafukování?

300.000 km v jedné vteřině. A přece 8 minut = 8×60 vteřin potřebuje světlo slunce při téže rychlosti, aby dostihlo zemi. Jest tedy vzdálenost slunce od země okrouhle 150.000.000 km. Rychlíkem bys na to potřeboval 337 roků nepřetržité jízdy. A světlo je zde za 8 minut. Máš o tom představu? Můžeš mít o tom vůbec představu? Nemůžeš. Nejsi na to dělán. A přece jsou to fakta, která se dají vědeckými přístroji přesně měřit. To nejsou pouhé osobní dohady zkusmo, jako když

někde vykopou lidskou lebku, zanesou do musea, pan konservátor se na ni učeně zahledí a pak odhadne její stáří na 30.000 let. Mohl stejně směle říci 35.000 nebo 20.000 let. Dokázat své tvrzení nemůže, a my — my mu vůbec nevěříme.

Hvězdářství není archeologie. Hvězdářství je matematika, geometrie, deskriptiva, fyzika, vědy exaktní. Astronom vypočte na vteřinu přesně, v který den v r. 1990 bude zatmění slunce a měsíce, na zlomek vteřiny přesně jarní a podzimní rovnodennost. Astronomie v prostoru světovém nepočítá s km a mílemi. To jsou míry člověka, míry trpasličí. Hvězdář počítá vzdálenost na t. zv. sluneční roky. Vzdálenost, kterou by světlo svými 300.000 km kroky v 1 vteřině urazilo za 1 rok, zove se v astronomii světelným rokem. Je to dálava 63.000 krát větší než mezi zemí a sluncem.

Známa hvězda Sirius je od nás vzdálena 17 světelných roků, t. j. dálka slunce od země násobena 63.000 a ten součin ještě násoben 17krát. Hvězda č. 85 v souhvězdí Pegasa má dálku 60 světelných roků. A mléčná dráha, jevící se oku za jasné noci jako světelný, protáhlý mrak, je vzdálena od země 20.000 světelných roků. A to ještě není konec prostoru vesmíru. Co je dál? Co je za těmi tělesy, kam ani čočky v průměru nejslavnějších hvězdáren neproniknou? To ví jediný On, jehož rukou a ducha je to dílo, Stvořitel nebes i země.

Je možno, aby člověk, sledující let vzducholodi, usoudil, že ten stroj povstal sám ze sebe? Je možno, aby, dívaje se na letící automobil, prohodil, že je to dílo přírody? Obojí tento stroj předpokládá autora rozumem obdařeného. Právem hlásíš se, člověče, k svému autorskému právu. Je to dílo tvého rozumu, tvé vědy, tvých rukou. A za pomatence měl bys toho, kdo by o šestiválci tvrdil, že povstal ze sebe.

Dovede-li někdo víc než ty, vrhl-li do prostoru světového stroje, s nimiž u srovnání tvé stroje jsou jen dětské hračky, proč mu upíráš právo autorské? Jsi maličkým, titěrným se svými hračkami. Nebuď k tomu všemu ještě směšným. V oplocené ohradě tvých sta-

dionů a závodních drah tvé konstrukce mnoho znamenají. Ale za humny té naší vesnice, kterou zoveme zeměkoulí, neznamenaají nic. Tož jaké nafukování?

Ty lidský duchu, ty lidský rozum, ty lidská vědo, jež kolejnice musíš stavět, v kotlech zatápět, tisíce výhybkářů, hlídačů a signálů vydržovat, mají-li po nich kola rychlostí 100 km v 1 hodině uhánět — a přec ta kola dovede kluk kamením vyšinout — ty lidský rozum, ty lidská vědo, jež benzinové motory konstru-uješ, aby aeroplány mohly tě vznést několik tisíc metrů nad zemi, a přece dočkati se musíš, jak ten tvůj motor vynechává, jak nádržka benzinu se vznítí a dílo rukou tvých shoří dřív než k zemi dopadne s uhelnatělými těly pilotů, ty lidský rozum, jenž Titaniky stavíš i Normandie, by brázdily moře, a jediná ledová hora za několik minut pohřbí je na dno mořské — ty lidská vědo, jež desítky kreslicích papírů, hřebíčky připnutých na velkých rýsovacích deskách, musíš prokreslit, než vyměříš konstrukci mostu přes proud 5 km — ty lidský rozum, jenž stavíš pomníky inženýrům, kteří prokopávali tunely na Semmeringu a Simplonu — ty trpasličí duchu lidský, jenž počítáš jen na kilometry a centy, skloň se před tím rozumem, před tím duchem, jenž počítá s biliony km ve svých stavbách, jenž konstruuje bez silnic, bez kolejnic, bez benzinu, bez lodních šroubů a bez miliontiny vteřiny zpoždění při svých strojích a motorech.

Nejsou-li dráhy milionů těles v ohromné koncepci a rozsahu, o němž se ti ani nezdálo, tobě ničím, pak tvoje liliputánské dílo jest méně než nula. Jediný brok v kousku masa pekaria dal logicky nutně uzavíratí na bytost rozumem obdařenou. Kolik těch broků je rozhozeno ve vesmíru! Usuzuj i ty logicky nutně na jejich původce nejdokonalším rozumem vládnoucího.

Najdeš ho, jako ho Newton našel, a smekati budeš jako on při slově „Bůh“ a zvoláš s Tomášem apoštolem: Pán můj a Bůh můj! A aspoň jeden paprsek slávy a majestátu jeho padne i na dílo tvé.

Byť byls mezi vrstevníky Karlem Velikým, za humny zeměkoule jsi Pipin Malý.

V ŘÍŠI ROSTLIN.

S takovou posvátnou něhou, jak Zeyer ve své Zahradě mariánské, nikdo ještě u nás, ani kněz, ani řeholník, nezpracoval legendy z mládí Ježíšova. Str. 91.

Pomáhal své matce s milým půvabem dle dětských sil při práci domácí a chodil s ní, když k studni chodila pro vodu, nesouc na rameně útlou amforu egyptskou, pálenou z hlíny, pestře květy omalovanou. A chodil s ní, když Josefovi šla v ústrety, když z města od své práce vracel se. A s dětmi sousedů si hrával a chodil s nimi v zahrad hustý stín, kde vůně táhly. A děti milovaly jej.

Jednou z vlhké hlíny jaly se hnísti podoby ptáků a tleskaly rukama, když se jim podařila jejich hra. I Ježíš dvanáct ptáčat z hlíny uhnětl. A děti začaly se chlubit, komu se dílo lépe podařilo, a všechny chválu pro sebe žádaly. Jen Ježíš mlčel. Když se ho však tázaly: Jak tvoje dílo podařilo se, tu prostě poručil ptákům hliněným: Zvedněte se a leťte živí v širý svět! A pamatujte na mne, pckud živi budete. — A mokrá hlína začala dýchat. Vylítly ty ptáků podoby a byli živí teď tvorové a zazpívali radostně a vznášeli se vysoko, až zmizeli v záplavě západu.

Tu povstal nad tím divem povyk veliký, neb mnoho bylo svědků, a jméno Ježíšovo letělo od úst všech a znělo ulicemi až do domu Josefova, a polekaně slyšela to Maria a davem se protlačila, a byla tenkrát teprve zas klidná, až k srdci jej vinula, pláštěm svým zahalila a domů odvedla.

Tam dítě Ježíš Matce pravilo: Pamatuj, matko, toho znamení! Jak jsem těch dvanáct ptáků oživil a vyslal v širý svět, by zanesli tam píseň tvou, tak vyšlu někdy 12 poslů svých, až doba přijde, v tentýž širý svět. A to, co hlásat budou, bude životem. Vždyť viděli to všichni: co z ruky vyšlo mé, to bylo živo. Co z rukou jiných — mrtvou hlínou zůstalo.

Položím ti na dlaň žitné zrnko. Má plevu a mouku. Ta mouka v ní není jednoduchá. Má asi 10% bílkovin, víc než 70% uhlohydrátů, asi 14% vody, něco tuku, vláknin a minerálních látek. Ve vysoké škole zemědělské udají ti zcela přesně v setinách a tisícinách procenta obsah jeho součástí. Na lékárnických váhách, ba ještě přesnějších, odvážím ti ona procenta bílkovin, uhlohydrátů, vody, tuků, vláknin a ostatních minerálních látek a plevu ti dodám hotovou. Smíchej to v jedno žitné zrnko! A ty to uděláš; a když ne ty, tož jemnější ruka tvé ženy, která desatero roztodivných ingrediencí v míse promíchává, až je z toho nakonec nejchutnější vánočka.

Polož toto zrnko vedle zrnka vydroleného z klasu! A lidské oko je od sebe nerozezná. Co dokáže příroda, která není obdařena rozumem, musí dokázat bytost rozumem obdařená. Co dokáže dítě, musí dokázat dospělý. A nemyslící příroda je méně než dítě. Vlož obě chemicky úplně táž zrnečka vedle sebe do orné půdy. Vzklíčí jeň jedno. To zrnko chemikovo? Ten produkt lidského rozumu, lidské vědy? Dřív mech naroste na tvé hlavě — bez sorelly — než se dočkáš, aby vzklíčilo a stéblo vyhnalo zrnko chemikovo.

Kde je chyba? Nač jsi zapomněl? — Na schopnost života. — Zapomněl? I ne. Ty, člověče, v dílo rukou svých, v dílo vší vědy své schopnost života dáti nedovedeš. A kdybys byl doktorem rerum naturalium sub auspiciis a vydal dva svazky o povaze a složení obilných zrn, ani tomu nepatrnému zrnku schopnosti života dáti nemůžeš. Toť Rubikon, kterého nikdo nikdy nepřekročí z lidí. Toto privilegium vyhradil si Tvůrce nebe i země.

Lidský rozum! Lidská věda! Kabele kladeš na mořské dno, blesky svádíš na pozlacené hroty hromosvodů, ekrasitem drtíš velehory, plovoucím parníkům z pevniny posíláš zprávy bez drátu na tisíce km, optickými přístroji dovedeš život ulic vrhati na plátno, určíš vzdálenosti mléčné dráhy a rychlost světla i zvuku, paprsky prosvěcuješ hrudník, několika stehy

dovedeš sešít zbodené srdce, aby žilo dál — ale jediné obilní zrnko, které by vzešlo a užitek přineslo, sestaviti nedovedeš. A tys myslil, že jsi veliký. Trpaslík jsi, lilipután. Jedině veliký je ten, jehož rukou i ducha dílem je první, života schopné obilní zrno.

Kdyby existovalo na zeměkouli jen jedno obilní zrnko, vyrůstající ve stéblo a klas, sjížděly by se v ty končiny hlavy učené i neučené, aby se na ten div zahleděly. Zevšednělo zrnko. Je jich do milionů. Zevšedněl i div. Ale zůstal divem člověku nedostižným. A stejně je to se vším v říši rostlinné. Boží grandezza pracuje s miliony jedinců.

Zamysleme se nad kořeny stromů. Rostou jednak z jader plodů, jednak ze sazeniček. Jedna část buněk směřuje do výše a tvoří peň. Druhá směřuje dolů a tvoří kořeny. Jedna síla, a přec současně působí dvěma protilehlými směry. Proč všechny ty buňky neusilují vzhůru? Proč ne všechny dolů? Kdo je tak řídí? Kdo tento řád vložil do prvního jádra? Tenká vlákna počínajících se kořenů prolézají zemi. Odkud mají neviditelné mikroskopické buňky obrovskou sílu k průkopnickému dílu v tvrdé, někdy skalnaté půdě? Kolik těch ohebných vláken musí býti pod zemí rozlezlých a přibírajících na pevnosti, aby udržela lípu 15 metrů vysokou i při zmítání vichřicí? A kolik musí zůstatí jemných vlásečnic, aby ze země vyssávaly vyživovací látky a vodu, když na př. stoletý buk za jedno léto svými listy vypaří 90 hl vody?

A ta voda z kořenů musí se dostat do koruny, až do vrchu stromu. Kdo zvedá oněch 90 hl vody v buku do výše pátého poschodí? Ty řekneš — příroda. Proč neužiješ téhož slova při rozvádění potrubí do pětipatrového domu? Protože by ses dělal směšným. I školáček ví, že je to práce bytosti rozumem obdařená, zvané montér. A ten filigránský vodovod z kořenů do špice topolu, palmy, eukalyptu, ten že by nevyžadoval u prvního exempláře bytosti rozumem obdařená? A ten Boží vodovod s vyrůstajícím stromem roste. Ten tvůj, člověče, nevyroste ti z druhého patra do třetího, nad-

staveného. Na to nadstavování kusů olověných trubíc zas musí přijít montér, t. j. bytost rozumem obdařená. Samočinně fungující nadstavování vodovodu, postupujícího stromem, to že by nevyžadovalo většího kumštu a moudřejší bytosti než jsi ty, člověče?

Jak to, že z bažiny vyrostlo kvítečko tak něžné a svěží barvy jako je p o m n ě n k a ? Drobouneké kořínkové vlasečnice střebají z bahna chemikálie, jež prostoupivše lodyhou ukládají se v korunce kvítku, zpevní jako barvy malířů na modré omítce a připomínají barvu oblohy. Proč je to u pomněnky barva modrá a u těsně vedle ní rostoucího blatouchu barva žlutá? Proč všechny pomněnky na celém světě jsou modře, proč všechny blatouchy u nás i v Australii žluté?

To je zákon těch bylinek. To je jejich řád. To je jejich nakomandovaná uniforma. A kde je zákon, musí býti zákonodárce. Řád logicky předpokládá pořadatele. Uniforma komandujícího. Katoličtí kněží ve všech dílech světa chodí v černém nebo aspoň tmavém. Všichni kapucíni v hnědém. Všichni dominikáni v bílém. To je předpis, to je paragraf kázně. Kde je předpis, musí být předpisující, t. j. bytost rozumem obdařená. Všechny pomněnky chodí v modrém, v nebeském, jak říkají v Polsku. To je předpis, vložený do semínka pomněnky, nepcnechaný její vůli, protože jí nemá, nutný. A předpis nutně žádá předpisujícího, t. j. bytost rozumem obdařenou. Není to ani člověk, ani anděl. Zbývá jen Bůh. Proč ta nádherná barva pomněnky? Aby i tato nepatrná bylinečka lákala hmyz. A když přiletí, žluté čárečky uvnitř jak šipky na rozcestí ukazují cestu dál, k tyčinkám. Tam, až tam jsou sladké šťávy. Včelička sosáčkem ji vypije, ale při dotyku s květem zachytí se na chloupkách jejích nožiček peř tyčinek, který přenese na pestík téže nebo jiné pomněnky a tak ji zúrodní. Dovedeš si, lidský duchu, představití důmyslnějšího procesu oplození a přitom tak delikátního, svrchovaně jemného a něžného?

Což kdyby každá květinka dostala dvě nožičky a všechny uspořádaly módní přehlídku svých kloboučků,

defilovaly před tribunou na Zelném trhu, točily se, prohýbaly před tebou jako manekýnky? Každá ta slečinka, kvítečko, v jiném kloboučku. Jen růže by předváděly 6000 kloboučků, orchideje 8000. A to jsou teprve dva druhy květin ze 70.000 druhů. Standarty by označovaly: Teď Evropa, teď Asie, Afrika, Amerika, Austrálie. Deset dní a deset nocí by před tribunou pochodovaly a ještě by nebyl konec. Každá v jiném kloboučku. Ani dvě stejné v barvě, formě a velikosti. Všechno originelní. O vůních ani nemluví.

A ty máš tu smělost, ba víc než smělost — drzost a za autora všech těch kloboučků, za autora posledního prohlásíš přírodu, tupou, nemyslicí, neobdařenou rozumem přírodu, ty, která klobouky a radiovku nebo turban na svou hlavu dáváš hotoviti, ne od přírody na rumišti, ale rukama bytosti rozumem a vkusem obdařené! Klobouky ne ze žijících buněk, vydechujících vůně, nad něž chemik jemnějších nesestavil a které jen kopíruje. Klobouky z mrtvé slámy, z mrtvé plsti, z velouru, ztužené síťoviny a vonící nanejvýš kličem a lakem.

Ani ty obrázky prvotřídních výrobků módistických domů z Paříže, Prahy nevytvořila příroda, nýbrž bytost rozumem obdařená. Oč méně pravé originály. A tu originalitu myšlenky a formy, toto své autorství dávají si světové salony módní draze zaplatiti.

A přece ani jedna dáma, byť kněžnou byla nebo dcerou amerického multimilionáře, ve svém drahém kloboučku, ba dle slov samého Spasitele — ani Šalomoun ve vší slávě nebyl tak oděn jak to polní kvítečko, polní lilie. Proč? Ten háv královský a jeho koruna se Šalomounem nerostla, tak jak neroste kabát na tvém dorůstajícím synkovi, tak jako nerostou střevíčky zároveň s rostoucí nohou. I klobouk mu musíš koupit za dva roky větší, protože neroste, i když hlava synkova roste.

Jaký to duševní velikán musí býti, jenž hlavičku květin, těch prvních na zemi, ozdobil kloboučky z materiálu, jenž roste a voní. Jeho myšlenka pokračuje

samočinně ne v jednom exempláři v laboratoři někde pod poklopem, ale v milionech a před očima všech, kdož vidí. Firmě Bartošově v Praze a paní Macalíkové v Brně autorské právo jejich klobouků neupřeš, nemůžeš. A Bohu bys je chtěla upříti?

Silenko nadmutá! Jsi svobodná? Vdej se za — tulipána! Ti prý mají štěstí.

*

V ŘÍŠI HMYZU. — A.

Bez cíle loudal se ulicemi města. Blížil se kostelu. Kněz v rochetě s bursou a před ním ministrant vyšli z něho. Nerad by se s nimi setkal. V uctivé ještě vzdálenosti se proto obrátil, namátkou zabočil do nejbližší postranní ulice a byl rád, že takto krátce svůj problém vyřešil. Pro jistotu se zastavil před první výkladní skříní a mrkal do ulice. Kněz se Sanctissimem zabočil do téže ulice. Loudající se odpoutal od výkladní skříně a nenápadně, rychlejším však tempem, pokračoval ulicí, až k nejbližší boční. Tentýž manévr. Mrštně zahnul kolem rohu, přidal do kroku. Ulehčilo se mu. Dobře to provedl. Inu, pohotová hlavička. Inu, vzdělaný člověk! Pane Sadílek! Oni to provedli dokonale.

Radost jeho měla kratičké trvání. Sotva by napočítal padesát, rozčilen vidí, že kněz také tam míří. Co teď? Svou hru na schovávanou povede dál. Zase nový roh a nová ulice. V útěku je spása. Kněz ho pozoroval a vytušil situaci. Kampak se asi ten pán poděl teď, když tato ulička je slepá! Že se schová za vrata posledního nebo předposledního domu, až přejdu. Jen to kněz domyslil, pán zmizel za vraty posledního domu. Kněz že jistě půjde do některého domu před tím; ale kněz musil právě do posledního.

Aby se snad s knězem nesrazil v průjezdu, pro všechny případy pán stoupal zvolna do prvního patra, skláněje zrak k vratům. Zvonek ministrantův zazněl u vrat.

V utíkajícím před Pánem Bohem to hrklo. To asi kněz půjde zaopatřovat buď někoho v přízemí nebo ve dvoře. Tam bydlívají prosté, neinteligentní partaje, které se dávají ještě zaopatřovat. Ale kněz jde výš. Domněle pronásledovaný musil důsledně o patro výš. Už tu komedii musí hrát do konce.

Šťastná osvobozující myšlenka probleskla mu hlavou. Právě v tom domě ve třetím patře bydlí jeho kolega, jemuž před čtrnácti dny slíbil návštěvu. Klidně, zcela zachráněn, sune se do třetího patra. A zazvonil. Nežli mu bylo otevřeno, vrhl ještě pohled dolů. Snad ten panáček neleze schválně za ním? Otevřeli mu. Vklouzl do předsíně, přivřel za sebou dveře a ptá se, zda kolega je doma. Je, je. Ale smutně to s ním vypadá. Leží vážně chorý. Čekají kněze, který ho má připravit na smrt.

Zvonek u dveří zahrčel. Až kdesi hluboko pod srdcem to bodlo pána v pomyšlení, že by to mohl býti ten kněz se Sanctissimem. Ani nedomyslil a už vchází kněz. Domáci poklekají, pokleká i on a doznává si: Utíkal jsem před Pánem Bohem, a přece jsem mu neutekl.

*

Kam půjdu od ducha tvého, Bože, a kam před tváří tvoou uteku? Vstoupím-li k nebi, tam jsi ty. Sestoupím-li do podsvětí, přítomen jsi. Rozestřu-li perutě své na úsvitě a zaletím-li v končiny moře, i tam provází mne ruka tvá a držeti mne bude pravice tvá — přiznal se už David v žalmu 138. Marně utíkáš před duchem Božím, ty nepatrný duchu lidský. Všude, všude naň narazíš. Marně zavíráš cči, abys neviděl. Oči máš a nevidíš, uši máš a neslyšíš. Snad lépe pro tebe by bylo, abys byl slepý jako Šavel před Damaškem. Tenkrát bys byl Bohu nejblíž.

Dnes povedu tě znát Boží majestát v říši hmyzu.

Měl bys řešit geometrickou úlohu z nauky o tělesech. Jest vyplniti bedničku skleničkami shodných rozměrů,

ale tak, aby v bedničce bylo skla co nejméně a zmrzlina co nejvíce. Zmrzlina jen ve skle. Volba tvaru skleniček je ti ponechána na vůli. Mohou býti 4boké, 6boké, 8boké nebo válcovité. Zvol tu formu, která by úkol správně rozřešila! Řešení správné je jen jediné. Jedna část z vás pořídila by si skleničky nejrůznějších tvarů a zkoušela. Kdo se vyzná v geometrii, pracoval by napřed tužkou a rozumem. A vy, kteří jste tento úkol ve střední škole už počítali, víte pro celý život, že to musí býti skleněné hranoly jen šestiboké. Jen a jen při této formě tělesa bude nepoživatelného materiálu v bedničce co nejméně a chutné náplně co nejvíce.

Ještě nebylo jediného matematika, ba ani Adama, a v čela plnila plásty medu šestibokými voskovými buňkami. A tak je plní dodnes. Řeší tedy prakticky úlohu, které polovina z vás teoreticky řešit nedovede, třebaš jste obdařeni rozumem, a matematickým rozumem. Nemohla to být tupá, nemyslicí příroda. A tohoto prvního matematika zoveme Bohem. Ale to není všechno. V každém plátku medu jsou proti sobě dvě vrstvy buněk, dnem se dotýkajících, na povrchu voskem zalepených. Dotýkající se dna buněk nejsou plochá, jako na př. u hrnců, kastrolů. Tyto dvě vrstvy buněk mají jen jedno společné dno, aby bylo ušetřeno na vosku. Aby se ta dna neprotrhla tíží medu, nanášeného s jedné strany plástu, staví včela dno buňky ve formě pyramidy, ne čtyřboké, ale trojboké a tupé.

Po světě i dnes z teploměřů známý přírodozpytec Réaumur dal si tu piplovou práci a změřil úbly těchto tří shodných kosočtverců, tvořících tupou pyramidu dna buňky. Naměřil $109^{\circ}28'$ v tupém a doplněk na 180° při ostrém úhlu. Přírodozpytec Maraldi empiricky, měřením došel k témuž výsledku.

Současným matematikům vysokých učilišť dal Réaumur řešiti tuto úlohu: Dána jest šestiboká nádoba, jejíž dno tvoří pyramida tupá o 3 shodných kosočtvercích. Kolik stupňů musejí býti jejich tupé úhly, aby nádoba měla při nejmenší spotřebě materiálu největší možný krychlový obsah? Hlavy moudré, studované,

profesoři počítali s logaritmy a všemi pomůckami matematické vědy. Nejvýznačnější matematik tehdejší König vypočetl $109^{\circ}26'$. Zcela nepatrný rozdíl mezi teorií Königa učence a praktikou včely. Pouhé dvě minuty stupně. Ale přece jen rozdíl.

Kdo má pravdu? Bystrý vědátor či včela? Oba zároveň v téže věci pravdu mítí nemohou. A protože učenec profesor je přece víc než včelka, byla pravda přirozeně u učence. Skotský matematik Maclaurin, nechtěje věriti, že by se mýlila včela, dal se sám do počítání. Dospěl však k témuž výsledku jako König. Včelka se při stavbě buněk mýlí a tudíž i ta síla, která poručila včelce právě tak stavěti, totiž Bůh. Dnes by se řeklo, že věda přetrumfla Tvůrce. Tenkrát byli učenci skromnější (v 18. stol.). A Stvořitel dopomohl si k vítězství své pravdy podivuhodnou cestou.

V témž čase na pobřeží skotském ztroskotala anglická loď. Kapitán i mužstvo byli zachráněni. Soudní vyšetřování dokázalo kapitánovu nevinu.

Jeho výpočty stupňů a minut zeměpisné šířky dle logaritmických tabulek byly bez chybičky. Jak to, že přece narazil na pobřeží? Kde byla chyba? V tištěném exempláři logaritmů. Chyba tisku. Chyba sazeče. O této chybě dověděl se matematik Maclaurin. Otevře vydání svých logaritmických tabulek. Táž chyba. Přepočítal úlohu Réaumurovu s opraveným vydáním a vypočetl $109^{\circ}28'$.

Nemýlila se tedy včelka — bez logaritmů, ale zmýlila se věda s logaritmy.

Včela? Ach. To nebyl a není její rozum. Ať chce či nechce, musí stavět šestiboké buňky právě tak na dně uzavřené. Jiné formy nezná, není inteligentní. Jinak by za ta tisíciletí přišla ke zkušenosti, že si může práci zjednodušit, a stavěla by buňky na př. z cementu a zůstaly by jí jednou pro vždy ve starém úle.

Jaká to intelligence, jaká náplň matematických vědomostí v rozumu Stvořitele, jehož rukou a ducha dílo včela provádí prakticky tak složitou úlohu početní!

Náš výborný profesor z matematiky, který nás od

sexty vedl až k maturitě, dr. Jan Mayer, pozdější zemský školní inspektor, žijící ještě dnes v Jindř. Hradci, před lety v Brně také se tímto početním příkladem zabýval a došel k témuž výsledku, jako opravený König, Maclaurin a včela.

Jako včela je nositelkou jedné myšlenky Boží z matematiky, je krvavě červená vosa brasilská, *calicurgus annulatus* nositelkou jedné ideje Tvůrcovy z anatomie.

Pro vývoj svého potomstva potřebuje tělo velkého jedovatého pavouka, zv. tarantula. Z veliké výše zahlédla ho v trávě. Už nad ním krouží. Už se mu blíží. Drama v lese. Pavouk poznal úhlavního svého nepřítele. Zastavuje se. Přední nožky zvedne jako kopí do výšky. Otevře na zkoušku jedovatými žlázami ozbrojené čelisti. Zavře je a čeká na útočníka. Kousnutí pavouka usmrtí vrabce, krtka, tím spíše 3 cm dlouhou vosu. Nesmí tedy tato útočit zředu. Jen s boku nebo zezadu. Jenže pavouk hbitě točí se po ní. Jejich zraky se vždy střetnou. Pavouk je dřív unavený než vosu, utíkat nesmí. Měl by nepřítele v zádech. Síly ho opouštějí.

Rychlostí blesku zabodne vosu jedovaté žihadlo přesně do nervového ústředí jedovatých čelistí pavouka a ochromí je. Hned nato, zcela přesně ochromí nervový uzel prvního páru noh. Obojí druh zbraně pavouka je vyřazen ze zásahu. Ale pavouk ještě žije. Musí žít!

Usmrcený neměl by pro vosu ceny. Vítěz leze s obětí přes kameny, větve, kořeny a vleče kořist mnohem větší sebe ke vzdálenému hnízdu. Tam si na ni sedne a naklade do ní vajíčka, chráněná před palčivým sluncem. Tělo pavouka nevyschne tak dlouho, dokud se v něm nevylíhnou mladé vosy, které ihned najdou potravu v jeho těle. Není usmrceno. Jen ochromeno. Kdo naučil tuto vosu přesně znáti místa nervových uzlů? Odkud ta výborná znalost anatomie? Ten *calicurgus annulatus* nebyl před prvním praktickým zákrokem MUC. Ani jediný semestr neposlouchal anatomii.

Ba ani promovaného doktora *medicinae universae* i chirurgická ruka není tak jistá, jako žihadlo vosy bra-

silské, kterým pracuje jak pinsetou nebo dutou jehlou za zády.

Ty, člověče, se vším svým rozumem, se vší svou inteligencí netrefíš tak rychle rukou to, co ta voska trefí svým zadkem. — Tož jaké nafukování?

Hrábněš-li v anatomii a vyzobeš-li nové zrníčko ku blahu trpícího lidstva, věz, žeš nového zrníčka nevytvořil, ale jenom našel. Je to almužna, podávaná dobrotou Boží nám žebrákům.

Jean Henry Fabre, zemřelý r. 1915 jako devadesátník, autor deseti objemných svazků vlastních pozorování ze života hmyzu, jeden z největších a nepřekonaných badatelů, byl tázán u příležitosti oslavy své vědecké práce: Věříte v Boha? — Odpověď: Nemchu říci, že v něho věřím. Já ho vidím. Kamkoliv se podívám, vidím Boha. Bez něho ničemu nerozumím. Bez něho je úplné temno. Toto přesvědčení se zdokonaluje každou hodinou mých studií v Boží přírodě. Chcerobrým vrtochem naší doby je ateismus. Mně byste spíše stáhli kůži s těla, než byste ze mne udělali atheistu.

V ŘÍŠI HMYZU. — B.

Držel v rukou pomačkaný klobouk. Vyndal silně zvětšovací sklo, prohlédl klobouk důkladně zevně i uvnitř a z konstatovaných podrobností posoudil majitele resp. nositele klobouku, jehož nikdy neviděl, takto:

— Muž, jenž nosil tento klobouk, měl se v posledních letech blahobytně. Nyní se mu poměry zhoršily. Hledí si sebe, ale už méně než dříve. Není to jen následek mravního úpadku, nýbrž i zhoršené poměry hmotné. Je to muž, jenž většinu dne prosedí. Málo vychází. Věku prostředního. Prošedivělých vlasů, v poslední dny stříhaných a natřených pomádou. Pravděpodobně v domě toho muže není zaveden plyn.

— Vy žertujete, podotýká jeho přítel. To vše že jste vyčetl z tohoto klobouku?

— Nic jednoduššího než toto, hájí se prvý. Tento klobouk je tři léta starý. Klobouky s plochým okrajem nahoru zahnutým byly tehdy dány do obchodu. Jakosti je nejvýtečnější. Stuha z pruhovaného hedvábí a podšívká překrásná. Mohl-li si ten muž před 3 roky koupiti klobouk tak drahý, byl jistě v dobrých hmotných poměrech. Od té doby si nekoupil klobouku. Así se zhoršily jeho poměry. Protože v okraji klobouku je otvor pro šňůrku, zadržující klobouk při větru, dokazuje to snahu dbáti o sebe. Ale šňůrka v otvoru už není. A protože si neznámý nedal práci nahraditi ji, vyvozují z toho, že pravděpodobně dbá o sebe méně než kdysi, což jest důkazem povahového ochabnutí. A protože se snažil odřené a vybledlá místa zamazati inkoustem, dokazuje, že veškeré sebeúcty nepozbyl. Zvětšovacím sklem viděti na spodním okraji podšívky konečky ostříhaných vlasů nůžkami holiče. Jsou mezi nimi prošedivělé a voní pomádou. Prach na klobouku není prach ulice, nýbrž měkký hnědý prach domácnosti. Visel tedy dlouhou dobu doma. Jeho nositel asi málo z domu vycházel. Známky na stuze klobouku jsou mi důkazem, že hlava se mu silně potila. Byl tudíž sotva zvyklý čilejším pohybům. Klobouk nebyl celé týdny kartáčován. Z toho dovozují, že pozbyl náklonnosti své ženy. Byl ženat, protože vedle klobouku se začátečními písmeny H. B. ležela husa s lístkem: pro choť pana Henryho Bakera. Na klobouku vidím pět lojových skvrn. Vystupoval pravděpodobně po schodech s kloboukem v jedné a se svíčkou v druhé ruce. V žádném případě nekapal naň lůj z plynového plamene.

*

Zkuste něco podobného vyčíst ze svého klobouku! Anebo si jej aspoň důkladně prohlédněte, aby vaše drahá polovice nevyčetla z něho ještě jiné, zajímavější detaily, nežádoucí. Kromě vzpomínky, zač jste jej koupili a kde, kromě konstatování barvy a formy, vět-

šího nebo menšího cpotřeberní a zamaštěné podšívky, po př. přepocené stuhý, nepřijdete na nic. Detektiv, četník, soudce, chemik vyčte z něho celý román. Jeho povolání žádá hlubších pohledů, hlubšího rozumování, hlubšího usuzování.

Vám stačí povrch. Většině lidstva stačí povrch. Myšlení do hloubky není jim běžné. Působí jim obtíže. Vyhnou se mu. Jsou duševní lenoši, duševně pohodlní. Jejich usuzovací síla sedí pohodlně ve fotelu. Lovení perel a korálů v hlubinách moře pravdy ponechávají jiným. Ráno koupí si ty moudrosti za 40 halířů a trousí ty cizí jako vlastní. Co vyčteš z květiny? Jen tu barvu okvěetí, vůni a velikost. Jinak je ti květina jak květina, tráva jako tráva. Co vyčteš z hmyzu? Moucha jak moucha. Motýl jak motýl, a jdeš ve své povrchnosti dál a mníš se býti filosofem. Ba, bohužel ani nad svým životem se nezamyslíš. Nejdeš do hloubky z duševní pohodlnosti. Což teprve nad životem broučka. Nestojí ti za to. Na své originelní myšlenky v konstrukcích zažádáš o patent. Na své knihy a noty dáváš natisknout: Veškerá práva vyhrazena. Přijímáš gratulace za epochální své dílo. Jsi hrd a někdy i nedůtklivý na autorství. Lačníš a snad i dýchavičně se pachtíš po slově uznání a chvály.

Jen Bohu ji upíráš jako autoru epochálních vynálezů, které ty jen kopíruješ, které sis z některé jeho myšlenky, prakticky existující někde v přírodě na dosah lidské ruky, jen vypůjčil. Abych tak řekl jen vykuchal, neudávaje autora a pramenů. Všecko, všecinko, nač lidský rozum a lidská technika přišla jako na epochální novoty a vynálezy, nejsou ničím jiným, než ubohými kopiemi některé myšlenky Boží, dávno ve viditelném světě existující.

Uvažme osvětlovací tělesa! Při všech lidskou vědou nebo i náhodou vynalezených zdrojích světelných největší část energie, obětované pro výrobu světla, přichází nazmar energií tepelnou. Věda, technika vyrábí jen teplé světlo. A my potřebujeme velmi často studené. To by se ušetřilo! Při výrobě elektrického světla, u ně-

hož tato nedokonalost je poměrně nejmenší, přichází nazmar 98% energie parních nebo na vodní sílu zařízených strojů a dynam, vyrábějících světlo. Tyto stroje úplně zbytečně vyrábějí teplo a vysílají je do ovzduší. I v létě, kdy je beztak teplo. Věda technická vyhazuje miliony do vzduchu v pravém slova smyslu, protože dosud nikdo nepřišel na to, jak vyrábět světlo bez tepla, studené.

A s v a t o j a n s k á m u š k a toto studené světlo vyrábí už tisíce let. Nepatrný brouk, s v ě t l o n o š, a m e r i c k ý k u k u j e, pyrophorus noctilucus, jehož domorodci, žijící na Kubě, v noci používají k osvětlování cest, 4 cm dlouhý, má za hlavou dvě skvrny, které v noci svítí. Jeho stroj, jímž rozsvěcuje svůj světelný aparát, je tak zařízen, že paprsky jím vysílané jen svítí, ale nehřejí. Kdyby měl spotřebovat k výrobě světla poměrně k lidským strojům tolik energie jako elektrárny, musil by pro jediné osvětlení spotřebovat 50krát tolik potravy, kolik spotřebuje za celý život.

A třebaš má věda tento ideál laciné osvětlovací síly před sebou a zkoumá jej, nedovede dosud dle téhož principu sestrojiti aparát, jenž by se mu dokonalostí a praktičností i lácí aspoň zdaleka podobal.

Nezračí-li se v tomto broučku majestát Boží, není-li tento brouček nositelem jedné myšlenky Boží, je-li v poslední příčině pouhým dílem náhody nebo přírody, pak tím spíše tvé elektrárny, tvé plynárny, člověče, tvoje dynamy a transformátory, tvé žárovky a Křižíkovy obloukové lampy nejsou dílem tvým, ale jen dílem náhody a přírody. Tisíce žárovkami osvětluješ svá města, ulice, a sotva deset kroků uděláš od žárovky ulice, už ti nerozeznat tvář. Kolikrát bys musil znásobit tisíce žárovek pouličních kandelábrů, aby chodníky byly osvětleny aspoň jako za ranního úsvitu. A před východem slunce zhasíš svá blikátka, jako by ses styděl, že jen tak málo se vši svou moudrostí dovedeš i při tom obrovském nákladu peněžním. Jak liliputánsky nepatrné, jak trpasličí je tvoje dílo, ty tvé žárovky (proti té jedné na nebi, jíž velí Bůh vycházeti na dobré i zlé!

Fysiku Rumfordovi děkujeme za zajímavý pokus, demonstrující slabou vodivost vzduchu pro teplo. Rumford pencřil zmrzlý sýr do pěnlvé hmoty z utlučených vajec a celý soubor strčil do vyhřáté trouby. Z utlučených vajíčků upekla se omeleta. Ale sýr zůstal uvnitř zmrzlý. Vzduch, uzavřený v bublinkách z vaječné pěny, zadržel žár z pece, takže se zmrzlého sýra nedotkl. Rumford se stal tímto pokusem slavný.

Ale kobylka 7 cm dlouhá, zvaná k u d l a n k a, tentýž experiment konala celé věky před Rumfordem. Mrská, utloukává pěnu, tou obaluje houfec vajíčků potomstva, která, upevněna buď na větvičce nebo kamení, nijak jinak nechráněna, mohou vzdorovati beze škody mrazům i zimě.

O kolik věků předstihla kudlanka lidskou fysiku v jemném problému tepla. Jakým to fysikem je její Stvořitel, jehož myšlenku, ty člověče učený, jenom kopíruješ!

Do r. 1673 nedovedli matematictí veleduchové sestrojiti teoreticky evolutu z dané evolventy, úlohu to z vyšší matematiky, vyžadující znalosti počtů diferenciálního a integrálního. Ponejprv až onoho roku přišel na to slavný Huyghens, nar. 1629 v Háagu.

A 7 mm brouček s mozečkem 1 mm³ tentýž úkol řešil prakticky, když ještě nebylo jediné university, a řeší dodnes. Je to z o b o n o s k a b ř e z o v á. Černý lesklý tento brouček stříhá listy dovedněji než krejčí, bez tištěných střiřů a kreseb. Za 5 minut vyřeší jeden z nejtěžších úkolů vyšší matematiky. Přetíná jako zkušený lékař přírodní cévy v hlavním žeburu listu, navíjí list dle inženýrských pravidel v kuželovitý svitek a zabaluje vajíčko budoucího červíčka tak pečlivě v kolébce, že ani lidská matka to lépe nedovede.

Kolébku utvoří si z březového listu. Musí jej svinout v kornout, aby své potomstvo uchránil před ptáky a sluncem. Svinout list od hrotu ke stonku — na to je příliš slabý. Svinout obě polovice listu podélně k sobě, i kdyby síly měl, bylo by bezúčelné, protože list by zůstal čerstvý, zelený a takové stravy slepí jeho červíci nesnesou.

Teď ten kumšt. Překouše každou polovici a každou jinak. Ne přímočaře, ani kruhově, ani elipticky. Při takovém překousnutí nevytvořila by, svinujíc list, pravidelného kornoutu. Překouše tedy pravou polovici listu v podobě stojatého S a levou v podobě ležatého S, čili dle počtu integrálního a diferenciálního považuje okraj listu za evolventu, a evolutu zařezává kusadly dovnitř listu. Teď teprve má sílu stočiti dolní části listu v kornout, špicí obrácený ke stopce, vleze do něho, nakousne pokčzku listu, nadzvedne a do té kapsičky vsune své bílé vajíčko. Kousek dál druhé, třetí. Vyleze. Zbytkem listu kornout uzavře. Je-li velké horko, nakousne i střední žebro listu, aby se kolébka jeho potomstva utrhla, spadla do chladné trávy a červíci vedrem nezahynuli.

Princezničky lordů, princátka králů nemají kolébky tak zázračné, tak vědecky epochální, jako buduje zobonoska svým červíčkům. Čcž teprve tvůj vozejček Nuny? I kdyby měl poniklované ráfy a sklapovací střechu a hrál samočinně: Hajej, můj andílku, hajej a spi! a sám táta vzadu u volantu pyšně jej před sebou postrkával, ten je u srovnání s kolébkou zobonosky méně než tuctový rendlík vedle alabastrové amfory egyptské, méně než sádrová figura vedle mramoru, zpracovaného Praxitelem a Feidiem, méně než pastouška z vepřovic vedle katedrály svatovítské.

Za těmi broučky s tak oslňujícími vědomostmi matematickými, chemickými, technickými, za jejich prvními exempláři někdo stojí s rozumem nejdokonalejším, všeobsáhlým jako za orlojem hodinář, za limusinou konstruktér, za obrazem malíř, za knihou spisovatel, třebaš jich tváří v tvář nevidíš. Nedovedeš-li číst v knize přírody, jsi analfabet, jsi negramotný, i kdybys uměl latinsky a francouzsky. Ty věříš jen to, co vidíš tělesnýma očima? Nuž slyš, Velikáne Velikánoviči. Kdo bez kritického rozumu všecko věří, všecko, může budít podezření, že je idiot. Ale kdo tvrdí, že věří jen to, co vidí tělesnýma očima, ten nebudí podezření idiota, ten jím je.

Dostav podrobné informace u francouzských úřadů Alžíru a vyzbrojen vědomostmi i přístroji, dal se učenec na výzkumnou cestu pouští. Průvodcem a sluhou zároveň dán mu nejspolehlivější a neohrožený Ibrahim.

Zapadlo slunce prvního dne. Ibrahim postavil stan pro nového svého pána. Sám pak, rozprostřev na písku kus koberce a složiv nohy pod sebe, tváří obrácen k východu, šeptal: Allah il Allah u Muhamad rasul Allah.

Učenec ho pozoroval, a když Ibrahim skončil pátou modlitbu dne, ptá se ho: Co to tropíš?

— Modlím se.

— Ty se modlíš? Ke komu?

— K Bohu, Allahovi.

Usmál se učenec povznešeně a dotazuje se: Viděl jsi už někdy Boha? Dotýkal jsi se ho svými rukama? Cítil jsi ho mezi svými prsty?

— Ne.

— Tak jsi, odpusť, Ibrahime, blázen, věříš-li v Boha, jehož jsi nikdy neviděl, neslyšel, rukama se nedotkl.

Arab zachoval mlčení. Oba se uložili ke spánku a probudili se krátce před východem slunce. Vyšli ze stanu, vytáhli zaražené koly a balili. Najednou učenec ukazuje prstem do písku a oznamuje: Ibrahime! Blízko stanu pochodoval asi časně ráno velbloud.

Zablýsklo se v očích Ibrahima a ptá se: Pane! Viděl jsi onoho velblouda?

— Ne.

— Pak jsi, pane, podivný učenec, věříš-li ve velblouda, jehož jsi ani neviděl, ani neslyšel, ani se nedotkl.

— Ibrahime! Ale já vidím kolem stanu v písku stopy jeho noh a můj rozum usuzuje z nich na velblouda.

V té chvíli v plné orientální kráse barev vyhouplo se na obzoru slunce. Arab rukou ukázal na nádheru východu.

— Pane! Vidíš stopy Stvořitele? A kde jsou jeho stopy, tam jest i on, Bůh.

Půjdeme po stopách Stvořitele. Ještě jednou v říši hmyzu.

Jak málo toho víme! Jak málo toho dosud urval lidský duch z bohatého stolu Boží pravdy. To jsou jen drobty, jež s toho stolu padají, drobty Boží almužny lačnickému a po pravdě žíznickému lidskému rozumu. Plné nasycení je připraveno po smrti těm, kteří Boha milují.

Učenci, přírodopisci, fysikové, chemikové se specializují na určité obory, úseky vědění. Ten rozumí jenom pavoukům, onen jenom vosám, třetí studuje jen obyvatele bahnité louže, čtvrtý pod drobnohledy jedinou kapku vody s tisíci živými tvory, v ní se hýbajícími, pátý vydal vědecké pojednání v několika svazcích jen o mouchách a jesuita P. Wasmann jen o mravencích.

A všeho toho vědění všech učenců zeměkoule dohromady není víc, než kolik nebe by viděl člověk, sedící na dně studny. Kousek jako dlaň; takové je celé lidské vědění. Zlomek zlomku. Menší než znalost mravence o člověku.

Ty, jenž jsi prach, rozumuješ o prachu. A přitom věříš ve svou moudrost, ve svůj rozum. Snad to jediné, co ti z víry ještě zbylo. V Boha nevěříš. Prý ho nikdo neviděl. Jak obehralý, vyšeplalý váleček kolovrátku! Nikdo Boha prý nehmatal. A kdo hmatal tvou moudrost? Kdo ji položil na pitevní stůl pod ostře nabroušenou sterilisovanou ocel? Hmatals ji ty? Viděls ji ty? Nehmatal. Neviděl. Ty, jenž v nic nevěříš, věříš. A to ve svou moudrost. Ty věřící nevěřče! Věř si v ni! Jsi jediný věřící svého dogmatu. Zůstaneš sám na scéně života. — Teď zas my jsme nevěrci a nevěříme v to, v co věříš ty.

Sláva tobě, velký Bože, jenž jsi stvořil tento svět, jenžto voláš slunce z lože, v luhy seješ jarní květ. Jitřní záře, duhy krása, světlý den i jasná noc; všecko slávu tvoji hlásá, všecko zvěstuje tvou moc.

Věřím v tebe, Všemohoucí, jenžto živly v moci máš, jenžto hory v zlato skvoucí mocnou rukou odíváš. Věřím v tebe, jenž to kvítí ranní rosou svlažuješ, jenžto víš, co tvor tvůj cítí, a vždy láskou k němu lneš.

Ten vzduch, který vdechujeme, ty plíce, jimiž jej vdechujeme, ty květy, které vidíme, i to oko, kterým je vidíme, to ptačí šveholení, které slyšíme, i ten sluch, kterým je slyšíme, ta země, po které kráčíme, i ty nohy, kterými po ní kráčíme, každá včelka, která do úlu se vrací, i každá voska, kterou odháníme, každý mol, jenž kolem světla krouží, každá moucha, jež kolem hlavy nám bzučí, každá dešťovka, jež přes cestu se nám vleče, každý cvrček, jenž na sluníčku vyhrává, každá vodní vážka, již člověk ve svých vzducholodích ckopíroval, každá mšice, jež po nejnádhernejších pilulkách zlatě zelenkavého hroznů leze, to všechno tvoji slávu hlásá, to všechno bez výjimky, každý ten brouček, každý ten tvoreček, každá ta bakterie, každý ten bacil nese nějakou velkolepou myšlenku tvou, ó Pane. Každý je originál.

V musejních sbírkách máš, člověče, vyschlá tělíčka s roztaženými nožičkami, narovnanými křídélky a krovkami. Žasneš nad úžasným jejich množstvím. A z toho všeho tvým dílem je jen ta skleněná skříňka a pod špendlíkem nápis. Lovit je dovedeš, preparovat, třídit je dovedeš, posypat chemickým práškem, aby moli a cizopasníci sbírku ti nesežrali. Žasneš nad učeným broučkařem, dovede-li je v přírodě pojmenovat vlastním jménem. Ale jediného slunečka sedmítečného utvořit nedovedeš. Víš, co jsi? Vzleť letadlem do výše jen 2000 m a podívej se dolů. A alpská jezera budou jen jak knoflíky a ledovce jak mravenčí kópy, řeky jak nitky stříbrné a tvé rychlíky milimetrový červíček. A z té výše hledej tam dole člověka, i kdyby to byl Velikán Velikánovič.

Jak ti to řekl, Adame, ty z lidí nejdokonalejší, Hospodin? Prach jsi a v prach se obrátíš. — Tož jaké nafukování? V červnu r. 1915 na frontě někde u Sanu ve vysokém obilí našli jsme silně páchnoucí mrtvolu vojáka v plné zbroji už ve značně pokročilém rozkladu. Střepiny granátu dostal do těla. Bylo ho nutno pochovat. Šel jsem tam. Dva muži mrtvolu zvedli. S hlavy, střepinou granátu rozbité, smekla se čepice,

plná krve, a pod hlavou jamka. V ní se hemžilo černými broučky. Strachem se rozutekli, dodávající smutnému obrazu příšerného stínu.

To broučci hrobařící nás předešli, chtějíce mrtvolu dostat pod zem. Jemným čichem vedení, spěchají v kolonách jen na taková místa, a není-li zabité zvířátko příliš těžké, odvěkou je do brázdy a zahrabou. Síla, kterou jim dal Stvořitel, je poměrně větší než síla největšího championa v těžké váze. Tento by musel unést na svých zádech 4 a půl metraku a s tím nákladem se pohybovat.

Předníma nožkama vyhrabou pod mrtvolkou zemi a vyhazují z jamky. Za 3—5 hodin je ubitá myš na půl stopy v zemi. Samička naklade do ní vajíčka. Pak zdechlinu zahrabcu. Jejich potomstvo potřebuje k vývoji dlouhého času a mnoho potravy. Nebyti hloubky, zničili by je psi nebo hmyz.

Dle pozorování přírodopytce Gleditsche zahrabali 4 hrobařící za 50 dní 4 žáby, 3 ptáky, 2 ryby, 1 krtka, 2 kobylky, 2 kusy völských plic a vnitřnosti ryby.

Narazí-li při hrabání na veliký kámen, odvěkou zdechlinu dál a dají se znovu do práce. Přírodopisec Bach si je dobral. Přivázal jim mrtvolu krtka na šňůru, upevněnou na zaražený kůl. Krtek se hlíny jen dotýkal. Hrobařící dali se do díla. Krtek neklesá do hlíny, visí. Broučci vylezli z jamky, rozběhli se nepokojně kolem a prohlížejí. Přišli na překážku. Vylezli po šňůrce a překousli ji. Tož vy tak, rozumoval Bach. Však já na vás přece jen vyzrám. Po druhé jim jiného poštělého krtka připevnil na drát. A hrobařící? Krtek nepadal. Drát překousnouti nemohli. Tož co teď? Vyhrabali hlínu kolem kolíku, až tento i s krtkem spadl. — Tato zdravotní policie nezná otálení začátečnickova. Ten brouček sotva přišel na svět, je hned mistrem, aniž byl před tím učedníkem. A svou práci koná vždy s touž přesností a moudrou spořivostí. — Ozaname! — Jak veliký je Bůh!

Ve vojenském bombardování vyzná se m r a v k o l e v nebo m r a v k o d a v. Vlastně ještě ne hotový,

ale jeho larva, jejíž život trvá dvě léta. Z této larvy vyvinutý mravkodav žije asi 1 měsíc.

Štěrky černých a tuhých chloupků na hlavě larvy a na hrudi jsou namířeny kupředu, na těle a tupě zahroceném zadečku nazad. Také čtyřhranná hlava a kosovité její kleště jsou porostlé chloupky a štětinami. Na postranních výčnělcích očních sedí 7 oček. Písek je jí kolébkou a zároveň domovem po celý dvouletý život larvální. Potravou je jí jen to, co běhá po písku. Jako zákopník vyhrabe si v písku jamku. Ne ledajakou, ne takovou jako kluci před první jarní hrou v kuličky. Jamku v sesouvajícím se písku, ne ve hlíně, 5—7krát větší než je sama. Měří larva 1 cm. Jamku tvaru obráceného kužele.

Jako by mravkolev znal vlastnosti sypkého písku a svízelnou práci v něm, vybrázdí nejprve kruhovitou rýhu na povrchu a od ní pozpátku postupuje dolů v linii šroubovité či trychtýřovité. Opisuje kuželo-sečky svým tělem a písek vyhazuje. Za 5 minut tento inženýr je s prací hotov. Jen spirální tento postup na obráceném kuželi činí práci lehkou a jistou. Jen takto se mu písek nesesypává s úbočí a zároveň jamka se stejnoměrně zúžuje a prohlubuje.

Zákopník, dostav se až na dno, nabere několikrát prosívaný prášek pískový a vyhlazuje jím nerovnosti stěn. Pak zaleze úplně do písku na dně. Jen oči a kleště má připraveny. Přes písek žene se mraveneček, hledaje nová bydliště svých dojných krav. Nic zlého netuše, klopýtne přes okraj jamky a řítí se na kusadla mravkova. Rázem je sevřen jak v kleštích a nabodnut. Uhne-li se kleštím a chce-li utéci, písek se mu pod nožičkami sesouvá. Mravkodav také nelení. Vyleze z písku a lopatovitou hlavičkou metá po něm pískem jak bubnovou palbou, až jej srazí na dno jamky. Byla-li jamka porouchána, dá se do oprav, kráčeje spirálním chodem zpět jako při první stavbě.

Jeden milion druhů hmyzu zná přírodopis, z toho 80.000 druhů brouků capká po zemi. A každý tento druh je nositelem jiné ideje Boží. O každého se Tvůrce

jinak postaral v prvních exemplářích při stvoření. Každému jincu schopnost vložil v jeho pud. Každý z nich jinou pěje sloku o veliké moudrosti Boží.

Ozaname! Jak veliký je Bůh!

A ještě jeden doklad majestátu Božího, poslední v říši hmyzu.

Křídlo motýla babočky, otakárka, křídlo motýla z krajů tropických. Tento háv motýlí považují malíři za největší krásu, jakou kdy cko lidské postřehlo. Ze statisíců drobných mikroskopických šupinek, složených jak tašky na střeše, je utkán. Vysvětli mně, človče velemcudrý, proč jedna ta řada nebo křivka drobných ostnů je zabarvena černě, vedlejší hnědě, jiná modře, žlutě, zeleně, bíle, ohnivě? Jak to, že z potravy motýla na jednu šupinku uniká to, co tvoří barvu fialovcu, na jinou oranžovou? Vysvětli mně, Velikáne Velikánoviči, jak to, že obě křídla jsou na vlas symetricky zbarvena? Že lom paprsků? I když prší? I ve stínu?

Dej dítěti barvičky a štětec, ať ti namaluje dvě shodně zbarvená křídla motýlí. A to dítě to nesvede, ač má rozum. Ani ty tcho nedovedeš, nejsi-li Úprkou, Tiziánem, Rembrandtem. A máš rozum. A příroda rozum nemá.

Jakým to umělcem, jakým to malířem krásy je Stvořitel, jenž vymyslíl tisíce nejpestřejších křídel motýlích, samých to originálů v den stvoření, a jim nad to život dal! Tys jen učedníkem a nic víc než učedníkem. Jenom Bůh je mistrem. Ty Boží dílo jen kopíruješ. Originály tvůří jen Bůh.

Víra, náboženská víra je život a radost. Nevěra je kostlivec. Víra je roháč, zakusující se do třešně, nevěra je ten vyschlý roháč s roztaženými nožkami, napíchnutý na špendlík pod sklem sbírky musea, rozžraný broučky. Víra je živá lípa, květy léčivými obsypaná, v jejíchž ratolestech to po ptácích šveholí, po včelách bzučí; nevěra je vykotlaná vrba.

Ty, nevěro, se svými železnými zákony věčné hmoty a síly, vpašovaná do knihy místo Boha Stvořitele, ty

že vysoko třímáš pochodeň osvěty? Ta tvá pochodeň je ve tmách světélkující pařez, kolem něhož krouží jen noční můry.

Ty, nevěro, halící se občas v háv vědy, ty, jež chceš Boha porazit přírodou, náhodou; byť hlas tvůj byl jak řev lví a strachu naháněl, ztrácíš na respektu, zadíváme-li se na tvoje dlouhé uši.

V ŘÍŠI OBRATLOVCŮ. — A.

Na královském dvoře francouzském chystali se k turnajům. Průvod vyšel. Vpředu řada trubačů. Za nimi nádherné exempláře koní. Železné pláty jim kryjí hlavy. A ti, kdož na nich sedí, rytíř vedle rytíře. Hledí zdviženo. S vrcholů přilbic vlají chocholy, ten bílý, onen červený, třetí modrý, jiný karmínový. Zrak kalí se při pohledu na krunýře pozlacené, postříbřené. Na prsou pážat v krátkých sametových kabátcích, vedoucích za uzdy koně jejich pánů, tu lilie vidíš vyšité, tam růže, ten medvěd má v erbu, onen zubra, jiný orla, jednomu kříž všit je do sametu, jinému zkřížené meče, třetímu křakec, čtvrtému hradní věž. Španěly poznáváš isyny slunné Italie. Tu rytíři jedou od břehů Bosporu i Sicilie, ze zádušného severu, i ohniví rekové Afriky. Hradý těchto nad Dunajem se tyčí, oněch nad Labem a Rýnem. Jejich ruka železem oděná kopí třímá a z oken sypou na ně déšť růží něžné ruce.

Jinému průvodu dej defilovati před zrakem! V čele kříž. Za ním po větru vlají komže ostiářiů, lektorů, exorcistů, akolytů. V hnědých hábitech synové sv. Františka, v bělavých řízách s černým přehozeným pláštěm synové sv. Dominika, s řemenem v pase v černém ustrojení augustiniáni a milosrdní bratři, ve světle krémových hábitech premistráti a cisterciáci, s červeným a modrým křížem, přišitým na prsou, trinitáři a kamiliáni, s červeným škapulířem pasionisté, s hnědým karmelité, v černém škapulíři servité, s těsně se-

vřenými rty kartuziáni a trapisté. I syny sv. Benedikta poznáš, i sv. Vincence, Tovaryšstvo Ježíšovo, redemptoristy, theatiny i eucharistiány, salesiány i salvatoriány. V nádherných uniformách s bílými plášti a červeným křížem rytíři Božího hrobu, křížovníci s červenou hvězdou, maltézští rytíři. V paprscích slunce třpytí se zlaté nitky v mitrách opatů a biskupů. Dle palia se šesti černými křížky poznáváš arcibiskupy. Purpur hlásí ti kardinály. A za nimi s hlavou nepokrytou postava v bílém taláru, nesoucí květy zdobenou monstranci se Sanctissimem pod nebesy. Zvony Věčného města hlaholí a z úst pěveckého sboru sixtinského nese se hymnus Lauda, Sion, Salvatorem.

Jednoho průvodu svět dosud neviděl. A přece ten jediný překonal by početností, pestrostí, nádherou a krásou vše, co dosud zřelo lidské oko. A to by byl pochod deputace všeho živočišstva na zeměkouli od měkkýšů až po obratlovce. A kdyby jenom po jediném páru z každého druhu živočichů bylo v průvodě, bylo by v něm nejméně 7500 druhů ssavců a každý z nich by vypadal jinak, 15.000 (přibližný počet z knih přírodopisných) párů ptáků a mezi nimi ani dva stejné, 12.000 druhů ryb a každá jiná, 4000 druhů plazů, mezi nimi 1.800 druhů hadů, 1300 obojživelníků, 1.000.000 druhů hmyzu, z nich 8000 druhů motýlů, 8000 druhů červů, 5000 druhů lasturovitých, 80.000 druhů brouků.

Pestré uniformy Indů, Afrikánů, Brasiliánů, Malajců, Australanů bys zřel, v bílých uniformách obyvatele sibiřských plání, tvory džunglí i amerických pralesů, havěť našich venkovských dvorců i korály mořských hlubin. Ty jejich kabátky, ty jejich chocholy, ty jejich uniformy! A což, kdybys znal, co každý z nich dovede, jaké originelní myšlenky Boží je nosičem a na Olympiádě každý z nich se producíroval a svoje umění posouditi dal, tenkrát bys zvolal: Ozaname! Jak veliký je Bůh!

Postupme do světa obratlovců.

K u k a č k y už zakukaly v lesích, a vy jste počítali, kolik let ještě pro budoucnost vám odkukala. Že by

kukačka někdy zakukala „Kde domov můj?“ Nemá rozum. A přece má přírodopisné vědomosti ve svém oboru větší než my.

Zná ptáky hmyzožravé, jichž vajíčka barvou podobají se jejím. A protože je jako ti z lidí, kterým se nechce pracovat a žijí jako paraziti z práce pilných, naklade svá vajíčka do hnízda nejmenších ptáčků hmyzožravých, barvou se nelišících od jejích. A to hned první své vajíčko, třebas barvy jeho nikdy neviděla.

Kdo řekl kukačce samičce, že hnízdo ptáka, do něhož v jeho nepřítomnosti snáší, patří hmyzožravci, na př. pěnici černohlavé, které je tak chatrně budováno, že sebemenší chlad a vlhkost je proniká? Kdo řekl, kdo vsugeroval kukačce, choulostivé na tyto změny povětrnostní, že její mláďata nejsou zimomřivá?

A proč neopustí pěnice jako jiný pták, kterému hnízdem bylo hnuto, po svém návratu svůj budoir? Nejen neodletí, ale krmí cizí odložené dítě víc než své vlastní, protože to mládě má větší chuť. Ba i čtyři konipásky si — dle pozorování — pozvala, aby jí pomáhali nasytit cizí hladové volátka.

Nerozeznáte-li ve velké výši ostříže od krahujce, pozorujte v r a b c e. Ti vás tomu naučí. Krouží-li ve vzduchu krahujec, vrabci prchají, vrhnou se v hustý šerík a zimolez, ani se nehnu, jsou potichu. Krouží-li nad nimi ostříž, zůstanou klidně na stromě a jen nadávají. Zato v l a š t o v k y mají pilno. Ostříž chytá vlaštovky, krahujec vrabce. Letí-li vlaštovky proti dravci a hejnem ho obletují, pak je to krahujec.

Stál jsem — píše přírodopisec Altum — u zátoky Baltického moře. Sta d i v o k ý c h k a c h e n a černých lysek tam plovalo. Náhle zočil jsem velkého dravce, letícího ke mně. Čekal jsem poplach mezi vodním ptactvem a potápění. Nic se nehýbe. Úplný klid. Náhle dravec v letu se zastaví a spustí se střemhlav nedaleko vodních ptáků do modrých vln, až se nad ním zavřely. Orel říční. Žere jen ryby. Nezavádí o zvíře s teplou krví. Byl jsem zahanben se svými latinskými názvy dravců kačenami. My se napřed musíme učit,

čím se který dravec živí. A ta kachna ví to bez učení. Už i ta kačena, sotva vylíhla, která dosud dravce neviděla.

V k r m e n í h o l á t e k je ve hnízdě vojenský pořádek. Menáž po pořádku. Jedni krmí zrním, jiní hmyzem a housenkami. Co zrním, nacpou staří prvního. Odletí pro druhou dávku. Nakrmený tráví, neotevře zobáček. Nakrmí tedy jiného, největšího křiklouna. Zas odletí. První dva nakrmení tráví. Třetí křičí. Nakrmí vždy toho, kdo nejvíc křičí, a křičí ten, kdo vytrávil úplně.

U hmyzožravých je to jinak. Staří přiletí vždy jen s určité strany k hnízdu na určité místo. Kdo je tomu místěku nejbliž, dostane. Protože hmyzožraví velmi rychle tráví a přitom musejí býti, jak Němec říká, zimmerrein, uchýlí se nakrmený na jiné místo okraje hnízda, aby z něho vykonal potřebu do volného prostoru. Zatím soused poposedne na místo, kde předchůdce byl krměn, a staří nacpou mu housenku do volátka. Odletí pro novou menáž. Nakrmený je nucen se ustranit a tak uvolní místo sousedu. A tak to jde stále dokola, jako dle vojenského reglamá. Krmí jen určitý počet dní. Pak přestanou. A i kdyby mezi mladý bylo jedno zpožděné ve vývoji a mělo zahynout hladem. O lásce mateřské nemůže býti u ptactva řeči. Není u nich uvažování, protože není rozumu. Nosí potravu do hnízda předepsaný počet dní i tenkrát, když jim nějaký kluk mladé vybral.

Př i l í h n í se pták v hnízdečku tak na vajíčka rozloží, aby se jich dotýkal přímo teplou kůží. Po případě si peří vytrhá, protože peří je špatný vodič tepla.

Proč slepice vajíčko v kukani obrací? Dlouho se to nevědělo. Až umělá líheň odhalila toto tajemství. Při prvních pokusech v líhni vylezla kuřátka s tělesnými vadami. Jednomu chybělo křidélko, druhému nožka nebo oko. Vejce v umělé líhni se musí obracet, jak to činí slepice, má-li býti kuřátko normální.

Co se lidé musili teprve učit, slepice dělala už před nimi. Že by byla tak chytrá? Dejte jí do kukaně va-

jíčko z křídly nebo sádry, také je bude zahřívát a také obracet a na parketách bude stejně hrabat jako v brázdě.

Připravíš-li slepici o snesená vajíčka, doplní si jejich počet a srášení dchání, cč ji hospodyně připravila. Snese až 200 vajíček ročně, jsou-li jí člověkem kradena, místo asi 30, která by normálně snesla, kdyby ji člověk nerušil. Kdyby měla jen špetku rozumu, myslíte, že by se dala ukrádat? Zastavila by provoz.

Už prvníčka u všech druhů ptactva ví přesně — bez poradny matek a kojenců, bez dotazů u odborníků zvěrolékařské školy, jak dlouho má sedět. A třeba nikdy dosud nesnášela, ví hned napoprvé, kolik snese vajíček a jak velké dle toho počtu musí být hnízdečko.

Vím, že popis ptáků v přírodopise obejde se bez Boha. Ale chceš-li jejich dovednosti a mistra zařízení vysvětliti bez poslední příčiny, t. j. moudrosti Boží, nepochodíš. Bůh je to hledané X při řešení trojčlenky. Namítneš mi, že poukazem na Boha jako poslední příčinu jsem nic nevysvětlil, nýbrž k záhadám přidal záhadu novou, protože Bůh je nepochopitelný, a že je to za jedny peníze, je-li poslední příčina příroda a její odvěké zákony nebo Bůh.

Příteli! V tom je rozdíl. Ty jako poslední příčinu máš přírodu, a ta rozumu nemá. A já Boha, bytost rozumu nejdokonalějšího. Ty předpokládáš zákony odvěké hmoty a síly bez zákonodárce, a já tvrdím: kde je zákon, tam nutně musí býti zákonodárce, a proto bytost rozumem obdařená. Náhodou vysvětlovati zákon je vyloučený nesmysl.

Dejme tomu, že by ve světnici byl na hodinu zavřen chlapec. Na stole je kus dorty. Za hodinu odemkne mamírka. Dorta zmizela. — Tys ji snědl. — Nesnědl. Té sladké hmotě začala růsti křídla. Za hodinu vyrostla, dorta se zvedla a uletěla oknem. — A ty, kluku, myslíš, že ti to mamírka bude věřit? Ten výklad je vyloučený nesmysl. Jak může ožít něco neživého samo ze sebe? Život do neživého může přejíti jen zase z něčeho živého. Omne vivum ex vivo, ex ovo. Tomu prvnímu ptactvu, té první slepici živé nemohla dáti

život neživá příroda, nýbrž příčina živá, které sice nepochopíme, ale zoveme ji Bohem, osobním Bohem. Spíš uvěřím, že dortě narostla křídla a ona se cknem poroučela, než že neživé hmotě narostla křídla, plíce, orgány pohlavní a že z této hmoty za miliony let povstala prvá slepice, jež snáší vajíčka.

Stal-li se kdo nevěrcem, rozešel-li se s Bohem, pak se to stalo ne proto, že rozum a učenost nepřipouštěla mu víry, ale pro hřích.

Kde vycházejí nekrytá krasavic záda a jejich pokračování, tam zapadá Bůh.

V ŘÍŠI OBRATLOVCŮ. — B.

Na hřbitově města Sydneye v Australii stojí na jednom hrobě mohutný fíkový strom. Arcibiskup Ullathorne z řádu benediktinů a bývalý misionář australský zanechal o něm toto vysvětlení:

V nemocnici umíral muž, jehož kosti pod tímto fíkem odpočívají. Muž nevzdělaný, hrubý a pyšný svou domnělou osvíceností. Každý projev víry a náboženství provázel výsměchem. Několikrát musil býti primářem napomenut, aby neurážel jiných. Odpověděl sprostě i jemu. Stále byl obklopován dámskými návštěvami. Nosily mu nevěrecké brožury a noviny a lihoviny. Kdo mohl, odcházel v té chvíli ze sálu; kdo nemohl, stáhl přikrývku přes hlavu. Společnost pacientova bavila se jezením, pitím, rouhavými žerty a nemravnými anekdotami. I ošetřující personál byl od něho častován rouháním a necudnostmi.

Jako starý známý zatvrzelého člověka byl jsem zavolán i já k jeho poslednímu lůžku. Pokoušel jsem se zachránit jeho duši. Nepořídil jsem. — Dejte mi pokoj! Není Bcha ani věčnosti. Pojde pes, pojdu i já. V Boha věří hlupáci a otroci svatého papeže. — A když jsem naň doléhal nejsnažnějšími prosbami, odvětil s posměchem: Víte co? Dejte mi po smrti do huby fík. Jestli

vzklíčí a poroste, pak můžete věřit, že jest Bůh. — Zemřel téhož dne bez lítosti.

— Zvíře, oddechli si nemocní — teď aspoň bude pokoj.

Jeho příbuzní splnili opovážlivé jeho přání a vstrčili mrtvému do úst suchý fík. Brzy stál nad jeho hrobem kamenný pomník. Po dvou letech bylo pozorováno, že těžký pomník u hlavy hrobu se zvedá, až konečně otvorem pod ním prokoukl fíkový stromeček, z něhož po letech vyrostl statný kmen. Každý, kdo by svaté pole Sydneye navštívil, napsal svého času arcibiskup, může se o tom přesvědčiti vlastníma očima. Bůh promluvil.

I ten fík, jenž nevyrůstá z lebky umrlcovy, mluví o Bohu jako poslední příčině všeho. Každá lípa, každá pomněnka i sedmikráska, zeměžluč i kozlík lékařský se šťávami léčivými, každá včelička, jejíž žahadlový jed léčí revmatismus a rozpuštěný její vosk dle nejnovějších studií lékařů zastavuje chorobný proces tuberkulosní. Každá zobonoska i kutilka písková, každý ptáček, každý tvor zvěstuje Boží majestát.

Jako hlad a žízeň lidskému duchu je vrozeno ptáti se: proč, pátrati po příčině. Přejde-li přírodopisec v lese na ptačí hnízdo s vajíčky, myslíte, že přítomnost vajíček připíše náhodě? Že snad s padajícími kroupami tam napadala? Že se tam utvořila sama ze sebe? Dle barvy určí druh samičky.

Valí-li se korytem Svratky z Jundrova kalná voda a divák se ptá: proč, sám si odpovídá, že někde v povodí silně pršelo. — Zvýšená teplota 39°, horečka. Proč? Nenajde-li lékař erigens horečky, nesrazí ji. Puls 100 v minutě, zvýšený. Proč? Zase to: Proč? Náhoda? I ne. Snad jed, snad zkornatění.

Hvězdář Leverrier upozoroval odchylky některých oběžnic od dráhy, kterou by se musely pohybovati, kdyby na ně působila přitažlivost nebeských těles,

tehdy známých. Dle zákona příčinnosti usoudil, že musí v prostoru světcovém někde existovati velká oběžnice, která tyto odchylky působí. Tak našel neznámou do té doby oběžnici Neptun.

Všude, všude lidský rozum ptá se: Proč? Pátrá po účinku příčiny a účinnosti. Úředník kriminální policie ptá se: Proč tento či ten člověk byl zbaven života? Nařizuje pitvu. Pátrá po příčině. Ba i neštěstím stíhaný volá: Proč mne Bůh tak trestá? Na to „proč“ chce míti jasnou, zřetelnou odpověď.

A najednou tam, kde jedinou rozumu důstojnou odpovědí v zákonu příčinnosti může býti jen osobní Bůh, tam najednou ten zákon že neplatí? Jako příčinu poslední parního stroje musím uznati bytost rozumem obdařenou. Jen taková může býti původcem obrazu Poslední večere Páně, jen taková dnešního čísla rovin, jen taková turistických značek, jen taková decimální váhy; ba i to pometlo předpokládá bytost rozumem obdařenou. Jen tam, kde o stvoření běží, najednou ti ten rozum vynechává. Tisíckrát jsi musil přiznati jako příčinu bytost rozumem obdařenou i u titěrností. Proč ji nechceš přiznati u stvoření?

Proč odpovídáš vyhybavě slovem „náhoda, síla“? Což „síla“ není větším tajemstvím než Bůh? Řekl-lis síla, řekls, že nic nevíš. Nikdo na světě neví, co je síla. Zkoušel technika fysik. A když zkoušený neodpověděl na žádnou otázku, poprosil o poslední. — Tež nám řekněte, pane kandidáte, co je elektřina? — Elektřina? Já jsem to věděl, ale zapomněl. — Pane kandidáte! Opravdu zasluhujete, abyste propadl. Nikdo na světě dosud nevěděl, co je elektřina. Jen vy jediný. A vy jste to musil zapomenout.

Kolik je v letní době poučení o houbách jedlých i nejedlých. A přece hynou lidé jedem hub. Člověk musí býti poučován i obrazy hub s věrně provedeným kolorováním. A ještě si někdy i zkušený houbař neví rady.

A kravička po prvé na pastvu vyvedená bez přírodopisných kursů ví, která bylínka je ječlá a která jedovatá. Proto počívá 276 bylin a vynechává 218 druhů.

To netrefí ani profesor botaniky. Ovce na pastvě požírá 387 druhů rostlin a vynechává 141, jak uvádí botanik Linee. Koza 449 a vynechává 126. Kůň 262 a 212 opovrhne. Kdo byl jejich učitelem přírodopisu už tenkrát, kdy nebylo člověka?

Kdo naučil kunu, tu první na světě, otevřít vejce na straně jedné a způsobit tlak vzduchu, chce-li na druhé straně vejce vypít?

Kdo informoval křečka, snášejícího do zásobárny půl kila zrní, že by mu vzklíčilo, kdyby každému neukousl špičku, a sice právě tam, kde je klíček?

Netopýr pletuje i za úplně tmavé noci a ani jednou nenarazí v letu na překážku. Badatelé roztáhli síť z nití, opatřených zvonečky, a pustili do ní netopýra. Zvoneček ani jednou při letu se neozval. Zalepili netopýru očka a pustili do sítě. Na čas oslepený proplétal se sítí ve světnici a ani jednou nenarazil. Čím tedy cítil, kudy má létat? V orgánu sluchovém a hmatovém má mikroskopická tělíska, která mu na dálku udávají přítomnost překážky.

Kupte si v Orlí živou želvu, která se právě v horkém písku dostala z vajíčka. A ta želva, která nikdy moře neviděla, zamíří rovnou k moři. Z Tichého oceánu byla vylověna želva. Do jejího krunýře vypáleno znamení a želva vpuštěna do moře v kanálu La Manche. Po třech letech byla táž označená želva vylověna na původním místě Tichého oceánu, ač vzdálenost je přibližně 4000 hodin. Jak se tam dostala cestami ve tmavých hlubinách oceánu? Naše chytrost je v koncích.

Kolega mi vyprávěl: Přijel do Brna až z Bystřice nad Pernštýnem milovník holubů. Dostal v Brně od známého páreček vzácných exemplářů. Zavázal je do pytle a v noci povozem vracel se domů. Ještě kus před svou vesnicí zjistil, že holubi v pytli jsou. A když dojel domů, pytel byl prázdný a holubi už byli u původního majitele, třebaš v noci a v pytli neviděli, kudy jsou dopravováni. Úžasná schopnost trefit. Bez kompasu. Bez speciálky. Bez turistických značek.

V Belgii bylo chováno velké množství poštovních

holubů. Několik z nich převezeno do Španěl a tam pět roků chováno v kleci. Po pěti letech puštění na svobodu. A už za několik hodin byla jedna skupina v Bruselu u původního majitele. Jak našli cestu zpět přes hory? A po tolika letech.

Je-li stěhování ptactva divem přírody, je stěhování úhořů daleko větším tajemstvím. Jsou dva druhy: evropský a americký. Z Mexického zálivu ve vodách mezi Bermudami a ostrovy Bahamskými vyplují američtí úhoři přímo k protilehlému břehu Atlantického oceánu. Je to vzdálenost 7000 km. Až doplují, polcží svá vajíčka jako šedozelený povlak na vodu, cpustí břehy evropské pevniny, aby se již nikdy nevrátili.

Zatím se z jiker vylíhli malí úhoři. Sotva uzří světlo světa, vydávají se od břehů Evropy na pouť přes oceán k břehům Ameriky. Nejsou větší než drobná jehla. Bez vůdce, bez rodičů zdolávají vlny oceánu. Téměř tři léta kroutí se hejna těch červíků vpřed, vždy jedním směrem jako velký oceánský parník. Přibírají na délce i váze. Většina z nich hyne jako potrava větších ryb a mořských živočichů. Ale přes to celé biliony délky už 15—20 cm doplují Mexického zálivu, jejich samičky tam nakladou jikry a vracejí se touž cestou k břehům Anglie. Tam už je čekají rybáři, džbery nabírají, vaří, stlačí v hroudy a prodávají jako úhoří koláče. Dvakrát za života vykonají cestu oceánem: první po svém narození, druhou před svým koncem.

Co přístrojů, kolik zaučených důstojníků s kapitánem potřebuje parník, aby tutéž cestu vykonal, kterou ta zvířátka pátého dne biblického stvoření vykonají bez vůdce, map a přístrojů. I o ně postaral se Stvořitel a dal jim kromě našich pěti smyslů ještě jiné, aby dokazovali ubohost školáckého rozumu člověka a majestát Stvořitele. Tvorstvo je velepíseň. Věda ji slabikuje. Umění ji zpívá a život prodlužuje do dálky její ozvěnu. Kdo pátrá po příčinách, stojí na prahu vědy. Neznabožem dle Bacra Verulamského může být jen ten, kdo k vědě sotva přičichl. Hluboké vědění přivádí k Bohu.

Ty, jenž jsi neměl kdy — pro předepsanou učební látku — vpraviti svým žákům nic vznešenějšího, než v kolikátém místě stupnice tvrdosti je kazivec, kolik tyčinek má bledule, jaké květenství má bez černý, že vodní vážka patří k blanokřídlým a kapraď k tajnosnubným, kolik metrů střev má člověk i jak fungují, tys krácel jen na pomezí vědy, jsa oním studentem, jenž pro samé studium nepoznal vlastního otce.

Když nejslavnější matematik 19. století Cauchy ležel na smrtelném lůžku a dal si zavolati kněze, nařídil, aby schodiště, po němž Kristus Pán bude nesen, bylo vyzdobeno nejkrásnějšími květinami z jeho zahrady. A jeho děti přivítaly Spasitele, Boha, neseného knězem, žalmem: Chvalte Hospodina všichni národové, chvalte ho všichni lidé, neboť utvrzeno jest nad vámi milosrdenství jeho a pravda Hospodinova zůstává na vše věky.

*

V ŘÍŠI ČLOVĚKA. — A.

Písmo sv. — Z I. a II. kapitoly první knihy Mojžíšovy (dle překladu Dra Hejčla):

I. 26. I řekl Bůh: Učiňme člověka k obrazu a k podobě naší. Ať panuje nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem, nad krotkými zvířaty, nad celou zemí i nad vší drobnou zvířenou, která se pohybuje na zemi.

27. Stvořil tedy Bůh člověka k obrazu svému; k obrazu Božímu stvořil ho, muže a ženu, stvořil je.

28. Požehnal jim též Bůh řka: Rosťte, množte se, naplňte zemi, podmaňte ji a panujte nad mořskými rybami, nad nebeským ptactvem i nade všemi živými, kteříž se po zemi pohybují.

II. 7. Utvořil tedy Hospodin Bůh člověka z hlíny země a vdechl v tvář jeho dech života; tak stal se člověk živoucím živočichem.

15. Pojal Hospodin Bůh člověka a postavil jej v rozkošném ráji, aby jej vzdělával a hleděl si ho.

16. A přikázal mu řka: S každého stromu rajského smíš jísti, avšak se stromu pozrání dobrého a zlého ať nejíš. Neboť kterýkoli den s něho budeš jísti, smrtí zemřeš.

18. Řekl také Hospodin Bůh: Není dobře člověku býti samotnému. Učiňme mu pomocnici jemu podo bratu.

21. Seslal tedy Hospodin Bůh na Adama tvrdý spánek. Když usnul, vyňal mu jedno žebro a místo jeho vyplnil masem.

22. Ze žebra pak, které byl vyňal z Adama, Hospodin Bůh učinil ženu a přivedl ji k Adamovi.

23. I řekl Adam: To jest konečně kost z mých kostí a maso z mého masa. Bude slouiti mužice; neboť z muže jest vzata.

24. Proto opustí člověk otce svého i matku a přilne k manželce své, že budou dva tělem jedním.

*

I řekl Angličan 19. století, Karel Darwin († 1882): Tak to nebylo. Člověk tímto samostatným činem Tvůrce všehemíra nezačal na zemi svou existenci, nýbrž za několik tisíc milionů let vyvinul se z antropoidních opic, z gorily, orangutana, šimpanze. Není člověk sám pro sebe samostatný druh, ale je lépe vyvinutá opice.

Autorství poslední věty patří učencům, kteří Angličanovi přispěchali na pomoc. Jsou to tři: Vogt, Büchner, a Haeckel. Majestáte Boží, třes se! Jeden Angličan a tři Němci, halící se v plášť vědy, připraví tě o primát, o autorství člověka. Jejich zbraň: antropoidní opice. Moudrost vyšli porážet opicí. Zcela vážně.

A svět žasl. Co to asi bylo za tajemnou sílu, která z chlupatého šplhavce vytvořila Apollona belvederského nebo takového Michelangela, Shakespeara, Marconiho? Co to bylo za sílu, jež dala chlupatému zvířeti za miliony let vynaléztí parní stroje, radiové přístroje, vytvořiti Danteovu Božskou komedii, symfonie Beetho-

venovy, Mozartovo Requiem, Dvořákovu Rusalku, Čajkovského Orěgina, a to všechno v témž čase, kdy pobratim toho chlupatého jedince ještě dnes šplhá po stromech, nedovede si roznítiti oheň a uříznouti dřevěný klín?

A ti, kteří byli na štíru s morálkou evangelia, odhazovali pojem hřích, omlouvajíce a vědecky zdůvodňujíce své zvířecí sklony a skutky dědičností po zvířatech, která přece neznají a nemají morálky. Jim darwinismus stal se výbornou vědeckou omítkou k ospravedlnění nejdivočejšího nemravného života.

A teď začala pracovat Haeckelova „věda“. Aby svému biogenetickému zákonu zjednal víru a dokázal, že člověk mohl se vyvinouti ze zvířete, protože zárodek člověka a zárodky rozmarných zvířat jsou úplně stejné, kreslil ve svém spise „Přírozené dějiny stvoření“ obrázky embrya člověka, opice, psa, kuřete, želvy. Okreslil embryo makakovo, ubral mu 15 obratlů a označil za embryo gibbenovo. Změnil vyobrazení lidského embrya od Hise a dal mu místo 33 obratlů, jak je má člověk, 44. K obrazům embrya člověka, opice a psa užil jedné a téže rytiny, téhcž obrázku, jenže pod první dal nápis: embryo člověka, pod druhý opice, pod třetí psa.

Profesor Jancšík (Haeckel zemřel r. 1919), český anatom, o této taktice Haeckelově napsal: Osudnější pro nauku Darwinovu než soud laiků byly a jsou práce badatelů, kteří se neštítí i komolení pravdy i uvádění nepravdy za fakta, jako nechvalně se v té příčině proslavil Haeckel, který, aby jaksi vědecky dokázal pozvolný postup vývoje, nakreslil věci, kterých viděti nemohl, protože neexistují. A český přírodopisec Emanuel Rádl praví: Haeckel vědomě klamal své čtenáře, že kreslil obrázky věcí, kterých neviděl, a upravoval obrázky jiných věcí, aby spíše svědčily pro jeho myšlenku. A tak největší cpora darwinismu, Haeckel, nejen od českých, ale i německých učenců, jako Bütimeyer, His, Semper, Brazs, mravně popraven.

Tomuto ubohému boji darwinistů proti osobnímu Bohu, Stvořiteli člověka, měly přiskočiti na pomoc

vykopávky domnělých spojovacích článků mezi opicí a člověkem, tedy kostry tvorů a zbytky jejich, kteří už nebyli celou opicí, ale byli ještě neúplným člověkem, tedy člověkoop a opočlověk. A ejhle! Už to našel. Eugen Dubois, nizozemský lékař na Jávě r. 1891—1892 na březích říčky Bengawan našel kousek lebky, hnát a 3 zuby. Nikoli celou neporušenou kostru, ale ani ne celou lebku. Jen kus lebeční kosti, hnát a tři zuby. Ostatní části kostry si doplnil dle své fantasie a světem šlo: Už ho mají, pithecantropa, opočlověka.

Jenže učený svět není tak na hlavu padlý, aby to-
muto sdělení pana doktora jen tak honem věřil. Učený svět je skeptický. Pustili se do toho Klatzsch, Schwalbe, Kraus, Ranke, Hertwig, Schuster, Rumüller a dokázali panu doktorovi, že ty tři kosti patří poctivé, nefalšované opici, která žila společně s diluviálním člověkem, a proto nemůže býti jeho předkem, a podle nalezeného hnátu ta opice nemohla choditi vzpřímená, a že jí tedy neráčí přídavek „erectus“ (vzpřímený).

Když pohořel darwinismus a haeckelismus na Jávě, měl je zachránit t. zv. člověk neandertálský.

U Düsseldorfu v Porýní r. 1856 byla vykopána lebka, část ramene a stehenní kosti. To ostatní doplnila usměrněná fantasie. A ejhle! Spojka, přechod mezi opicí a člověkem je tu. Víro ve slovo Boží z knihy Mojžíšovy, poručej se! A zase na tento objev vrhly se university a srovnáním lebek dokázaly, že tyto ostatky jsou relikvie takového člověka, jako jsme my, jenže jiné rasy, té rasy, jež dodnes žije v Australii.

Už r. 1887 věhlasný německý lékař Virchow († 1902) na sjezdu německých přírodopisců v Mnichově prohlásil: Nemůžeme učit, nemůžeme žádným způsobem tvrditi, že věda dokázala, že lidé pocházejí z opic anebo z nějakého zvířete jiného. Lebky, které nacházíme v hrobech nejstarších časů, mají právě takové znaky jako lebky nyní žijících lidí. Tak bylo zneužito čistého jména vědy, jen aby potřen byl Stvořitel. Vratké, fantastické domněnky, ba i podvod, podávaný za neklamné výsledky vědy.

Protestant Robert M a y e r, zakladatel moderní nauky o teple, napsal: Systému Darwinovu z mého stanoviska vytykám zvláště toto: Plozením a oplodňováním povstávají před našimi zraky bez ustání nesčetná rostlinná a zvířecí individua. Ale, jak se to děje, to zůstává badatelům o životě nepochopitelnou hádankou a nerozluštitelným tajemstvím. A když už musíme doznati o takových pochodech, které se dějí před námi v naší přítomnosti, svoji naprostou nevědomost, tu přijde takový Darwin jako druhý Pán Bůh a podává nám dokonalé vylicení toho, jak vůbec na naší zemi povstali organičtí tvorové.

Světě! To, co zjevil Hospodin o původu člověka a je uloženo v knize knih, tomu nevěř! Zato věř na 100%, co říká pan Darwin.

Nejpádnější ránu darwinismu zasadilo Brno, nejpádnější a smrtelnou Staré Brno, klášter augustiniánů, jeho opat Ř e h o ř M e n d e l svými věhlasnými pokusy v klášterní záhradě na rostlinách, jež ho přivedly k zákonům dědičnosti, zvaným souhrnně „mendelismus“.

Křížením rostlin dokázal vědecky stálost genotypů, t. j. hlavních druhů, a nemožnost přerodů druhu jednoho v druh vyšší, dokonalejší. Dle mendelismu je možno určitý uzavřený druh rostlin a zvířat zdokonalit, ale je naprosto vyloučeno vytvořit typ nový. Lze získati nové odrůdy, ale nikdy nový druh.

Ani při umělém chovu nepovedlo se člověku vypěstovati z holuba kuře nebo z kamelie růži. Tím méně z ryby obojživelníka, z tohoto plaza, z plaza ptáka. Je tu mez, které nepřekročí žádné lidské umění, tím méně náhodný přírodní výběr.

Tento objev skromného, ale geniálního biologa znamená v moderní přírodovědě obrat nedozírného významu. Mendel netušil, že svými pokusy se zeleným a červeným hrachem popravuje hypotézu Darwinovu právě v té době, v letech šedesátých, šířenou. Mendel zůstal, bchužel, na několik desítek let nepovšimnut, vždyť byl katolický kněz a dokonce řeholník. Až teprve na

sklonku 19. stol., pokračující tam, kde on přestal, badatelé jemu na počest zákon dědičnosti nazvali mendelismem.

Nádherný jeho pomník i s jemným symbolem křížerí, stojící na náměstí klášterním v Brně, hlásá jeho slávu.

V učeném světě darwinismus je už uložen bez balzamování k poslednímu odpočinku mezi staré haraburdí. Jen tu a tam ještě straší jako bílá paní pernštejnská v některé učebnici nebo v hlavě nějakého světlonče zapadlé Lhoty.

Tento pokus ubíti Stvořitele skončil neslavně, tragicky. Nemá bludu, aby v něm nebylo jiskřičky zdánlivé aspoň pravdy, od které pak chytne sláma v některé lidské lebi. Darwinismu do hrobu vcláme: Ty, mrtvý, lež a nevstávej! Pán Bůh ti věčný pokoj dej!

Když před několika desetiletími zdálo se, že půl světa půjde za Darwinem a jeho sborem, ani tehdy církev katolická, věrná strážkyně zjevení Božího, ulčeného v bibli, nevzdala se starého učení o stvoření světa. Byla zesměšňována, nazývána zpátečnickou. Věda a víra že prý jsou neslučitelné. A čas dal církvi za pravdu. Pravda vítězí!

V divadlech svítí kromě nádherných velkých lustrů a sta elektrických žárovek i několik stearinových svíček u východů. Nádraží jsou ozářena elektrickými žárovkami, ale lampy výhybek jsou plněny staromódním olejem. Proč? Pro jistotu, pro bezpečnost. Stačí jediná porucha elektrického světla a celé osvětlení najednou vypoví.

I na moderním parníku, zázraku lodní stavební techniky, jsou staromódní záchranné pásy. Při všem pokroku vědy a vynálezech se nových a nových hypotézách a názorech jednotlivých učenců v nejdůležitějších otázkách životních plně a naprosté bezpečnosti dává jen to, abych tak řekl, staromódní slovo a zjevení Boží, ulčené v Písmě svatém. Vědecké názory mohou selhat. Slovo Boží nepomine, i když nebe a země pomínou.

Bože, chválíme Tebe. Pane, moc Tvou velebíme, kterou zná zem i nebe. Sku¹kům Tvojim se divíme. Když se vše v světě mění, Ty sám jsi bez proměny.

*

V ŘÍŠI ČLOVĚKA. — B.

Pánové! Dnes je velký den, kdy, jak pevně jsem přesvědčen, podám vědecký důkaz, že není duše od těla podstatou odlišná. To, co někteří zvou duší, jsou dle výzkumu neomylné vědy jen chemicko-fyzikální procesy těla, tedy hmoty. Duše jako samostatná podstata neexistuje. A s pádem duše padá i idea existence Bcha. Dnes ten důkaz provedu ve své laboratoři, zítra vám o své práci podám zprávu a při nejbližší příležitosti předvedu vám cpačovaný důkaz v posluchárně. Skončiv přednášku, cpustil prof. dr. Rolandsen své mediky a zavřel se v laboratoři. Při dosavadních pokusech zjistil, že některé části těla, vycpované ze živého zvířete a vložené do příslušného fyziclogického roztoku soli, na př. srdce z kuřete nebo část střívka, pchybovaly se a vyvíjely činnost i po skonu zvířete.

Konečně podařilo se mu získat hlavu 50letého sebevraha, který, než se střelil do srdce, své tělo postoupil lékařské fakultě ke studiu. Byv o tom telefonicky uvědoměn anatomickým ústavem, vypreparoval hlavu a injekcí zamezil rozklad mozkových burěk. Bylo třeba do hlavy zavést umělý oběh krve. Funkci srdce nahradil důmyslně sestavenou pumpou s pružnými rourkami, jež uvedena v pravidelný pohyb, vháněla krev teploty živého těla do hlavy. Třesa se rozčlením a vědeckou zvědavostí, spojil hlavu s přístrojem a uvedl jej v činnost.

Po čtvrt hodině víčka oční se rozevřela a rty, dosud otevřené, se stáhly. Profesor učinil několik pokusů se zřítelnicemi očí. Reagovaly přesně. Tělesný, mechanický život se tedy zcela určitě do hlavy vrátil.

Než o to mu neběželo. To by nebylo nic zvláštního.

Tentokrát běželo mu o vyvolání duševního života. Neexistuje-li duše, pak to, co za projevy její považujeme, jest jen mechanicko-chemický proces hmoty těla, zejména hmoty mozkové. Bude-li tedy nyní preparovaná a uměle vyživovaná hlava reagovat také na jeho otázky, pak — pak smyšlenkou je tak zv. duše. Upřev pevně zrak do rozevřených očí preparátu, promluvil hlasitě: Teď se tě budu tázat. Odpovídej dvěma znameními: Přivřeš-li pravé oko, znamená to odpověď zápornou; přivřeš-li levé, znamená to: ano. Rozuměls? — Oči se nehnuly. Rozkřikl se: Rozuměls? — Tu zkroutila se ústa k strašnému pošklebku. — Mně se chceš vysmívat? V nervovém rozechvění a přepracování duševním považoval odumírání svalstva čelistí za výsměch.

Mé životní dílo, práce tolika let, že se má rozbítí o zlobu mrtvé hlavy? V očích se mi začervenalo, vyprávěl po uzdravení, laboratoř kolem mne dala se do tance. Neuvěřitelný vztek mne zachvátil. Praštil jsem do hlavy sebevrahovy, a ta, kácejíc se, rozbila přístroje.

Přiběhli universitní laboranti, vypáčili uzamčené dveře. Našli profesora sedícího na zemi, se zrakem vytřeštěným, vyrazejícím nesmyslná slova. Za hodinu odvážela ho záchranná stanice na pozorovací oddělení blázince, odkud po uzdravení zase se vrátil do života.

*

Robot atheismu. S aparátem a kaučukovými trubičkami šel potírat Boha. Což není už toto samo bláznovstvím? Jako by zralému muži napadlo hasit požár továrny desítikorunovým rozprašovačem kolínské vodičky.

Kdybys u Janova zapustil do Středozevního moře hadici 20.000 km délky a chrtil spoustu vody na kotouč sluneční, abys jej zhasil, bylo by to sice originelní, ale bláznovství. A přece bláznovství menší, než býti robotem atheismu.

Pozvedni tu svou lesknoucí se „sorbonu“ a prohiédni si svou r u k u ! Nástroj všech nástrojů. V železářských

krámech prodávají tak zv. universální nástroj. Je ze železa, poniklovaný. Jsou to kleště a zároveň kladívko, sekýrka i dlátko, vidlice na vytahování hřebíků, šroubovák, anglický klíč, a přece je to hračka u srovnání s lidskou rukou. I ruka s prsty a dlaní je kladívkem a kleštěmi, nástrojem k utahování šroubů, škrabádem, lopatkou a nádobou zároveň, pojme předměty malé i velké.

Ale jest i něčím víc. Slepci nahrazuje oko a němému mluvící jazyk. Kostra ruky a svalový systém je ideálně sestavený stroj pákový. Rozume lidský! Se vší svou učeností, technickou dovedností a znalostí anatomie — víš, co dovedeš za tolik tisíc let trvání vědy lékařské? Jen mizernou, neforemnou protézu, jen válečnou náhražku za skutečnou ruku, jež je sice užitečná, ale nemá ceny více než ostatní válečné i neválečné náhražky.

Ty dovedeš chirurgií lidskou ruku rozpítvat, pojmenuješ všechny její kosti i kůstčky, žádáš od medika znalost každého svalu, každého nervu, žíly, cévy, aby našel místo pro vbodnutí injekční stříkačky, víš zcela podrobně, z jakých vrstev kůže, nerv, sval, kost se skládá. A nakonec navlečeš a šandami připevniš tomu, jemuž jsi amputoval ruku, několik kousků železa a drátů.

Ta protéza, toť dílo tvé, člověče! Ta ruka hladká, prohřátá, hladící, cítící, produševnělá, krásná a třeba byla mozolovitá a zeschlá, toť dílo Boží.

O tu tvým rozumem a tvou vědou a důvtipem konstruktérským a olejem mazanou ruku, i kdybys ji na růžovo natřel, jistě by nepožádal žádný ženich.

O k o lidské vypráví rovněž o svrchovaném majestátu Božím. Jaký to jedinečný fotografický aparát. Pro každý obrázek koupeného fotografického aparátu je třeba jedné citlivé plotny, filmu, rozměrů třebaš sebemenších. Tisíce fotografických obrázků pro půlhodinovou aktualitu biografu.

Aparát lidského oka má jen jedinou plotnu a na té zachycuje tisíce nových snímků, a to dokonce v barvách originálů. Plotna koupeného přístroje v rozměrech

9 x 12 dává ti obrázek zmenšený; jakých rozměrů musel by býti i papír, aby na nich zachycena byla žirafa v životní velikosti. A tvé oko pořizuje snímky v životní velikosti.

A každý ten snímek bez použití vývojky a kyselé lázně ustalovací, bez vypírání ve vodě a sušení jest ihned expedován do optické centrály mozku a tam jako u uměleckého fotografického závodu uschováván k libovolné reprodukci v původních barvách.

Kdo jest autorem cka prvního člověka? Prý sluneční paprsek. Tento prý dráždil kůži na určitém místě, tak před teorií Darwinovou vykládali popírači Boha Stvořitele — a ta stala se na tom místě průhlednou a zrovna tam nahromadilo se pigmentu. Hluběji ležící buňky byly prý zas drážděny, až utvřily nerv, sahající až k mozku.

Směj se, paňáco! Toto všechno musil věřit nevěrec, aby mohl říci, že je nevěrcem. Pročpak ten paprsek sluneční nevytvořil na hřbetě zvířete oko jedno nebo hned 100 očí? Proč právě na symetricky uložených místech obličej? A jak to, že ona dvě místa byla v takové vzdálenosti od sebe zvolena, že dávají obraz jeden? Drážděním vyvolané cko-mohlo býti nanejvýš kuří cko, ale nikdy přístroj dokonalejší nad aparáty Zeissovy a Tessarovy.

Čočka cka může ckamžitě měniti vypouklost svou tak, aby se stahováním duhovky a prodloužením osy čočky přizpůsobila vzdálenosti. Tato čočka není proto pevným tělesem z jednoho kusu jako čočka aparátu, mikroskopu, nýbrž seskupením jemných průhledných plátečků, že bylo by jich potřebí tisíc, aby dosáhly hloubky nehtu. A skutečně má jich čočka asi 5 milionů. A tento mechanismus samočinně, bez našeho vědomí, přizpůsobuje se měnivosti světla, různostem dálek. A čeho žádný optický přístroj nedovede, rozeznává v jediné sekundě i tělesa nebeská, ztracená v nekonečnu, a v nejbližším zlomku vteřiny bytosti mikroskopické, vzdálené jen několik cm. Matematik a astronom Euler napsal: Oko předstihuje neskonale veškeré stroje, jež

obratnost lidská zrobila. A s Newtonem táži se: Mohlo-liž oko býti učiněno beze vší znalosti optiky?

Ty, člověče, vyrábíš oči ze skla a vsazuješ je rukou lékaře v místo oka vyteklého, vyjmutého nebo rukou konstruktéra v obličej figurek panenky, zvířete vycpaného. Ale toto oko je ztrnulé. Stejně bez zákmitu, bez záchvěvu dívat se bude ráno i večer, stejně nehybně v máji i před vánočním stromkem. Toto oko vypravuje o tvé ubohosti, člověče! Tož jaké nafukování? V tom oku nezatřpytí se ani slza, ani neprómluví láska.

Je člověk jak některá žena, jež si utvořila přesvědčení: Nejsm-li krásná já, pak už žádná jiná není krásná. Přeloženo do řeči onoho člověka: Nesvedu-li to, ono já, bytost rozumem obdařená, pak už mimo člověka není jiné bytosti rozumem obdařené. A raději připustí, že přesný mechanismus oka lidského je zapříčiněn nemyslicí přírodou, než by připustil vedle sebe bytost dokonalejším rozumem a moudrostí vládnoucí než je sám.

A jako nevymře ješitnost některých krásných žen, tak nevymře ješitnost některých mužských mozků.

Zamyslíš ses někdy nad musikálním automatem, jímž je tvůj hlas? Toť varhany v miniatuře. Plíce, hltan, hlasivky, toť měch a píšťaly oněch podivuhodných varhan. Tu hlubší, tu vyšší vyluzuje hlas, tu silněji, tu jemněji dere se píseň z tvého hrdla. A něžně dovede mluvit, jako by rukou hladil. Tu zas zahřímáš, až v žilách stydne krev. Dnes směješ se zplna hrdla a zítra z téhož hrdla pláčeš. Tu hlas slyšíš, jak by stříbrné zvonky zvonily, a onde zas jak perličky by v hrdle kdos sypal.

Co krásy ve slově: tatínku, mamínko, co něžnosti, když zavolá tě kdos tvým křestním jménem! Boží dobroto, Boží moudrosti! Čím zasloužili jsme si tohoto tvého daru? Či proto jsi jej nám dal, abys slyšeti musel z některých úst: Není Boha?

S r d c e. Boží zázrak. Sval, upravený jako dvojitá pumpa na zdviž a tlak, jež neobyčejně bohatě a důmyslně rozloženým systémem kanálovým vhání krev

do všech koutů a koutečků těla. Pumpa, která roste, ve dne v noci je v činnosti, sama se reguluje.

Ústřední topení. Vymoženost nejnovějších staveb. A naše tělo je má zrovna jako tělo živočichů od stvoření světa. Je o ně postaráno z Boží moudrosti systémem orgánů zažívacích, jež stejnoměrně teplo těla udržuje, přiváděný materiál do žaludku co nejúčelněji zužitkuje a plyny, spalováním se tvořící, plíci odvádí. Materiál k topení přerezává a rozemílá pila a mlýn, aby byl dobře využit.

Tvá technika, člověče, sestrojila důmyslně loutku, pohybující očima, vyrazující několik slov jako hodinová kukačka, snad i chodit a rukama hýbat dovede, a to je všecko, co dovedeš. Snad i roboty jsi sestrojil, ale jen na divadle v kusu R. U. R. Jen ve své fantasii. Možná, že ho ukazuješ v museu, ale tvář tvou rukou z vosku nebo masy uhnětená, třebaš hladoučká, nehřeje, nemění barvy. Vlasy na tvých loutkách nerostou. Ty jediné na světě mají trvalou ondulaci. Ta ruka robota se nezvedne, nebyl-li v něm natažen hodinový stroj. A to oko jeho nic nepovídá.

Přece povídá. Povídá všecko. Povídá, že není v robotu života, že stejně ztrnule bude se dívat ráno i večer, na svatební průvod i pohřeb. O tvé ubohosti povídá. Tolikrát jsi už pitval lidské tělo. Znáš každou jeho kůstku i sval, každý nerv i žilku. Víš, k čemu je. A přece je ani napodobiti nedovedeš ve svém robotu.

Znalci umění řeckého a římského tvrdí, že ani nedokonalější sochy, v museích zachované, nejsou prosty všech vad anatomických, a přece jsou na př. belvederský Apollo, farneský Herkules, medicejská Venuše, umírající šermíř pokládány dosud za nedostižné vzory umění sochařského. Nedovede-li je ani nejgeniálnější umělec úplně napodobiti, tedy jen kopírovati linie lidského těla, ačkoliv vzor má před očima, jak jest možno mysliti, že tělo prvního muže a první ženy vzniklo bez geniálnosti Tvůrcovy?

Ani kopírovat nedovedeš, a což teprve — dát život. Nežádám, bys tak zázračný orgán jako oko nahradil

slepci okem své tvorby, dílem své ruky a důmyslu. Nežádám, bys za ustřelenou čelist dal zraněnému úplnou náhradu čelisti své chemické a technické laboratoře. Nežádám ani, bys mu za useknutý poslední článek ukazováčku nasadil úplně týž, v tvých dílnách zhotovený.

Žádám věc zcela nepatrnou. Za vytažený z u b zasad mu zub prvním specialistou zubního lékařství zhotovený, který by měl nerv zub vyživující, zub, který by srostl s dásní jako ostatní zdravé zuby a na který by mohl také bezpečně a pevně skousnout jako na zdravý. Dovedeš li aspoň tuto maličkost, budou za tebou jezdit z celého světa dámy i pánové. University jmenovati tě budou čestným doktorem a budeš bohatším, než americký Morgan a Ford. Ten kousek kůstky, taková, jak říkají, krupička, bude přece pro tebe, studovaný člověče, maličkostí, nestojící ani za řeč. Dovedla-li to příroda, která nemá rozumu, dovedeš to tím spíše ty. Jsi tak geniální, učený, máš na to sta klíštěk, vrtáček a brousek. A bezzubí budou ti žehnat, za tebe se modlit. Dostaneš Nobelovu cenu a pomníky na všech náměstích.

Jen jeden, jediný živý zub! Ten nejmenší. Třebas jen dětský. Marné volání! Zlaté, platinové zuby dovedeš robit i porculánové, od pravých k nerozeznání barvou i tvarem. Ale živého zubu z kosti udělat nedovedeš.

Člověče! Tys přece jen chudák. Tys přece jen žebrák. Kdybys ty byl dělal prvního člověka, ten by vypadal!

Jsi krásný, člověče! Jsi zázračným mistrovským dílem, ze všelikého viditelného tvorstva nejkrásnějším. Ale nejsi nejdokonalejším tvorem. Duchové nebeští jsou dokonalejší tebe. Co máš, nemáš od sebe. Tos přijal od Tvůrce. Toť jenom svěřený, půjčený kapitál.

Nezneužij ho proti Dárci! Jeho chválu pěj ráno i večer, jak ji pěje vše kolem tebe. Neutíkej před Bohem! Neutečeš mu. Vždyť ve vlastním těle nosíš tisíce důkazů jeho existence a majestátu i moudrosti. Buď šťastným, tak šťastným, jak jsi krásným. Skloň hlavu

i před Božími majestátem a neustaň uznávati jeho moudrost, štědrost a slávu. Kdo se povyšuje, bude ponížen. A kdo se poníží, bude povýšen.

Prameny: Dr. Kašpar. Učebnice náboženství pro vyšší třídy škol středních. II. díl.

Klimsch. Gottes Walten in der Schöpfung.

Klimsch. Vom ewigen Eis bis zum ewigen Sommer.

Dr. Toth-Hanzelka. S otevřenýma očima Boží přírodou.

*

O. A. M. D. G.

Stolice moudrosti, oroduj za nás!

O B S A H:

I. Na klíně matky.

Otčenáš.

Tulák. — Otče náš. Posvět se jméno tvé . .	3
Tatínkovi to nejkrásnější. — Přijď království tvé	8
3. Otazník. — Buď vůle tvá	14
4. Poctivě zasloužený. — Chléb náš vezdejší . . .	21
5. Majestát člověka. — Odpusť nám naše viny, jakož i my od- pouštíme	26
Achillova pata. — Neuvoď nás v pokušení	31
7. Vyzrál na Pána Boha. — Zbav nás od zlého	36

II. U pramenů vody živé.

Svátosti.

1. Křesťanem navždy. — Křest	42
2. Přeneseš na druhý břeh? — Biřmování	51
3. Láska utajená. — Svátost oltářní	58
4. A já jsem volný jak ten pták. — Pokání	64
- Je čas. — Poslední pomazání	71
Lidský vrak se potápí. — Poslední pomazání	80
7. Služ Bohu od mladosti! — Svěcení kněžstva	88
8. Šel za Mistrem. — Svěcení kněžstva	96
9. Ctitel mariánský nezahyne. — Svěcení kněžstva	104
10. Vrať se! — Řeholní sliby	107
11. Jen když nevěstu viděla paní plukovníková. - Manželství	120
12. Co zůstalo ze svátosti	125
13. Dítě znamenáné	131
14. Najde Bůh každého	136
15. Bůh dopustí, ale neopustí	142
16. Památka po rodičích	148
17. Kus sýra místo srdce	153
18. Paní Alena léčí muže	158
19. Had v manželském ráji	165
20. Nový život	171

III. Kniha přírody.

Majestát Boží.

ve vesmíru	178
v říši rostlin	183
3. v říši hmyzu A	188
4. v říši hmyzu B	193
5. v říši hmyzu C	199
6. v říši obratlovců A	205
v říši obratlovců B	210
v říši člověka A	215
9. v říši člověka B	221

POD KOPULÍ BÍLÉ SVATYNĚ. II. díl. Napsal
Msgre prof. Emil Procházka. Vydala a vytiskla Brněnská
tiskárna v Brně pro členy Dědictví sv Cyrila a Metoděje
v Brně jako podíl č. 109 za rok 1945. — Cena Kčs 30.—.

V Brně v listopadu 1945.